

MARTINI CRVSII, GRAE-
CÆ ET LATINÆ LINGVÆ, CVM
ORATORIA, IN TYBING. ACAD.
PROFESSORIS,

*PARALEIPIOMENOS RERVM SVE-
uicarum liber.*

IN QVO EXPONVNTVR, SVEVIAE REGIONES,
Principatus, Comitatus, nobilitas.

WIRTEMBERGICÆ, ET ALIÆ SVEVICÆ VRBES.

MONASTERIA, ARCES, ET PAGI

MEMORABILIA MVLTÀ, NEC CVIVIS HACTENVS NOTA.

*PRAESERTIM DE BELLO INTER CHRISTIANOS ET TYRCAS
hodierno, vsque ad annum Christi MDXCVI.*

FRANCOFORTI,
Ex Officina Typographica Nicolai Bassæi,

M. D. XCVI.

GENEROSIS, MAGNIFICIS, ET
AMPLISSIMIS VIRIS: NOBILITATE GE-
neris eruditione, prudentia, omniq; virtute, excellentibus: Ephoris,
Consulibus, Prætoribus, Senatoribus: præclararum S. Impe-
rij Romani in Suevia urbium:

1. AVGVSTÆ,	6. HALÆ SVEVORVM,
2. VLMÆ,	8. CAMPIDONI,
5. REVTLINGÆ,	9. MEMMINGÆ,
3. ESSELINGÆ,	4. NOERLINGÆ,
7. HAILPRVNÆ,	10. VVERDÆ:

Cætorumq; per laudatissimam Suevicam civitatum, Magistratibus: S. per vni-
cum Conservatorem CHRISTVM.

Onscripta est à me, iam à septem annis, HISTO-
RIA SVEVICA: iam inde ab initio ferè humani generis, ad
præsentem vsq; annum. Labore fuit maximus: & vltra labores fi-
deliter in Tybing. Academia docendi, continuus. Cur maximum
dicam, causa hæc est. A nemine enim hætenus, integrum Suevi-
carum per omnia tempora rerum corpus, tentatum, nedum con-
scriptum, fuit. Credo ideo factum esse: quia, cum laborem exci-
tent præmia, alat gloria: horum spes non magna laboribus Historiæ (propter stulti-
tiam, negligentiam, tenacitatem multorum) affulgens, eos à susceptione talis conatus
depulerit. Adiumento itaq; integri historiæ Suevicæ corporis destituto, tantò maior
& difficilior mihi labor hic accidit: sicut viam facere, quæ nunquam fuerit, per inuia
& incognita loca, difficilius est: quam alicuius antegressi vestigia sequi. Difficultas ea
hinc æstimari potest. Nam ex libris sexcentis editis, ex Scriptis sexcentis non edi-
tis: ex rebus per illa multifariam, vel infinitè potius, diffusis: hæc omnia, tot ac tanta,
quæ tribus in DODECADIBVS, seu tribus in duodenos libros tributis partibus,
continentur, ex dispersione colligenda, ex confusione disponenda, erant. Continuo
itaque labore opus fuit. Ibi verò vicit difficultatem ardui laboris omnem, meus Histo-
riæ amor perpetuus: vicit hortatus quorundam clarorum hominum: *φθονορία*, labo-
randi amor & tolerantia, mihi quasi insita (absit iactantiæ vanitas dicto) vigilantia &
industria mihi familiaris (nondum, ne senectuti quidem, cedens) vicit.

Ergo totum iam rerum nobilissimæ nationis Suevicæ corpus, diuino beneficio
in manus hominum exit. Totum opus, iam inde ab Adami temporibus cœptum,
singulis rebus ad suos ante & post Christum natum annos relatis (id quod & ipsum,
per erat laboriosum ac difficile: transeundo per tot Reges, per Imperatores Romanos,
per Dynastas, per oppida & vrbes, per varios populos, per singulos innumeros homi-
nes) totum opus, inquam, à principio hominum generis, per tot sæca (vt ita dicam) per
ignes valdeq; multos, ad vsque præsentem XCVI. annum, perductum iam astat.
Ago DEO gratias, quantæ maximæ possunt esse: tanto labore per eius gratiam per-
functus: maiores etiam acturus, si non ingratum hominibus esse intellexero. Omni-
no autem non ingratum viris doctis, sapientibus, æquis, fore confido. De quo opere
nihil glorior (ne si Nestor quidem essem: qui non rarò apud Troiani belli scriptorem
de suis virtutibus prædicare solet) nisi hoc: esse integrum, vt dixi, de temporib. inclytæ
Aaaaa 2 Sueviæ

EPISTOLA

Sueviæ corpus omnibus: de constanti testans adhuc, in grandiore etiam (ut nostris temporibus) ætate, laborandi studio meo: atque de animo erga Suevicum Alemannicumq; populum grato. In quo populo maior pars vitæ meæ, commodè exacta est: de cuius etiam populi iuuentute (ut & de alia quavis) docendo & scribendo, benè mereri, plurimos per annos conatus sum, & nunc etiam pergo: cum nec laborem à me perditum videam.

Legi igitur iam potest opus (ingenio quidem non perfectum: sed industriâ tamen, quantum à me fieri potuit, elaboratum) & quidem cum fructu, ut spero, atque cum voluptate, legi potest. Historiam enim plurium millium annorum, eamq; maxime variam, continet: tanquam longissimè latissimèq; patentem regionem (quanta, Europa, aut Asia) in qua contemplanda, qui oculorum acie, intelligentiaq; mentis, valeat, non possit non delectari. Quæ etiam, & quantæ, utilitates Historicorum librorum, tum aliorum, tum horum, sint: id cum aliunde, tum ex Præfationibus, quas horum Annalium Dodecadibus præfixi, satis clarum est: sed ex ipsarum lectione clarius erit.

His autem tribus, quas dixi, Chronicorum Suevicorum partibus, quandam *προσκειμένην*, tanquam ad maiores ædes accessionem, adiunxi: quam nuncupo **PARALEIPOMENON** librum: id est, plurium rerum Suevicarum, quæ in præcedentibus XXXVI. libris ferè prætermisæ fuerant, commemorationem. Tum enim, quando illos libros scribebam, partim nondum suppetebant mihi: partim animo non occurrebant: partim non ita commodum locum ibi habere videbantur. In quo **Paraleipomeno**, seu **Derelictorum** libro, non potius directâ ad omnia sequentia, **Chronologia** est: siue enumeratio rerum, perpetuo quodam temporum tenore procedens: quam rerum digestio in capita quædam, vel genera, inter se temporibus dirempta. Exempli causâ: De antiquitate Sueuorum, seorsim: De antiquitate **Virtembergensium**, & aliorum generosorum Sueviæ Comitum, seorsim: De **Teccensibus Ducibus**, seorsim: De vrbe **Stutgardia**, seorsim: De vrbe **Angusta**, seorsim: De **Ulma**, seorsim. Et sic de cæteris generis eiusdem. Plurima porrò toti libro inesse puto: quæ nō sint aspernanda: quæ & prodesse, & delectare, possint. Homo autem, qui verè homo est, cum est necessarijs negotijs (publicis, aut priuatis) curisq; vacuus: sèmpèr aliquid (principe latinæ eloquentiæ teste) videre, audire, ac discere, auet: tanquam videlicet cognitio rerum, ad benè beateq; viuendum sit necessaria. Dixi de mea laboriosa scriptione: & de tribus **Dodecadibus Sueviæ, Derelictorumq; libro.**

Iam autem, cum illastres **Dodecadas**, singulas singulis magnis, illustrissimis, illustribus, & pijs, principibus viris, propter certas grauesq; causas inscripserim: nunc ad ciuitates Suevicas, ipsarumq; **Rectores**, ob librum **paraleipomenon** accedo. Primum, annis vetustas, rebus gestis claras, administratione politica felices, pietate virtuteq; insignes, Imperiales celebratissimæ Sueviæ vrbes, nullo pacto tacitus præterire debeo. Hæ enim sunt vicinæ: meo præsertim **Virtembergensi clementissimo Principi**, ac Domino. His, Dei munere ac dono, cum principibus benè conuenit. Vtrobique, alta per cunctam Sueuiam pax est: *εἰρήνη, ἡ ἀγαθὴ καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡ ἀρετὴ*: pax, bonum quoddam ciuitatis, & re & nomine dulce: ut à magno illo **Gregorio, Nazianzi** (**Cappadociæ ciuitatis**) quondam **Episcopo**, appellatur. Quod bonum, posthac quoque coelestis patris benignè nobis conferuet. Hæ ciuitates, de pura Christi doctrina, de linguarum & artium studio, de scientiarum & disciplinarum cognitione, de iustitia, omniq; honestate, benè sentiunt. Ideo etiam **Scholas** benè constitutas, eruditissimis viris & præceptoribus benè instructas, **Ecclesias** & **Curias** benè prouisas, ciuium singulorum mores benè informatos, habent. Hæ de me quoq; & mei generis alijs, benè merita sunt, & benè merentur. Olim quippe (1540. & inde, anno) ego in **Schola Ulmensi**, sub piæ mem. **Rectore** **Gregorio Leonhardo**, haud contemnendos in perceptione **Latinæ Græcæq; linguarum**, **Dialecticæ ac Rhetoricæ**, progressus feci. **Memmingensem Scholam** (1554. & inde pluribus annis) quantâ potui diligentia, rexi. Ex **Augustana instructissima Bibliotheca**, aliquos etiam grata mente restitui. Apud alias Ciuitatum, alia mihi benignè facta sunt. Singu-

DEDICATORIA.

Singulæ deniq; dum suos adolescentes huc Tybingam mittunt; de me (nec minus de Collegis meis, imò & tota Vniuersitate hac) amicè sentiunt. Quarum iuuentuti erudiendæ iuuandæq; ego iam septimum & tricesimum annum fideliter inferuio.

De laudatissimis ciuitatibus dixi. Iam me ad laudatissimos in præsentem earum Gubernatores conuerto. Vos proinde appello, generosi & nobiles, magnifici & amplissimi, sapientia & dignitate conspicui, viri. Adeste, quæso, ijs animis; qui vobis, vt humanissimis hominibus digni sunt. Vobis, vt omni certè humanitate: propter doctrinam & prudentiam præditis: vobis, vsum multiplicem rerum, historiarum etiam lectione augmentibus ac confirmantibus: hunc Paraleipomenon librum, omnes ob causas, quas de ciuitatibus & hic modò, explicui, reuerenter offero, reuerenter do ac dedico. In quo (vti bona spes animum meum tener) non inuenietis nihil: quod animis vestris placiturum sit. Non enim, quia prioribus in libris derelicta, vel omissa, continet: ideo paucas, aut paruas, aut non curandas, res habet. Qui etiam liber, quoniam præcedentibus libris omnibus annexus est, ideo illos quoque secum huc trahit: & facit, vt iam in totius operis communionem, tum ipsa egregia Respublicæ vestræ, tum ipsi vos inclyti earum Rectores (propter bonam etiam cum principibus, quibus ille partes dedicatæ sunt, conuenientiam) facit, inquam, vt iam in totius operis participationem, veniatis. Quæ in paraleipomeno non erunt: in illis maioribus partibus erunt. Vtrobique profectò (tum in Dodecadibus, tum in hac earum Appendice) plurima inuenietis de vestris antiquis vrbibus, de ipsarum rebus gestis, de viris claris, de Maioribus vestris.

His de causis omnibus, clementer & benignè accipite, generosi & nobiles, magnifici & amplissimi, prudentissimi humanissimiq; viri, hoc munus: accipite, qualecunq; est, ab optimo tamen animo erga vos, Resq; vestras publicas, à me proficiscens: ac mea studia (historicum præsertim) fauore vestro prosequi dignamini. Christus opt. max. tum vos, tum ipsas vestras ciuitates, tum vniuersam Sueuiam, in perpetua pace ac felicitate conferuet. Tybingæ, XVII. die Mart. A. Salutis MDCCVI.

Generositatis & nobilitatis, magnificentia & amplitud. prudentia humanitatisq; vestra,

observantiss.

Martinus Crusius.

Aaaaa 3

IMA-

I M A G O
CLARISSIMI VIRI DOMINI MARTINI CRVSI, V. LINGVAE, ET ORATORIAE, IN
 inclyta Tybingensi Academia Professoris; ad viam effi-
 giem delineata, Anno Christi 1591.

D I S T I C H O N ἑρμηνεύματα.

Linguarum varijs ego miles MARTIVS annis
 Fundo mea rerum POCVLAPlena manu.
 Hac erat effigie Martinus CRVSIVS; vnum,
 Et bis sex, vitam, lustra, celebris agens.
 Botstenijs patria est: ac docta voce Parentis
 Imbutus studijs, & pietate fuit.
 Vltima sed hunc coluit magis, Argentinaq; S TV R M I,
 Hic tuus Auditor, tunc operosus eras.
 Hac etiam Dominis V V E R T E R I S vrbe Turingis
 Et studij, & vita duxq;, comesq;, fuit.
 Inde gubernavit, docto moderamine, lustrum,
 Quae Memmingana tunc fuit vrbe, Scholam.
 Nunc sex cum medio profitetur lustra Tubinga.
 Quicquid habet Latium, Gratia quicquid habet.
 Thucydides, Cicero, Sophocles, Basilus, Homerus,
 Rhetores, atq; alij Crusia cura libri.

Idem exercitium, declamandiq;, palastram,
 Dirigit, & lima perpolit omne sua.
 Edidit & varios (quidam hic, alibiq;, docentur)
 Insignes equidem, Linguam in viraq;, libros.
 Historicus, Vates, Orator; Hebraus, Iberus,
 It alius est, Gallus, Graecus & ore duplex.
 Estq;, Senator; & est praestanti munere functus,
 Saepe Decanatu, Philosophia, tuo.
 Saepe viros Graecos, Patriarchas sapius ipso,
 Alloquitur scriptis; indeq;, scripta capit.
 Lumina Teuthonidum saepe hunc inuisere scriptis,
 Perq;, vice illos sapius ipse solet.
 Et bonus, & pius est. Vix hic sit concio, quam non
 Audiat, & Graeca connotet ipse manu.
 Viue diu, CRVSI; tibi gloria maxima parta est:
 P O S T I L L A exierit cum tua, maior erit.

Erhardus Cellius, Poët. & Histor. in Acad. Tybing. Professor:
 in libro Imaginum Professorum Tybingensium.

1591.
 Crusii
 S. L. C. V. I. C.
 1591.

DE MARTINO CRVSIO, CHRON
nicorum Sueuiæ scriptore.

ES Tres iudicij magni, multique laboris:
Ex varijs libros conciliare novos.
Crusius hoc prastat: quoniam sine fine laborat,
Sedula sicut apis: iudicioque valet.
Crusius vt saluus viuat, omnium vobis opto:
Latus & in Christo transigat, opto, dies.

Stutgardia, M. Leonh. Engelhartus,
1595. Nouembri, septuagenarius
& ipse.

AD EVNDEM MARTINVM CRVSIVM.

VNUM precatu me obtinuisse apud
Deum, mihi ipsi gratulor. Echuid hoc?
Diserte Crusi aies. IN AVRAS
quippe tuam volitasse multo
tam efflagitavi tempore SVEVIA M:
Liuore pulsam non semel acriter.
O si daretur vel precatu hoc
obtinuisse pari ab IEHOVA:
ANNI CORONAM cernere, cernere
CATECHESIN: quarum vtrague, limpido
ex Bibltorum fonte sacrum,
haud aliunde, petita manat.
Quid fructuosum quid mage dignius,
Suis iuuentus inde laboribus
hauriret aptatum entheatis?
Ordo placet, phrasis & probatur.

Hac Græcus, idemque, hac fidei Italus
discat tenorem: hac & per inania
euectus ad caelos vterque,
tendat ad ardua tellus IOVIA.
Incessere ergo Chalcographum illico,
Fidelis HALA, haud desine: resque, tam
Sanctas iuuat, nec sermiorum
Inueterare sinas latebris.
Tu scriptitando perge animosus,
CRUSI: nec atri spicula liudi.
Morare cuiusquam. Benignus
ille DEVS, DEVS ille clemens,
Vt SVEVICORVM non fuit immemor
Annalium: sic (crede) CATECHESIN
ANNIque, curabit coronam
Chalcographumque, dabit fidelem.
Tubingæ, M. Laurentius Frisius, L. En-
gelharti priuignus, S. Theol. stu-
diosus, xcv. Nouemb. xxix.

DE EODEM M. CRVSII OPERE.

O Patria, Heroumque potens, atque inclyta bellis,
Terra, sub arctæo SVEVIA lata polo:
Nunc licet æternum caput alto attollere olympos:
Et laudes veteris despiciere Italia.
Nam tua nunc virtus, tot iam labentibus annis,
Ignota, ex humili surgit, & ingreditur.
Altius: & validè vires acquirit eundo:
Vlteriusque domos tendit Hyperboreas.
Fortè Indos etiam rumore accendet eos:
Perque solum laudes differet omne tuas.
Quas Præconi igitur, tali pro munere, grates,
O patria, ò cælo Suevia grata, ferēs?
Fallor, an Autori solido de marmore signum,
Propter aquam, Nicri littore, constitues?
Quas Hambergero, ac Mæglingo: qui nisi morbo
E truce soluissent: laus tua nulla foret?
Halæ autem, magno magnis virtutibus Halæ,
Bassæo defero sedulitate viro.
Auspiciibus tantorum operum, laudesque paratas,
Scilicet & viuax nomen habere, dabis?
Vt, quisquis saltem Annales libauerit ore:
Seu Sueuus bellax, seu fuit ille Geta:
Bassæo atque Halæ laudes meditetur honoras:
Dicat magnificis & bona verba viris.

IN EIVSDEM CRVSII EFFIGIEM.

HIC vir hic est, vnum recidivas ponere Athenas
Quem vidit mediâ GRÆCIA barbaria.
M. Ioan. Conradus Vischseus Stutgar.
gardianus Sueuus. XCV.

Aaaaa 4

MARTI:

MARTINI CRVSI, GRÆCÆ ET LATINÆ LINGVÆ IN ACADEMIA TY- BINGENSI PROFESSORIS, PARALEIPOMENOS ANNA- lium Sueviæ Liber.

QUVM in præcedente Suevicorum Annalium opere, quædam meam me-
moriam & cogitationem effugerint: multa mihi tunc cognita non fue-
runt, alia autem minus commodè inferi potuerint: visum est mihi, nec
ipsa silentio prætereunda esse. Quare hunc veluti supernumerarium li-
brum adiungere, placitum est: in quo de illustribus quibusdam viris, aut nobilibus,
adhuc aliqua: nonnulla de ciuitatibus quibusdam, alijsve locis, exponentur: præfer-
tim quomodo seculo nostro sese habeant. Nec verò hic admodum Annorum series,
sicut in opere Annalium, obseruabitur: sed de singulis hisce generibus, quædam citra
ferè specialem, & ordine assurgentem, temporis rationem memorabuntur. Turcica
quoque hodierna adijciuntur.

SVEVIÆ ANTIQVITAS. HODIE MVLTIVSVEVORVM
pagi, siue regiones. Gubernatio Sueviæ, olim & hodie.

CAPVT I.

Sueuia antiqui-
tas.

Nomen Sueuo-
rum.

Plures pagi
Sueuia.
Alb.

Sebar.

FVIT natio Sueuica, ante Saxones etiam, Francos, & Bauaros, historijs prodita. Tanta eius
antiquitas, ac proinde nobilitas, est. Nobiles enim sunt non singuli tantum aliqui homines:
sed etiam vrbes, imò & gentes: vt Athena & Roma, Græci & Romani, teste Crisostole lib. 1. Rho-
tor. οὐ γὰρ οἱ μὲν ἄλλοι νόθοι, τὸ αὐτὸ ἔχοντες ἢ οἱ γνήσιοι εἶναι: nobilitas gentis & ciuitatis est. Si antiqua sit,
& ex eodem semper solo. Sueui autem à Rege Sueuo, vicesimum locum ab Adamo primo homine,
habente, nomen habent: qui anno 1686. ante natum Christum vixit: vt lib. 1. part. 1. cap. 1. dictum
est. Alij deducunt (teste Munstero lib. 3. Cosmog. cap. 292. à mōte aut flumine Sueuo. Flumine,
Borussiam à Lituania separante, aut qui Viadrus hodie appellatur. Monte, qui in Saxonia inte-
rioris situs sit. Alij credidero (teste Bruschio, vbi de Campid. Monasterio scribit) à Sauro, vel Saue-
no, Tyranno quodam olim præpotente, Sueuos dictos esse, populum bellicosum & ferocem: qui
Sauus cum ingenti multitudine ingressus fuerit eam terram: qua ad VVertachium, Lycum, atq;
Hilarum, amnes sita sit: condideritque oppidum nomine Sauiam, postea Campidonum nomina-
tam, in ipsa scilicet Almangauia, vel Algoia. Cum autem Sueui olim ad Septentrionem habitassent,
vbi Sueci & Saxones: decrecente potentia Imperij Romani, ad Danubium, & trans hunc, ar-
mīs grassati sunt. Hinc orti, Rhatic circa Nordlingam: orti VVirtembergenses, Lechgoij, Algoij,
Brugoj, Nigrosyluani, incola circa lacum Podamicum, Ergoj, Zyrichgoij, Hegoij, Kraichgoij,
Marchiones Badenses, & alij Sueuici populi. Sed de Sueuorum generibus, atque moribus etiam
fortasse satis lib. 1. part. 1. scripsimus. Addantur tamen plures prædictorum pagi, siue tractus spe-
cialiter commemorati, inter alios hi.

1. *Albensis, vel Alpenis seu Alpinus, die Alb. Frumenti ferax, quamuis aspera terra: vino importato vtens: alicubi aquam non habens, nisi pluuiam. Ibi Rauenstein (castrum nobiliū Rechbergensium, diuidens Albam ab Albuch) Gamertinga, oppidulum & castrū. Hettigen, oppidum & castrum. Item op. Balinga, Minsinga, Veringa (olim Comitatus) Trochtelfinga, Melchinga, Jungnauia, Albeccum, VVesterstertum, Blabyra, Hobenzollera, Rotenburgum, & Ehinga in d. Nierum. Scheleklinga, oppidum, & castrum. Zuisalta Monasterium.*

2. *Forcipensis pagus (sic die Schât à Munstero nuncupatur) priori confinis, horridus & ipse frugum tamen fertilis. pabuli, & liquorum, sine vino, nisi importetur: sine ferè fontibus. Oppidum ibi & castrum Sebar, non procul ab oppido Mengen: quorum dominus est Dapifer VValdurgensis. Habet multos bonos vios & arces.*

3. *Albuchensis.*

LIBER PARALEIPOMENOS.

3. *Albuchensis.* Parum fert frumenti: syluis, pascuis, iumentis, pecoribus, abundat. Multa *Albuch.*
 ibi castra: Lauterburg, Hoberboda, Rosenstain, Berga, Alten Reebberg, *VVeissenstain* op. & ca-
 strum, Bankirch, Rabenstain, Einbach, Scharpsenberg, *VVallrbot*, *VVetrvart*. Ibi & minores
 regiuncula: *VVellend*, sylua *Zehen* (pertingens ad *Bauariam*) & *Schvvanfeld*.
4. *Pagus Gallinacea cristae, der Hanenkamū.* Horridus, montanus sine vino: cetera cum *Hanenkamū.*
 prioribus pagis communia habens. Oppida ibi, *Haidenbaim*, *Monbaim*, *Bappenbaim* *Marescal-*
corum. Incipit hic pagus à cœnobio *Kaisbaim*: & per transversum extenditur *Monbaimum* ver-
 sus, *Stainbaimum*, *Trubadingam*, *Fynstetam*, & *VVolfstetam*.
5. *Hertensfeldensis.* Regio montana, & dura, sine vitibus, & ferè sine aqua: frumētio tamen abun- *Hertfeld.*
 dans, equis, bobus, ovibus. Longa, ad 5. milliar. lata, ad 3. Castra habet multa: *Kochenburgū*, *Kapfen-*
burgū, *Chelsingā*, *Schenckenstainū*, *Flochbergam*, *Turneccū*, *Mauren*, *Hohenburgū*, *Thiemen-*
stainum, *Thetenstainum*, *Katzenstainū*, *Trogenhofā*, *Tyschingā*, *Harburgum*. *Monasteriū* *Ne-*
reishaimum. Interfluit *Brentius* annis hanc regionem, & *Albuchensem*, inter se determinant.
6. *Kocentbalensis.* Vbi oppida, *Hala Sueuorum*, *Gaidorffum*, *Ola*, & multa arces. *Kocentbal.*
7. *Viragundensis pagus*, 7. milliarium in longitudinem. Ibi op. & *Monasterium Elrvan-* *Viragund.*
gensis. Latitudo eius est à *Dinckelspühela*, vsq; ad *Hofstensem* syluam. Permeat hunc tractum stu-
 uis saxtus. Oppida & arces, plura: *Kraitsbaimum*, *Laubehausa*, *Hornberga*, *Kirchberga*, *Sultz*,
Loyvvels, *Morstain*, *Langēburg*, *laxiperg*, *Krantē*, *Tertzbach*, *Leubach*, *Berubingē*, *VVidern*, *VVernicius st.*
8. *VVernicianus.* Nasctur fluvius *VVernicius* sub castro *Schillingsfurst*, iuxta villam
VVernitzam: ac profluit *Dinckelspühelam* versus, & *Oetingam*: atq; prope *Suevicam* & *VVerdam*
 influit in *Danubium*. Castra ibi sunt: *Austkirch*, *Reckingen*, *Reichenbach*, *Trubadingen*, *Kron-*
baim. Abansa *Monasterium*, *Oetinga*, op. & castrum ad ripam fluvij *VVernitz*, *Alterheim*, *Gof-*
sch, *Harburg*, *VVerda* ciuitas.
9. *Nordlingensis tractus*, in *Rhetia* inferiore. Terminatur prope *Bopsingā* ad *Hertensfelden*. *Nordlingā.*
 sem tractū: prope *Teckingā*, ad *Hanenkamū* prope *VVembdingam*, ad *Schvvanfeldum*, & prope
Trubadingā ad *Viragundū*. *Nordlinga*. Imp. vrbs, 2. milliar. ab *Oetinga*. Terra haec (vt & pra-
 cedens) fertilis est: diues pecoris & frugū sed absq; vitibus. Abūdat iumentis, pratis, pomis, anseris pin-
 guis, & sub. *Bopsingā*, op. Imperiale ibi est, ad *Egram* amnē. *VVembdinga*, op. & castrū ducū *Ba-*
uaria, *Hyrnbaim*, castrū nobilitū *Hyrnbaimenstū*: quorū hodie nullus amplius est. *Teckinga*, *Mo-*
nast, *S. Benedi*: *Kirchen*, sacrarum virginum: vbi, *Comitum Oetingensium* sepultura.
10. *Remsaualiensis*: per quam fluit amnis *Remsa*. Ibi, ciuitas *Imperialis Gamundia*, *Cœnobium* *Remsthal.*
Lorcha, castrum *Hohenstauffensē*, arx *Hohenrechbergensis*. Nihil ad fertilitatem deest hinc
 valli: cum ibi frumentum, vinum, & poma, nascantur.
11. *Brentiuallenensis*: à riuo *Brentio*, qui iuxta *Monast*, *Kynigsbrunnam* oritur: & prator flu *Brentius st.*
 ens oppidum *Giengam*, prope op. *Gandelringam* miscetur *Danubio*. Eo pertinet op. *Haidenbaim*
 quoz, & castrum *Helenstain*. Item castra, *Falckenstain*, *Eselburg*, *Brentz*, *Schnaitbaim*. Oppida
 deniq; *Gienga* & *VVieslinga*.
12. *Danubiana vallis*. Ea excurrit à fontibus, *Danubij* *Vlmā* vsq;: suppoditatq; incolis fruges, *Danubij vallis.*
 pisces, venationes, pabula, ligna: sed vino importato vritur. Oppida sunt ibi: ab oppido *Fyrstber-*
 gensi *Tbon Eschinga* (vbi *Danubij* ortus est) *Geisinga*, cū arce *VVartēberg*. Deinde oppidum &
 castrū *Maringē*, *Mylbaim* cū castro, *Fridingē*, & *Tutlingē* habens castrū *Homburgā*. Prater ea.
Laitz & *Vnkofen*. *Hedingen* *Monasteriū*. Deinde, *Simringen* (hodie *Comitis Zollerensis* *Caroli*,
 cum *Veringa*) & *Schar*, oppida cū castris. Ad haec, oppida plura: *Mengen*, *Riedlingē*, *Sulgen*, *Mū-*
derkingen, *Busch*, *Ehingē* op. cū nobili *Paribondne*, à *D. Vlrici Maiorib*, initiato. *Schelcklingen*,
 op. & castrū. *Marckebal*, *Pramōstrat*. *Monasteriū*. Postea, *Vlma* vrbs, & *Vlmēsa* op. *Leippbaim*:
Lauginga, op. & castrū principū *Bauaria*. Sic & *Gundelringē*, atq; *Hochstetē*. *Dillinga*, op. &
 castrū *Episcopi Augustani*. Oppidū deniq; *VVordense*: vbi optimi casei conficiuntur, cruce signati.
13. *Nigra sylua*, caput *Hercynia* sylua: piniferum, obscurum, & altissimorum montium: qui *Hercynia sylua.*
 ab occasu terminantur ad *Brūgotiam*: sed ad ortum & septentrionem, sensim in planitiem ver-
 gunt. Ultra *Basileam* autem vocatur *Nigra sylua*, & olim *Orcynia*: prope *Phorcā*, *Hagen-*
gies: apud *Haidelbergam* autem, *Oithonica* sylua: & alicubi alibi, *Alpes*. *Therma* ibi sunt: *Ba-*
denses, in oppido *Baden*: & altera, in oppido *VVildbaden*. Multa oppida, arces, vici: *Fyrstenberg*,
Hufingen, *Villingen*, *Rhorvvila*, *Horba*, *VVolfach* (in valle *Kinzringensi*) *Schiltach*, *Haiter-*
Hach, *Nagoltum*, *VVildperga*, *Kalua*, *Bulach*, *Zabelstainum*, *VVildbad*, *Neupurg*, & alia. *Di-*
berst

Kniebu.

uerfi autem domini, diuersorum Nigra hylua locorum sunt. Vt, quod Rhotrvvila sub Imperio est: oppidum Oberndorff, Cimbrensis sub Comitibus. VVolfach, Hausen, & Haslach, sub Fyrstenbergensibus, Schiltach, Dornstetten, Nagolt, sub VVirtembergensi Duce: Horb, Schemperg, Bintzdorff, sub Hobenbergensi Austriorum ditione. In hylua, vbi Kniebis est, quotannis 200. aut plures centenarij picis, aut resina, colliguntur, & Argentina venduntur. Monasteria Nigra hylua: S. Basilius, Herrenalba, S. Georgius, Hirsaugia, S. Petrus, Reichenbach, Alpersbach, S. Trupertus, & omnium Sanctorum. Parthenones: Fraydenalba, Fridenrviler, Beuren, Oberndorff, VVickten, VVildperg. Amnes ex Nigra hylua: Nicrus & Danubius, non longe a Rhotrvvila. Item Kintzigus, Renchus, Nurgus, in Rhenum illabentes: vt & Nicer, quem augent Entius, Kocherus, & Iactus.

Dor.

14. Landgraviatus Borensis: vbi op. & arx Fyrstemberg. Regio hyemalis & frigida, ad habitandum dura. Ibi, Abnohia montana. Habitant Comites Fyrstenbergenses, non ibi, sed in Montefancto prope Yberlingam: habentq; ibi latam ditionem, multa oppida & arces: sepulturam autem suam, in canobio Nidingensis villa faemineo. Sunt in hoc pago, & in Nigra hylua, robusti & bellicosi viri. γὰρ γὰρ σκληρὰ, ἀδύρα τὰ πόδια ἀγροῦ ἑπὶ τῆς ἀρκῆς: dura terra, fortium ad bella virorum educatrix est.

Hobenbergia.

15. Hobenbergensis tractus. Cuius caput olim erat arx Hobenberga, i. milliaria a Rotrvvila: quam Rotrvvilenfes iussu Cas. Sigismundi, cum arce Lusserberga destruxerunt. Diuiditur Hobenbergia in ditionem superiorem & inferiorem: qua habent amba praefectos Austriacos. Illa, iuxta arcem sita est. haec, iuxta Nicrum. Oppida sunt: Rotenburgum & Ebinga Nicri interfluxu distincta. Item Horba, a Comite Rudolpho condita. Bintzdorff oppidum, Fridinga iuxta Danubium, Schemperg sub arce Hobenbergensi. Canobium Sandimonialium Kirchberga. Pertinuere quondam ad Hobenbergenses Comites, etiam Nagoltum & VVildperga (hodie, Ducu VVirtembergensis) nec no Haigerlochum & Oberndorffa. In Parthenone, qui iuxta Nagoltum est, humatus iacet vltimus Hobenbergensis Comes Sigismundus.

VVirtembergia.

16. VVirtembergensis Ducatus. Vbi Ducatus sunt antiqui plures: Teckensis, VVrlingensis, & Schiltachensis. Et Comitatus, priscis dominis pleriq; omnibus extinctis: Caluensis, Tubingensis, VVracensis, Achalmensis, Herrenbergensis, Gryningensis, Aspergensis, VVeringensis, Zabergergoiensis, Kraichgoiensis, Niffensis, Heiffenstainensis, Zollerensis. In hoc Ducatu est etiam vallis Nagoltensis: qua ab oppido Nagolto incipiens, secundo eiusdem nominis amne (iuxta opp. Altenstaigum orto) Pfortzhaimum vsq; extenditur.

Nagolt.

De his, haftenus: de quibus apud Munsterum, & alios plura reperias. Sed & Rbatia, atq; Almangauia, pagus est.

Suevia Rectores.

Praefuerunt autem Sueuis, Reges & Duces. Reges, ante & post natum Christum. Duces, post Christum natum: vt, ex familia Caroli Magni: Ducum Saxonia, Franconia, Zaringia: Comitum Rhinfeldensium: Ducum Hobenstauffensium & Austriorum: sicut ex Annalibus nostris cognoscitur. Magnam partem hodie VVirtembergici Duces regunt: cetera loca, Episcopi & Abates, Duces Austrij, Comites & Barones, nobiles, & ciuitates Imperiales.

DE ANTIQVITATE VVIRTEMBERGENSIUM ET aliorum quorundam Comitum.

CAPVT II.

VVirtemberg. proceres, quam antiqui.

DE VVirtembergensibus proceribus, etsi claris suis temporibus fuere: tamen ante Brunonem & Conradum fratres, qui circa 1100. annum Christi vixerunt, pauca forte certa priorum notitia fuerit, propter veterum negligentiam, raro aliquid literis mandantium. Bruno Hirsaugia Abbatem egit. Eos ambos proprie VVracenses Comites fuisse, Godefridus Rammingenus autumnat. Nostris temporibus familia VVirtembergica, vt in principibus non postrema, clarissima est: & plurimum materiae ad celebrandum propter potentiam, virtutes, studium pura Religionis imprimis, scriptoribus suppeditans. De prisco VVirtembergensium genere, magnus quidam vir, Historicus insignis, aliquando ad me bis serè verbis scripsit. In Genealogia VVirtembergica non planè nihil est, inquit: quod non pati possit instantiam. In catalogo Ioannis Feronij (praecipuos Gallici Regni ministros continente, Connestablios, Magnos aula Magistrat, Admirarios, Mareschalcos) memini me veteris VVirtemberg. Eberhardi nomen & insignia videre. Sed illis temporibus familia nomina non solebant scribi. Vnde mirari subit, quomodo VVirtembergicum fuisse cognoscere potuerit. Neq; enim insignia trium cornuum teruinorum, huius familiae ita propria

propria sunt: ut non & Nellenburgenses Comites, & Landauenses, & qui ab ipsis descendisse cre- Landau.
duntur, nobiles à Landau, iisdem eodem modo dispositis utantur: nisi quòd Nellenburgici, carulei
coloris cornua habent: quòd tamen in cera impresso symbolo, vix discerni posse puto. De Comitibus
Achalmenfibus, Caluensibus, Vracensibus, Niffensibus (hi tamen Comites non fuerunt, sed Ba-
rones: donec Comitatum Marstetten adepti sunt) Gruningensibus, & Palatinis Tubingensib.
quando cœperint, hoc vnum scribere possum, me nescire: neq. quengquam omnino esse puto, qui sciat.
Magnorum fluminum fontes ferè ignorantur. Et constat, quòd Maiores nostri has res non cura-
runt: vsq. adeò, ut ante quingentos annos, vix vlla cognomina familiarum, nominibus etiam Co-
mitum & Ducum addita reperiantur. Quò magis mirari licet illorum ineptias: qui genus suum
vltra DCC. & amplius annos, probare se & docere posse, iactant. Achalmenses & Caluenses, Achalmenses.
procul dubio antiquissimi sunt. De illis tamen, præter arcem, quæ superest: & monumentum fun-
datorum cœnobij Zuisfaldensis, eodem in cœnobio, Luitoldi & Cunonis (quorum hic A. 1092. 17. Caluenses Co-
Cal. Nouemb. obiit) nudaq. nomina Rudolfi, Ernfridi, & Beringeri, nihil me videre memini. Cal-
uenses, iisdem esse videntur cum Vabingensibus, & Leonstainensibus prioris familia (satis enim
constat, vnde, qui nunc supersunt, descenderint) quòd & insignia eadem testantur: & ab Henrico
IV. Imp. scripta litera, confirmantes foundationem & priuilegia cœnobij Aeperspachensis. Vbi in-
ter reliquos testes citantur: Gotsfridus, Comes Palatinus de Caleryo: & Adelbertus, Comes de
Levvinstein, frater uelut eiusdem Gotsfridi Palatini. Verum, quando deserint, mihi non constat.
Memini tamen, me legere: quòd ad Tubingenses Palatinos ditio eorum peruenit: à quibus, ad
VVirtembergenses Comites, titulo emptiois. Vracenses, diutius superauerunt: sed neq. de ipsis, Vracenses.
quando deserint, mihi constat. Niffenses in Bauariam migrarunt: & ad A. 1400. propè dura-
runt. Gruningenses, cum VVirtembergensibus iisdem sunt. Et, qui supersunt adhuc Comites Tu-
bingenses, ex Palatinis illis orti sunt: qui præter Tubingam, Herrenbergam etiam, Beblingam,
Syndelfingam, Aespergam, oppida, possederunt. Errarunt, qui Virnenbergenses & VVerdenber-
genses Comites (sic & VVartenbergenses Bohemos) cum VVirtembergensibus commiscuerunt.
Genealogijs autem Lazij, nihil magis confusum vidi. Habet tamen quadam, quæ aurem veltica-
re possint. Quòd ad arcem VVirtembergæ originem attinet, de ea mihi nihil constat. Antiquam es- VVirtembergæ
se, nihil dubito: non tamen hanc, quæ nunc est. Siquidem Henrici VII. Imp. iussu, si non delata, atx.
fuerit saltem vastata fuit. Satis etiam diu fuit ante illud tempus: quo Rudolphus I. cum Eber-
hardo Comite bellum gessit: quando Seuzgardia quoq. obsidionem tulit. Deniq. nec mihi Etymolo-
bardo Comite bellum gessit: quando Seuzgardia quoq. obsidionem tulit. Deniq. nec mihi Etymolo-
gia placet, von dem Birt am Berg. Ego sic sentio, Magnatum nomina esse primitiua. Arx
Hohenstauffen, ad Custriacos principes, deinde 1370. ad nobiles à Rietheim, & octauo abinde an-
no ad VVirtembergensem VViricum, qui ad VVirilam perijt, peruenit. Combusta 1525. à rusticis:
cum non potuerit defendi à præfecto eius, nobili Ioanne Michaeli Russen à Russenstein.
Hac, cuius iudicium, & erga me beneuolentiam, magni facio, Doctor Osualdus Gabelko-
fer, Medicus & Bibliothec. VVirtembergicus: cum ex eo de talibus rebus quaererem.

QUÆDAM DE COMITIBVS TYBINGENSIBVS

CAPVT. III.

VIVEBANT anno Domini 1083. (ut mihi scripsit Godefridus de Rammingen) Comes Kalrr.
Adelbertus de Kalrr. arcem VVirtembergam tenens.

A. 1099. Anshelmus, Palatinus Tybing. cum filijs suis Hugone & Hainrico, Blabyrense
Monasterium Benedictinum fundauit. Fratres habuit Hugonem & Sigibotonem.

A. 1104. Obijt Episcopus Spirensis Ioannes: parentibus natus, VVolframo, Palat. Comite
Craichgoia: & Adelbaide, filia Palatini Tubing. Hainrici, quem Rhenus absorbuir.

A. 1122. Gotsfridus, Comes Tubing. patronus erat Syndelfingæ. Idem Cal. sequentis anni,
testis erat Spira, apud Imp. Henricum V.

A. 1123. reperitur Gotsfridus, Palatinus Caluensis: & Albertus, Comes Loryensteininus, ne- Caluensis Pala-
pos ex fratre eius: vel (ut Auentinus habet) patruus Gotsfridi, VVirtembergæ arcem possidens. tinus.

A. 1125. Hugo Comes de Turvdingen, & Gotsfridus Comes de Herrenberg, testes. Eodem
anno, 6. Id. Ianu. testis apud Cas. Henricum, Gotsfridus Comes Palat. Datum Argentina.

A. 1126. 4. Non. Ianu. in confirmatione cœnobij Ochsenbusensis, testis idem Gotsfridus.
Argentina.

A. 1135.

A. 1135. Monasterium S. Georgij Augusta à Palat. Tubingensi, & Episcopo Augustano, fundatum est.

A. 1138. apud Regem Conradum III. testis erat W. Wilhelmus Palat. Tubing. Datum Bebenberga.

A. 1139. Comes Hugo de Turvingen, testis.

A. 1141. 4. April. apud R. Conradum testis, Hainricus Comes Palatinus, Argentina.

A. 1147. testis apud eundem, Hermannus Palatinus. Datum Fulda.

A. 1164. Hugo III. Aduocatus cænobij Blabyrensis erat. Hic Ducem Guelphonem à Turvinga reiecit.

A. 1167. Hainricus Palatinus. Hic Barbarossam secutus, in obsidione urbis Romæ peste interiit.

A. 1171. Hugo Tubing. Palat. & uxor eius Elisabetha, Comitiss Brigant. Rudolphi filia, Marthalense cænobium quasi condiderunt.

Rudolphus, Palat. Tubingensis.

A. 1181. filius huius Hugonis Rudolphus, Palatinus Tubing. Briganti & Curienfis Rhetia dominus, Bebenhusam multis beneficijs donauit. Circa idem tempus, eidem Rudolpho (cum quo nupta erat Eberstainia Beatrix) Comiti Tubing. & Brigantino, domino Pretigoia, lris erat eum Comite Hartmanno Kyburgensi.

A. 1182. Comes Palat. Turvingensis Hugo, in matrimonio habebat nobilissimam Brigantini Rudolphi filiam Elisabetham: qua erat nata ex sorore Ducis W. Velphonis: & ex cognatione Imperatoris de Hohenslaussen, Henrici, Noricorum Ducis, atq. aliorum principum.

A. 1183. Palat. Rudolphus Tubing. testis erat fundatae W. Vengensis apud Ulmenfes prepositura.

A. 1191. Obijt Dux W. Velpho: cuius uxor fuit Itha: Palatini Gotesfridi Tubing. & Comitiss Caluensis, suo tempore ditissimi per Sueuiam Comitiss, filia.

A. circiter 1267. Palat. Rudolphus Tubing. se aduocatia Blabyrensi abdicauit. De his hactenus.

Addo recentes ex hac illustri familia: qui mihi manum suam dedere, Tybingæ studentes, fratres tres.

I.

Ex Philip. Beroaldo.

Sicuti Parentes, filiorum corpora effigiant: ita Praeceptores, Discipulorum mentes formant. Quae res tanto preciosior uideri solet: quanto homo interior, homine esse exteriore praestantior.

Conradus, Comes Tubingensis, & Dominus in Liechteneck, &c. scribebat in gratiam uiri clariss. M. Martini Crusij, Praeceptoris colendi, 12. Cal. Decemb. 1582.

Omnia praesentia sua (Rector Acad. Tybing. Cal. Maij 1584. factus) nuptias filiae suae Mariae Magdalena, M. Iacobo Maiero Binnicensi (qui hodie Donauverda habitat, propinqui uici Bergæ concionator) nupta, 19. Maij eiusdem 84. anni: Postea 1593. Iun. 9. in cænobio Hirsaugiensi, apud illustrissimum S. mem. Ducem Lud. unâ prandebamus.

II.

Ex Cicerone pro Plancio.

Nemo esse nostrum omnium liberaliter educatus: cui non educatores, cui non Magistri sui atq. Doctores, cui non locus ille mutus, ubi ipse altus aut doctus esse, cum grata recordatione in mente uersetur.

Albicus Comes Tubingensis, & Dominus in Liechteneck, &c. anno 82.

Ἀπόλλοιο ὁ γοναῖος τῆ τῆς κατ' ἡμῶν ὄντο βρῆς ἐν τῇ ὄν ἄργον τῆς, & φησὶ ἰδὲ ὑπαίτιος δέσπης αἰσθησῆς, κατὰ τὸν τῆ ἰατρικῆς πολέμου κατὰ τὸν. Liechtenecci sepultus honestissimo cum luctu. Quantum egodolui:

III.

Ex Aristot. Ethicis.

Τοῖς φιλοσοφίας κειμένων ἀσὶ τιμὴ ἰσὸρροπὴ ἐν αὐτοῖς ἔσται: ἡ δὲ ἰσὸρροπὴ, ὡς πρὸς τὸν θεόν, καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τὸ εὐδαιμόνιον.

Hermannus Comes Tubingensis, & Dominus in Liechteneck, &c. scribebat Tubingæ, A. 82. Obijt postea 1585. in Italia, ἐπὶ πικρῶς: cum sub finem Maij, eo anno Tybingâ discessissent omnes

omnes nos, Italiam petaturi. Sed non apud Italos humatus est: verum Villaci Corinthia: eò à fratre, illustri Comite Conrado, rebi curatus. Præceptorem habebant doctum iuuenem, Casparum Canngiserum, M. Caspari Ceramei Quersfürdensis F. Latine & Græcè discens: musica vocali & instrumentali, me & alios oblectantes. Postea 1593. generosus Dominus Conradus, in Aula VVirtemberg viuens, Hirsaugia & Tybinga, erga me se humanissimum declarauit. Ζῆλον ἔχων καὶ καλὸν ἀγαθὸν. ἀδελφωτικῶς γὰρ, ἐστὶν ἄριστος. Staturâ ipse est eminenti & heroica, gratus erga Præceptores. Longæus & felix sit, qui Præceptores agnoscit. Aliter ego non essem hodie LXVII. annorum: ut nec vetus condiscipulus meus Argentina olim, Martinus Brentius, ἐπίσκοπος καὶ ἐπίδοξος 1546. ἐπιπέτατος καὶ ἐπίδοξος: nunc plurimorum annorum in Schola Lindauensi Præceptor iuuentutis optimus.

DE MONTE TECCIO, ET ARCE EIVS, ATQVE
de sepultura Ducum Teccensium.

CAPVT IV.

FLORVERVNT quondam in Sueuia, vbi castrum Teck & oppidum Orva (cuius insigne, nigrum O in planitie alba) illustrissimi principes, Duces Teccenses: quorum populus antiquissimis temporibus, Teckosages dictus, ex Narbonensi Gallia huc commigrauerat. De quibus principibus, & de locis modò dictis, commemorabo: quæ ab honorando viro, Ecclesia Orvensis parocho vigilantissimo, Laurentio Schentzio, populari sermone descripta mihi prolixius, ante Schentzii septuaginta annos fuere: ego autem contraham, quantum potero, nihil tamen is in rebus omittens.

Mons Teccius, altitudine sua summam eius loci Alpes adæquat. Quem si eminens aspicias: Teck videbitur tibi Orientem & Meridiem versus coherere cum Alpibus: ac proinde non præbere locum aliquem tutum: sed si in ipsum ascendas: videbis, tanto intervallo ab Alpibus disjunctum, vallis interuentu lata & profunda: quantum vix colubinae bombardæ globo superari possit: ita, ut talium tormentorum vis, arci ab Alpibus montibus non multum nocere posse videatur. Est itaq; *Qualis mons.* hic mons, tanquam Insula quædam: id est, peculiaris mons, in patenti campo. Nec tam altus videtur, quàm est, priusquam accedat: idq; propter subiectos colles, das klein vnd groß Poll genannt. Qui colles adiuncti, nec agnoscunt, Teccensi monti latum circuitum, nec in quibusdam, faciunt: adeo, ut vix duabus horis circuique queat. Ipsa vallis & planities circum, fecunda est: agris, pratis, vineis, siluis. Multa circum oppida, pagi, arces: ex quibus propiora, hæc sunt.

Ad Orientem, vicus Bislinga: nec longè inde, inter Alpes montemq; hunc, vetustum castellum paruum, montanum, dirutum: quod Hanenkamm appellatum fuit. Fortassis eam calamitatem, vna cum castro Teck, à tumultuosis agricolis anno 1525. accepit.

In eodem latere Orientali, VVeilbaim quoq; oppidum situm est.

VVeilbaim op.

Secus Hanekammum, paulò magis meridiem versus, trans vallem, quæ inter Teccium montem & Alpes est, in ipsis Alpibus duæ inueniuntur montane arces: quarum nomina, Diepelspurgum & Raubera: Conueniunt rebus nomina sæpe suis. Ibi nanq; olim habitasse dicuntur: qui decurrere ad prædas soliti fuerint, & viuere rapto. Signo sunt duo muri, longè excurrentes ab arcibus: intra quos qui pertracti fuerunt: de eis actum fuisse, senes memorant. Hodie vestigia tantum supersunt. Pertinent ad nobilem virum, Ioannem Georgium Schillingum Canstadianum, in oppido Orva habitantem.

Diepelspurg.

Ad Meridiem, Lenningana vallis est: quam transiisse fertur quidam, anniculo vitulo insidens: homo nimirum magicis artibus Dæmoni deditus: qui dixerit, Ecquid de hoc anniculi vituli saltu tibi videtur? Sâne magnus? Hinc proverbium: laß mir das ein feinen Sprung sein von ein jârigen Kalb. Hanc vallem frumenti viniq; fertilissimam, perfluit *ἡ ἀγρονομία παύρον,* limpidissimus riuus, vno milliari supra Orvam ortus: qui ob eam claritatem Lautera nomina-tur. Ex eo, bonæ trutæ. In hac valle, iuxta Teccensem montem, viculus ad meridiem spectat, nomine Brucken. Proximè supra eum, vicus est Vnterlenningen: prope quem ad dextram vallis, castellum montanum Salzburg, pertinens ad nobilem Ioannem Eusbalium Spatum.

Duobus fortè stadijs, ab Vnterlenninga sinistrorsum distat Oberlenninga. Inde ad sinistram in Alpibus, vetusta arx in monte, cui nomen VVielenstein, confraçta. Quæ aliquando Spectorum fuit: nunc verò ad commune Oberlenningensium spectat, propter actum pecorum & paucua emptum.

Dicitur, omnium iam dictarum arcium incolas, quotidie in aulam Teccensium Ducum ventitasse.

Bbbbb Ad

Neiffen.

Ad occafum montis Teccij sunt hæc loca: vicus Beura, Neiffen op. & arx, Lenifenhofen, Frickenhaufen, Teetingen, & oppidum Kirch.

Ovva.

Ad Septentrionem, Naberna, tria stagna, & alij vici. In medio iam horum, quæ expofita sunt, mons ille celebris, & castrum Teccenfe, fita sunt. Infrâ autem, proximè montem, oppidum OVVA loco peramæno: per quod medium fluit riuus Lautera. Fuit id, Teccenfis Ducatus caput: & ibi multæ adhuc antiquæ domus: quondam à nobilibus Tecciorum Ducum Culicis, hodie autem à ciuibus, habitata.

Sepultura Ducum Teccenfium, Ovva.

Sepultura horum principum, eſt in choro Parochialis Templi Ovvenfis. Monumentum, minime ſplendidum: ſed tantum magnum ſaxum, quatuor lapidibus parvis inſiſtens, inferius cavitare relicta. Super ſaxo nihil incifum: niſi ſolum Tecciacum ſcutum, cum capite aquilæ coronato. Aliud nihil vſpiciam ibi reperitur, ne annorum quidem numerus. Dicitur eſſe, etiam in Monafteriali S. Petriſano, aliquot Duces vtriuſq; ſexus humatos eſſe. Sed id non certò ſcitur: nullo ibi monumento, nec Epithaphio, apparente.

TECCENSES DVCEs PRISCI EX M. SCR.
& Lazio.

Teccenfes Duces.

Circa 330. Chriſti, Dominus quidam VVeccenfis, gentilis, pralio à Romulo dicitur quodam victus, & Chriſtianus factus. Poſtea, Teccenfis dicitur.

Ex genere eius, Baltaſar, Burcardus, VVricus, alijq;. VVlrimi Ducis filia, Agnes, Egoni, Comiti Habſpurgenſi nupta eſt, circ. 1010. Ita Teck Habſpurgenſibus ceſſit.

Rudolphus Habſpurg. Reinfeldenfis, genero ſuo Berchtoldo 2. Agnetem habenti, Zeringenſi, Teck dedit 1077. cum Ducatu Sueniæ. Poſtea verò Conradus, Berchtoldi F. à Friderico, Barbaroſſa dicto, eiectus, tamen Teck arcem, & oppidum Ovva, aliaq;, retinuit.

Successores eius, Albertus 1. Albertus 2. (anno 1153.) & Albertus 3. qui ſe primus Ducem Teccenfem, ex hac familia ſcripſit 1175. Albertus verò 2. Comitem Teccenfem & Caluſenfem.

Hermannus 1. Hermannus 2. filius eius, ex Comitiffa Tubingenſi. Frater ipſius, Lyrzelmannus: uxorem, Græningenſem Comitiffam, habens Beatricem. Filia eorum, Anaſtaſia: cum qua ipſe 1197. baſtiludio Noriberga interfuit.

Agnes, Duciffa Teccenfis, D. Conradi de Liechtenberg vxor: cuius dos fuit oppidulum Rbni VVullenſtetum, Argentinenſis Epifcopi feudum.

Albertus 4. Hermannus 2. F. ex Eliſabeta Vogburgenſi. Et Berchtoldus, Epifcopus Argentonatenſis: qui Henricum, Friderici 2. F. pralio vicit 1228.

Ludouicus & Simon, ex Conrado 1. nati.

Ludouicus 2. & Conradus 3. nati ſunt ex Ludouico 1. qui primus ex Teccenfibus Ducibus eudit monetam.

Conradus 4. & Simon 2. filij Conradi 3. ex Hochbergenſi Comitiffa.

VVricus, Simonis F.

Fridericus 1. ex Conrado 4.

Ex Frid. & Comitiffa Truhendingenſi, Frid. 2. & VVricus 2. VVrici filia ex Hobenberg Comitiffa, Agnes & Mechtildis. Illa Eberhardo VVerdenbergenſi, hæc Frid. Pincerna Lym-purgenſi nupta.

Frid. 2. arcem Mindelhaimenſem adificauit: quod Hochſchlitzio op. Mindelhaimum eripuerat: & id 1369. contra Auguſt. Epifcopum, VValtherum Hochſchlitzium, defendit.

Duces aliquot Teccenfes, ex veteri Miſſali deſcripti,
Ovva ſepulti.

Sub anno Domini 1292. obiit venerabilis Dominus Conradus, Dux de Teck, electus in Regem Romanorum.

Anno Domini 1304. obiit Dux Ludouicus in octava Agnetis.

Anno D. 1315. obiit Simon Dux, 3. Non. Martij.

Anno Domini milleſimo, trecentefimo, vigefimo nono, obiit C. Dux de Teck, frater Simonis & Ludouici, Ducum de Teck.

Erat adhuc vnus Teccenfis Ducis, Ovva humati, mentio in eo libro: ſed nomen eius enuenerat, vt legi non poſſet.

Nomina

Nomina Ducum Teccensium: quodam tempore D. Laurentio Schantzio, ab
Andræa Ritteliopæ memoriæ, Stutgardia Registratoræ, Ovvæ in
Parochiali & Cœnobiali Templo inquirendi causa, data.

1197. Lutzmann, Dux Teccensis. Beatrix, Comitissa de Wirtemberg & Græningen.
Hermannus, Dux Teccensis, filius Lutzmanni.

1218. Ludovicus pater.

Ludovicus & Fridericus fratres, Ludovici filij.

1302. Simon & Conradus fratres, Duces de Teck.

1311. Vlricus, Dux de Teck.

1352. Conradus, Dux de Teck, occisus Monaci.

1380. Fridericus, Dux Teccens. Anna Comitissa Helfensteinensis, coniux.

1381. Mechtildis, Ducissa Teccensis. Eberhardus, Duxifer de Walpurg, maritus.

Agnes, Ducissa Teccens. Egeno, Comes de Habsburg, maritus.

1417. Vlricus, Dux Teccensis. Anna, Casimiri Poloni Ducis filia, vxor 1. Ursula Mar-
chionissa Badensis, vxor 2.

1417. Conradus, Dux Teccens. Hedvwig, Marchionissa Estensis de Ferraria.

1416. Ludovicus, Patriarcha Aquileiensis; in concilio Basiliensi 1439. mortuus.

Margareta, Ducissa Teccens. Fridericus, Comes in Ortenburg, maritus.

Gutha, Ducissa Tecc. Ioannes, Comes in Wertheim.

Beatrix, Ducissa Tecc. Fridericus, Baro de Haideck.

Irmelgart, Ducissa Tecc. Vitus de Rechberg.

Agnes, Ducissa Tecc. Henricus, Comes de Verdenberg.

Georgius, & Fridericus, atq; Vlricus. Omnes, Duces de Teck & Conradi liberi.

Berchta & Agnes, Ducissa Teccenses, & Moniales in cœnobio Monialium in Kircheim
sub Teck.

Cernitur adhuc tumulus in cœnobio Monialium, in ciuitate Ovvæ sub Teck, cum hac in-
scriptione.

HVGO DVX DECCENSIS, ET COMES
HABSPVGENSIS.

Hac, Rittelius. Idem Teccensem familiam forma arboris exposuit, Ovvænsibusq; dona-
uit: quæ etiam in Parochiali fano, supra monumentum illorum Ducum expressa est.

Ad sinistram chori, secus sepulturam pendent quatuor scutula, siue tabellæ: in quibus, insi-
gnia Teccensia nigro & albo colore: & quadam, nigro atq; flauo.

Anno autem 1579. Decemb. 14. leuatio & inspectio facta est huius monumenti, auspicijs Sepulcri aper-
tissimi Wirtemberg. Ducis Ludovici per nobilem quendam Reischachensem, & ipsum An-
tio. drem Rittelium: presente Laurentio quoq; Schentzio, & alijs. Clausum rursus est sequenti tem-
pore: saxo aliquantum renouato, & ornato cum hac inscriptione.

SVB HOC SAXO, ALEMANNORVM ET ILLUSTRIS-
SIMORVM PRINCIPVM ET DVCVM DE TECK OSSA RE-
CONDITA SVNT, ET SEPVLTA.

Tunc etiam tabellæ, de quibus dictum, rursus illuminatæ sunt, & suspensæ.

Aperto autem sepulchro, hæc solum ibi reperta sunt. Vnus Francofordiensis nummus. Ali-
quantulum ligni de sarcophago. Aliquid serici villosi panni: quo sarcophagus abductus fuerat. Cæ-
terà, ipsum sepulchrum nihil ornatus habuit: sed fere tantum quadrangulum, coarctibus laterculis
constructum fuit.

Quamquam verò Munsterus in Cosmograph. lib. 3. scribit: tredecim Duces, viros & femi-
nat, Teccenses, Ovvæ humatos esse: tamen quatuor tantummodò caluariae sunt inuenta: ac solum
tantum ossium: ut non plures quatuor principibus ibi iacuerint. Ex magnitudine autem eorum
ossium facile estimare quis potuit: fuisse valde proceros & robustos Heroas. Mandibulas omnino
habuerunt integras. Vni eorum validum ietum claua illatum fuisse, ex vestigio caluariae apparet:
quod tantum est, ut gallinaceum ouum indi posset.

Antequam tamen aperiretur sepulchrum: ex multis senibus Ovvænsibus auditum est, plu-
res esse sepulchra. Ea nunc latent. Ergo verum esse potest, quod à Munstero scribitur, 13. Duces &
Ducissas Ovvæ sepultos esse. Aut fortè cætera sepulchra, in Monasterij Sampetrino Templo, à
Bbbbb 2 Teccijs

Templum S. Petri. Teccij Ducibus adificata, sunt. Habet autem id Templum nomen à S. Petro Apostolo: quem fabula perhibent, bis ibi fuisse: & magna fecisse miracula, herniosis presertim puerulis sanandis. De quibus apparitionibus in Annalibus scripsimus. Priorissam in eo Parthenone superioribus temporibus egit Catharina Schartlina, germana Sebastiani Schartlini equitis soror: qua non amplius in terra viuit.

Teccij montis magnitudo. Verum ad Teccium montem redeo. Celsus profecto hic, & mirus mons est: qui à multis hominibus visitur: ijs presertim, qui aestiuo tempore balneas Seubadenses petunt. Aestatis etiam vix nullus Dominicus dies est: quo non multitudo hominum ibi reperitur.

Latitudo supra montem, tanta est: ut in ea planitie, principi nostro quotannis L. X. circa pecora, in pascuis optimi & copiosissimi graminis vagentur. Terram habet nigram: qua si aratur, existimatur assatim frugum allatura esse.

Fons ibi scaturiens. In eo loco, Orientem versus, fons aqua viua scaturit, idque ex tribus locis petra: quem admodum ipse Schentzius se vidisse 1565. ait: quando lapideum eius aquarium, vel crater, respiciebatur: cuius figura, quadrata est, quoquo versus latitudine pedum circiter XX. ea altitudine, ut decem, aut amplius, lapideis gradibus descendatur. Ipsa in illo aqua, viri profunditate est. Mira certe res, in tam excelso monte, à cæteris montibus omnibus separato, aquam vltro subsilire: & quotidie L. X. pecoris capitibus potum largè præbere. Sape etiam à sene centenario Vico Cnollone, alijsque senibus, dictum est: anno 1540. (illo fernido: quem Sueui, das Kay Jahr / oder den Kayen Sommer / nominant: καὶ τὸ ναιὸν, opinor) quando riuus Lauter ita attenuatus fuerit: ut à peronato aratore propter breuitatem facile vadari potuerit: fontem hunc Teccensis montis, eadem altitudine iugiter permansisse.

Verena Beutlina specus. In eadem planitie, ad iactum tormenti manuarij à fonte, Austrum versus, descenditur foramine quodam rotundo, aut cauerna, in cauam petram. Appellatur, FRENABEUTLINSLOCH, Verena Beutlina foramen. Hoc nomine fuit mulier quaedam: qua in eo specu habitauit. donec duos spurios peperit, ex pagi Beura incola marito. Latuit res homines diu: sed tandem deprehensa est: quando maior puerorum, grandiusculus iam, manu duci in Templum potuit. Fuit ille specus adeo bellè factus, & omni necessaria suppellectile ita ornatus: ut hominibus, qui ad matrem & liberos penetrauerant, admirationi esset. Habuit specus foramen per petram, instar fenestæ: ut mediocri luce, qui intus erant, frui possent. Fuit & alterum foramen, per quod fumus emitteretur. Qui licet conspiceretur ab illis, qui infra in valle erant: putabatur naturaliter à monte exhalari. Sæpenumero quidem amator mulieris, oppidum Orvam transire cum ligone, & dossuaria sporta, qua cibaria portabat, visus est: sed, cur transiret eo habitu & pastu: ne in somnis quidem vera causa in mentem cuiquam veniebat. Alia omnia potius cogitabant: ut, alicui Orvensi cui operari in vinea. Fertur ipsa quoque potuisse homini signum super saxo dare, panniculo albo rubroque: ex quo is conijceret, quæ illi res opus esset. Quod si quis etiam panniculum eminus videret: nihil mali suspicabatur: sed fortè fortuna à vento perlatum eò rebatur. Simplicitas videlicet maior tunc erat, quàm hodie.

Castrum Teck. Tandem autem re cognita: educli sunt pueri, & salutari Ecclesie aqua abluti. Quorum baptismo Beurenenses interfuerunt: ex quibus noster Orvensis Ecclesiastes hæc cognouit. Ex planitie iam dicta, Boream versus collis quidam paulum assurgit. In eo demum castrum Teccense positum est à reliquo monte & planitie, quadam profunda, & lapidibus suffulta, fossa disunctum. Structura ipsa castrum, procul dubio pulchra fuit, pro captu illorum temporum. In medio area, elegans sacellum stetit: quod adhuc millesimo, quingentesimo, quinquagesimo septimo anno, quo D. Laurentius illò venerat, integrum, & imaginibus pictis decoratum, fuit: nunc verò ad interitum ruit. Mænia arcu, maiori ex parte restant: sed de anno in annum labesunt.

In medio sub arce alterum foramen est, in saxo, cui arx insistit. Id, Sibylla specus nuncupatur. der Sybilla Loch. Opinio nanq, est, olim quandam ibi Sibyllam habitasse. Multa & varia de hoc specu fabulatio est. Ostium eius, spatiosum, Occidentem versus: sed quò magis ingrederis: magis coangustatur hic specus: & quidem eò vsq, tandem: ut quidam cum accensis candelis, in ventrem proni irrepserint. Res, horrorem incutiens: ut malis tu ocyus refugere, quàm thesaurum inibi vestigare. Hispani sanè, tempore Smalcaldici belli, & non ita pridem alij, fodisse & quæsisse dicuntur.

Sub petra, vndiq; Teccius mons fago & quercu circumueflitur. Infra id nemus, spatium arbutis vacuum circumcirca est: quò pecora Ouyensium, Tettingensium, Bisingensium, Brucensium, aguntur. Interdum aratur ibi, & frumentum feritur. Inferius, ad Orientem & Occidentem vinea coluntur. Subter has, horti arboribus confiti, pomorum copiam præbent.

Ita Teccius mons, omni in parte sui, à summo ad imum vsq; valde fructuosus est. Hæc, ex D. Schantzio.

ALIQVOT TECCENSES DVCEs: EX MORTVARIIS, VEL
Mortilogijs, Iacobi Mendelij: ad meà clarissimo Iurisc. & Marchionio Brandeburgensi consiliario, D. Simone Eiseno, missi.

1. Hugo, Episcopi Leodinsis Radolfi frater, Dominus Brisgoia: & frater eorum, Dux Rursus aliquot Albertus Teccensis senior, de Habsburg natus: vxorq; huius Adalbaita: & Albertus, eorum Duces Teccenses. filius: nec non sorores huius Berta & Agnes. Omnes, Ouyæ sub Teck sepulci.
2. Conradus, electus Rom. Rex aduersus Comitem Habsburgensem Marquardum, & aduersus V. Conradum de Stauffen. Sepultus & ipse Ouyæ.
3. Hermannus senior, Dux Teccensis: & VValdpurgis, Palatina Tubingensis, vxor eius legitima: atq; Dux Hermannus iunior, ipsorum filius. Omnes, ex Habsburgica stirpe. Quiescunt Oberndorffæ in cænobio feminarum.
4. Ludouicus, Sigismundus, Hermannus, cum vxoribus & liberis suis. Item, Dux Simon Teccius senior, Ludouicus iunior, Simon iunior. Omnes hi Teccij Duces, in oppido VVirtembergia Kirchaimo humati.
5. Lutzmannus, & filia eius virgo Otilia, in cænobio nigra syluæ Alperispachensi siti sunt.
6. Ludouicus, Friderici F. Patriarcha Aquileia, in Carthusiano Basilea cænobio quiescit.
7. Ulricus, & V. Anna, nata ex Regio genere Polonia, prior eius coniux: & V. Vrsula, Marchionissa Badensis, altera coniux: iacent in Parochiali Templo Mindelbaimi.
8. Simon, Dux Teccensis, tertius huius generis, in Monasterio Stamsensi quiescit.

In quibusdam priuilegijs, quæ Maximilianus Casar I. Marscallus à Pappenbaim 1505. concesserat, reperitur: Duces Teccenses tenuisse aliquando Comitatum Bauaria Graispachensem, vna cum iudicio ibi prouinciali.

Quare plura de rebus Teccensibus, parte 3. Annal. lib. 1. cap. 11.

De insignibus Teccensium Ducum, hoc versus reperio.

Dux de Tecken vult album nigro mediare:
Obliquisque modis quasi tractus reticulare.

Insignia Teccensium.

DE COMPLVRIBVS COMITATIBVS, NOTATIONES QVÆDAM
breues: præsertim, vt eorum antiquitas aliquo modo videatur. Sic & aliquot familiarum nobilium.

CAPVT V.

COMITATVS FYRSTEMBERGENSIS.

OPPIDVM & castrum est, situm in loco sublimi, in Langrauiatu Borensi Hercyniæ syluæ. Fyrstenberg.
Montana olim Abnohia, nunc Bor appellantur, vel Baar.

Ibi Danubij fontes sunt.

Comitum Fyrstembergensium sedes, in Monte sancto est, vbi Yberlinga, ad Podamicum Hailigenberg.
lacum. Scribunt se, Comites quoq; à VVerdenberg: quem Comitatum emerunt Heluetij à tutoribus Dominorum de Herren.

Ditio Hausen, oppidum & arx, in Kintzingensi valle, est Fyrstembergensium: sicut & VVolfach, atq; Haslach. In arce Thoneschinga, habitabat his annis Comes Henricus à Fyrstenberg: sed in arce Hailigenberg, frater eius Comes Ioachimus.

Sepulturam habent in Nidingensis villæ Parthenone.

Plura, in Munstero.

Egon, Comes à Fyrstenberg (inquit Latzius) sub Carolo Magno floruit, anno circ.

Stuiling. Land-
grauitatus.

Conradus, Landgrauitatum Stulingensium administrans, vixit circa 1240. A quo Comitatus Fyrstenbergenses, qui adhuc supersunt, originem ducunt. Vide multa in Latzius, Migrat. Gent. lib. 8.

VVERDENBERGENSIS COMITATVS.

VVerdenberg.

VVerdenberg in eo est, arx & oppidum. Pagi & loca precipua huius Comitatus: Sceuola, Sceulen, Reuena, Reuis, Bougo, Buchs, Quadrabs, Graps, Campso, Gambs.

Herrenberg.

Comites hi, cum olim multi essent, diuisi sunt in Sargans, Veldkirch, Hailigenberg, & Herrenberg iuxta Sceuolam: qui postea Herrenbergam VVertembergia condiderunt. Omnes, eiusdem stirpis sunt: licet insignibus paulum differant. Vide Annal. part. 3. lib. 3. cap. 11.

Ex his Comitibus, quidam.

Rudolphus, Christi 935. VVolfgangus, 940. Henricus, 948. Hartmannus, Ioannitarum Magister, 1377. Quando & Rudolphus de VVerdenberg, dominus Veldkirche.

Felix, habitans Hailigenberga, bellicosus, familiae postremus, 1530. Vide Annal. part. 3. lib. 10. cap. 1.

COMITATVS MONTEFORTENSIS.

Montfort.

Montfort, arx est vetusta infra Veldkircham, Comitum Montefortiorum, Rhatici generis: ex quo Henricus erat Episcopus Curienfis circa 1252. Vide Seumpf. lib. 10. cap. 32.

Anno 1218. Hugo, Comes de Monteforti, dominus Velcuria, consensu Imp. Friderici 2. quaedam sua pradia, Hospitali pauperum Hierosolyma largitus est. Inde Iohannitarum domus, in eodem oppido fundata. Vide Munst. lib. 3. cap. 232.

Vixit anno Christi 959. VVilhelmus: qui ex Comitissa de S. monte tulit alterum VVilhelmum & Hugonem, commendatorem in Biberstain: & Burcardum, Abbatem S. Galli: qui tamen ab alijs frater VVilhelmi senioris putatur.

Vdalricus, sub Imp. Friderico Barbarossa vixit, nempe circa 1160. Christi. Filios ex Comitissa de Rontel, Iacobi Dapiferi vidua, hos tulit: Hugonem, Ioannem, VVolfgangum, & VVilhelmum. Hic VVilhelmus, ex Tubingensi Comitissa Rudolphum & Henricum procreauit. Hugo, in literis citatur Rudolphi Habsburg. Caesaris. Idem genuit ex VVerdenbergensi Elisabetha Hugonem secundum: qui sub Friderico 2. circa 1230. floruit: & Caenobium Ioannitarum, cum publico Xenodochio, Veldkirche fundauit.

Etios permultos de Montefort Comites, quare lib. 8. Migrat. Gent. Latzj.

BRIGANTINVS COMITATVS.

Brigantium.

Situm est Brigantium oppidum ad superiorem lacum Podamicum: vbi S. Gallus, anno 630. primam sedem habuisse dicitur.

Erant hi Comites eiusdem originis cum Montefortijs: à Palatinis Rhatia alta descendentes. Ideo iisdem vexillis insignibus utebantur, colore tantum diuerso.

Huius familiae fuit Brico, vel Bericho: qui circa 700. Christi vixit. Idem, Episcopus fuit Augustanus.

Pascalus, & filius eius Victor, circa 760. Episcopatum Curiensem gesserunt. Pater, 14. Episcopus fuit: filius, 15. qui illi ex Comitissa Rhatia alta Esopeia natus fuerat: & Caccienfis caenobium virginum Canonissarum fundauit: cuius Abbatissa fuit soror eius Vespilia: soror vero Vrsicina, Monialis.

S. Gebhardus, Comes Brigantinus (Ethonis vel Vthonis, ex domina Dietburga filius) 980. Episcopatum Constantiae accepit. Auctor fuit caenobij Petershusani in suburbio Constantiae: & Ecclesia collegiata in oppido Zyrzach.

Hugo, Ethonis frater, Luitfridum genuit: Luitfridus vero, Marquardum & Adelbaidam. Adelbaidis, nupta Dillingensi Comiti Hartmanno, pro dote VVinterthyr attulit, & Kyburgensem Comitatum: quoniam is Brigantinorum Comitum fuerat. Vnde nati sunt, Adelbertus Comes in Achalm, Vdalricus Comes in Gamertingen, Hartmannus Comes à Kyburg, & Constantiae Episcopus (circa 1114.) Vdalricus.

VVilhelmus,

*V*ilhelmus, Comes à Bregantia, circa 1400. à quo Appencoll. & Rhinocenses defecerunt ad Heluetios. Plura, apud Lazium.

COMITATVS S. MONTIS, VBI YBERLINGA.

Egon inter Suevia Comites commemoratur: qui Carolo Martello, Maiori domus Francie Heiligenberg. se opposuerunt. Vixit Martellus circa 740.

Arnolphus, Comes S. Montis, Episcopus Constantiensis, ex Monacho Sangallensi, 1092.

Berchtoldus, fundator cœnobij Eckb prope Salmersvilam.

BVCHORNENSIS ET LINZGOVIVS COMITATVS.

Syndolofus, ex Burgundia, tempore Regis Francie Dagoberti (qui circa 636. Christi vixit) profectus, in insulam Bodmanij lacus habitavit: in qua postea Diuitis Augie Monasterium, à S. Pyrmio, Meldensi Episcopo, positum est. Quod cœnobium accepit illud nomen ab opulencia: cum antea Syndolea vñ nominaretur.

Vdalricus & Adalbertus, sub Carolo Magno vixerunt: & ad marginem illius lacus, castrum Buochorn construxerunt: ex quo cognomen posteris contigit. Adalbertus, traiectus lacu Buchorn. cum naufragio, Lindauensium Sanctimonialium Monasterium ex voto fundauit. Vnde, Lenda vñ dictum: vom pulenden/ab appulsione felici. Vdalrico coniux fuit Eberstainia VVendelgardis: cuius historiam posuimus ad 919. annum Christi parte 2. Annal. lib. 3. cap. 8.

Otho, postremus Comes huius generis. Hic cum coniuge sua Berchta, VVelphonis senioris Bauaria Ducis sorore, sub imperio Friderici primi, Cellam S. Pantaleonis 1151. (vñ apud Lazium est) fundauit. Moriens autem sine prole, partem ditionis sua VVelphonibus de Altorff partem cœnobio Vincarum, legauit. Accepit etiam non minimam partem Imp. Barbarossæ.

COMITATVS VVALDPVRGENSIS.

Babo, sub Carolo Martello (740. circiter) recensetur inter nobiles: qui se Franci in Suevia VValdpurg. opposuerunt. Hesso, Dapifer à VValdpurg, dominus de Tann, & Comes à Truchberg, institutus est Aduocatus cœnobij Campidonensis ab Abbate. Missus est postea auxilio S. Vrlico, ad Lechum annem, cum quinquaginta equitibus: quando is cum Ottone primo Imp. 955. in Hungaros erat pugnaturus.

Fridericus, Dominus de Tann, Dapifer à VValdpurg, interfuit 5. torneamento, Brunf. VVinterstettem. nige 996. celebrato.

Arnoldus, dominus de Tann, pincerna de VVinterstetten, subscripsit foundationi Oxenbursensi, anno 1140. circiter. A quo Pincerna de VVinterstetten defluxere.

Henricus, Dapifer à VValdpurg, Gebhardi F. percussori Regis Philippi, Othoni VVitelspachio, se 1208. Babenbergæ opposuit. Gessit etiam bellum cum Henrico & Godefrido, Dominis à Nissen: in quo victoria potius hostes suos cepit, circa annum 1236.

Henricus secundus, prioris filius, cum Cunradino profectus, vltimo Suenia Duce: cum is 1269. Neapoli capite plexus esset: annulum signatorium ab hero acceptum, ad Petrum Arragonia Regem detulit. Quo armis Suevia (tribus scilicet leonibus in atro clypeo) donatus est: cum Rex vs, ac posteris eius, Sicilia & Apulia regna obtinuisent. Insignia VValdpurgensium.

Ioannes Comitatum Truchburg, ab Henrico Comite Veringensi, & Eberhardo Nellenburgensi, redimens, totam suæ familie adiecit: Idem ex Clara, domina de Nissen) qua ei attulerat VVolfseck, dotti dominia VVolfseck & VVurtzach) Eberhardum procreauit. Floruit circa 1306. VVurtzach.

Otho filius Othonis, interfectus est ab Heluetijs, vñ cum Duce Austria Lupoldo, anno 1386. Quo è militia non reuerso: oppidum Isna, ex pacto cum ipso, liberum à VValdpurgensibus exiens, Imperio se subdidit.

Ioan. 2. ex Eberhardo, & Ducissa Teccensi Agnete natus, pates erat Suevia, Landvogt.

Fuerunt deinde, diuersis intervallis temporum, tres Ioannes: quorum tertius (respectu priorum, quintus) Dux Vrlici in bello Bauarico (1504. nato) signifer fuit: & eiusdem Legatus (Eus tenant) Stuegardia. Hoc quinto Ioanne natus fuit Georgius: qui postea Dux Suenici fœderis, & Ferdinandi in VVirtemb. vicarius, se strenuū prœbuit. V Vilhelmus, Ioannis 4. F. ex Sibylla, Cndrea Comitiss à Sunnenberg filia, genuit Othonem, Augustanum Episcopum & Cardinalem.

Plura de hac præclara familia legantur apud Lazium: ex quo hac excerptimus. Qui ipsorum latè patere hodie ditione ait. Possedere in Suevia oppida, Sulgau, Mengau, VValdsee, Schryvartzach, VVurtzach, Fridberg, & Comitatu Schar. Castra in Algonia, VValdpurg, Truchburg, VVolfseck, & Zyl.

Zollerenses.

Vixit Burcardus anno 1120. vna cum Godofrido de Herrenberg. Fridericus 1265. qui ex Comitissa Tybingensi, Fridericum & Eitelfridericum genuit. Eitelfridericus, ex Comitissa VVirttembergensi Elisabetha, Fridericum & Albertum, Margaretam & Catharinam. Plura quare in Lazio, & alibi.

Anno 1293. circiter, de Episcopatu Constantiensi contendebant, Henricus à Klingenberg, & Comes Zollerensis Fridericus, Canonicus Augustanus. Tandem post bellum Fridericus pecunia amotus cessit. Stumpf. lib. 10. cap. 32.

Anno 1433. adeptus est Constantiensem Episcopatum Fridericus à Zollern, Canonicus Argentinensis. Bruscb.

Anno 1486. Fridericus Episcopatum Augustanum accepit: patre Zollerensi natus: & matre, vt Bruschius rectè habet, VVerdenbergensi: vt verò Lazius non rectè, Brandenburgensi.

Delectatur familia Zollerensis nomine Friderici. Vt, omnes hi fratres inter se habent (sicut ait Godofridus à Rammingen) Fridericus, Episcopus Augustanus: Eitelfridericus, Camera præses: Friderich Eitelfriderich, præfectus rei maritimæ in Belgio: & Fridericus, Ioannes, atque Fridericus Albertus. Hi tres postremi, militiam sectati sunt sub Maximiliano I. in interfectis Anroverpia in sacello iacent. Eorum omnium pater, fuit Iodocus Nicolaus de Zollern: qui obiit 1488. Fundauit ipse, & Episcopus Fridericus, Decanatum Hechingensem: quemadmodum in Annalibus, anno iam notato dictum est. Vxorem habuit Agnetem de VVerdenberg: natam ex genere Comitum de VVirttemberg, vt Rammingero placet.

Marchiones
Brandenburgenses.

Putatur hic Comitatus sub Henrico III. Imp. exortus, ex Columnensibus Romanis. Ortum porro habent ex Zollerensibus, Marchiones Brandenburgenses. Munsterus 3. cap. 337. & 381. & 486. Burgrauio namq; Noribergensi Friderico, qui Zollerensis Comes erat, Marchionatum Casar Sigismundus in Concilio Constantiensi (1415. a. d. 10) tradidit. Antea autem circa 1289. Casar Rudolphus Comiti de Zollern: sororio suo, Burgrauiatu Noribergensem contulerat. A quo descendunt Burgrauij vsq; ad Fridericum prædictum: qui 1417. Marchio Brandenburgicus, à Cas. Sigismundo fuit factus.

COMITES DE HOHENBERG.

Circa 1128. annum Domini vixit Henricus, Comes de Hohenberg & Haigerloch. Qui Casarè Lotharium offendit: quòd Anticasarem Conradum Sueuum inuabat contra ipsum. Conradus successu temporis rerum positus: iudicium Rorvvilense, vt à ciuibus illis fideliter adiutus, gratitudinis ergò constituit.

Hohenbergenses.

Anno 1248. Comes Hohenbergensis Bertholdus viuebat, Alberti frater. Is fulmine apud vicum Deckenpfrund, 1253. postridie D. Margareta extinctus est.

Anno 1278. Comes Albertus, Burcardi F. florebat. Qui decreuit instaurare oppidum Rotemburgum: quòd antea 1212. terramotu conciderat, tunc Landskron dictum, vel Landsort. Idem etiam aream in ciuitate 1276. concessit, Carmelitanum Monasterium edificandi causà.

Idem 1297. ab Othone Bauaro interfectus est, contra Adolffam Nassouium proficiscens: quem impedire Albertus conabatur, propter cognationem inter Hohenbergenses & Nassouios. Obijt 1308. Alberti vxor Vrsula, Comitissa Oetingensis.

Anno 1312. Comes VVernherus Hohenbergensis, Italiam cum Cas. Henrico VII. petijt, coronam quarente. Ab eodem Comite seditiones, quæ contra Casarem excitata erant, sedata sunt.

Anno 1336. obiit Alberti F. Comes Rudolffus senior: à quo fundatum est collegium S. Mauricii in ciuitate Ebingena ad Nicrum Rotemburgi: habens Præpositum, & XII. Canonicos. Vxor eius Irmelgardis, 1341. obiit, VVirttembergica Comes.

Et anno 1361. Rudolffus F. Henricus obiit. Vxor autem, Nassouiensis Agnes, 1375.

Anno 1359. vixit Comes Albertus de Hohenberg, Iuris Doctor, Canonicus Constantiensis, postea Episcopus Frisingensis.

Anno 1371. Comes Rudolffus iunior, Henrici F. comitatum Hohenbergensem Austrijs reddidit: quia filio carebat, & iniuste tractatus ab vxore & filia fuerat. Accedebat, quòd Rudolffus Hugoq; (patruus, aut nepotes ex fratre) astute vendere comitatum (sine causa cogente) voluerant. Defuncta est 1373. vxor Rudolffus Mechtildis, ex Comitibus Dockenburgensibus nata. Defunctus est ipse Rudolffus & vltimus Hohenberg. Comes, 1379. anno.

Anno 1419. Margareta mortua est, Comes Hohenbergensis.

Hohen.

Landauum.

Landauum, arx ad Danubium supra Riedlingam fuit nec amplius est. Fuorunt hi proceres ex *W*irtembergensium Comitum familia.

COMITES OETINGENSES, IN RIAESA SVEVIAE: POSSIDENTES cum alijs pluribus locis, castra Horburg, Flockberg, *W*alderstain, & op. Oetingam.

Oetingenses.

Eberhardus citatur in Diplomatis, de anno Domini 1130. (scribit *Lazius*) cum *Lupoldo de Lechsgmynd*, & alijs.

Cuno & *Ludouicus* floruerunt circa 1140.

Ludouicus, 1205.

Albertus, 1560. Filij eius, *Ludouicus*, *Fridericus*, & aliter *Ludouicus*: *Filia*, *Sophia* & *Imagina*. Illa *Baroni Kirchaimio* nupta: hac, *Friderico Semperlibero Lympurgensi*.

Ioannes, 1440. quando bellum cum *Marescallis de Pappenbaim* & *Biberbach* gessit de *Spilberg*.

Ioachimus. Cuius filij erant (circa 1550.) ex *Dorothea Anhaltina*: *Ludouicus*, *Oetingam* tenens: *Martinus*, *W*alderstainum: *Carolus*, *Flockbergam*: & quidam, *Harburgam* habitans, non procul à *Thona vverda* *Filia*, *Maria* & *Elisabeta*: illa, *Georgio Dapifero W*aldpurgensi: hac, *Cyriaco Pollbaimio Austriaco*, collocata. *Ludouicus* filios procreauit: *W*olfgangum *Fridericum* (*Martini Comitis generum*, *W*alderstaini habitantem) & *Ludouicum*, *W*ilhelmum at *Lothum*, *Comites*. Sub horum deniq; *Comitum* tutela, sunt sanctimonialium in *Rhija* *Monasteria*, à *Maioribus* eorum fundata, *Kyrchen* & *Symren*.

Comites ab *Helffenstain* & *Geitslingen*, domini *Vilsanæ* vallis.

Helffenstainenses.

Hi olim à *Danubio*, qua in *Ulmam* & *Leipenbaimum* præterfluit, usque ad *Nicrum*, dittonem sex milliarium possidebant. De qua, multa hodie *Ulmenses* (emptione nacti circa 1396. Domini) tenent, cum oppido *Geitslinga*: sed arcem *Helffenstain*, oppido supereminentem, post bellum à *Marchione Alberto* illatum diruerunt, anno 1552.

Ipsorum loca hodie.

Oppida & vici, quibus nostro tempore dominantur hi generosi & illustres.

*W*isenstaiga, oppidum inter montes altos in valle situm. Arx in eo est: & proximè antè oppidum, *Mylhausam* versus, pulchrum sanum, *Dotzburg* dictum: quò cum cruce conuenire solent ex oppido & vicis homines, & *Decanus* concionari.

Deckinga, comopolis 3. mill. ab vrbe *Ulma*. Iuxta illam sanum nouum & domus, *Aufbau-sam* versus, est: quò itidem cum cruce veniri solet.

*W*esterbaimum, magnus pagus in *Alpibus*.

Hohenstatt, vicus.

Oberstain, villa, ein *Weiler*.

Vnderstain, item villa supra quam ad montem, pulchra arx noua.

Mylhausam, vicus. Sic & *Gachsfach*, *Dytzenbach*, *Reichenbach*.

*W*ellum, comopolis in *Bauaria*, cum arce noua.

*Præfatus W*isenstaiga & *Deckinga*, 1591. *W*olfgangus *Faber* erat.

Burcardus, *Hugobaldi* *Comitis Dillingensis* *F.* frater *S. V*dalrici (*Augustani* circa annum Domini 950. *Episcopi*) primus arcem *Helffenstain*, in faucibus montium construxit, teste *Lazio*.

Manegoldus, cuius filiam *W*olfradus, *Comes Veringensis* circa 1130 habuit.

*V*lricus. Hic ex *Adelbaide*, *Comitissa Hohenlohensi*, genuit *Ioannem* & *V*dalricum. *Annam*, collocatam *Baroni* à *W*einsperg: & *Adelheidem*, benefactricem *Canobij S. Michaelis Ulma*: vbi & terræ mandatur anno 1330.

Ludouicus, *Ludouici* ex *Elisabeta Semperlibera Lympurgensi* filius, anno 1525. apud *W*einspergam à *Rusticis* occiditur.

COMITES A DILLINGEN ET VVERDEA.

DillingensesComites.

Ab his *Comites Kyburgenses* (inquit *Lazius*) in *Heluetijs* à *Vaihingen* & *Achalm W*irtembergiæ, defluerunt.

Horum insignia, carulea: interueniente ex transuerso alba sectione: vtring duobus aureis leonibus ascendentibus.

Hartmannus, *Comes de Dillingen*, circiter 740. cum alijs *Comitibus*, *Carolo Martello*, *Franciæ* *Maiori* domus, restitit.

S. Adalbe-

S. Adalbero, Comes Dillingensis, Episcopus Augustanus 892, natus ex Hartmanno, & Hiltegarde vxore.

S. Vdalricus, Episcopus item Augustanus: natus ex Hugobaldo, & Dietburga, Burcardi & Ducis Sueuorum filia.

Theobaldus, Vdalrici frater, occisus ab Hungaris in pralio est. Condidit arcem in oppido Donarverda.

Vlricus, Comes Dillingensis & Kyburgius Episcopus Constantiensis, 1116.

Hugobaldus, Adalberti F. genuit Albertum, Vdalricum & Hartmannum: quorum primi duo Comites fuerunt Achalmæ. Cuius stirpis postremus, Albertus appellatus, ab Eberhardo VVirtembergensi bello victus, omnem penè ditionem amisit, circa Domini 1300.

Hartmannus, Episcopus 1252. Augustanus. Patrem habuit Hartmannum (qui Vaibingæ Vaibingæ habitauit, oppido VVirtembergiæ) & matrem VWilliburgam, Egidij Kelmyntzj Comitis filiam. Calamitosa fuit hæc. Nam maritus Hartmannus, Egidij focerum interfecit: & vicissim ab Henrico, Treuerensi præfule (post mortem Cunradini, vltimi Ducis Sueuiæ, locum Imperij in in-terregno tenente) Treueri publico iudicio condemnatus, capitis pœnam luit. Tunc Episcopus Hartmannus, & mater VWilliburga, castræ ante Vlmam Sœflingense, in cœnobium S. virginum conuerterunt. Ibi ipsa reliquum vitæ consumpsit.

Vdalricus, postremus Dillingensis Comes, & Hedv'vigis Habsburgensis Comitissa, steriles, vixerunt circa 1337. Plara, apud Lazium.

LANDGRAVI DE NELLENBURG.

Burcardus, Comes à Veringen, Landgravius Nellenburgensis, genuit ex Comitissa Bar- gundia, Epponem & Dietburgam, Hugobaldi à Dillingen coniugem. Nellenburgen- ses.

Eberhardus. Hic concessit (vt in VValdurgensibus supra diximus) Ioanni Dapifero de VValdurg, partem suam Comitatus Truchburg in Algoiua. Auctor Collegij XII. Apostolorum Truchburg. Schafhuse. Filij eius ex Itha, Comitissa Tubingensi, Burcardus, Albanus, & Conradus.

Ex Conrado natus Fridericus, Episcopatus Constantiensis præpositus est 1398. Et sic desijt hæc stirps.

BARONES VVEINSPERGENSES.

Oriundi (auctore Lazio) ex Lombardia cognati Ducum à Schiltach. VVeinspergen- ses.

Ioannes, 942. in ludo equestri Rotenburgi ad Tubarum, hæc editarius S. Imp. Camerarius.

Anno 1084. Lud. & Rudolphus.

1110. Burckhard. Quo tempore VVeinspergo fœmine nobiles exportarunt viros suos.

Engelhard. 1193. Filij eius, Conradus, Engelhardus, Gotthardus, Fridericus, circ. 1210.

Anno 1299. Baronissa VVeinspergensis, vxor Alberti de Leuvenstain.

Conradus 1309. Qui fuit Henrici VII. Dux aduersus VVirtembergensem Comitem Eberhardum. Engelhardus, ex Comitissa Leiningensi, reliquit Georgium & Agnetem: quæ fuit Friderici, Helffenstainij Comitis, vxor, 1360.

Conradus, Archiepiscopus Mogunt. 1389.

Anno 1413. Georgius cum 14. equitibus fuit in Concilio Constantiensi. Vxor eius, Anna, Hohenbergensis Comitissa, antehac Monacha.

Conradus, 1430. ex quo, Philippus & Agnes.

Alius Philippus, 1510. vt Lazius habet. Alibi inuenio, Philippum, VVeinspergenssem Baronem, vixisse 1485.

Quo mortuo, dominium VVeinspergæ ad Electoratum Palatinum venisse (fortè ratione feudi) sed Vlricum, Ducem VVirtembergensem sibi in bello Bauarico illud 1504 subiecisse.

BARONES NEIFFENSES.

Vixit Berchtoldus, dominus Neiffæ, circa 1200. Christi. Huic à Cas. Philippo, Monasterium Neiffense Vrspergense fuit oppigneratum: sed Monachi postertus, 200. Marcis auri se redemerunt.

Anno 1230. Conradus, Pincerna de VVinterstetten, dominus Neiffæ, gubernator Sueuiæ: nomine Imp. Friderici, Parthenonem Poundsi in Burgundia, Cisterc. ordinis fundauit. Ibi 1232. obiit, sepultus est.

Anno 1235. Gottfridus & Henricus, Neiffæ domini, ab Episcopo Constantiensi Henrico, pralio victi & capti sunt: sed postea conditionibus dimissi.

Anno

Anno 1306. obiit Dominus Neiffa & Merfeta Albertus. VVeiffenhorna feptus sub marmore.

Anno 1313. Bertholdus Neiffenfis, erat Bauaria Ducis Ludouici ductor exercitus.

Domina quadam Neiffenfis, feptula iacet in Monaft. VVeiler iuxta Effelingam. Alij Neiffenfes, in cœnobio Kaishaim humati funt.

Aliquot nobiles, ex multis, quos lib. 8. migrat. Gent. Lazius recenfet. Item, aliunde aliquot. ROTENSES.

Rotenfes. Conradus, VVolfhardus, & Geroldus, circa 1240. Genus hoc vsq. in noftram feculum pro- ductum. Habent fepturam suam in Betabusenfi cœnobio.

SPETI A TVRNECK.

Speti. Rudolphus anno 1230. Hinc adhuc hodierni Speti funt.

VVolvvarti. VVOLVVARTI, prope Sucuic Gamundiam.

Otho & Eberhardus, anno 1150.

Georgius. 1260. Et hodie refant nobiles à VVolvvart.

GIENGERI VLMENSES.

Giengeri. Iacobus Gienger, circa 1324. Qui ex duabus vxoribus, Petronella Giengerina, & VVur- ckerina, duo ftemmata fufcitauit, quæ Lazius enumerat.

ADELSREVTII.

Adelreutij. Guntherus cœnobium opulentum, non procul ab Yberlinga, Salmersvvilense, ope Eber- hardi Epifcopi Salisburgenfis, circa 1330. conftituit. At Salomonis villam circa 1135. Brufcbia fundatam innuit.

FROVVENBERGENSES.

Frovvenberg- genfes. Hos alibi inuenio, vixiffe ante aliquot fecula in VVirtembergie arce apud vicum Feur- bach, Frouvvenberg dicta, hodie Stutgardienfis præfeftura. Vixit 1383. VVolfgangus, & frater eius, de Frovvenberg. Et 1165. ludos equeftres Tiguri adijt nobilis Ioannes de Feurbach, ex illa familia.

NAELLINGENSES.

Nallingenfes. Anno 1124. Anshelmum de Nallingen vixiffe reperio. Et 1330. Crafftonem de Sperbert- Eck, vxoremq. eius Annam de Nallingen. Nallinga, vetus præpofitura eſt, in pago: qui inter Effelingam & Aicham iacet.

VVERNITZHVSENFES.

VVernitzhu- fani. Non longè infra Nallingam habitant. Vixit 1305. Albertus à VVernitzhufen: qui Co- miti Palat. Gottefrido de Turvvingen miniſter fuit.

BERNHVSENFES.

Berbufani. Etiam Bernhufa, vicus eſt Stutgardiana præfeftura, auff den Jildern. Anno 1279. Be- benbufano cœnobio curiam Echterdingenſem vendidit Fridericus de Bernhufen iunior.

RIDENBERGENSES.

Ridenbergenfes. Ridenberg, villula eiusdem tractus eſt. Inde nobilis quidam Ioannes. Anno 1376. in clade ad Reutlingam, cum alijs multis occubuit. Filius eius ex Benigna Fri- dericus Pfullingenſi, 1407. vixit.

DESCRIPTIO ALIQVATENVS VRBIVM VVIRTEMBER- gicarum, Stutgardiana & Tybingenſis.

CAPVT VI.

STVTGARDIA.

Primaria hæc eſt VVirtembergie vrbs. De qua etſi in Annalibus hinc inde ſcripſimus: tamen etiam alia quadam adijciemus.

Stutgardia- ficus. Sita eſt in valle pratenſi amœna ferè in medio Ducatus: non longè à Nicro, ſupra Canſtadi- um ſemimilliarum: circumdata montibus altis, & vallibus. Iugerum habet multa millia vinearum. Itaque ſæpe plura etiam millia plauſtrorum vini, in vrbe afferuantur. Horti multi circum, pomæ- ria, & dicula. ſummæ amœnitatis.

Arx ipſius. Inibi arx principis eſt, lapidea, ampla, magnifica: in quam ponte à Borea trans foſſam in- tratur, per veſtibulum egregium. Sunt in arce tres coeblæ. Vna, ad finiſtram ingrediendi, iuxta culinam: altera, ad dextram, vbi ſacellum: ſuprà verò, Horologium, horarum & quadrantium: vbi ad ſingu-

ad singulos ictus, cerui duo inaurati, cornibus inter se coniscant. Tertia est cochlea inter prædicas: eius latitudinis, ut duo per eam equitantes ascendere simul possint, usque ad equestre Hypocaustum. Infimo in loco, ubi equestris hæc cochlea, Hypocaustum longissimum est, & admodum latum altumque, instar Templi: quod appellatur Tyrnicium: quod aliquando hyeme, aut Tyrnicis pluuijs, equestres in eo ludi acti sunt. Ibi vulgus Aulicorum cibum capit: ac sæpenumero CC. aut CCC. mensa, peregrinis aut hospitibus venientibus, cibantur: consecratione præcedente, & gratiarum actione ad Deum sequente. In arce duæ pergula circum sunt, altera supra alteram: cum lapidibus & cylindris artificiosè sculptis. Cavædia vel aula, longa & spatiosa: ubi choreæ & dramata possunt agi. Ad Eurum versus, aliorum pons est, quo intratur in paradisum, seu hortos, amplissimos & amœnissimos. Ibi, iuxta fossam, aviarium est: ubi, omnis generis aves: quæ habent su-
Auarium.
 as arbores, tanquam in minuto nemoro. Iuxta, rotunda turris eleganter edificata 1578. cum rotundo Hypocausto, ad oblectationem principum, & Gynæci. Similis est turris, ad angulum arcus, urbem versus, munitissima, 1573. facta. In fossa circum arcem, copia piscium, cynorum, & variarum aquatilium alitum. Grues interdum, ibi: & vrsi *apud nos* ære, erant incedentes: prioribus pedibus, *ἀπὸ τῆς γυναικῆς* (à tergo) religatis. Nam pars fossæ, quæ paradisum respicit, nō habet aquam. Ibi, hinnuli maculosi, cum tugurijs, ubi pernoctant.

Hunc hortum, ex tenuiore splendidiorē fecit anno millesimo, quingentesimo, quinquagesimo tertio, Dux Christophorus. Post cuius decessum, Dux Ludovicus amplum spatium adiecit. In introitu, molendinum & pistrinum fecit, in profundo terræ, ex lapidibus quadratis. Quam molam agitavius: qui per vallem Sturgardianam in Nierum profluit. Sunt deinde areolæ siue puluini passim, pulcherrimarum plantarum & florum: non modò domesticorum, sed exoticorum etiam. Inde, theatrum multarum fenestrarum. Iuxta, area magna, arenæ & sabulo strata, plana, ad ludos equestres exercendos. In parte superiore & inferiore, binæ columnæ altæ: quibus mulieria simulacra insistant inaurata: iustitia, cum bilanco & gladio: fortitudo, cum magnis columnis fractis: prudentia denique, & temperantia. Circundatur ea area carceribus: intexto variorum fruticum genere.

Edificatur ab eodem principe preciosissima in eodem horto domus lapidea: in qua, multæ
Domus inibi nominata, magnifica.
 imagines pictæ simulacra principum, & antiquitates Germanicæ & Romanæ. Regia magnificentia edificium est: anno millesimo, quingentesimo, octuagesimo inceptum; nec dum 1593. perfectum. Murum quoque huius hortus circumdedit: turribus circum rotundis ornavit: supradictum etiam aviarium inclusit. Non desunt arbores fici, & alia exotica: quæ tamen quotannis aduersus
Labyrinthus.
 frigus tabernaculo superinteguntur: & aeneis fornacibus calefiunt. Inest oliueti mons: inest labyrinthus: arbusculis vario & erratico positu atque textura, multiplices ambages efficientibus: ignorantibus exitum, diu sollicitos tenentibus. Insunt fontes salientes, aeneis cum fistulis: raris, lacertis, anguib; ex are factis: tenuissimeque aquam ore caudisve spargentibus. Alibi, fusiles Rustici & Rustica saltantes, crasso & ridiculo gestu. Alibi, venatio artificiosè ex are facta, varij generis ferarum. Verùm satius est, desistere à longiore eorum expositione: quæ plura sunt scia & mira, descriptu difficilia. Extra hortos, via silicibus est Canstadium usque strata, utrinque cum
Via Canstadium.
 salicibus, quæ Rennweg nominatur. Non longè inde, turris aquatica edificata est: ut ex imo
Turris aquatica.
 per rotam aqua hausta, canali plumbeo sub tectum eius subuehatur in cupreum abenum: & inde in alium decidat tubum vel canalem: ut ita casu alto, aqua in Hortos illustres, sursum versus longè via agatur. Quo factò: in paradiso varijs canalibus aqua quoquò versus dispergitur. Iuxta viam eandem, non longè à paradiso, pertica aviaria stat sublimis, instar turris, multis cum funibus: facta 1579. Quo interdum conuocantur ex Ducatu, & Imperij ciuitatibus, sagittarij: Sagittarij. Duce bouem opimum, precioso stragulo tectum, cornibus & ungulis inauratis ornatum, & alia præmia, victoribus proponente. Ad sunt ludiones: sannio, rhythmis & natium verberatione incessens aliquem, quem de turba corripuit, tanquam aliquid ineptè facientem. Anno millesimo, quingentesimo, octuagesimo, Bouem Hailprunnenfis sagittarius abstulit: cum auser sagitta deiecisset.

Anno 1584. ciuis Eslingensis. Anno 1586. Rusticus è Schorndorffensi præfectura VVinterbachensis.

Ante introitum arcis, ad sinistram introeunti, tabularium est principis (Cancellariam vo-
Cancellaria.
 cant) in quod ex arce ambulacrum seu transitus est. Edificium, magnificentia & amplitudine sua, magno principe dignum.

- Suburbia Stutgardia.*
Templa. Ipsa *vrbs Stutgardia*, duo suburbia habet: *San Leonbardinum*, & *Torneamentarij agrj*. In priore sanum *S. Leonhardi* est: in altero, *Hospitalarium Templum*, olim *cænobium*. Ambo singulos concionatores habent. In *vrbe tria Templa* sunt. *Primarium*, collegiatum: cuius curam gerunt, officijs diuinis faciendis, *Præpositus* & *Concionator*, duoq; *Diaconi*. Deinde *Bebenbusana curia sanum*. Tum, *veteris Hospitalis Templum*. In arce, vt diximus, etiam sanum est. Ei præfunt duo tresve *Aulici Concionatores*. Hoc quidem 1593. anno, *D. Lucas Osiander*, & *filius eius D. Andreas Osiander*, atq; *M. Felix Bidenbachius*.
- Porta.* *Urbis porta* 5 sunt. *Dänslingerthor* / *Eßlingerthor* / *Oberthor* / *Kleinthörlein* / *Thor zum Newengang*. Suburbij *S. Leonhardi*, 2. porta: *Eusser Eßlingerthor* / & *Häupstetterthor*.
Turnier — *ackers* / 5. porta: *Canstatterthor* / *Sehetthor* / *Ruxenthor* / *Rotenbildthor* / & *Seeltthor*.
 Est *Stutgardia*, propter in habitationem multorum nobilium, & clarissimorum virorum consiliatorū *Illustriß. Ducis*, hodie magnificis adib. splendide ornata: & magis magisq; exornatur.
- Pagi.* Vici sub *Stutgardienfi præfectura*.
Berg, *Beisburg*, *Ruit*, *Heumaden*, *Kemnat*, *Starnhausen*, *Nellingen*, *Denckendorff*, *Blochingen*, *Sielmingen*, *Echtdingen*, *Bernhausen*, *Degerloch*, *Stainebrunn*, *VValtenbuch*, *Blatterhard*, *Plieningen*, *Bottnang*, *Bonlanden*, *Feurbach*, *Ober Eßlingen*. Erant olim pleriq; *pagi nobilium*: sed. *tyeorum* interierunt: quidam nomina inde retinentes, restant. *Blochinga*, *Baronos* habuit: quorum cognati erant *Barones Eberspergenses*: à quibus originem *Adelbergensi Monasterium* sumpsit.
- Arces.* Circa *Stutgardiam* fuerunt olim arces aliquot: quarum deinde rudera nostro seculo inuenta sunt: vt, *Rhoreck* & *Fraffenberg*. Item, *Hohenbaim*: postea, curia facta *Eßlingensium*. *Kaltenbala* (*Schænerorum* 1536. de *Straubenbart* sedes) adhuc extat.
- TYBINGA.
- Antiquitas Tybinga.* Proximum dignitate locum à *Stutgardia* obtinet *Tybinga*. De qua cum sepe, ac per multis in *Annalibus* à nobis scripta sint, breuius nunc scribemus.
 Valde antiquum est oppidum *Tybinga*: vt, quod *Christi CCXIII. anno*, *Cas. Antoninus Car.* illa palatium ibi habuisse, & ius dixisse, fertur: in *Germanorum* etiam gratiam, ludos & spectacula varia celebrans. Vt, quod *Ludouicus Comes Tybingensis* inuenitur, primis ludis equestribus, anno *Domini 938. Magdeburgi* actis, interfuisse. Illi autem *Comites*, circa curiam *Rhatis*, & circa *Brigantium*, multa quondam possederunt: vt inde in *Territorium Tubingensi* migrasse, alicui videri queant. Nescio, num *Tybinga*, *Tubantum* populorum *gaa* dici possit, qui huc olim migrauerint.
- Situs.* Habet *Tybinga* ad Orientem, montem *Austriacum*: & à tergo huius, vicum *Lustnouiensem*: ad Occidentem, arcem illustrem: indeq; montem longè excurrentem, vsque ad *VVurmlingensem* montem: ad meridiem, vallem *Neccaricam*: & in ea, vicum *Deredingam*: ad Septentrionem, vallem *Ameranam*: & in superiore eius, occasum versus, parte, vicum, *Iesingam*.
- Templa.* *Templa* sunt duo, vnum præcipuum vel parochiale, *S. Georgij* & *Martini*: iuxta quod est domus *Sapientie*, & *Auditoria Academia*, ac domus aliquot *Doctorum*. Infrà, *Nicrum* versus, non longè à mœnibus oppidi, *Contubernium*, vel *Bursa*. Alterum *Templum*, *S. Iacobi* est: situm in parte inferiore oppidi, riuum *Ameram* versus.
- Porta.* *Porte* oppidi, 5. sunt 1. ad *Custrum*, *Neccarica* porta: 2. ad *Occasum*, ex parte *Nicri*, *Hirsouienfis*: per quam *Rotemburgum* itur. 3. ad dextram, ex parte riuus *Amera*, *Flaggia* porta: per quam ex *Amerana* valle, *Iesingam* & *Herrenbergam* ascenditur. 4. ad *Boream* magis, *Fabriorum* porta. 5. magis ad *Ortum*, *Lustnouienfis* porta. A qua ingredienti ad sinistram meridiem versus, non longè abest domus *M. Crusij* cum horreo, è regione frumentaria domus principis. Stetit illa iam diutius, quam 1431. anno *Domini*, sicca & sana adhuc, ac non parum alta: vt inde è summo, quasi omnis *Troia* videri possit, id est, tota *Tybinga*. A tergo eius, quasi contigua est *M. Eusebij Stæteri* domus: de quo, inferius. In quarum domorum hortem, è platea per communem portam intratur. Domum *Eusebij*, & hortulum depressum, murus oppidi includit: sub quo muro extrà, infra initium *Austriaci* montis, molendinum diu noctuaq; perstrepat. *Arx*, inter secundam & tertiam portas, in monte sita est. Totidem porta primarij *Templi* sunt: eodem, quò oppidi porta, respicientes.

Verbum Dei hic sincere docetur: cuius predicatores, hoc tempore sunt, Doctores, Ioannes *Concionatores.*
 Georgius Sigwardus, Parochus: & de Vniuersitate, Iacobus Heerbrandus, Praepositus Ecclesiae,
 & Academia Cancellarius: Stephanus Gerlachius, Ecclesiae Decanus: tum, Matthias Hasenr
 afferus. Deinde Diaconi, M. Tobias Lotharius, & M. Ioan. Henricus VVielandus. Concionatur
 interdum M. quoque Iacobus Dachtlerus. Catechesis iuuentuti diligenter, & in scholis particula-
 ribus, & in Ecclesia, inculcatur. Cantantur à populo Psalmi: canitur musicè à Beneficiarijs prin-
 cipis: pulsatur Musicum organon.

Est in quodam San Georgiani Templi foramine, seu fenestra, incisum hominis supplicio ro-
 tae affecti simulacrum. Ante centum namque annos, iuuenibus duobus sodalibus peregrè hinc pro-
 fectis, ob suum opificium exercendum: alter post aliquos annos redijt. Alter verò non redijt: *Errore damna-
 tus innocens.*
 sed pro occiso habitus fuit. Arreptus prior, ex quibusdam signis (vt, pugione alterius) pro homi-
 cidâ illius condemnatus est, & supplicio affectus. Non longè post, alter viuus & incolumis redijt:
 qui (sicut fertur) pugionem illi donauerat. Ad memoriam igitur rei perpetuam, simulacrum
 hoc adest, monens nimirum illud iudices, quod apud Iuuenalem legitur.

Nulla nimis de morte hominis cunctatio longa est.

Academia suos Doctores, & Magistros celeberrimos habere solet, omni cum diligentia & *Professores Aca-
 demia.*
 laude docentes. Theologiam hodie docent quatuor illi Doctores, quos dixi: Heerbrandus, Gerla-
 chius Hasenr afferus, & Sigwardus. Iuris Doctores sunt: Nicolaus Varnbylerus P. & Ioannes
 Hochmannus, Andreas Laubmarius, Mattheus Entzlinus, Ioannes Halbritter, & Ioannes
 Harprechtus, nuper in locum D. Anastasij Demleri beati receptus. Doctores Medicinae sunt:
 Georgius Hamberger, Andreas Planer, & Daniel Mæglingus. Philosophiam, artes, & linguas
 docent Magistri hi. Georgius Liebler, Physicæ & Rhetoricæ: Martinus Crusius, Poëtas &
 Historicos Græcos, atque Oratoriam: Georgius Burcardus, Dialecticam: Michael Mæstlinus,
 Mathematica: Erhardus Cellius, Poëtas Latinos & Historicos. In locum beati M. Samuelis
 Hailandi (qui 13. Maij 1592. & 8. eiusdem mensis vnicus meus filius, Urbanus Crusius Baccal.
 piè obierant) successor Ethicæ professionis lectus est M. Vitus Myllerus Bulnheimensis Fran-
 cus: qui simul & Magistrum domus in Stipendio illustri agit. Hi sex constituunt Collegium facul-
 tatis philosophicæ. Præter hos docent artes & linguas Magistri, viri alij, virtute & eruditione
 conspicui. Bartholomæus Hattlerus: qui educavit multos pios & claros filios, concionatores &
 Iureconsultos. Iuris autem antecessores, Zachariam & Iosephum. Deinde docet M. Michael
 Zieglerus, M. Caspar Bucherus, M. Henricus VVellingus: & Rector Contubernij, M. VVil-
 helmus Theodorus. Hebræa linguæ excellens professor est Georgius VVeigenmaier: Musica
 autem, M. Samuel Mageirus, Praepositi Stutgardiani Ioannis Mageiri F. in stipendio.

Auditoria præcipua.

1. Aula noua (sub domo sapientiæ) vbi Theologia docetur: Doctores & Magistri crean- *Lectoria.*
 tur: orationes haberi solent, die Sancti Augustini, S. Iuonis, SS. Cosmi & Damiani, D. Cathari-
 nae pridie Natalis Christi, & funebres de professoribus mortuïs. In superiore parte eius, Senacu-
 lum ad deliberationes habendas est. Supra quod, granaria: ex quibus frumentum professori-
 bus datur.
2. Aula vetus, in qua Baccalaureorum creatio fit. Ibi Ethica, Physica, Organon Aristote-
 lis, Homerus, & Thucydides, Orationes Ciceronis, à tempore paschali vsque ad S. Michaelis do-
 centur. Quæ postea tempore autumnij & hyemis, vsque ad pascha, infra in Contubernij magno Hy-
 pocausso calefacto, Homericò appellato, explicantur. Nuncupatur nunc Aula renouata: Post-
 quam à Facultate philosophicâ, anno millesimo, quingentesimo, nonagesimo tertio, eleganter edi-
 ficando exornata est.
3. Lectorium Iuridicum, in parte infima est domus facultatis artium, ad sinistram ascenden-
 ti per monetariam plateam Occidentem Versus.
4. Lectorium Medicorum, in domo sapientiæ, infra Aulam nouam. Ei lectorio contigua est
 Bibliotheca Vniuersitatis.
5. In domo etiam facultatis philosophicæ, pulchrum est auditorium superius, vbi Mathema-
 ticus docet, & sua instrumenta habet.

Cccc 2 Sunt

- Situs.* *Situs Vraci, per amœnus est: inter duos montes, meridionalem & septentrionalem, altissimos: varietate plantarum, & fontium scaturigine, commendabiles. Hinc limpidissima aqua rubulis in oppidum deriuantur: quibus quicquid sordium est, è domibus & plateis in præterfluentem Ermsum euhitur. Hinc, aëre elemento, magna loci salubritas.*
- Arx.* *Non est magnum, ipsum oppidum: & domos mediocres habet: olim Vracensium Comitum domicilium. Arx inest, meridiem versus: qua plus in recessu habet, quam à fronte ostendit. Nam penetrabilia, verè Regiam referunt. Circundatur ab vna parte viuario: ab altera, lacu: in quem amnis Ermsus fluit: varijq; generis piscibus, trutis præsertim & auratis, adimplet. Templum est ex opposito arcis. Ludiliterarij puerorum adiunguntur.*
- Monasterium.* *Templo propinquius est vetus quoddam Monasterium: in quo olim generosus Heros Ioannes Vngnadius, Typographiam peregrinarum linguarum, ob propagandam Euangelij doctrinam in Turciam, habuit. Nunc partim à Ministro Ecclesiæ, partim à Scholasticis incolitur.*
- Curia.* *In foro, Egregia curia: fons iuxta gelidus & pulcher. Inde, ad consularium & Senatorum. Diuersoria multa, commoda: ab aurigis, vinum & alia Vlmam vehentibus, equitibus & viatoribus, quotidie frequentari solita. Multi variarum artium Mechanicarum artifices. Parum enim terra culta, vel agrorum in loco montoso & Alpino est. Diebus feriatis, exercitio scloporum & sagittarum incolæ exercentur, post sacram concionem auditam: quemadmodum & Tybingæ, & in alijs VVirttembergicis oppidis, fit.*
- Concionatores.* *Concionatores doctrina Dei, postquam Dux Vlrucus restitutus fuit, Vracum hos habuit. Primum, VVenceslaum Straus, principi charissimum: quippe ab eo in hanc Ecclesiam introductum. Secundum, Ioannem piscatorium Heluetium. Tertium, Ioan. Isemannum Halensem: Quartum, Martinum Reiserum: Quintum, Oemarum Mailender: Sextum, Primum Truberum typographia adiutorem: Septimum, Mattheum Hebsacherum: Octauum, Erhardum Schryveickardum: Nonum, M. Ioan. Schmidlinum præsentis temporis.*
- Schola.* *Scholam Latinam hodie, à multis iam annis, cum laude regit vir eximia eruditionis & virtutis, M. Leonhardus VVolfgangus Bonacker. Cuius filius Melchior, inter 16. adolescentes eruditos, qui vltimo Ianuar. 1590. Magisterij philosophici gradu decorati sunt, primum locum obtinuit.*
- Arx, altum Auracum.* *Arx aëria, quæ Hohen Aurach nuncupatur, non procul extra oppidum in monte cælo sita, Achalmam & Reulingam respicit: & tragico casu doctissimi viri, Nicodemi Frischlini, magis iam nobilitata est.*
- Güterstein.* *Nec longè ab eadem arce distat vetus Monasterium, à bonitate prouentium Güterstein dictum. De quo ferè nihil amplius integrum restat: præter muros, cellas vinarias, & partem templi.*
- Fluuij.* *Non solus autem fluuius Ermsus (qui apud Dencklingam in Nicrum insluit) in Valle Vracensi est: sed alij etiam riuus, in illis locis eum augent: vt Brielbachius & Elschus: vbi & riuus Geierbrunn est.*
- Metzingen vicus.* *In media valle Vracensi, singulis inter Vracum & Tybingam miliarib. pagus magnus est Mezinga. Quod nomen ei à mactando videtur factum: tanquam magno prælio vetustis temporibus ibi factorum arma inde effossa sint, eius rei testes: & annuli virides, in modum Lorice connecti. Vineas Mezinga plurimas habet: & vallis in longitudinem expansa, arboribus vbique conferta fructuosiss, ceu quidam paradysus est. Itaq; & prata ibi sunt, maxime vitilia pecori habenda. Olim vrbs fuisse dicitur.*
- Porta Vraci.* *Extra portam Vracensis oppidi, quam inferiorem vocant, ferramenta bona cuduntur, in multa loca exportari solita. Extra superiorem verò portam, dua sunt officina: in quibus candidissima papyrus conficitur, & aliud exportatur.*
- Familia ibi.* *Familia celebriores Vraci. Braspergeri, qui plus 500. annos ibi habitauerunt. Vogleri, & Degeni. Fertur quidam Degenus olim VVirceburgensibus bellum fecisse. Vietzj, qui ex Heluetia emigrarunt. Pfalleri, nobiles: qui partem oppidi incoluerunt, quæ vocatur Pfallergaß. & supra Auracum habuere curiam. Pfaller dictam: quæ 1445. VVirtembergensium facta est. Item, arx VVittinga, & destructa arx Baldeck: à qua nomen Baldeccensibus est.*
- Pone Hohen Auracum, mons est Hohenburg: in quo olim etiam arx fuisse videtur.*

Valdè ampla est præfectura Vracensis. Ibi enim sunt hæc loca, à meridie ad septentrionem descendendo.

Mundingen, Merstetten, Sunchaim, Bertingen, Apfelsstetten, Hundorsingen, Stainbull, Vici præfecturæ Mæzricbingen, Laichingen, Feldstetten, Orvingen, Munsingen oppidum, Donstetten, Zainin. Vracensis. gen, Traillingen, Dettingen, Grafneck, Wasserstetten, Meitelstetten, Husen ad Lauchartum amnein, Aglinsbarv, Vebenhof, Boringen, Hengen, Grün, Riethaim, Dapsen, Bernloch, Erpsingen, Klain Engstingen, Staingebrunn, Gomendingen, Offenhusen, Monasterium, Kolsstetten, Vndingen, VVülingen, Ganckingen, Blaichstetten, Gachingen, Sero vveiler, Pfaß, Seeburg, VVurtingen, Vpsingen, Lonsingen, Sarchinggen, Onenstetten, Holzelsingen, VVilmadingen, Hulvven, ipsum Vrach & eius Vuarium occasum versus, Hobenaurach, Dettingen, Gutostain, Achalm arx, Eningen, Husen alterum, Oberhusen, Honau, Liechtenstain, Vollhaus, Neuhausen, Pfullingen, S. Georgenberg, Meningen, Riednesingen, Bempflingen, Glemb, Sundelsingen, Richeneck, Mittelstatt, Blietzhausen, & quadam alta. In Alpibus sunt, quæ supra Auracum sunt meridiem versus.

SCHORNDORFFA.

De hoc egregio oppido, multa diximus part. 2. lib. 5. cap. 1. & in sequentibus libris, hinc inde. Arx Schorn- Illis ergo nunc prætermisissis: alia quedam hic addemus. Ibi arx est egregia, quadrangula: quam dorffensis. Dux Vtricus adificauit loco veteris: sita in planitie: fundata in palis alni: non ferè altior oppidi aggere: habens quatuor turres in angulis, muros validissimos, fossam altam, arboribus consistam. Pons est versatilis: per quem ex oppido in arcem intratur. Cella vinaria subest magna, quadrangula itidem. In arce, conclauia armorum, nobilia habitacula, & multa præclara, intus & extrà.

Xenodochium, vel hospitale, de integro adificatum est 1582. in plerisq; lapideum: amplissimi. Hospitalis. mum, plurimorum conclauium. Horreus, cellis, stabulis, instructum egregie. Inibi vina generosa, præsertim Klingenbergicum, Groshoppachij nascens. Cuius plaustrum vnum, anno 1589. post autumnum venditum est 253. florenis. Picus est in pariete porcus, in hoc hospitali 1587. saginatus, libras pendens 555. Torcular inest duorum, prælorum, vel arborum. Ornamentum est hoc adificium oppido.

Curia vel senaculum (circumquaq; insula) anno 1589. renouatum est, prudentiâ Georgij Curia. Geruicij, Schorndorffensis consulis. Antea quercuis lignis constructum: nunc gypsi candore, & coloribus lapides referentibus, elegantibusq; imaginibus intus & foris exornatum. In tecto, cum canalibus est cupreis, capitibusq; & rictibus draconum. Scalis ad occidentem duabus ascenditur oppositis pulchris: alterâ ab Austro, alterâ à Borea: quæ supra in vno atrio conueniunt: per quod in Orchestram initur: quæ amplitudine sua totum adificij spacium complectitur, octo columnis innixa. Circumcirca, alta scamna: in quibus merces exponuntur calceolariorum, cerdonum, & aliorum. In tertia contignatione, senaculum maius, & alia. In quarta, magna granaria. Superstant tres alia contignationes. In loco infimo, duo receptacula salis: & inter ambo, macellum. Magna ibi negociatio salis, in vsum totius præfecturæ, & aliorum.

Præfecti Maiores.

1. Georgius Adelman de Adelmansfelden. Arx distat 2. milliar. à Suenica Gamundia. Schorndorffa. Præfecti maiores.
2. Georgius de Kaltenthal.
3. Balchasar, Georgij Adelmanni F. vltimus quatuordecim filiorum.
4. Fridericus de Freiberg: Hic 1523. hodiernum præfectum minorem, Sixtum VVeselinum, è S. Baptismate leuauit.
5. Iacobus de VVernau. Obijt 1533.
6. VVilhelmus Baro Lympurgensis.
7. Georgius VVelvartus in Heumachetroden.
8. Restituto Duce VVrico, Fridericus de Schvartzenberg & Hobenlantsberg.
9. Materius Holdermansstettius, dictus Stettner, 1538. Quando Marcus Schmidlapp, inferiore agebat præfectum.
10. Iterum Georgius VVelvartus, tempore præsidij Hispanici, cui se fortiter opponbat.
11. Post discessum Hispanorum, Georgius ab Helmstat, Maior antè præfectus Marpachi.

12. Christophorus Kappler/ genant Bauz zu Eyda.
 13. Bernbardus de & in Sachsenhaim.
 14. Henricus, Comes & dominus in castel. Factus, tempore tutela Ducis Ludouici, Locitens vel Legatus VVirtembergicus Stutgardie, 1462.
 15. Pancratius Aurbachensis. Obijt Kirchaimi Nicri, 1569.
 16. Henricus, Baro Merspurgius & Bessortius. Migravit in Domicilium quoddam Alsatia Obernabense.
 17. Hieronymus, nepos eius ex fratre, Baro & ipse de Merspurg & Bessort, 1583. gnarus rei bellica, & linguarum exterarum: in medio atatis flore constitutus.

Tabula vetus in Templo Schorndorfiano: in qua est hæc pictura.

Tabula picta.

Satanas incedit baculo nitens: portans corbem dossuariam (ein Butten) in tergo. In ea corbe scripta sunt seordium Missificum blaterationes, Lip. Ba. Lap. E. Deinde, duo sacrifici in camisijs albis choralibus: & supra eos volans Satanas: Vnguibus, in capita amborum iniectis. Secus alterum eorum stat Angelus: qui manum intendit deorsum in Ordinationem siue regulam Ecclesiasticam: qua his elegantibus versibus constat.

Canonicas horas si deuotè legis & oras:
 Tunc orantur horæ, cum corde leguntur & ore.
 Litera neglecta, vel sillaba murmure tecta,
 Diuio non recta, si sit malè lectio lecta:
 Colligit hæc Satanas, si non benè corde laboras.
 Fragmina verborum Titinillus colligit horum:
 Quaque die mille vicibus se farcinat ille.
 Quid facis extra chorum, qui debitor officiorum
 Es diuinorum? cur induis acta vagorum?
 Desine stare foras, quia Christus penderat horas:
 Et numerando moras distinguit, qualiter oras.
 Qui psalmos resecat, & vera Dauidica curtat:
 Displicet ille Deo, dum placuisse putat.
 Cùm Domino psalles, psallendo tu tria serues:
 Dirige cor sursum, profer benè, respice sensum.
 Nunc lege, nunc ora, nunc cum feruore labora:
 Nunc contemplare, nunc scripturas meditare.

Etiam alia plura, quæ tædet describere.

Schola Latina.

Schola.

Ad Austrum ea sita est in cæmeterio, longa C. pedes. lata XXXIII. à Templo remota LII. pedes. Cuius cum cella vinaria post 1562. annum Domini (quando iam scholam eam regebat M. Christophorus Ridius) effoderetur: anus quædam honesta, patricia Ulmensis (quæ Magistra sanctimonialium fuerat in cænobio, vbi nunc parochia est) prospiciens, ad fossores dixit: Reperietis istic septem corpora eorum: qui in coniuratione pauperis Conradi (quæ 1514. fuerat) capite sunt diminuti in Leprodochei cespite. Repererunt fossores: ac cuiusq. caluariam, inter pedes: Tantam præterea copiam ossium: vt dua fossa magna ijs implerentur. Olim enim peste obierant: quando omnes soliti sunt in hoc cæmeterio sepeliri. Postea verò, extra oppidum.

Ioan. Ritter,

Hypodidascalus.

Vivebat circa eundem 1562. annum quidam Synergus, vel prouisor, in eadem Schola, patriâ Schorndorffensis: cui nomen Ioanni Rittero erat. Qui cum corpore mancus & miser esset: alimenta ex Hospitali accipiebat. Non habebat brachia: sed duo quasi fragmenta brachiorum (zweck Stumpfen) semispithmæ longitudine. In extremo sinistri, paruum verrucam. In dextro paruum brachium protendebatur ulterius: in cuius extremo, duo digituli loco manus, tanquam esset minuta furca: qui tamen à se inuicem immobiles erant: in quibus duo vnguiculi, ritu aliorum digitorum. His scribebat mediocriter, crassam scripturam: calamo in os sumpto, quem illa quasi manu regebat. Puerum castigaturus, sub dextera axilla longam virgam habebat, digitulis illis impositam: ac toto corpore verberabat, quibusdam inter singulos ictus interuallis. Quod cum satis duriter fieret: valdè à pueris formidabatur. Poterat idem vitrum implere vino, ebibere, vitrum intactu vertere, & manu illa (mit seim Lästlin) excipere. Cum barbam suam mulceret componens: speciem felis, pedusculo (mit eim Pfärlin) se ornantis, præbebat. Accedebat hoc quoque incommodum:

Facetus.

Quum: quod in pueritia, cum inquietus esset, ac saltaret, sinistro crure fracto, claudus erat factus: ita, ut crucicula vel crucula ingredi necesse haberet. Nihilominus tamen per totum oppidum, & interdum in proximos viros ibat. Cum alicubi impingens rueret (quod tamen raro fiebat) instar arunci corruerat: nullo modo se iuuare valens. Erat tamen animosus: ac proinde insigniter voce virili præditus: atque in conuiujs hilarè cantabat. Quid de choreis dicam? Ibi verò non erat in postremis: sed ab ietâ crucicula, eo artificio saltabat, ea agilitate: ut simiolum dixisses, sesquicrura præditum. Idem munditiei ita studiosus: ut angulo scholæ atramentum sutorium, & setaciolum, haberet: quo puerorum aliquis ei calceos & tibialia denigrabat. Attamen in caligis induendis, astringendis, exuendis, in secessu quoque, pueri aut ministri operâ opus erat. Interim, quamuis corpore afflicto & miserabili esset: erat probus vir, & ex nomine suo, Christianus ac nobilis miles. Nite- ter enim Germanis Eques auratus est. Vitam quippe suam notabili exitu, ac beato fine, termina- uit. Cum enim ei tempus ex hac vita discedendi adesset: se animosè ipse exuscitans, streit Nite. Obitus eius egre- terlich/inquit, ltebe Seel: pugnato fortiter, mea anima: certamen heroicè perfice. Ita Christo giu. animam suam exitu beato reddidit, celebs, anno atatus sua 35. Regibus hic multis anteferen- dus erit.

Contemptibilis quidem videtur mundo, puerorum & iuuentutis institutio: ac maior curâ Scholæ pecudum & equorum habetur (Diabolo sic hominibus persuadente) sed Deo acceptissima est. fundus impio- thio: docere pueros adolescentes, saluificam pietatem, probatos mores, bonas literas. Va illis, qui- spicit.

bus omne salarium, quod fidelibus & idoneis persoluitur pedagogis & præceptoribus, nimium aut perditum videtur: magnos interim sumptus, in res inutiles, aut etiam perniciosas, conferen- tibus. Rectè Aristippus cuidam respondit (ut est in Plutarchi de educatione puerorum doctissi- mo libello) Aristippus philosophus, inquam. Namque cum pro filij eius institutione mille drach- mas (centum aureos) postularet: alter quæ diceret: Vah, quanta postulatio? possum hoc precio man- cipium emere: Habebis ergo meritò, inquit, duo mancipia: & filium, & eum, quem emeris.

Ac Crates dignum existimabat: conscendendo editissimam urbem par tem, clamare: Quò rui- tis, homines? pecunias studiosè cumulatis: sed liberùm, quibus eas relinquatis, exiguam curam geritis.

Hæc gentiles philosophi intellexerunt. Quanto ergo magis Christianos intelligere, & face- re, decet? Præceptores etiam par est diligenter officium facere. Copiosam enim gratiam & merce- dem pijs educatoribus Deus referet: licet à mundo contemnantur, & abijciantur. Quod verò ma- gnum & expetendum Mundo est: nauſea & abominatio Deo est. Nonnunquam etiam reperiun- tur grati discipuli: qui, ubi adoleuerint, beneficia præceptorum agnoscunt, & gratiam referunt.

Sed Schorndorffam redeo. Patria fuit hæc Iacobi Schæckij, Med. D. & summi philosophi, Bellis vexatâ Tybingæ. Passa est bella quoque, & afflictiones, hæc ciuitas: ut sub Comitibus illustribus VVir- Schorndorffâ. tembergicis, Eberhardo rixoso (bello illato nomine Caf. Henrici VII. circa 1310.) & Eberhardo Greiner o, prioris filio: quem Carolus 4. patri resistantem, in hoc oppido obsedit, & ad æquitatem coëgit. Deinde 1514. sub Duce Vlrico, in seditione pauperis Conradi. In bello deniq. Smalcaldico, præsidium Hispanicum accipere coacta est. Qua de re, Versus in senaculo maiore: antore, ut dici- tur, Ioanne Schmidlappo Cos. qui 1576. obiit.

Tausent / fünffhundert / vierzig acht /	Da gmelte Zeit fürüber was:
Auff Bartholomæi / wol betracht /	An einem Montag mercket das /
Fünff Jändlin Spanier wurden gsand	Neunzehent Octobris genannt /
Gen Schorndorff / das Birebergisch Land.	Im ein vnd fünffzigsten zu hand /
Von Carol dem fünfften das geschach /	Zogens hinweg. Gott Vatter sey /
Viel Tyranny an vns vollbracht.	Auch Sohn / auch heilgem Geist darbey /
Drey Jahr / acht Woch / bliebens allhie.	Lob sagt von warem herzen grund:
Der Sünden schuld macht vns solch müß.	Das wir erlebt hand diese Stund.

His degressis: Dux Christophorus imposuit quatuor signa Germanorum Vnder Turcke dolektorum: Imperatore Francisco de Merspurg. Accessit deinde quintum signum. Duces erant, Iacobus de Sulz, Ioannes de Herrenberg, Gregorius de Faulach, Dumfletterus, & Iacobus Munch. Mansere circiter sex menses.

Antea 1532. ad Turcicam expeditionem secutus fuit Sebastianum Schartilinum, quidam Georgij Heerta Schorndorffensis, nomine Georgius Heertagen, dictus Faulbelz. Hic in symposio militari ebrius geni fortitudo: factus,

factus, persuasus à manipularibus & popularibus suis, ad excubias exiit: atq; propter ebrietatem oblitus est tessera, & cubiliator. Cum igitur longè ante castra staret: interdum Turca arreperunt, eumq; adorti sunt. Horum ille nouem occidit: ad cliuum ordine reclinauit: postridie mane socijs monstrauit: eosq; proditores nominauit, ut ab eis periculo mortis expositus, ac desertus. Peruenit Heroicum facinus ad aures Caroli Imp. qui voluit eum equestri dignitate ornare. Sed homo suauis, qui fortè nunquam conscenderat equum, recusauit: cum nesciret honore hoc vti: quem Scherlinus adeptus, & prudenter & feliciter usus est.

Armati Schorndorffensis praefectura. Anno deinde 1584. lustratio armatorum in praefectura Schorndorffensi facta est: quorum optimè instructorum amplius bis mille fuerunt. Ibi princeps Ludouicus, grandioso sonitu à nougentis selopetarijs, honoris causâ salutat us est, & aciem armatorum (αὐτὸν ὀπλιτῶν) lustrans persequit: atq; etiam ab alijs vtrinq; adiunctis selopetarijs, honorifice exceptus est. Ei apparatus, & tota res, vehementer est probata. Postea de aggerè spectans ciues, in oppidum regredientes, expectatione sua instructiores dixit repertos esse. Itaq; clementer pane & vino honorauit.

In Gallia militantes. Carolo quoq; Imp. multi ex hoc populo militauerunt: nec non Regi Franciæ: qui ab Hispanico praesidio expulsus fuerant. Qui Rex, die quodam in lustratione exercitus, nomina militum recenseri audiens: cum plurimi Schorndorffenses nominarentur: quasiuit, eequa ista tanta Germania vrbis esset, quæ tantum numerum suppeditaret? Ibi audiuit, Schorndorffensium nomine conseri omnes, qui ex eo praefectura essent.

Loca vinetarum circa Schorndorffam.

Trans Remsam solem matutinum versus.

Vinea circa Schorndorffam. Grafenhalden/ Grauenberg (quò scholastici virgatum exeunt) Lerchen/Ramspach/ Danickel/ Ubertür / Störenhalden/ Holzberg/ Pfaffenbrunn/ (halden vnnnd berg) Zaisen/ Kräben/ Zäher/ Silberhalden/ Sinchen (halden vnnnd berg) Wolfgarten/ Scheientobel.

Cis Remsam, Meridiem versus.

Epyllinhald/ Eunnen (berg vnnnd halden) Frauenberg/ Richbach/ Grauhalden/ Rech (berg vnnnd halden) Stainmeurach/ Hofhalden/ S. Dtilienberg. Berg/ Mons. Bergen/ abscondere. Halden/ cliuus.

Sylua. Supra vineta sunt sylua magna. Inde, ligna ad adificandum, comburendum, circulos vel ligamina vasorum facienda. Quercus etiam est inuenta, cuius diameter vndecim pedum fuit.

DE OPPIDIS VVAIBLINGA, CANSTADIO, Marpacho, & VVeinsperga.

CAPVT VIII.

VVAIBLINGA.

VVaiblinga Insignia. **INSIGNIA** huius oppidi, albus clypeus est: in quo, tria ceruina cornua nigra: & supra in eodem tria nigra. Arx ibi est vetusta, visu non splendida.

Ex hoc oppido, & antea ex Gallia à Clodoueo magno, Barones Hobenstauffenses ortum habuisse memorantur, de quibus in 2. parte Annualium, multa.

Sacerdotes olim. In papatu, VVaiblinga erant Ecclesiasticae personae: Rector Ecclesiae, praedicator, adiutor, Capellanus antiqua praemissaria: Capellanus omnium Sanctorum, & S. Spiritus; Capellanus S. Vrbani, Capellanus noua praemissaria, Capel. Frustringeri, Capel. S. Leonhardi, & Capel. S. Nicolai.

Doctrina Ecclesiae hodie. Hodie, Evangelici concionatores ibi docent, (vt & in tota VVirtembergia) nos sola Dei gratia conseruari: quæ nobis per Christum, pro nobis mortuum & resuscitatum, offeratur: quam sola fide nobis applicemus: eamq; fidem bonis operibus testatam faciamus; cænaq; Dominicae perceptione confirmemus: & in omni necessitate, precibus ad Deum confugiamus, non ad Sanctos mortuos. Nullum esse ignem purgatorium: sed solo nos sanguine filij Dei, vt agni immaculati, purgari. Itaq; nec bona opera ad iustificationem concurrere cum fide. In S. literis, solum duo loco animarum, post hanc vitam monstrari: sinum Abrahami, & flammam cruciatu: id est, tantummodò cælum & infernum. Cadere ergò Monasticorum operum fiduciam: cadere Missarum pro viuis & mortuis operationes: cadere peregrinationes ad sanctos. Et, si qua sunt alia humani ingenij traditiones, verbo Dei destituta.

Schola

Schola latinæ moderatores, VVaiblingæ. M. Philippus Mylbeuser, vniuersus adhuc ante scholæ
centum annos.

M. Sebastianus Lang. M. Iacobus Spanner.

M. Caspar Aluettor, qui obiit 1573.

M. Michaël Deumler, qui obiit 1578.

M. Iacobus Fabricius.

M. Iacobus Frischlinus, Nicodemi frater, Iacobi concionatoris F.

Primus Maior præfectus VVaiblingæ, nobilis VVolf. ab Erlach, tempore nuptiarum Pa-
lat. Ott. Henrici, & Dorothea Maria VVirtemberg. 1582. Octob. 15. honoris causâ exhibuit ve-
nientibus, ciues 800. armis exornatos, in valle iuxta Eselingam.

Maior præfectus, VVaiblingam laudabiliter 1592. curabat, nobili familia ortus, Bur-
ckardus de Berlichingen.

Vici præfecturæ VVaiblingensis.

Trans Remsam.

Bainstain, vbi bonum vinum rubrum nascitur. Corba & Stainrainach: in quarum poste-
riore arx est: quam primò nobiles Gaibergeri, postea Sperberseckeri, habitabant. Nevyenstat: genses.
cum muro, tanquam oppidum, & tribus portis: in monte, cum multis vineis. Hobenacker: habens
senaculum iuxta cæmeterium. Bittenfeld: vbi parochia, senaculum, & Schola. Hochdorff: pulcher
vicus cum Arce.

Cis Remsam.

Schmiden: in campo magno & ameno.

Oeffinga: pertinens ad nobilem de Hofa ad Nicrum, ad Neuheuseros. Hegnach: Non
longè à VVaiblingæ.

Olim erat nobilium Schillingorum: qui eum vicum VVaiblingensibus vendidit: sed deci-
mas, Monachis Gamundianis: Canstadium autem olim VVirtembergensibus.

Remseck: sub monte Necker Rems: qui nomen habet à confluentia Nieri & Remse.

Neckeruinga autem, trans Nicrum est. Vbi cum non possit esse pons: homo, qui nauicula
traiecitur, nummum soluit.

CANSTADIVM.

Oppidum hoc, infra Eselingam situm ad Nicrum est. Putatur nomen non à cantharo, Canstadij no-
quem pro insigni habet, accepisse: sed ex his in antiquo saxo verbis CA. ANT. STAT. quæ men-
coniumta fecerint vocem Cant stat: cum legendum videatur, Caij Antonij statua. Vnde colligi-
tur, antiquissimum esse hoc oppidum: & à Romanis habitatum. Signo esse vasa testacea, non no-
stri operis, sed antiquæ Romanorum artis, quæ effossa sint. Amplissimam etiam fuisse urbem: plu-
res complexam partes, hodie, longioribus intervallis inter se diremptas. Cui Attila destruxit: ant
Sueui, quando cum Romanis bellum gerebant. Colles & montes ibi, vini feraces, frugum ferti-
les agri: prata, horti, pascua bona. Balnea salubres, extra oppidum, vtilis scabiosis, & è fri-
gore morbidis.

Edificia, non ad splendorem, sed ad vsum, parata. Diebus Dominicis, à concione dili-
gens fit exercitatio iuuentutis, & virilis ætatis, iactu sagittarum & sclopetarum. Arcus, primum exercitatio.
exercitium tyronum est: posterius bombardarum. Æstate, puerorum natationes per Nicrum.

Est pagus Velbach non longè ab oppido Canstadio: Vbi olim puer quidam, antequam so-
le Euangelij tenebræ superstitionum depulsa essent: autor fuit peregrinationis ad arborem cera-
sum (vt à Georgio VVidemanno scribitur) iuxta montem illius pagi, in vineis sitam. Hic di-
sitabat, sibi in ceraso sedenti, & fructu eius vescenti, D. Mariam apparuisse: ac, nescio quæ,
hominibus nuntianda mandauisse. Tum hominum concursus fieri ad puerum: & qui se par-
ticularum cerasi habere videbat, beatum prædicare. Ita Cerasus breui discerpta est, depopulata, usq; Cerasca ibi pe-
reginatio.
ad radices asportata. Accessit quidam indoctus Eselingensis Monachus, homo audax: qui puerum
instruebat, quid eo peregrinantibus dicere deberet: tanquam sibi à D. virgine mandatum. Compo-
suit stolidam fabulam (Poëta ille ineptus) de hac peregrinatione: inter alia scribens, hunc puerum
à S. Maria Hierosolymam esse ductum: ibiq; loca passionis Christi ei monstrata. Habitacula item
duorum Martyrum (qui tamen nunquam venisse Hierosolymam leguntur) S. Catharinae
& S. Sebastiani commemorabat in eodem libello exempla eorum: qui, fido huic puero abrogata,
in be-

in bestias (ex Metamorphosi Ouidiana) mutati fuissent. Ita terrebat homines, ne secus de hac peregrinatione loquerentur. Oblatum fuit multum pecunia, & panni linei. Vnde in loco corasti sacellum ad honorem D. virginis aedificatum fuit. Reliquum Magistratus ad se transtulit. Duravit peregrinatio eò, ad tempus vsque belli Rusticani, quo desijt. An non opus tandem Lutheri aduentu fuit?

Schola Latina hodie ibi præest M. Philip. Michaël Caulius Marpach.

MARPACHVM.

Marpachi no-
men.

Fertur antiquis temporibus, quo in loco oppidum Marpachense est prope Nicrum, fuisse sylua densa: ibiq; giganteus quidam latro habitasse: qui, quos prætereuntes nactus fuerit, necarit, & in antro suo deuorarit: vites etiam circa suum habitaculum coluerit: vinumque in vasis, quæ ex ossibus composuerit humanis, condiderit, ac biberit. Hinc de nomine Marpachi, tanquam à Marte & Baccho deducti, opinio hæc est versibus à Georgio Hunnio Marpachensi expressa.

A Baccho nomen, nomenque accepit ab ipso
Marte, suum: frugum fertile, diues opum.
Vna parte patet cellam prospectus in arcem
Aspergum: gelidis qua rigat arua Nicer.
Parte putes alia celso de monte iacere:
Qua fluit in Nicri turbida Murrha sinum.
Syluicola hinc clypeum benè Marpachesium adornat
Vir, villis tectus corpus ad vsque pedes.
Pampineis cinctus circum hispida tempora fertis.
Bacche, tuas possent ista decere comas.
Eque manu pulchrè pietas vtrâque tabellas
Dependere finit versicolore duas.
Celsa sed ad nitidum consurgit turris Olympum:
Quam tenet ex vna dextera palma viri.
Vuas quæ fragiles vitæ conferret ad vsum,
Vite racemifera turris amicta fuit.
Ex alia numero tria, sed ceruina refulgent
Cornua: quæ decorant scuta decora probè.
ALTERA opinio, tanquam à Marcke & Bacch.
Altera, quæ est limes, vel lati terminus agri,
Altera de Græca nomina voce, tulit.
Limes enim nostro Marek est sermone notatus:
Fons page (πυγῆ) Græcis dicitur esse fluens.
Congeries domuum quæ sint ruralium in vnum
Coniunctæ, pagus dicitur esse, benè:
Quod circa fontes ripasque locentur aquarum:
Et liquidæ ex vno fonte bibantur aquæ.
Dicitur at pagus non tantum rustica villa:
Sed ditio vicis pluribus aucta suis.
Præterea tractum fluuij currentis, & vrbis
Vnius imperium, denotat, atque plagam.
Quales Heluetij nostro iam tempore pagos
Diuerfos tredecim sub ditioe tenent.

Romanorum ibi quondam limes. Tunc autem, quando Romani cum Germanis bella gerebant: Marpachum erat Romanij imperij limes ad Nicrum: id quod ex duobus lapidibus colligitur.

Eorum vnus in agro Binnicensi effossus est, his verbis inscriptus.

CAMPESTRIBVS SACRVM, PVBLIVS QVINTVS LVCII FILIVS: QVIRITVM
TERMINVS: DOMVS SICCA VENERIA: TRIBVNVS COHORTIS VIGESIMÆ
QVARTÆ VOLVNTRIORVM, CVRAVIT FACIENDVM.

Campestribus, id est, dijs ruralibus. Domus sicca, Binnica vicus dicitur, propter raros pu-
teos. Fortasse tunc Venori dicata.

Alter lapis circa Marpachum repertus, cum hac inscriptione.

IN HONOREM DEORVM DE ARVM, VOLCANO SACRVM, VICANI MVR-
RHENSES VIVI SIBI LEGERVNT MONVMENTVM.

In Campana Turris Marpachensis inscriptum est, M. CC. LXXII.

A. 1591. Marpachi viuebat Conradus Hunnius, vir consularis. Multi sunt hodie, qui Hunnis à trucibus nobile nomen habent. Clarissimus hodie Theologus viuit (antea Marpurgi, nunc 1593. VVitebergæ) Doctor Ægidius Hunnius, supradicti Georgij frater.

VVEINSPERGA.

Insignia huius oppidi. Scutum à summo deorsum, æqualiter diuisum. In sinistra parte, VVeinspergæ aquila nigra in campo albo: In dextra parte, vitis viridis cum racemis rubris: cuius campus, aquilam versus cæruleus: alter vero, qui extrorsum spectat, albus.

Dominorum de VVeinsperg Insignia. Planities rubra: in qua, tria scuta alba: galea, aurea. Et procerum supra quam, *μεσοποι παρθοῦς ἀεζαχίωρ*: caput & pectus virginis (Brustbildt) absq; brachijs: cuius pectoris unum dimidium, album: alterum vero, rubrum. In capite, aurea corona, & plegmata sium. flaua. In latere dextro, quod album, albus piscis: cuius caput, lateri admotum: cauda, sursum expansa. In sinistro, quod rubrum, ruber piscis: eodem modo, quo prior positus. Velamen galea ad dextram, rubrum: ad sinistram, album. De Baronibus VVeinspergensibus supra cap. 5. dictum est.

Vixit aliquando ex ijs quidam Conradus. Qui cum potens esset (vi pote totam præfecturam VVeinspergensis, & Neustatum cum pertinentijs possidens) multos annos hostis imperij fuit. Itaque 7. circiter annis, nulla maiorum VVeinspergæ portarum fuit aperta: & agri ita desolati, campi que: ut iuniperi creuerint vsque ad hortos olerum ciuitatis. Fuit ab Imperio arx obsessa, non tamen capta. Idem de prædatus est sex plaustra: deducenda tunc à Palatino Electore, fide publica. Idcirco Palatinus, qui pro ijs satisfacere debuit, Conradum accusauit apud Imperatorem. Is in expensas condemnatus, tantum persolvere coactus est: ut vid. arx VVeinspergensis, & Neustatense oppidum, suffecerint. Sepultus est in cænobio Schænthalæ.

Occupatum aliquando fuit hoc oppidum à nobilibus Vrbachijs: cum hi multos homines, vasis inclusos, immisissent. Non tamen potuerunt retinere: sed Palatino venderunt.

Repoposcit Imperium id à Palatino, ut ad se pertinens. Qui respondit, se iure emptionis possidere: sed precio recepto, se restitutum.

Mansit ei oppidum, & arx: donec ad VVirtembergicam domum anno millesimo, quingentesimo quarto peruénit.

Postremus VVeinspergæ dominus, etiam Conradus nomine, Staini obiit, inter Meckmy- lam & Neustatum sito, senex, circa millesimum, quingentesimum, decimum sextum annum: & Hailprunnæ in S. Mariæ fano, cum clypeo & galea sepultus est.

Arx VVeinspergica, bello Rusticano millesimo, quingentesimo, vicesimo quinto anno exusta est. Ad quam multi pertinent nobiles, ratione beneficiorum, siue feudorum. VVeinsperga, & pluribus annis ante (testo Georgio VVidemanno in Calendario suo M. Scr.) præfectus quidam interfecit seruum suum: & die sabbati in sacello arcis orauit. Ibi visus est sibi semel atque iterum videre, animalculum quoddam ex lacunari, & in cauernulam pauimentis se abdere. Nullum ipse foramen, aut rimam, deprehendere potuit. Mirans itaque, ad preces redijt. Sed cum afflaretur igneo quodam vento: territus, sacello exiit: & in via itidem à nigro spectro afflatus est, atque agrotare cepit. Spectrum tantò magis in arce se exercere, tumultuando, iaculando, terriculis obijciendis. Hæc cum quidam in ciuitate, nihil, nisi verba, esse putarent: deriserunt. Verùm quidam à præfecto noctu ibi excubare iussi, cum leti conuiuarentur: strepitus & flammæ senserunt in turri. Itaque inde profugerunt. Tandem spectrum hoc descendit in oppidum: vigilibusque in muro molestias exhibuit. Tunc, cum quadam peregrinatio ad D. virginem extra Hailprunnam, adhuc noua esset: de consilio Sacerdotum, VVeinspergenses ciues, ieiunio suscepto, nudis pedibus sanum illud S. Mariæ adiuerunt, ut spectri molestijs liberarentur. Discessit inde præfectus, & spectrum cessauit.

PLVRA VVIRTEMBERGENSIA OPPIDA: HAIDEN-
haimum, Gœppinga, Blabeura, Balinga, Herrenberga,
Sultza, Tutlinga.

CAPVT IX.

HAIDENHAIMVM.

Haidenhaim.
Præfectura.

OPPIDVM in loco durioro, cum arce Helenstaino: vbi trans amnem Brentium cœnobium sunt: Kynigsbrunna, Anbausa, Herbertinga. Vici sub eius præfectura, & alia. Margelstet-
tum, Vollen, Herbertinga, Hærmaringa, Hobenmemminga arx, Sonthaim Prentz, Schnait-
haimum, Vffbausa, Naitzhaimum, Flintzhaimum, Gœttinga, Heuchlinga, Heldenfinga, Gerstet-
tum, Heuchstetum, Hausen auffm Lonthal/ Stainhaimum, Sænstetum, Hyrm, Gussenstat-
tum, Aurnhaimum, Eselsburgum, Zschbinga.

Haidenhaimi hodie Parochus Ecclesiæ est reuer. M. Christophorus Neuburgius (olim
Augustâ propter Calendarium Gregorianum electus, cum collegiis) & archidiaconus eius est reuer.
Collega eius, M. Nicolaus Lindenselsius Vracensis.

GOEPPINGA.

Gœppinga de-
scriptio.

Situm est hoc oppidum ad amnem Filsam, in loco plano: nec magnum est, sed satis muni-
tum, muro & aquis. Arx inest quadrata figura, magnifice extructa: quam etiam aque circum-
dant. Itaque ponte intrari, necesse est. Edificia, satis elegantia: plateæ, munda: riuuli, hinc inde
in plateas. Via Regia ibi est, quâ vinum & alia transuehuntur Vlmam, Augustam, Nonacum,
& aliis. Vnde, magnum vestigal.

Porta.

Portas habet tres: superiorem, ad Occasum, Sturgardiam versus: Inferiorem, ad Orientem,
Geislingam versus: tertiam, quæ tantum pedibus iter facientibus inseruit, non curribus, ad Bo-
ream: quæ, Sacerdotum porta dicitur, Pfaffenbor. Nam in pontificia religione, hic locus tan-
tum Sacerdotibus, vt collegio Canoniorum, fuit destinatus. Et hodie quoque Ministri Ecclesiæ,
ac Ludimagistri, ibi degunt.

Saurbrunn.

Trans fluuium Filsam proximè sunt ante portam superiorem aqua acidula (dey Saur-
brunnen) ex adiuncto monte profluentes: naturâ quidem non calida, sed igne calefacienda. Pro-
sunt stomacho & iocinori, ictericis & hydropicis: consumunt putridos humores: torminum dolores
mitigant: febrim tertianam pellunt: præter naturam sitientibus medentur: appetitum ciborum
afferunt.

Concionatores.

Solum, fertile est: cœlum, clemens & salubre. Antistites Ecclesiæ, tres. Primus, Gene-
ralis superatendens, M. Andreas Grammer: qui filium habet M. Iohannem Conradum: Deinde,
duo Diaconi: M. Cosmannus VVælsinus, & M. Iohan. Gisthail.

Schola.

Schola sunt duæ. Latina, trium classium: quam M. Caspar Falkenstainius moderatur,
vnius Synergi operâ vrens. Germanica, in qua etiam Arithmetica rudimenta traduntur. Pro-
dierunt olim ex Latina, ad superiora studia, viri celeberrimi: Iohannes Moser, V. I. Doctor: M.
Thomas, & M. Christophorus, Spindleri: ac M. Michaël Mæstlinus. Primus VVirtember-
gensis consiliarius: alter, Ecclesiastes Lincensis: tertius, Labacensis: omnes nunc vitam illam
beatam adepti. Quartus adhuc apud nos Tybingæ, Mathematica docet, collega noster humanis-
simus. Templâ etiam duo sunt: vnum, antiquius, intra oppidum: alterum, maius, extra: in
quo tempore tantum astiuo docetur. Rempub. duo præfecti, consules & senatores regunt.

Templa.

Magistratus.

Maior præfectus, nobilis Conradus Thumm à Neuburg in Kyngen.

De frequentia hominum, acidulas potantium, dictus
modò Falckenstainius.

Huc Suicorum lotum proficiscitur ingens
Copia: & infirmos Norica mittit humus.
Huc iubet vrbis Augusta suos, iubet Vlma, quotannis
Pergere, quos morbum vult releuare suum.
Huc properant ferè cultores totius oræ
Teutonicæ, atque statò tempore adesse solent.

Hic

Hic quoque nil hortis apparet amœnius vsquam:
Seu numero certes, seu bonitate soli.
Peruenit hinc etiam de collibus vna duobus:
Ut desit querulis hac quoque parte nihil.

Fuisse aliquando magnum incendium Gœppingæ, cognoscitur ex hoc loco Ioan. Nideij (lib. I. cap. 1. Formicarij.) qui vixit circa 1430. Christi.

In oppido Gœppingensi, inquit, quædam paupercula, sed casta & deuota muliercula, non Ioan. Niderus. viuebat tempore: qua dudum ante incinerationem dicti oppidi, incolas lamentabiliter clamitando auisauit. O, inquit, quantum vae loco huic imminebit in breui temporis spatio? A qua cum sciscitaretur, quid mali homines passuri essent, respondit. Ignis, inquit, incendium, Incendium oppidum in cineres resoluat, cum graui nimirum iactura hominum: peccatis eorum exigentibus. Gœppingense. At illi, vbi, quæso, primum insurget? Respondit: Ista in domo, talis viri. Quo audito: paterfamilias eiusdem domus, ne proditor vel auctor incendij putaretur: spontaneè, nullo argente, oppidum reliquit. Sed quia probus à cunctis iudicabatur: coactus est oppidum, & habitationem propriam, reinhabitare. Et non multò post, in eiusdem domo ignis (nescitur, quo Dei iudicio) primum accensus, & deinde loca vicina incendens, oppidum totum incinerauit: & incolas, & æmininum solum non semper esse spernandum, edocuit.

Quando hanc noticiam, ignis calamitatem, huc inscripsi: eo ipso die, nempe ultimo Maij, 1592. anni, media hora 4. pomeridiana, hanc incendij descriptionem, quæ Iliad. 21. est, auditoribus meis in Aula veteri explicui.

ὅς δ', ὅτι τὰ πρῶτα τῶν εἰς ἕρπυλον ἀρπύριον ἵνα βῆ,
ἀγρῶν ἀλλομετόιο, θεῶν δὲ ἰσχυρῶν ἀνῆκε:
πᾶσι δ' ἔστιν ἄνευ νόμου δὲ νόμοι ἐπιπέμπει:
αἰς ἀγρῶν τρεῖς τὸν πόνον καὶ νόμοι ἐβουλε.

Casus tristis, vrbs ardens: sicut anno millesimo, quingentesimo, quadragesimo. Tybingæ, in Annalibus nostris, part. 3. lib. II. cap. 15.

Causa efficiens, ira diuina: nempe propter peccata hominum. Intellexit vel Ethnicus Homerus, incendia non fortuito fieri: sed ἡγορεύει, prouidentiam Dei.

Effectus incendij. Sursum fumus, signum incendij procul etiam habitantibus.

Infrà, πόνος καὶ νόμοι: labor omnium, & tristis calamitas aliquorum. Ille, concurrentium ad restinguendum: hæc, suas res amittentium.

Deus ἀνῆκε τὸν πόνον, laxat ignem tanquam canem à vinculis. ἐπιπέμπει τὴν θάλασσαν, tristitiam & mœrorem immittit, tanquam tela & sagittas.

Eodem modo Achilles erat tanquam vastator ignis Troianis: quibus laborem & luctum, trucidando afferebat.

In illa regione sunt Poll, Betzenriet, & Schopfloch. De quibus locis hæc inuenio. Su- Poll. pra Poll, vestigia esse fractæ arcis, dictæ Lands-ehr. Eam fuisse S. Berchta: quæ destruxerit, & lapidibus eius adicauerit, fanum Pollense, ante 850. annos. Ibidem instituisse collegium: cui loci potestatem omnem tradiderit. Wirtembergenses multis temporibus post, patronos huius collegij fuisse. Id postea Gœppingam translatum est. Canonicos denique, iurisdictionem omnem Wirtembergicis tradidisse. Betzenriet, quondam Bæchenriet vocatum est, Betzenriet. propter copiam picis in eo loco.

Schopflochi, proxima Betzenrietam, indicia sunt castelli: in quo duo nobiles olim habi- Schopfloch. tarunt, quorum familia ignoratur. Eorum vnus ius suum Adelbergam, alter Blaubyrnam, conferens tradidit. Est & Aichelberg pagus, non procul à Neidlinga pago, in illo tractu: à Gœp- Aichelberg. pinga spectans inter meridiem & ortum, pertinens ad Parochiam Zellensem. Rudera arcis, in præruptis saxis restant: vbi proceres olim Aichelbergici sedem habuerunt, vt credimus.

- Blaubeura stus.* Hoc oppidum & praefectura, cum attinentibus arcibus, olim à Comitibus Helffenstainijs
Blauius fl. emptione ad Comites VVirtembergenses venit. Situm 2. milliariibus ab Vlmā: infra longum
 cliuum saxcum, si Tybingā Vlmam tendas. Oritur ibi fluuius Blauua, sic à glauco colore no-
 minatus: fluitque per longam & amānam vallem Vlmam, vbi Danubio miscetur. Tybingā
 Reutlingam, inde in pagum Gœchingam, in oppidum Minsingam, Anabeuram pagum, tum
 Blaubyram, singulis milliariibus peruenitur. Distat enim Blaubeura 5. milliariibus à Tybinga.
Arces. Ibi est Monasterium Blaubeurense: de quo parte Annal. 2. lib. 8. cap. 13. multa scripsimus.
 Illi in locis, arces duae iam olim erant, Ruck & Gerhausen, quae adhuc sunt.
 Cadauera aut vestigia arcium: vnum VVeilera, alterum Gynzelburgi supra VVeil-
 eram, tertium Grynensstaini super Schelcklinga.

BALINGA.

- Quo sit conditum hoc oppidum, non constat. Fortè tamen à Generosis Comitibus Zol-
 lerenfibus: in quorum ditione locus ille quondam totus fuit. A. autem 1408. ad VVirtember-
 giam, à Frider. Comite Zollerensi 22. milliibus fl. venit.
- Balinga fertili-
tas.* Ipsum, non magnum est: sed fertile solum habet. Nam vt Sicilia olim, à M. Catone sa-
 piente, cella penaria Reipub. Romanae, & nutritrix plebis Romanae, nominata fuit (Cicer. Verr.
 4.) sic regio, quae circa Balingam est, commune quoddam penu ad homines nutriendos haberi
*Hohenberg. Co-
mitatus, & eius
loca.* potest. Sed vinum eò ex Brugoia, Elsatia, VVirtembergia, Palatinatu, inuehitur. Habet
 gam sunt: vt, Schemberg, Horb, Bintzdorff, Fridingen, Rotenburgum. Eòdem olim perti-
 nuere, Nagoltum, VVildperg, Haigerloch, Oberndorff.
- Heuberg.* Non longè à Balinga mons ille celebratissimus abest, quem Heuberg appellant: ibique à
 sagi exercitia Diabolica fieri, vulgo persuasum est. Anno certè millesimo, quingentesimo, octua-
 gesimo nono in autumno, aliquot tales mulieres, & primarius Senator, in oppido Schemberg,
 combusti sunt: qui omnes sunt confessi: se in illo monte noctu conuenire, cum diabolis choreas age-
 re, rem habere, homines & iumenta ladere solitos fuisse. Inde etiam est, quòd vulgus spectra &
Spectra ibi. Meteora, quae in hoc monte frequentia sunt, pro praestigijs Magorum & Damonum habet. Alijs
 inde oriri videntur: quòd circa Maximiliani 1. tempora, interdum pugna ijs in locis commissis
 sint: sicut, quando Eberhardus Barbatulus cum Rotuuiensibus bellum gessit, antequam Dux
 creatus esset. Quemadmodum Pausanias quoque scribit (qui vixit circa annum Christi 118.) in
*Ex praesij, spe-
tra.* campis Marathonijs, in quibus Atheniensis Dux Miltiades Persas vicerat (ante Christum
 491.) multis etiam annis post, spectra noctu esse visa: militares clamores, hinnitusque equo-
 rum, auditos esse: nec impune ferre, qui temerè accedat. αὐτὰ πῶσαν νύκτα (inquit in Atticis)
 καὶ ἴππων ἤχημα ἰσχυρῶν, καὶ ἀνδρῶν μαχητικῶν, ἔστιν ἀιδιδία, καὶ ἰσχυρὰ δὲ ἰς οὐρανὸν θείων, ἰατρῶνδης μοῦ-
 ῖς ἢ ἔστιν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων, καὶ ἄλλως οὐ μὲν αὖ, ἀλλ' ἐστὶν ἐν τῶν θαυμάτων ὄργη.
- Schaltzburg.
Lochen.* Ad meridiem à Balinga Eunti, apparent reliquiae arcis Schaltzburgiae: quae caelesti celo
 ista, conflagrasse perhibetur. Vterius deinde rupes est mira altitudinis, die Lochen dicta.
 De qua prouerbio dici solet ab hominibus eius viciniae, alicui malum imprecantibus: Vtinam in
 Lochas sederes: Ich wolt / daß du auff der Lochen warest. Pertinet autem ea rupes ad Alpes
 Susuicas: quas in conspectu Balinga habet. Earum pars quadam nuncupatur, die Schär.
Schar. Ibi habitat vir nobilis, vno milliari à Balinga: apud quem longè optimi casei conficiuntur. Fuit
 Balinga, patria Doctissimi viri & Poetae, M. Nicodemi Frischlini.

Epigramma M. Ioannis Altenbachij Balingensis, anno
 1590. in stipendio Illustri, mense
 Septembri.

ἔστι γὰρ καὶ παλαιότερον, ἢ ἔτι τὰς σπουδαίας
 θεολογίας ἐξ ἧς τὸς ἐπὶ τὸ θεῖον.
 καὶ οὐδὲ βασκανίης γέγραπται μάλα πλείονα πάσαι
 ἀπὸ δὲ οὐκ ἔστιν ἔδωκε πᾶσι.

Mi venerande senex, sycophantas sperne malignos:

Quos Deus euertit, præcipitesque ruit.

Et nunc inuidia scriptis tu maior es: atque

Semper inextinctum nomen in orbe geris.

Ἡσίοι δὲ Κρήσιος: πᾶσα δόξα καὶ τιμὴ, τῷ θεῷ.

HERRENBERGA.

Situm est hoc oppidum, i. milliari longissimo à Tybinga, inde per Ameranam vallem Herrenberga, à
ascendentibus. Situm sub monte: in cuius cliuo Templum perpulchrum est, ad dextram, si Ty- Comit. Tybing:
bingâ Herrenbergam eas. In vestibulo Templi, duæ cochleæ ἐν ἀνδράσι: quibus in ambonem ad VVirtem-
ascendimus, & mitati sumus. In choro, artificiose sculptæ 1517. ἀντιμαθηδονα. In altari chori, bergenses.
magna, & utrinque alata, seu bipatentibus ianuis, tabula picta pulchrè. Supra Templum in
monte, arx alta & vetusta: in cuius arca, puteus altus & frigidus. Vtrobique adificia lapidea,
& habitacula. Altissimus inde, in oppidum subiectum, & quoquo versum, despectus. Indicauit
mibi M. Ioan. Neobolus, Ecclesiæ Entring. Pastor: initio nomen huic ciuitati fuisse Adstete,
vel Chadstet: quod, imperium gerente M. Antonino Philosopho, Chatti ibi confederint. Per-
uenit longè post ad Comites Palat. Tybingenses. Postremus ibi Comes, Vlricus fuit: qui 1377.
ante Reutlingam, cum multa nobilitate occubuit. Tunc circa 1382. venditum fuit oppidum à
Palat. Conrado, cognomento Scharero, Comitibus VVirtembergicis, Eberhardo, eiusque filio
Vlrico. Præfectum ibi egit anno 1488. Burc. ab Ehingen.

Vici præfecturæ Herrenbergensis.

1. Cuppingen. 2. Gertringen. 3. Nuisringen. 4. Huldritzhausen. 5. Kai. 6. Gulstein.
7. Remmingshaim. 8. VVolfenhausen. 9. Merzingen im Gew. 10. Eschelbrunn. 11. Calsingen.
Cuppinga habet 2. filias, Afflet & Oberlesingen. Herrenberga, 1. filiam, Haslach. Nui-
fringa, Roram.

Gulstein, Mynchbergam. VVolfenhaus, filiam habet Erckarvileram.

Eschelbrunna, duo vici sunt superior & inferior. Calsinga filia, est Neltringen.

Rudera ibi arcium.

Cuiusdam, post Herrenbergicam arcem.

Alius, in Villula Rora.

Cuiusdam in monte secus Roram, nomine Horn, sentibus occultentibus,

Arcis deniq, que Mynchberga dicta fuit.

A. 1476. Jul. 9. ignis totam Herrenbergam absumpsit: quæ postea instaurata, hodie satis fa-
liciter, in Ecclesia & Repub. administratur.

Ecclesiastes, est Christophorus Stabelinus. D. ἡμῶν νυκτεγῆ.

SVLTZA.

Ad flumen Nicrum sita est supra Horbam.

Arx illius loci, semper ab antiquo Albeck nominata fuit.

Insignia oppidi Sultzæ. Clypeus niger: ad cuius dexteram extrâ, vncus albus: & ad si-
nistram, item. Intra clypeum, paruum scutum flauis coloris: intersectum tamen latiore li-
nea rûcia. Albeck.
Sultzæ Insignia.

TUTLINGA.

Trans Danubium posita est. Tenebatur 1327. à Dominis VVartenbergensibus: & 1394.
ab Ioanne de Lustnou. Gerit in scuto flauo, tria cerui cornua, sicut VVirtembergica familia.

Arx ibi extrâ est, Honberg nominata.

Loca, vel pagi, præfecturæ Tutlingensis.

Aldingen, Troßingen, Thoningen, Schryveningen, Thalham, Effingen, Oberbaldingen, Tutlingensis
Neuuenhausen, Biessenhain. Ecclesiæ Aldingensis Missifex 1552. (tempore Interimico) erat præfectura.

nobilis Ioannes de Karpfen. Quo tempore cellarium Tutlingæ agebat Iodocus Altuatter: cuius
quoddam scriptum vidimus ad Iacobum Manlium, tunc Ecclesiastem Tutlingæ. Describebat,
quæ iura, & collaturæ, & decimæ, ad VVirtembergicum Ducem, Comitatum Hobenbergensem,
Fyrstbergensem, &c. ex his pagis, pertinerent.

In Tutlingensi præfectura supra Thalam, veteris arcis fundamenta sunt, Lûpfen dicta,
1415. destructa.

Dddd 3 Arx

Arx Karpfen, antiquitus ad Tutlingensem praefecturam pertinuit.

Tutlingensis est Ioannes Georgius Godelmannus, V. I. D. antebac Rostochiana Acad. Professor: nunc Dresda, illustrissimo Saxoniae Administratori inseruiens. De quo, in Annalibus multa.

DE OPPIDIS CALVA, BEBLINGA, SYNADELPHINGA, BIETKAIMO, BESKAIMO, BRACKENHAIMO, BACKNANGA, HAIMSA, BINNICA, NEOPYRGO, ZAUELSTAINO, BULACHO, VVEILHAIMO, & multis alijs VVirttembergiae oppidis. Mercatus item ciuitatum anniuersarij.

CAPVT X.

CALVA.

Calua descriptio.

Porta eius.

Comites Caluenses.

Insignia Caluae.

Beblinga. Sindelfinga.

S. Richardus.

OPPIDIUM hoc (sicut & Nagoltum, & VVildperga) ad Nagoltum amnem situm est. Habet tria suburbia: superius, ad Occasum: inferius, ad Septentrionem (inter quae, in alto antiquam arcem) tertium, ad Meridiem: ponte trans Nagoltum fluium ipsi oppido adiunctum, Hospitali duorum adificiorum instructum. In fronte feni ad Hospitali, verba sunt. Anno 1595. Herz Ludwig Brunn von Herenberg / Anheber des Hospitals. Porta totius ciuitatis sunt quinq. 1. Oberthor / vel Alburgerthor: vbi suburbium superius est, & in Thermas ferinas exitur. Extra, in colle rotundo, prisca Comitum Caluensium arx: habens ad minimum quatuor carceres: quorum vnus, in turre Resselethurn dicta: in quo nemo iacere potest: sed tantum stat, aut inclinatur. Alius carcer, sub dio est. Compluebatur captiuus, recto carens. Nemo arcem inhabitat, nisi vnus vigil, hoc tempore. 2. porta, Underthor / vel Hirsawerthor: vbi inferius oppidum est, & in vicinum Monast. Hirsaugiam exitur. 3. Bischoffsthor: ante quam, noua nunc domus, & tanquam initium noui suburbij. 4. Hengstetterthorlein: a pago vicino Hengstetten. Indo in op. Imperiale VVilam propinquum itur. 5. Siegelsthor: quaeitur in vicinum vicum Stammen: & inde Herrenbergam Tybingamque. Ibi, Nagolto interfluente, suburbium, quod vocatur Eusservorstatt. Ibi est interior quadam, ad forum versus, porta, quae Scheifeltthor appellatur. Satis pulchrum, oppidum. Ab occasu autem montes ei ita vicini sunt: vt propè lapis in forum (quod, admodum longum) inde mitti possit. Templum est pulchrum, ad collem positum, suggesta duo habens. Inde non procul schola distat Latina, satis amœna: in qua nō ita pridem operas praestabat vtilis, cum Ludimoderatoris, etiam Sixtus Maior: frater generi mei M. Iacobi, Berga Thona vverdane concionatoris. Fontes ciuitas habet salubres & aërem clementem. Habitarunt arcem quondam Comites illustres Caluenses: ex quibus Erlafrius Hirsaugiense Monasterium, anno 830. salutis condidit: de quo, multa in Annalibus. Extra inferius suburbium, in valle Nagoltina, trans pontem alterum qui ibi est, aliud sanum extat, cum cœmeterio adiuncto: nec longè inde, Leprodocheum. Vicius ratio, Calua non difficilis esset: nisi Therma officerent, Ferina & Cellenses. Opificia (praesertim Textorum, Wissing vnd Engelsait) & Mercatura, satis istuc exercentur. Syluis, agris, pratis, hortis, abundat: montibus quasi cir cumuallatur.

Figit pedes quatuor super tres caeruleos montes, in Insignibus oppidi Caluae, calua Irana rubra, in campo flauo. Aut à caluis montibus nomen habet. Nunc est VVirttembergica ditionis. Caluensis apud nos viuit insignis V. I. D. Samuel Haidenus vir pius & humanissimus.

BEBLINGA, VEL BOBLINGA, ET SYNADELPHINGA.

Ambo oppida, benè constituta: illud cum arce, in loco edito: hoc, in planitie. Verumque, commodis ad viuendum rationibus instructum: syluis, pratis, agris, vineis, hortis: sed superat Synadelpinga. Ecclesijs & Scholis ibi benè prospèctum.

Est autem Beblinga, praefectura: sub qua continentur loca haec. Synadelpinga oppidum. Deinde pagi, Schönauich / Dettenhausen (villa, ein Weiler) Holzgerlingen / Eningen / Dittlingen / Schaffhausen / Dagershaim / Darmshaim / Eßfingen / Mochingen / Nagstat / Ostelsshaim / Malmshaim.

ADDITIO EX ANTIQVO BARBARO SCRIPTO: quod anno 1593. à Beblingensi Praefecto CASPARO RESCHIO, per D. Geor. VVeigemaierum accepi.

Contraxi paucis verbis.

Vixit antiquissimo tempore Dux quidam Sueniae, beatus Richardus: patre Teutone, ma-

ire Angla, natus. Habebat cum patre suo circa ripam Bentelsbachensem. Qui, Rex Anglia electus, auunculum habebat in castro Herrenberga: cui suam ditionem relinquere volebat. At igitur ad ministros suos: Inter me, & auunculum meum, intercedit magna sylua: & circa syluam castrum, nomine Bublingen: vbi, multi grassatores. (Vobis Duben/ vnde nomen Boblinga.) Videamus, quomodo tuti transiamus syluam, ad meum auunculum. Inde nomē extitit Sindelfingen: quasi diceretur, Der Sinn ist funden. Dehinc venerunt ad vallem illustrem, oriente stella matutina, & die apparente. Dedit nomen: huius loco B. Richardus, Tag-här-schein. Quem circa Tagersheim, locum, ad ripam (riuum) Schvripfer, cum essent multi serpentes, bufones, laceræ. B. Richardo precibus hæ pestes expulsæ sunt. Sic Herrenbergam ad auunculum suum venit, cum comitibus suis. Tagersheim ex illa causa nomen habet, cum signo serpentis vsq; in hodiernum diem.

De Synadelphinga instrumentum antiquum vidi: mihi ab egregio viro, D. Leonhardo Gaisler, ubi Archigram mateo, monstratum: ex quo aliquid ponam.

In nomine Domini, Amen. Nos RVDOLFVS, Dei gratia Comes de Tyvvingen, omnibus præsens Scriptum legentibus, in perpetuum salutem, & notitiam subscriptorum. Quoniam breui decedit humana fragilitas: nouere cariù solet rei gesta memoria, quæ scripturarum nõ fuerit memoria commendata: ne igitur acta præsentia processu temporis elabantur à notitia futurorum: ad notitiam singulorum volumus peruenire: quod nos in Dominio nostro, videlicet apud Sindelfingen: vbi ius aduocatie nobis pertinet & dinoscitur: municipium fundare intēdentes: ac eidem municipio, seu ciuitati, & ciuibus, ac eiusdem loci incolis, ius libertatis, iuxta formam libertatis ciuitatis Tyvvingensis, contradere cupientes: ipsam libertatem sic proinde duximus statuendam: vt libertati Ecclesie, & etiam Ecclesiasticarum personarum ibidem: quam in omnibus illam permanere volumus: nullum ex hīs nostris inuolutionibus & statutis præiudiciū generetur. Sane igitur de consensu reuerendorum in Christo, præpositi & capituli eiusdem Ecclesie, libertati personarum Ecclesiasticarū, ibidem cōmorantium, ac etiam cōmoraturarum, sic duximus prouidendum, &c. pedagias, thelonia, angarias, per angarias, veftigalia, vel alias exactiones, quocunq; nomine cōsantur, soluere nullatenus teneantur, &c. prata quoq; præpositura, ab alijs pratis ciuium separata, licet Præposito, quando voluerit, refecare: excepto prato dicto Immebenbrule, &c. In huius itaq; ordinationis, concessionis, & permissionis nostre, testimonium, &c. presentes literas eidem, Præposito & Capitulo dedimus: sigillorum, nostri, & reuerendi in Christo patris, E. Dei gratia Constantiensis Episc. & fratris nostri Hugonis, Palatini de Tyvvingen: & dilecti filii nostri Vrici de Helfenstein, Comitem, munimine roboratas. Nos Eberhardus, Dei gratia Constantiens. Episc. & Hugo de Tyvvingen, & Vricus de Helfenstein, Comites: prædictis omnib. consensum beniuolum adhibentes, &c. rogatu earundē partium. Sigilla nostra duximus appendenda. Actū Sindelfingen, mense Apr. anno incarnationis Dominice M. CC. sexagesimo tertio, Indiē sexta: in Domino feliciter.

Vt memores simus: quia cuncti morte perimus:

Scripterat Hainricus talia Canonicus.

Ecclesie: dictus de Meskilch. Sit benedictus:

Qui memor eius erit, cum caro morte perit.

In sigillo vtroq; Comitum Tyvvingensium, in staua cera, Comes armatus, a quo saltati insidens: cū vexillata hasta in dextra & scuto ad brachium sinistrum. Circa prius hæc verba: S. RVDOLFI COMITIS DE TYVINGEN PALLATINI. Circa alterum (cui de fracta erant quædam litera in cera) S. HVGONIS COMITIS PALLATINI DE TYVINGEN.

Aliud Instrumentum.

Venerabili in Christo patri ac Dom. Hainrico Dei gratia Constant Episc. VVernherus Prepositus, totumq; capitulum, Ecclesie in Syndelfingen, debitam reuerentiam & honorem, &c. Petunt, quoad Statuta, quæ ipsi fecerint, ab Episc. illo cōfirmari, &c. Statuimus (A. D. M. CC. XC. 7. idus Nou.) quod, quicumq; in Ecclesia nostra Syndelfingen, Prepositus de nouo Canonicū eligitur & cōfirmatur: Canonici singuli & vniuersi debent sibi promittere manuali fide, obedientiā, & reuerentiam debitam, exhibere, &c. Item statuimus, vt Prepositus solus habeat auctoritatē conferendi, & requisito capitulo, Ecclesias seu beneficia curata: videlicet in Syndelfingen, in Vægingen, & in Darmshain. Item, quod capitulū, irrequisito Preposito, habeat auctoritatē eligendi, seu presentandi Vicarios, ad Ecclesias apud Leyvenberg, & apud VVile in Clemesgo vver, &c. Sigillum VVernheri: in quo, S. Martinus equo insidens, & pauperi vestis suæ partem scindens. Sigillum Ecclesie S. Martini Syndelfingensis: in quo Abbas, dextrā tenens pedum, sinistrā librum.

Dddd 4

ENIN:

Klemm.

1. *Martinus Klemmius. Fuit hic initio, Tonsor vel Chirurgus: qui anno 1492. cum Imperio & Suevicum fœdus, in campo Lyci castra habens: Bavarum Libertum cogeret Ratisbonam Imperio restituere: primum arma militia induit, mortuus est Maura pago Oetingesi: & humatus Eninga. Vxor eius, fuit Maria, Comitissa Hohenzollerenfis. Anno Domini 1531. an dem ersten Tag Decembr. ist gestorben die Edel vnd Eugentsam Frau Maria: des Edlen vnd Besen Martin Klemmen von Kummelshofen: deren Gott gnade/ Amen.*
2. *Ioannes Brustperger Vracensis, l. V. D. & V Wirtembergici Ducis Ludouici Cancellarius. Mortuus anno 1581. die Nouembr. 16. aetatis 48. cui vxor Maria Voglerina, Chiliani Vogleri Iurise. & in Acad. Tybing. Professor, monumentum fecit, & ἄλλοις ἰσχυροῦς.*

BIETIKAIMVM.

Bietikaim.

In plano loco situm est, iuxta flumen Enisum vel Entium, in quem riuus Metter ibi influat, opinio est, à tribus olim vicinis arcibus nomen habere, Hüt dich da: quòd propter prædones non tutum esset, ibi transire. Postea verò, Latrocina Casares & Principes sustulere. Initio pagus erat, in potestate nobilium à Sachsenheim. Postea, cum in alienas manus venisset, in oppidum excreuit: ac Casarea privilegia accepit.

Mutatam est vetus nomen, Hüt dich da, in vocabulum Bietikaim, tanquam contrarium superiori: Beit / jek kaim: id est, Expecta, nullum iam est periculum: omnia sunt à Latrocinis tuta.

Oppida & vicos multos, vicina habet: vt, Besikaim, & Binnikaim, maius & minus Saxens haim, & Aspergensam arcem munitissimam.

Multa circum oppidum scaturigines aquarum, qua tubis intrò deriuantur: ita, vt qualibet prope domus fontem habere posset, si opus esset.

Copia frugum & vini, circum nascitur: nisi quando Deus peccata hominum, sterilitate punit. Ea bonitas vini est: vt Augustam, Ulmam, & aliò, exportetur.

Nam nec Zabergaa longè abest, nobilitate vini celebrata.

Fructus arborum, olera, legumina assatim. Sic & piscium facultas, propter aquarum copiam. Sylua circum amœnissima: Aer, commodus & salubris.

Oppidi porta: Oberthor / ad Occidentem: Underthor / ad Orientem: Brunnerthor / ad meridiem: Schirgerthor / ad septentrionem.

In Ecclesia, verbum Dei purè sonat: nec deest sua schola: iuuentus diligenter in catechetica doctrina instruitur: Respubl. ab idoneo Magistratu regitur: ciuium boni mores sunt, & matua concordia.

Archigrammateus ibi, prudentia & literis valens, Moses Hormoldus: filium habens. M. Ioannem Sebast. Hormoldum.

BESIKAIMVM.

Besikaim.

Nomen hoc habet, quasi Böß—Eck, Malus angulus: propter arces duas ibi vetustas: ad quarum angulos, turres rotunda educta sunt. Inde raptores quondam erumpebant: qui prætereuntes intercipientes, spoliabant, occidebant. Quod propter amnium quoque commoditatem facilius fieri poterat: Entio prope Besikaimum in Nicrum incurrente. Prædonibus autem sublati: oppidum hoc inter arces illas commodè constructum est. Montes ibi vitiferi, agris frugiferi, horti, prata, sylua. Piscium copia ex præterfluentibus Entio & Neccaro. Edificia, mediocria: Templum in superiori parte oppidi, satis pulchrum: in quo via salutis aeternæ rectè docetur. Praefecti, Maior & Minor, Magistratusque reliqui, officium faciunt. Portas habet oppidum 4. Entsthor / Neckerthor (quoniam ad eos fluuios sunt) Oberthor (quia in superiore oppidi parte) Bietikaimmerthor / Bietikaimum ducent. Habitauit superioribus annis ibi nobilis quidam Sturmfeder: qui accepto damno ex incendio, excessit. Ei postea Spatus successit: & in arcem instauratam immigrauit.

BRACKENHAIMVM.

Brackenhaim,
Magenhaim,
Monhaim.

Situm est in Zabergaa, vbi fluuius est Zaber. Pertinuit olim ad Barones de Magenham. (al. Dominos de Monheim, auff Magenheim damals wonhafft gewesen) qui etiam possederunt arcem Blanckenhornam: & sine dubio aliquot ibi vicos. Corruptè videtur castellum nunc vocari Magenheim pro Monhaim. In illorum enim insignibus erat luna. Sepulti sunt eorum duo, extra oppidum, in choro Ecclesia S. Ioannis, qua Cathedralis quondam erat, inter Brackenhaimum

ium & Bottenhaimum. In templo verò cathedrali S. Jacobi, quod intra oppidum est, campana
in scriptum aiunt, tanquam vetustissima, numerum annorum Christi 497. quod ego miror, si tunc
campana fuerint fusa, peruenit emptione ad Virtembergenses oppidum. Porta 3. sunt: Schloß
thor / Marktthor / & Neuwthor. Quarum prima nomen est à duabus magnificis domibus,
tanquam arcibus, in plano sitis. In earum vna, praefecti maioris habitatio est: ut bis annis, Seba-
stiani Shaubelitski Bohemi. Concionatorem 1589. Brackenhaimi agebat M. Ioannes Liebler, M.
Georgij F. physica apud nos Doctoris.

Pagi praefecturae Brackenhaimensis.

Kirchhaim Nicri. Meimshaim. Bottenhaim. Oberbronn. Hausen. Durrenzimmern. Ha-
bersehlacht. Klainen Gartach, oppidulum ad Leimburgum. Niderhofen. Stetten. Grossen Gar-
tach. Northaim. Hofen.

BACKNANGA.

Oppidum positum ad amnem Murrham, qui in Nicrum defertur. Fuit olim Marchionum: Backnanga.
quorum aliquot ibi sunt monumenta.

Hac cubat Hermannus, Badensis Marchio, tumba:
Qui claustri & Templi conditor huius erat.
Anno milleno moritur: centum quoque subdas,
Terque decem, à puero, quem pia virgo parit.
Huc dum transfertur cum posteritate: fluebant
Quindecies centum cum tribus, adde decem.

Epitaphia Ba-
densium.

HAIMSA, vel Haimshaim.

Partim Virtembergensium est, partim nobilium de Gemmingen. Ibi namq. olim habitau-
erunt nobiles, Schmalstainij nominati, de quibus Virtembergia partem suam emit. Insignia, eius
sunt duae inuicem decussatae spicae flavae, in viridi planitie. Sita inter Glensum & Virmum flu-
uios, atq. inter op. Vilam & Dieffenbrunam. Ibi & Haimertinga est, aliquando nobilium Hai-
mertingensium: & Marcklingen, ubi nobiles erant, Pfaffingeri dicti.

BINNICA, vel Binnicken.

Oppidum Zabergae, fertile & amœnum, Ecclesia & schola probe instructum. Diuisum in
plures partes: ut in Moguntinam, Gemmingicam, Sachsenhaimicam, Liebenstainiam, & Neidper-
gicam: quod Episcopus Moguntinus, praecipuas partes ratione tutela ibi teneat: & nobiles haec fa-
milia, ius ibi habeant hereditarium, als eius Gauerben Haus. Monasterium foris erat Mi-
noritarum & seminarum Monasterium, in vineis situm. Agunt interdum conuentum ibi, here-
ditarij illi nobiles: qui dies vocatur Gauerbentag. Non longè inde Michaëlius mons est: in cuius
vertice, Templum, vineis circumdatum. *ἡ πόλις, τὸ πάλαιον τῆς, τῶν ἀρχαίων γαμβρῶν, ἰανθῶν τῶν*
μαρτύρων.

NEOPYRGVM, vel Neuburgum.

Ad amnem situm est Entium, cum castello. Quod etsi oppidum est paruum: tamen est praefectura
sub qua hi vici, vel pagi.

Birkenfeld, inter Neoburgum & Pfortzhaimum: distans ab eis, vnam ferè horam.

Birkenfeld.

Fundatores huius parochiae, fuerunt 1490. die Laetare. Ioannes de Haslach, & vxor eius
Margarita, ciues Noribergenses: penes quos, & genus eorum, ius conferendi illam erat. Anno au-
tem 1520. èò collocatus fuit M. Ioannes Franck, à filio Henrici Bauri Noribergensi.

Veldrench: habens templum & pastorem: cuius conciones accedunt vici hi, qui non longè
inde, nec longè inter se distant: Schwann / Conweiler / & Dennach. In vico Schwann est

arx: quam ante triennium, priusquam moreretur, inhabitabat nobilis vir, Vilhelmus Schaner
à Straubenhart. Cuius frater, Vitus Schaner à Straubenhart, praefecturam Neoburgi gerit: vir
rei bellicae peritissimus: eoq. nomine, à Duce Ludouico conductus.

Straubenhart.

Dobel, pagus Herrenalbam versus (Monasterium in monte altissimo, cum hyluis circum-
quaque celeberrimum) magna in solitudine: ita, ut propter incommoditatem vix inhabitari pos-
sit: lupis etiam hyeme, vitius causa molestiam exhibentibus.

Dobel.

Calmbach, ad minorem fluuium Entium. Incola sacras conciones visitant in Thermis Calmbach,
ferinis.

Juden Höfen / etiam prope Entium. Audiunt conciones Neoburgi. Sic & vici Vval-
drench.

Langen-

Langenbrand.

Langenbrand: pagus ante annos 13 ferè totus igni consumptus. Ecclesiasten habet, quem etiam pagi audiunt Engelsbrandt & Kapsenen: qui cum superioribus claudunt Hercyniam syluam: & propter incommoditatem locorum duriter victum querunt. Fundarunt olim Langenbrandensem parochiam, nobiles & strenui viri, Conradus Saur à Gillingen eques, & frater eius Gumpoldus, Neuburgi habitantes, Ecclesia Bretzingensis aduocati. Nunc VVirtemberg. Dux, collator est. Eò ordinatus à consilio Ducis VVrici 1534. Fridericus Myller Hanouiu fuit.

Grauenhausen.

Grauenhausen, Obernhausen, Ornbach, Obernxbelspach, Ottenhausen, Ruoderspach. Distant omnes à Sylua Hercynia spatio ferè vnius hora: & facundam terram habent, ipsi & sequentes vici omnes. Generosum enim producunt vinum, & omnes generis vitales fruges. Conciones Grauenhausensis Ecclesia adeunt quatuor vici, quos proximos post Grauenhausam posui, propter vicinitatem. Ottenhausensem verò concionatorem Ruoderspachenses audiunt: quia vicini admodum, ita vt reuera vnus pagus sit. Sequentes vici, duarum vel trium horarum interuallo, à Neuburgo distant: inter quos præcipuus est Langensteinbach: vbi amplius ducenti ciues viuunt. Ibi dem cænobium, vbi quondam sacræ virgines alebantur: pro quibus nunc redituum principalis receptor est Ioannes Brotbeccus, M. Euf. Stetteri affinis.

Spilberg.

Non longè distat pagus Spilberg, in medio syluæ situs. Sacellum ibi quoddam est. Ideo à Langensteinbachensi concionatore, eò ascendente, verbum Domini ibi doceri solet.

Vicinisimum est Templum in solitario monte: quod appellatur S. Barbaræ Templum & mons: olim à Monachis, ad honorem huius Diuæ adificatum. In quo Templo, adhuc reliquæ Sanctorum, & ornatus varius, restant. Affixa ibi sunt 4. cornua taurorum prælonga & permagna, fortasse tripedalia: à quibus tauris omnia, quæ ad illud Templum necessaria adificandum fuerint, aduecta fabulantur. Circum sanum hoc, sylua ingens & densissima est, procerarum varij generis arborum. Est etiam planicies circum, absq; arboribus. Huc magno numero homines, circa S. Barbaræ diem, mercatus causâ conueniunt quotannis, præsertim equorum.

Grünenvatterspach.

Est eiusdem Neuburgensis præfecturæ pagus, ciuium plus centum: qui nomen habet Grünenvatterspach: patria honesti & eruditi iuuenis, Simonis Scharpsij: qui die S. Iuliana hoc anno, Magisterij philosophici honore apud nos ornatus est. Situs in valle minimè inamæna: Vineis bonis, & cæterâ terræ fertilitate, præditus. Templum ibi satis amplum, cum turri quadrilatera, varijs coloribus ornata, fastigio in modum cuspidis educto. In vtroq; latere clauditur oppidis, Durlaco & Etlinga: quæ vtraque inde absunt vnius horæ spatio. Conflagrarunt in hoc pago, anno 1582.

Incensum.

Febru. 12. domus 13. & horrea 8. Nemo tamen hominum, præter puerum 7. annorum. Hic enim à patre ereptus, eum reliquit: & eo nesciente, domum suam repetens, in suum lectum se recipit: pro simplicitate sua putans se in tuto asylo esse. Sed postero die semiustus & exanimis repertus est. Vacca quoq; flammis hausta sunt amplius 20. & oues ferè 200. Tam repentina autem peruersio fuit ignis: vt adultæ, & paruulæ etiam puellæ, vix nudæ è lectis euaserint. Quæ domum pastoris Ecclesiæ Caspari Scharpsij, cui filius est suprascriptus M. Simon, confugere: quas huius Simonis beata Mater Vrsula camisij, & alij linæis, pie & amanter velauit. O virtutem, Christianæ charitatis indicem euidentem, atq; diligenti studio vsurpandam. Esa. 58. Ne absconde te à carne tua.

Mulieris pietas.

D. Basilii. Succurramus miseris.

Misericordia aabortatio.

Ἐγκλημα τὸ μετὰ τὴν παρανομήσαντος ἀποβούτου μέλις τῶν ἀδελφῶν, εἰπωμὸν πρὸς ἑαυτὸν ἵνα πορνεύῃς ἡμῶν, καὶ ἀδύνατον ἐπιπέσει ἡμῶν, καὶ ἀποβούτου ἡμῶν, καὶ ἀδύνατον, καὶ τὸ στήθεός σου οὐκ ἔστιν ὡμὸν, ἡ δὲ ἡσυχία σου τὴν ἀσπίδα σου ἐπιπέσει, ἡ δὲ ἡμετέραν παρανομήσαντα καὶ βλάστησιν ἵνα πορνεύῃς, μὴ δὲ μέγα βλάστησιν ἀποβούτου: καὶ πολεμίσκας, μὴ δὲ ἀδύνατον ἐπιπέσει ἡμῶν: καὶ παρανομήσαντος ἀποβούτου τῶν ἀδελφῶν, ὑπὸ τῆς ἡμετέρας φιλοτιμίας φανεύειν ἡμῶν. Ita etiam illi agricolæ, qui voraci igne ad egestatem redacti fuerant, aliorum liberalitatem experti, allenamentum suæ calamitatis acceperunt.

Alij vici.

Subsunt eidem denique præfecturæ, etiam hi duo vici: Dyrrenvatterspach, qui conciones Grünenvatterspachenses frequentat: & Mutschelbach, quem etiam ex diuino verbo erudit, decimo quarto quoquo die ascendens, idem Pastor Grünenvatterspachensis.

ZAVELSTAIN.

Zauelstain.

Oppidum & arx est, non procul oppido Calua, & cænobio Hirsugia: olim, peculiaris ditio. Sunt in oppido, tantum 14. domus, & Templum: quod 1578. de nouo adificatum, antiquo choro adiunctum est. In choro sepulcrum est nobilis viri, lordani (von Braitenbach zu Roschwitz vnd Zauelstein) Archiepynegi VVirtemb. Ducis: qui 1593. Decembr. 28. obiit. Arx, planè vetusta est, Ogygia formæ, alti & pinnati muri, hedera folijs circumserpentibus. Inerat post mortem Io: d. n. vidua

vidua ipsius & alie nobiles mulieres. pestem 94. Tybingensem fugientes: quando nos Academici, partim Herrenbergam, partim Caluam, concesseramus.

Filia, id est, vici, Zauelstainensis concionatoris, M. Georgij Molitoris.

Tainach (vbi balneæ acidula) Summenhart, Späßhart, VValtoschvran, Roytöbach, Imberg, Schmie, Kahnte (2. domus, & fanum) dictum à S. Canisto, vel Candido. Descenditur autem ex altissimo promontorio, in quo Zauelstain situm, in vicum Tainach, montibus cinctum, in valle profunda situm, tanquam in Zauelstaini suburbium.

BVLACHVM.

Situm inter VVildpergam & Caluam, ad Occasum. Habet aquilam nigram vnicipitem in campo flauo. Quæ insignia dixere senes, sibi à Casare Ruperto (qui 1402. circiter imperauit) data esse. Fundamentum etiam lapideum, ædificatum, imponenda arcu causâ. Sed in Italiam expeditione suscepta, mortuum esse.

VVEILHAIM.

Oppidum ad Lauteram fluuium: vbi oppidum Orva, & Teccensis mons: quod olim Aichelbergensium Comitum fuit. Insignia eius, carulea clauis in albo scuto. Insignia Comitum, rubeum scutum: in cuius parte quadam, paruus angulus albus, (cin flets weiß Ecklin) & in galea, rubea ala: in qua itidem, talis angulus.

Quodam tempore, vt dicitur, quidam Comes Aichelbergensis, cuiusdam Austriaci Domini Dux militiæ fuit, in quo ita se gessit: vt ab Imperatore Romano Insignibus suis priuatus fuerit: ita, vt in perpetuum non amplius appellaretur Comes ab Aichelberg. Postea ratione pignoris, ad VVernauos Aichelberga venit: à quibus, eadem ratione ante amplius 120. annos, ad D. VVilhelmum de Zylhart: & ab hoc, post mortem Comitum Vlrici VVirtenbergensis, ad Ducem Eberhardum, qui ab illo redemisse perhibetur. Concidit arx, parte tantum muri remanente. In monte autem, qui ad VVeilheimum est, & Michaëlis mons, vel Limpurg, nominatur, Comites vetusti temporibus habitârunt: qui in literis se nominarunt Comites à Limpurg: & pro Insignibus habuerunt rubram aquilam in albo campo: supra quem, candidam pilam niueam. Nostro seculo, nulla arx amplius. Supra VVeilbaimum, fragmenta castelli ErbKonberg erant: quod Zeringensium fuisse dicitur.

Plura VVirtembergiæ oppida: de quorum nonnullis (vt & de præcedentibus) hinc inde in Annalibus Scriptum est.

Ad Heuburgum montem, Rosenfeldum. In Alpibus, Ebingen & Minsingen.

Ad fluuium Nicrum, Nyrtingen, VVendlingen, Laussa. VVendlingâ Dux Vlricus 1544. de VVolf: à VVernau XXX. millibus st. emit.

Ad Steinachum, Neiffen oppidum: & in celso monte, castrum Nerffen.

Ad Lauteram, Kirchen, oppidum & arx.

Sub præfectura hac Kirchenensi sub Teccia, continentur hæc loca. VVeilbaim, & Orva, & Kirchaim. VVendlinga modo nominata, tria oppida. Deinde pagi, Dettingen, Brucken, Vnderlenningen, Oberlenningen, Gutenberg, Isingen, Ombden, Zell, Aichelberg, Holtzmaden, Hopsfau, Nebern, Bispingen, Noztinge, Rosvelden, Ertlingen. Itæ villa (Weiler) Schlafstall, Btenspach, Eckvelden, VVellingen, Sulpach, & Lintdorff. Hæc, de Kirchemio oppido. Tam de locis etiam aliorum fluuitorum.

Inter Remsam & Murrham, VVineda. Ad Murrham, Murrbarum, oppidum & Monast.

Ad Kocham, Neostadium.

Ad laxtum, Meckmyla. Quam Dux Vlricus 40000. Florenis à VVirceburg. capitulo rursus ad se redemit. Anno 1542.

Prope Boeruarum, oppidum Boervara. Virgo, antiqua Dux Sueuiæ, olim in fano D. virginis extra Boeruarum sepulta fuit.

Illo in tractu, oppidum Beilstein. Inter hoc & Oberstfeldense Monasterium, in valle præiensis, dicuntur quotannis congregari Ciconiæ turmatim: deinde auolare, in flere nauibus, & ita Ciconiæ maria transuolare.

Ad Zauberum, Gilinga.

Prope Maulbronnâ, Knittlinga, patria Stephani Gerlachij Theologi.

Ad Entium fluuium, VVildbad, & Vaibinga, oppidum atq. arx.

Ad Glemsam, Grûninga: & Leonberga, 1248. condita, à VVirtembergensi Comite.

Ad

Ad amnem Nagoltum, VVildperga, Nagoltum oppidum & arx, atq; Haiterbachum.

Ad Aichum, Gretzingen & VValtenbuch.

VValtenbuchum Reinoldus, & F. eius Conradus, Duces VRSLINGENSES, cum vicis eò pertinentibus, vendiderunt Comitibus VVirtemberg. Eberhardo & Vlrico, 1363. anno.

Dornhan.

*Ad syluam Hercyniam, Dornstetum, & Dornhan: in cuius Scuto, gallus gallinaceus insi-
stijt spinis: licet aliàs Dornhain & Dornhaim dicatur.*

Schiltach.

*Ad Gutachum fluium, Hornberg (Baronum olim Hornbergensium) oppidum & arx.
Schiltach, oppidum & arx iuxta riuum cognominem, in Kintzgerica valle. Ea ambo su-
pradiētus Vrsling. Dux Reinoldus, VVirtemberg. Comiti Eberhardo 1389. anno, V l. millibus
Cursorum vendidit.*

Nagolt.

*Oppido Nagolto & agro (vt hæc quoq; adijciam) hoc tempore præfunt hi: Præfētus maior,
nobilis Carolus à Remchingen; Præfētus minor, Conradus Vaius: filium nunc Ioannem Conra-
dum, in studio Tybing. habens, bonæ spei. Ecclesiam gubernant duo Magistri: Ludouicus Kratzer,
Pastor: & Ernestus Rentzius, Abbatîs Diuo Georgiani F. Præfētura hæc subiecta sibi habet:
Haiterbachum oppidum & sequentes vicos: Bondorffum, Hochdorffum, VVartum, Ebershar-
tum, Beihingam, Bæsingam, Schietingam, Schryvadorffum, Emingam, Iselshausam.*

*Adijciam & mercatus aliquot anniuersarios ciuitatum VVirtembergicarum, & quarun-
dam aliarum.*

MERCATVS STVTGARDIAE.

Mercatus anni-
uersarij.

*Vnus, die Martis ante Dominicam Latare. Alter, postridie Exaltationis Crucis. Sed si di-
es hic fuerit Veneris, aut Sabbati: mercatus in diem Lunæ differtur.*

TYBINGAE.

Prior, die Lunæ post diem S. Georgij. Posterior, die Lunæ post S. Martini.

SCHORNDORFFAE.

Vnus, die Martis Pentecostes. Alter, S. Elisabeta die.

VVAIBLINGAE.

*Prior, die S. Vlrici. Posterior, die S. Michaëlis: aut die Lunæ post Michaëlis, si hic in diem
Sabbati incidat.*

CANSTADII.

*Postridie Festi Simonis & Iudæ: nisi hoc in diem Veneris Sabbatiye incidat. Tunc enim
in diem Lunæ differtur.*

CALVAE.

Primus mercatus agitur die Martis post Innocauit.

Secundus, die Sabbati ante hebdomadem Crucis.

Tertius, die Exaltat. Crucis.

Quartus, die S. Nicolai.

LAVFFAE.

Die S. Regisvinda (an S. Keinsen Tag) octo diebus post Chilianî.

GRYNINGAE.

Primus, die Conuersionis S. Pauli.

Secundus, die Veneris post Ascens. Christi.

Tertius, die Veneris post corporis Christi.

*Quartus, postridie Bartholomæi. Qui dies si Veneris aut Sabbati sic: mercatum dies Lu-
næ accipit.*

VVINEDAE.

Prior, die Martis ante Bacchanalia. Alter die Mercurij post catenas Petri.

MARPACHI.

1. Postridie VValdpurgis. 2. die S. Mart. Aut, propter diem Veneris Sabbatiye, die Lunæ.

BACKNANGAE.

*1. Die S. Pancratij. 2. die Lunæ post Dedicacionem templi: nempe octauo die post Dedicatio-
nem VVinedensis templi: quæ est die Dominico post Bartholomæi.*

BIETIKAIMI.

1. Die S. Laurentij. 2. Die S. Nicolai.

BINNI-

BINNIKAIMI.

1. Die Lunæ S. Crucis inuentæ. 2. Exaltatione S. Crucis, in Septembri. 3. S. Catharinæ.

BESIKAIMI.

1. Die Martis in altera Quadragesima hebdomade. 2. Die S. Lucæ.

GOEPPINGÆ.

1. Die quinto post Barthol. 2. die S. Martini. 3. die S. Nicolai.

KIRCHAIMI.

1. Die S. Ioan. & Pauli. 2. die S. Galli. Sed posterius, die Lunæ omnium Sanctorum.

NYRTINGÆ.

1. Die Lunæ ante Bacchanalia. 2. postridie S. Laurentij: aut propter Sabbatum, die Lunæ post.

ESSELINGÆ.

1. Die Lunæ Pentecostes, nempe octo diebus post. 2. die S. Catharinæ.

HAILPRVNNÆ.

1. Die Martis in Pentecoste. 2. die S. Cbiliani.

HALÆSVEVICÆ.

1. In prima hebdomade Quadragesimæ. 2. die S. Iacobi. 3. die S. Michaëlis. Nundinæ, post natalem Domini.

VVISENSTAIGÆ.

1. Die S. Vlrici. 2. die S. Mauricij. 3. die omnium animarum.

NOTATIO BREVIS ALIQVOT VICORVM ET ARCIVM,
præsertim circa Tybingam.

CAPVT XI.

LVSTNOVIA.

Semihora spatio vicus hic à Tybinga distat: à posteriore parte Anatolici montis positus: in quo Ecclesia & pastor est: cateraq; commoda, vitæ rustica necessaria. Habuit olim nobiles, de Lustnovv appellatos: à quibus initium existimatur factum, ante palatinos Tybingenses, Mona-^{Lustnovv nobi-}sterij Bebenhusani. In eo sepulchras quoq; habent. Inter multos etiam nobiles, qui 1377. anno ante les. Reutlingam in pugna ceciderunt, Ioannes Lustnovv inuenitur. Signavit literas quasdam 1445. Osteragus de Lustnovv. Gestavit scutum glaucum in quo album cernicaput, albis cum cornibus. Super galea, alba item cornua ceruina. Galea tegmen glaucum & album. Addam hoc quoq;. Eorum quidam nuncupati fuere, Mortui de Lusinovia:

Nobilis enim quidam Luschnovius, quondam pro mortuo elatus, & depositus, noctu redijt Mortui Lust-
vius: linteo, quo exportatus fuerat, amictus. Qui vix ab vxore receptus, postea liberos adhuc nouj.
quinq; genuit: qui appellati sunt, die Todten von Lustnov.

AENTRINGA.

Pagus satis magnus & fructuosus, cum Ecclesia & pastore (antea 1566. M. Iodoco Neobo-^{Hohenantrin-}lo: hodie verò 1593. filio eius M. Ioanne Neob.) semimilliaro maiore à Tybinga. gen.

Non longè inds, castellum Hohenantringa: in quo circa 1417. habitauerunt quinque nobiles
cum vxoribus: qui genuerunt centum liberos: è quibus fuit Georgius de Ebingen, eques auratus:
de quo, multa in 3. parte Annal. lib. 8. cap. 2. & 6.

Videtur autem antedicto Ecclesiæ ibi, M. Ioanni, Entringen dictum esse ab E. N. T. R.
id est, equites Neronis tributarij Rom. (Romanis sc. olim in hac terra versantibus) sed INGEN Ingen termina-
terminationem, significare indigenas. Sic vicinum pagum Pseffingen, quasi P R Æ F. appella-
tum, id est, Præfectorum militarium sedem. Sic ibidem Ifingam, ab ISIDE ibi culta. Sic Boltrin-
gen, ab Apolline. Alia loca, huic pago vicina. Sylua Schonbuch, vallis Amerana: ponè castellum
Entringen, vicus Hagenloch, olim oppidum. Vnde fortassis ortus fuit Cichstetensis 1322. Epi-
scopus Marquardus, nobilis ab Hagenloch. Debinc, Monasterium Bebenhusanum. Circum Ho-
henantringam, indicia quadam arcium destruetarum sunt: quarum nomina supersunt. Vt, Mü-
neck, vel Muheneck, vel Mugeneck: non longè à vico Braitenholtz. Vt, Vebingen, prope pagum Vebingen.
Ifingam. Inter Vebingam & Hohenantringam, est castellum Roseck. In pagi autē Entringa
loco editiore, vetus & ruinosa domus est, dicta Graneck: hodieq; sedes nobilium de Gyltlingen. Graneck.

Eeeee Non

- Altingen.* Non longè inde quoq; distat vicus Kai, fontibus carens. Item, *Altingen*: vbi *Vlricus* & *Henricus*, domini de *Schëlcklingen*, & *Schëlcklingensis* comitissa *Luitgardis*, *Rudolpho* *Tubing.* *Palatino* nupta, bona sua sita, anno 1299. vendiderunt *Monachis* *Bebenhusanis*, 700. & *Hallsibus* *Fortasse*, quod in huius locis (vt *M. Neobolo* videtur) non satis fuerint tuti: cum antehac 1279. quidam *Schëlcklingensis*, prope portam *Nördlingæ*, *Bauarum* *Ducem* *Ludouicum* confodisset. Ex *Altingen* descenditur in *Reichstein* (vulgò, *Reisten*) vbi sacellum in colle conspicitur, S. *Eulogio* *Hippiatro* sacrum: quod putarentur omnes equorum morbi, votis illò nuncupatis, curari. *Entringæ* denique possessores, quondam *Aentringer*—*Herren* nominabantur. Et *Spirensis* *Episcopatum*, circa *Domini* 1226. annum, *Berengarius* (potius *Auberlinus*, ex nomine *Alberti*) administrabat.

GINNINGA.

- Stæffelij* *Bavones.* Quondam oppidum fuisse fertur, ditionis *Baronum* *Stæffeli*orum. Proximè ibi mons est, *der* *Stöflerberg* vocatus: in quo ante plurimos annos *Arx* *Stæffel* fuit, illorum *Baronum* domicilium.

THALA, VEL THALHAIM.

Iuxta hunc pagum mons est *Farrenberg*. Ibi *arx* olim fuit *Andeck*: quam *Schenckij* de *Andeck* incoluerunt. Et quidam postea nobiles, *se* *Schencken* von *Stauffenburg* zu *Andeck* in literis scripserunt.

BODELSHAUSA.

- Bodelshausen.* Ibi aliquando habitaculum nobilem de *Orva* fuit. Eius area ante multos annos horreum *Wirtembergense*, ob decumas ibi reponendas, superadificatum est.

TVSSELINGA.

- Tußlingen.* Pagus & hic est, à *Tybinga* per *Steinachiam* vallem meridiem versus ascendenti situs. Ibi parua *arx* *Herterorum* *Hertneckiorum* *Nobilium* est: qui quondam multa circum eam regionem possederunt.

N O E R A.

- Næra.* Ibi *arx* olim stetit, nobilium *Noranorum* de *Næra* habitatio. Quæ familia iam dudum interijt. Gestabant albam lunam in rubro campo, cum quatuor stellis albis. In galea, lunam albam cum alba stella. Non longè abest *Megentzerorum* *arx*, *Furst* appellata.

IETENBRVCK.

- Ietenbruck.* Arcem quondam in eo vico habuerunt nobiles, de *Ietenbruck* dicti: qui nec ipsi amplius super sunt. Ita gens interit, genus emergit. *αὐτῶν γένος, ἢ μὲν φέρεται ἢ ἀποδύεται.*

DETTINGA, &c.

- Dettingen.* *Mansberg, arx.* Nec huic vico, vicina olim *arx* defuit, *Schloßberg* nominata. *Feiuni* tenuerunt: postea *Grauenecij*. Bello rusticano perdita est.

Prope *Dettingam*, etiam *Mansberga* *arx* fuit, à *Mansbergijs* habitata. Gestabant albos & nigros cuneos, seu latos lapides. In galea, similes cuneos. Vestigia tantummodo, reliqua: iam pridem à *Dettingensibus* emptæ.

- Vielandstain.* *Vielandstain*, erat quoq; olim *arx*; postea verò, rudera: supra *Lenningen*, à *Schillingis* possessa: quæ deinde *Lenningensibus* vendiderunt.

- Randeck.* *Randeck*, *arx* supra *Neidlingam*: quam tenuere quondam *Randecij* nobiles, postea (Ante 50. annos) *Ioannes* *Vilhelmus* *Vetzer* tenuit, *Neidlingius*.

NVSSDORFFA.

- Nußdorff, vicus.* Pagus est *praefectura* *Vaihingensis*, in monte altissimo, vallibus profundissimis circumdato. Nomen habet à nucibus, quæ in eo loco plurimæ nascuntur. Castra ibi antiquis temporibus posita fuisse, aut exercitum transijisse, colligitur ex via, quæ nuncupatur *Heerstras*. Nascitur propter hunc pagum, nobili vini copia: nascuntur assatim fruges, poma, pastus pecorum, ligna è syluis, ex *Amne* *Entio* pisces. Arcem hic pagus habet splendidam, muro quadrato: cum turriculis ad singulos angulos. Intus, hortus iucundissimus & varia aedificia. Incolit eam nobilis & laudatus vir, hoc tempore, *Ioannes* *Iacobus* *Reischnacher* à *Reichenstain*. Cui multi ex *Nußdorffijs* subiecti. Tempora pagi, duo, satis ampla, multis columnis subnixæ: vnum, in pago: alterum, priore maius, extra pagum. Ibi, nobilium sepulcra & *Epitaphia*: ciues *Nußdorffæ*, ferè ducenti: doctrina *Dei* pura: *Schola* deniq; ad literas & catechismum discendum idonea.

MVLT A

MVLTÀ HIC AMPLIVS LOCA: HOLTZELFINGA, GREIFFEN-
stainum, VVitteltinga, Liechtenstainum, Honauum, Stainhulba, Grauenecum, Klainzngstin-
ga. Præterea Heubachum, Sam Bartholomæum, Rosenstainum, Lauter-
burgum, HohenRechberga, Hohenstauffa,
& VVembdinga.

CAPVT XII.

ACcepi superiore anno literas à viro erudito & honorando, M. Ioannezri Jacobæo: Pastore Ioannezri Iaco-
fideli Ecclesiæ, quæ est in vico Auracensis præfecturæ duobus à Tybinga miliaribus distan-
te, nominato, Holtzelsinga. Quibus literis respondet ille mihi humanissime, de multis locis & re-
bus, de quibus à me rogatus fuerat, Alpium Suenicarum, & alijs in partibus Suenia, populari lin-
gua copiosè. Ex quibus locis ac rebus, Iudicio arbitrioq; meo huc præcipua transferam, compendio
quodam comprehendens; quæ & mihi placent, nec alijs ingrata cognitu fore spero. Et alicubi ali-
quid addam.

HOLTZELFINGA.

Situs est hic vicus, vbi terminantur Alpes: supra Alpium catabathmum, vel descensum, ab Holtzelsingen.
Austro Reutlingam versus proficiscentibus: in loco salubri, & per astatem ameno. Aqua ibi viua,
& bona: sed aliquanto spatio, ex catabathmo sursum portanda. Si in mōtes, occasum versus eas: lon-
gus est prospectus, ad Nicrum scil. deorsum, atq; adeo Aspergam vsq;. Si Vracum versus, nempe ad
Orientem: longius prospici potest ab homine acuti visus: niues scil. videri Hercynia sylua. Si ali-
quantum meridiem versus pergas: loca Algoia, montesq; niueos, cernis. Adeo montes ibi sunt acrij,
id est, celsi.

Multa sunt circa hunc vicum villa: quarum precium, sicut alibi etiam, nostris temporibus
valde creuit. Villa quippe ante viginti annos, Forensis 1200. vendita est: cuius non ita pridem Precia rerum
partes diuisa, singula nunc ferè eodem precio vendi possent. Antehac nemo illam recipere voluit: crescunt.
vt tantum septenos farris & auenæ medimnos, inde Magistratui persolueret. Tandem quidam
recepit, sed ita, vt tantum decem solueret.

Qui nolens domum ibi adificare, nisi stramineam (quia retinere animus non erat) eam illis
1200. fl. vendidit: victumq; sibi Reutlinga perpetuum in Hospitali emit. Circa Minsingam, vno
milliari ab Holtzelsinga, tria iugera agri sunt, aestimata 150. fl. quæ olim possessor eorum voluit
cuidam propria tradere: vt tantum sibi vnum Annum pro eis seruiret: sed is recusauit.

Et si autē super duris saxis Holtzelsingenses habitant: tamen agri eorū fertilitate præstant.
Frumenti tanta generositas est: vt pistoriibus nullum gratius ad emendum sit. Genus rapi, succu-
lentum, & longe optimum. Poma verò, propter sauitiam hyberni frigoris, pauca ibi nascuntur.
Quò autem magis in Alpibus penetraueris: horrorem maiorem repereris. Vere Holtzelsinga tepi-
do, illic adhuc hyemale frigus est.

Pecore idem pagus abundat, lactis copiam suppeditante. Copia equorum quoque ibi est.
Pabula enim optima.

Petra circum alta sunt. Vna Honarvam versus, Raetelstain nominata: propter rubricam, Petra ibi.
qua tegitur. Alia, Burgstain: quòd ibi arx stetit ad Greiffenstainios pertinēs. Tertia, Rauchboll,
celsißima & lapidosa. Qua virescente: pecori & iumentis affatim pabuli in campis inuenitur.
Quarta & maxima: vti Greiffenstainiorum quondam habitatio fuit. In eo saxo quotannis nobile
genus auium exceptatur, quas Blawfûß (quasi duas Glaucipedes) appellant. Eas in alia petra
degenus damnosum vulturum genus, Asgeter vocatum, lamare solet. Blawfûß aues.

GREIFFENSTAINVM.

Arcis nomen est (ad iactum tormenti bellici ab Holtzelsinga trans Zelleranam vallem si. Greiffenstain,
ta) in qua nobiles Greiffenstainij olim habitauerunt. Apparent adhuc fossa: in summo specula fuit
excubitorum. Inferiore loco altera stetit arx, à nobilibus habitata in saxo paruo præcipitiq;. Infra
montem, scaturigines aquarum bonarum. Ad eosdem nobiles pertinuit etiam vicina arx, dicta
Hochbidegga.

VVITTELINGA.

Post Auracum, Minsingam versus, vetus arx non magna est, hoc nomine appellata. Ibi te-
tra custodia est: in quam furui ferarum sectatores, & alij facinerosi, conijci solent.

LIECHTENSTAINVM.

Intervallo ab Holtzelsinga bombardici globi, Meridiem versus, arx Liechtenstainia con-
spicitur

spicitur non magna: in saxo puro sita: ita, vt inferiora eius conclauia, in petris incisa sint. Hanc, vt perhibetur, anis quadam nobilis extruxit: cuius ortus, aut tempus, ignoratur. A senibus tamen memoratum est: illam, sine arci imposito, dixisse. Nunc ego, Dei amica: totius verò Mundi, inimica. Se namq. contra quosuis tutam in ea existimauit. Separata est hec arx à ceteris saxis: ad que longo ponte adiungitur: sub quo, fossa altissima, & petra vring, longis scalis ad ascendendum indigentes. In extremo saxo, ipsa arx: ante se, trans pontem habens syluas: in altera parte amenos hortos, prata, agros. Huic arci inseruire vici gratis tenentur: exempli causa, vnus ligna secare: alius, eò vehere: alius, fimum egerere: alius, gramen demetere: alius, id torrere, & inuhere. Idem iuris arx Achelma à quinq. pagis tenet. Altam etiam Liechtensteinum cisternam, in petra incisam, habet: in quam aqua de tecto deriuatur: extrinsecus, puteum altum, iuxta magnum horreum, in quo pecus est: & aquarium, aqua ex tectis corruata. Inferius, vbi catabathmus, eximius fons est, saxo profiliens.

Fronung.

ἡ ἀρχὴ ἢ ἡ ἀρχὴ
τεμνῶν.

Inferiore parte arcis, propugnaculum vetusto more. Aliquantò superius, praeclarum equile, multarum stationum: & camerae minores, pro cella: omnia, in petras incisa. Vbi per gradus ascenderis: amplum clarumq. inuenis hypocaustum, cum solo fusilis operis: cuiusmodi solum in alijs quoq. conclauibus & arcibus videas. Ante hypocaustum, in pariete duplaris sclopi. In superiore contiguatione, pulcherrimum est hypocaustulum, vel anogaeum, cum fenestris circumcirca: ex quo Aspergam vsq. prospici potest. In eo non raro princeps exul habitauit. Qui noctu ad arcem adueniens, tantum dixit, vir ades. Ita intromissus fuit. Est in arce descensus per cochlidem, à summo ad imum vsque. Quo descendere iussus quidam illustris ante annos non multos, ab alio illustri Domino aliquandiu inclusus ioci causa detentus est. Non is ex pers ira: sed res in risum versa est. Despectum deniq. hac arx, in anteriore parte Orientem versus, horribilem habet: tanto praecipitio, vt pauci sint, qui non refugiant oculis.

HONAVVM.

Honau vicus.

Sub hoc petroso saxo, loco valde profundo, situs est vicus Honau: post quem, ad sagitta idem, è petra riuus pulcherrimus erumpit Echizus nominatus. Hic agitatur multas molas, papyriarias praesertim: nutrit aschias trutas, & varia minorum piscium genera. Pfullingam perfluit, iuxta principis adem. Reutlingensium ciuitatem praeterlabens, non procul à Lustnouia in Nicrum defertur. Nascitur ibi magna vis oleris capitati, & capae. Breuis, in die sol: hyeme autem, rarus. Ad meridiem versus, pagi Hausa & Oberhaus sunt: & inter eos fructuosa pomaria, ac latomia, sicut & Honau. Inter ambos vicos, longa vallis aduersus austrum: vbi etiam alti montes, & saxa. Praecipue inter alias petras vna est: per quam specus quoddam longissime protenditur: in quod saepe ingressi cum luminibus homines, finem nullum inuenire potuerunt. Ad cliuum tamen periculosum venitur: vbi rursus lux est: & altè infra, limpidissima aqua, ad fundum vsq. pellucida. Appellatur is specus, nebularum foramen. Inde namq. nebulis tempore sereno exeuntibus: pluuia & tempestates sequuntur: hominibus hoc longè experientia scientibus.

Specus in petra.

STAINHYLBA.

Stainhülben.

Iacet hac principalis domus aduersus meridiem, magno milliari à Liechtenstaino. Nulla ibi aqua, nisi caelo decedens. Si vnam horam ad occasum eas: venies in oppidum Trochtelfingam paruulum: in quo, arx. Pertinet id ad Comites Fyrstbergenses, Verdenbergenses, Hailigenbergenses.

GRAVENECK.

Graueneck, arx.

Inde Orientem versus, VVirtenbergici Ducis magnifica in monte arx est, Graueneccum nomine. Infra, lacus magnus, vbi multa ardea. Inde, spatio vnius horae, Minsingam, Alpinum oppidum versus (vbi, ades principis) venitur.

KLAINAENGSTINGEN, cum Grossangstingen.

AEngstingen,
klein vnd groß.

Distant ambo vici inter se, in Alpibus siti, ad iactum bombardae. In Grosangstingensi, nobiles Neuhausenses habitant. Klainangstinga, Euangelium Christi docetur: pertinetque vicus ad VVirtenbergicam Vracensem praeseturam: Grosangstinga verò, religio papalis vsurpatur. Collatura Ecclesiae Klainangstingensis, Neuhausensium est: eiusque mortui, Grosangstinga humentur.

FreiAengstingen.

Klainangstinga, aliter Freiangstinga nominatur. Putat natu maximi incolae, hac esse causam: quod

quod ibi priscis temporibus Barones liberi habitauerint. Se ex maioribus suis audivisse. Nulla
litera hac de re sunt. Barbaries enim tunc erat: nondum Academia Tubingensis: nondum erudi
ti viri, & iuvenes: nondum *CRVSIVS* hic venerat vllus, qui talia notasset. *Prisca barba-*

Etsi hæc non multi, ne hodie quidem, curant. Ego verò, mihi cunabulam etiam Iapheti & Suevi
Regis, ante oculos esse, optarem. Nec minus, Ducum Suevia, qui occidenti imperarunt: atque I-
rene quoque (al. Maria) Græca, Philippo Barbarossa filio nupta, Hobenstauffa luctu extincta,
Lorchæ consumpta. Illis temporibus ego *quidam* aliquid valuissem. Sed Deo gratias ago, me sub
Euangelio humilem vivere. Tamen antiqua indago. Nemo hæc curat: sed potius obstat: Cùm ta-
men Cicero dicat in Oratore: Nescire, quid, antequam natus sis, acciderit: id est, semper esse puerum.
Si ego habuissem ad Suevicos Annales subsidia, quæ requirebantur: maiora & plura scripsissem. *Præsens etiã
contemptus.*

Sed ad Kleinangstingam reuertar. Nam & ego parvus coangustior: atq; senem circumveni-
unt incommoda multa. Kleinangstinga pertinet ad Pfullingensem curationem speciatim: sed ad
Vracensem præfecturam generatim. Es gehört gen Pfullingen ins Ampt: Aber gen Brach
in die Bogtey APfullinga (non longè à Reutlinga disisto vico egregio) ad Danubium versus
vno milliari distat: ab Auraco verò sesquimilliari. Ac secus Kleinangstingam, via Riedlingam
per tria milliaria ducit.

In hoc pago, nempe Kleinangstingensi, medio circiter, inuentus est anno abhinc tertio & vi. *Klein AEngstin-*
gesimo, Christi sc. 1580. fons acidus: cõparabilis virtute vel lebenhausensi fonti acido: qui non longè *24. fons acidus.*
à Gæppingensi distat: & eiusdem cum eo efficaciam est: nisi quod minus aqua lebenhausæ est, quàm
Gæppingæ. Cùm Kleinangstingensis acida aqua eluxatur: supernè spumam parit aurei coloris, ad
glaucum vergentis. In cuius examine, Reutlingensis Medicus Alexander Camerarius, multum
aluminis & sulfuris reperit. Occasio autem inveniendi huius fontis hæc fuit: quod supradicto 1580.
anno, aqua penuriã in hoc vico laboratam est. Itaque vt potus suppeditaret pecori: Vena quæ sita
est, & hæc reperta, in loco humecto. Foderunt agricola publico decreto. Sed, quod inter diu fode-
rant, noctu concidit. Ideo decem circiter dies infodiendo & muniendo consumpti. Quò cùm deinde
vnus, mox alius, inde tertius, descenderent: in deliquium anima delapsi, extractiq; sunt. Altitudo
fontis, est 24. pedum: isq; plenitudine sui exuberat, & bullæ sursum versus: ita vt vicini nocte exau-
diant. Qui si clauderetur fortè faceret idem, quod in Teccensi tractu Hatten Hofensis fons.

Hic, cùm quodam tempore ab indigenis inclusus contactusque fuisset: omnia impedi-
menta libertatis studio disiecit. Proinde nihil ei impositum est, nisi crux lignea: vt euaporatio li-
bera esset. Potabilis tamen est absq; noxa. Ad quem cùm mulier, mensibus laborans, venit: munda
fit ea: è vestigio: ipse verò fons inquinatur, cute quasi rubida obductus: sed intra hora spatium,
suã natura repurgatur. Ad leprosi quoque accessum detoloratur. Profuit autem Kleinangstingen-
sium acidularum lauatio non nemini: vt, Martino Fischastio, cellario Pfullingensi, 1581. anno, *Fischastiu.*
deinde, Ioanne xvi nostro Jacobo, & alijs.

Effoderunt eiusdem pagi Rustici, alterum fontem, anno 1590. mense Octobri & Nouem- *Alter fons.*
bri, spatio 20. passuum à fonte acido. Ibi duos Sarcophagos repperunt: quorum prior, serè cor-
ruptus fuit: partibus tantum, quæ abiecta fuerant, reliquis: alter verò ferreus, benè munitus, &
aspectu ferè nouus. In quo, ossa quidem reperta sunt sed propemodum marcida: & lignum, lignei
pedis referens speciem (qualis est calceolarij mustricola) superius etiam marcidum. Item aliquid
argenteum, digiti longitudine, cum foramine, quo appensum fuit. Terra, quæ effodiebatur, quo-
dammodo carulea fuit: nec limosa, sed arenosa: neque densa, sed laxa: pro natura locorum agrosom-
rum. Fontis huius altitudo, propemodum 30. pedum est: & ipsa aqua, Cyanei coloris. Dictum est ab
antiquis, sacellum in hoc loco fuisse: vt verisimile sit, Barones liberi Kleinangstingensis vici, ibi se-
pulturam suam habuisse.

Ita nihil de his certificatur: sed coniecturæ aliquid indulgendum est. Tempus enim omnia *Temporis male-*
obruit: nisi si quid Historicus, aut Poëta, ex lethæo (obliuionis) flumine educit. *fictum.*

Hactenus, de his Alpium locis. Transiliamus nunc in Altbuchensem tractum versus.

HEVBACHVM.

Virtembergicum & hoc oppidulum est: situm vno milliario supra Gamundiam, Nerd *Heubach oppi-*
lingam versus, semimilliario à fluuio Remsa, vno milliario à Kocha amne. Patria est. M. Ioan- *dum.*
nezvi Jacobai: ac stetit quondam in alto monte Hohenberg nominato: quando Gamundia tan-
tum erat telonaria domus: Stutgardia, equarum domus: nec Ulma, magna ciuitas, sed potius vi-
cus. Tunc non Heubachum nominabatur, sed Hochstatum: sicut adhuc fossa circum apparent. *Hochstat.*

Pertasi autem posterorum seculorum homines laborem: quo portanda erant fruges, & alia omnia, in montem arduum: casas infra construere ceperunt. Ita Hochstatum paulatim exoleuit, & successit Heubachum: quod tamen & ipsum successu temporum imminui cepit. Restant muri & fossae: ac Templum alti & firmissimi muri, turriumque: in quo asylum quondam fuit, quod hodie non est. In eius choro humatae sunt duae honesti generis (Meulerorū ex oppido VVembdinga) matronae, sorores. Eas enim Gamundia sepeliri apud se non sinit: eò quòd Evangelicae fuissent: sed Melchior Brauch (consul 1576, qui alteram in matrimonio habuerat) à nobilibus VVellenvartii impetrauit, ut eò reberentur. Vbi etiam Georgius VVelvartius sepultus est (cùm aliàs huius familiae nobiles, Lorcha sua monumenta habeant) & Ioannezri Iacobi pater, qui 21. annos ibi concionatus Evangelium est Ioannes Iacobus. Ceterum syluosus nunc est ille praedictus mons vndiq: in quo adhuc Camera cellaeque reperiuntur: in eiusque summo duobus locis aqua effluit perennis, brachij crassitudine. Infra sabulosum solū est, cum scaturigine aquarum passim. In Albuchensi vero tractu nulla aqua: antequam stinū perueniatur, vbi rursus aqua. Ad Meridiem, mons Hohenberg vallem profundā habet: vbi non longè ab Heubacho, multa ex quercu exant aquaria, pecorib' ad aquandū commodissima, alia alijs profundiora, ex pura aqua fontana. Vring, viridia & herbosa prata. Heubachum autem meritò appellatur, quasi fani pagus & riuus: quoniam per totū milliare circum, agros & prata habet. In illa valle Austrum versus, & magis retrorsum, metuenda spelunca in saxis sunt: in quas, temporibus bellorum homines confugerunt. Optima ibi aqua, sed & multitudo serpentum. In longiore recessu locus est, Teuffelskling vocatus, Diaboli secessus. Magna ibi ascendenti saxorum copia: nec eò propter altitudinem montium, Sol peruenire potest. Itaque & glaciem in aestate ibi reperias. Superius, ex paruo foramine, validum aqua limpida flumen protruit: ac post gradus aliquot, inter lapides delapsus euanescit. In altioribus locis, Scopuli prouipitantes suscipiunt terribiles.

S. BARTHOLOMAEI VICVS.

S. Bartholomaei vicus. Non longè ab Hohenberg, Albuchum versus, inter nemora situs est pagus S. Bartholomaeus: in quo singulis annis frequens mercatus agit die S. Bartholomaei, à vario genere hominum. Nam extra pagum amena planities est: in qua, alibi boues, alibi equi, alibi sues, alibi alia, venalia habentur. Praeterea, intra pagum distinctis velut plateis, tanquam in vrbe pulchra, à Mercatoribus & institoribus, merces omnis generis exponuntur. Interdum, vilis ibi vinum est, quam aqua: quae importatur, & ad mensuram venditur sed rarius.

ROSENSTAINVM.

Rosenstain, arx. In latere, quod ad Orientem ab Heubacho vergit, vetustissimum castellum Rosenstainense est: separatam, quemadmodum Liechtenstainum, de quo supra scripsimus: sed multò laxius est. A uorum nostrorum memoriā ibi tantum Castellanus vixit: magnusque ex armentorum alitus est. Quicū die quodam pontem exiens superauisset: pons concidit, & homines paulatim se Heubachum contulerunt: Fuerunt in illo monte subterranei meatus: ad quorum ostium altè per sana emittendum erat. In altero latere, vestibulum castello fuit, aequalis cum hoc magnitudinis. Totius castri non minor erat amplitudo quam Tubingensis arcis, praeter fossas. Sub hoc castello, circumducitur angusta semita: quae ad formidabilem specum tendit, semimilliare introrsum recedentem: & postea in proximo vico, per horreum Rustici exeuntem.

Specus. Duo hoc viri, accensis facibus, transeuntes cognouerunt. Eadem semita in aliud saxum aliquanto inferiore loco, ducit. Ibi saxo veluti pulchri pedis dextri figura impressa cornitur. In altero monte, qui è regione est, & Schryvelberg appellatur, sinistri pestis vestigium aequè pulchri cernas. De quibus anicularum fabula est: Christum, Iudaos eò fugientem, alla vestigia impressisse. Inde auferunt aquam, oculis prodesse superstitiosè putantes.

LAUTERBURGVVM.

Lauterburg, arx. A Rosenstaino Castrum versus, etiam Lauterburgensis arx in alto saxo est: quae ad VVellenvartos pertinet, cum pulchro pago possit. In altero latere, ad Hohenbergicum montem venit: cuius anterior pars, posteriore latior est.

HOHENRECHBERGA.

HohenRechberg. Vno milliario à Gamunda, Meridiem versus, Castellum Hohenrechbergense est. Ibi ante 18. annos viuebat nobilis Vezo (Vdalricus) à Rechberg, pietatis Evangelicae amantiſſimus: sicut ceteri, pontificiae. Emerat ille Lutheri Postillam, & aliorum. Inde singulis Dominicis diebus, ipsemet conciones toti familiae suae recitauit: Psalmos antè & post cecinit. Rara avis in terris, Ceterum

Sic & Henricus, Rom. Rex, Friderici huius F. in specialem protectionem suam, Abbatem & Monasterium recepit: & autoritate sua Regia inhibuit, ne quis ipsos iniuria afficeret. Præterea Abbati & Conuentui districte prohibuit: ne alicui suus esset de familia curiæ ipsius, sius non, deferenti licet as Regis, & imperanti ex parte ipsius equum, exhibere præsumeret: nisi in speciali illius expeditione, per Buticularium de Nuremberg ab ipsis requireretur. Datum apud Onolsbach, anno 1227. 14. Cal. Octob. Indiæ. 1.

Rudolfus Imp. ordinationem factam à Philippo Imp. de possessionibus quibusdam eiusdem cœnobij, Abbati & Monasterio confirmauit: quòd ob cœlibis ipsorum vita fragrantiam, qua cum resiciant, sincera eos charitate prosequeretur: vt iugis eorum oratio ipsi impetraret meritum apud Deum. Dinckelspula, anno 1285. 2. idus April. Regni 12. At vita eterna, donum Dei est (x. d. 1. u. a. 75. 6. 15) in Christo Iesu Domino nostro, Rom. 6. Extra quem nullum est saluificum nomen, Act. 4. Qui nos non aliò, quam ad se, ire iubet, Matth. 11.

VVEMBDINGA.

VVemdinga.

Ex hoc oppido, Ioannes Iacobus, M. Ioannexri pater, oriundus fuit: VVolfiacobo Fabro: qui ad 82. annum ætatis viuendo peruénit, natus. Non admodum magnum, sed pulchrum, est hoc oppidum: circa quod, multum aqua, & terra fungosa: *ouupwólus*, Sumpfechtig. Præsertim autem 2. iactibus bombar da ab oppido, salubris aqua est: quod inde magis innotuit. Puer quidam claudus, ac duabus grallis ingrediens, qualiscunque pastor pecoris, superiore memoria quotidie crura sua sedens immittebat in eam aquam. Sensit magis magisque leuamentum quoddam: donec tandem, adminiculis abiectis, per se ingredi potuit: ac vir bene valens euasit. Sequenti tempore quidam, cui foramen per pectus eiusmodi erat: vt etiam cor eius videri posset: tandiu ibi lauit, donec consanuit. Postea igitur domus ampla, ceu minor quadam arx, ibi edificata est: duo distincta aquaria seu cista aquarica, facta: magno in aheno aqua calefieri cepta: folia lauanti bus posita, in domo adiuncta longa: cibus verò in domo illa, qua arcis speciem habet, capi constitutus. Distat VVemdinga miliaribus 7. à Nærdlinga, duobus ab Oetinga, & duobus à Thonauverda.

Aqua salubris.

Casei cruciati.

Locus opimus, ouibus & bobus abundans. Ibi optimi casei, quorum Insigne crux est, conficiuntur. Arx inest, in qua Bavarus Dux Castellanus habet. Multa in Rhiasa, pulchræ arces sunt: vt Alerbaim, Harburg, VVallerstain, arces & comopoles. Grandium equorum nutritrix est Rhiasa: numerosi in ea greges anserum. Egra ibi fluit: turbulētus, & equis transitu periculosus fluius.

EPISTOLA DE MODO DICTO LAVACRO.

Dem Erbarn Kochius Berlin/ Statt Arget zu Wemding.

Henrici VVolfij,
Med. Noriberg.
Epistola.

Ich hab das Wasser vnd Materi des Wildbads bey euch empfangen: vnd ewerm begehren nach / dreymal probieren lassen: vnd funden / das es trefflich viel Schwefels/ Alauns/ vnd Kupffers/ oder Vitriols/ helt. Darauf ihr wol ermessen kündt: das es ein trefflich gut Bad ist. Dann des Schwefels halber/ ist es für Gottes gewalt/ Fraischle/ Kaltflüß / Paralisflüß/ Bößgehör/ Darmgicht/ Grimmen/ Zipperle/ böß Milz/ Contract/ Geschwär/ Wunden/ Schäden/ Gelfucht/ Stain: Auch den Frawē zu der Mutter: vnd die vnuerhafft seindt: Auch Krampff/ Zittern/ Huffsweh / vnd dergleichen/ gut. Des Alauns halb/ ist es denen gut / die Blut speyen: die sich vndeuwen: die den vbrigen fluß der Rückadern haben: den Weibern/ die den weissen Fluß haben: vnd denen die Kinder abgehn.

Des Kupffers vnd Vitriols halb / ist es dem Gesichte dienstlich: gut für Reichen/ zur Blasen/ zum Schaden/ zum Zipperle.

Hiermit in den schus des Allmächtigen befohlen. Datum Nürnberg / den 5. Maij / 1559.

Heinrich Wolff D.

Fuit hic Henricus, Hieronymi *τὸ ἰδιωτικὸν* frater: & socer clarissimi Hieronymi Visceri, Med. D. hodie Noribergæ feliciter agentis.

DE QVIBVSDAM IN VVIRTEMBERGIA, MONASTERIIS:

Hirsaugienfi, Lorchenfi, Adelbergenfi, Kunigsbrunnensfi. Item, de alijs.

CAPVT XIII

a. HIRSAVGIA.

1. Hirsaug. Mo-
nasterium.

DE hoc S. Aurelij Monasterio (Anno Domini 645. à nobili Vidua Caluensium Nobilium Helizena, & Anno 830. ab Erlafrido, Caluensi Comite, fundato) de omnibus eius Abbatibus

tibus hætenus, plurima in secunda & tertia parte Annalium scripsimus. Nunc enodabimur quædam, quæ illis omiſſa videntur, adijciemus.

De S. Benedicto, & eius ordine, in trabe ſuprema Refectorij æſtivalis ſcriptum.

Beatiffimus Benedictus, omnium pater, & Monarcha monachorum, anno Domini 468. S. Benedicti patre proprio, matre Abundantia, nobili & alto Romanorum Imperatorum Iuſtini & Iuſtina-vita niſanguine concretus, ex veteri Nurſia provincia ortum habuit. Hic literarum deſpectis ſtudijs, domoque, rebusque paternis relictis, antra deſerti teneris ſub annis, ſublato videlicet arſa ſolitudinis locum, quaſiuit. Deinde tractu temporis Caſinense monaſterium, cum alijs duodecim, à fundamentis conſtruxit. In quibus duodenas collocans monachos: viuendi regulam, beato Gregorio teſte, ſermone luculentam, diſcretionem præcipuam, in ſacra ſynodo eandem confirmans, illis contradidit. Cuius quidem pro vita meritum, & Apoſtolicarum dignitate virtutum, quibus præ cæteris in mundo clarus enituit, vitam idem Papa Gregorius ſuaui ſermone ſtyloque conſcripſit. Traduntur autem ſub eius Regula, tanquam ſuaui Chriſti iugo, & leui ſarcina, militare Cluniacenses, Ciſtertienſes, Camaldenſes, Celeftini, Oliuetani, Nouus ordo, Silueſtrini. Verum ſucceſſu temporis, hunc terque quaterque beati patris Benedicti ordinem, clariorem reddidit: pri- Dilatio huius ordinis. mum, Cluniacensem viri religioſiſſimi, ad normam & regularis vite tramitem, cuncta per Germaniam monaſteria reducentes. Deinde, Melicensem & Caſtellenſem. Exin, S. Iuſtina apud Paduam. Quorum vitam & conuerſationem, Regule ad amuſſim appropriatam, Eugenius Papa quartus approbans, anno Domini 1400. plurimis donauit priuilegijs. Nouiſſime autem ſuperuenere patres reformationis Buſſfeldenſis: qui iam penè per baſſum & altum Alemannia tractum, tempore Concilij Baſilienſis, plurima diſformata Monaſteria, ad recte viuendi Regularis diſciplinæ normam reducere. Cuius quidem reformationis inſtituta, reuerendus in Chriſto pater, & dominus, VVolfgangus Meiſer, huius Monaſterij Abbas, anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, quinquageſimo ſeptimo introduxit: quæ & uſque hodie, non ſine laudis fructu, & ordinis & perſonarum Deo deuotarum, ſolida ſubſiſtit. Referunt autem ad ſummi apicem Apoſtolicæ ſeſolatus ex diui ordine Benedicti fuiſſe aſſumptos Pontifices maximos 24. Cardinales plus minus Pontifices & 183. Archiepiſcopos 1364. Epicoſcos 3417. Abbates 15700. Sanctorum verò catalogo adſcriptos ſanctos 5555. prout in monumentis Iohannes Papa 22. in concilio Conſtantiensi commendandum poſteritati reliquit. At Philip. 2. Non ex operibus, ſed fide. Colof. 2. Ne tetigeris, ne guſtaueris.

PRAETEREA, in columnis Refectorij æſtivalis carmina.

In ſummitate primæ columnæ: proxime picto in pariete Benedicto.

Primus erat nigrae plantator Religionis:
Et vicit morum nobilitate genus.
Nobilibus proavis Benedictus clarior Abbas:
Inclita quod cunctis hæc ſua ſigna probant.
Reſpice mortales ſpinas & vulnera Ieſu,
Clauos, vincla, nec è ſputa, flagella, crucem.
In cruce pendentis dic: per tua vulnera ſancta,
Terogito, parcas o bone Chriſte mihi.

In capite tertiæ columnæ.

Nurſia, quæ diuo natale ſolum Benedicto: &
Vrbibus ac opibus clara potensque fuit.
Hic clypeos geminos geſtat, fortesque leones:
Nurſia quos meruit Regia ſigna ſibi.
Hic Erlafridi præclara inſignia lucent:
Qui Comitum illuſtri ſanguine natus erat.
Huic præſens ſuperis clauſtrū fundare placebat,
Terrenisque ſuis accumulare bonis.

Sententiæ, in ſuperioribus tranſuerſis Refectorij æſtivalis trabibus ſcriptæ.

Trabe I. *Paſce fame morientem. Quisquis enim paſcendo hominem ſeruare poteris: ſi non* Varia ſententia.
pauperis, occidiſti.

Illi à cibis bene abſtinent: qui à malis actibus, vel à mundi ambitione, ieiunant. Hæc, Iſidorus.

Quid

IN SUMMITATE SECUN-
dæ columnæ.

Quæ pprius princeps, genitor clarus Benedicti:
Qui fuit Italicæ nobilitatis honos.
Si bene nobilium quadrant inſignibus acta:
Iuſtius hæc nullus ſigna leonis habet.
Vt Phæbus rutilo fulget ſplendore per orbem:
Aduentusque ſuo ſidera cuncta nigrat:
Sic veneranda parens Benedicti inſignibus iſtis
Splendens, fæminæ gloria gentis erat.

Circa caput quartæ columnæ.

Talibus iccirco felix Hirſaugia ſignis
Gaudet: & à ceruis nomen habere ſolet.
Hac agiles in valle greges errare ſolebant
Ceruorum, & paſci gramine florifero.
Vix habet æqualem pietate, aut Religionem,
Mitis Iohannes, hæc crucis arma gerens.
Semper enim Abbatum ſectatus geſta ſacrorum
Peruigili ſtudio præfuit vtiliter.

Carmina, de
laudibus Bene-
dicti.

Hirſaugia no-
men.

Quid prodest, si carnem nostram ieiunij & vigilijs affligamus: & mentem nostram non emendemus? Cyprianus.

2. Sæpe, dum quasi concussi, carni parcimus: ad prælium contra nos, hostem nostri spiritus enutrimus, Gregorius.

Non conuenit, eos solum delictis terrenis: quorum conuersatio sursum debet esse in cælis. Indecorum est, illos homines curare de cibo lauto, qui cælesti militant regno. Ambrosius super, Beati immaculati.

3. Qualis est caro, quæ post multos dies non percipit cibum: talis est anima, quæ non assidue pascitur Dei verbo. Augustinus.

Sicut equis frana sunt imponenda: ita corda nostra ieiunio sunt refrananda. Basilius.

Deliciae, & pluralitas epularum, auaritia sunt fometa: & inter ciborum varietates, voracitas nescit modum. Hieronymus.

4. Quem diuina claritas semel reficiens absorbit: eum foris ad externa quasi insensibilem reddit. Chrysost. (ὁὐκ ἔδωκεν, sensu carentem.)

Gula à paradiso regnantem expulit: sed abstinentia ad paradysum, errantem exulem reuocauit (Meritum Christi, fide apprehensum: non nostra abstinentia.)

Excessus ciborum consumit, & computrescere facit, corpus humanum. Vt ergo sit sanum: ne vrgeas illud superfluis.

5. Gusta libenter diuini verbi dulcedinem: vt obliuisci valeas mundi huius amaritudinem. Ambrosius.

Si aternitatem diligimus: cuncta temporalia in vsu, non in affectu, possidemus. Gregorius in Homil.

Sicut cibus potusq; moderatè sumpti, corpus alunt: sic auditus verbi Dei, & amor patriæ, animum tollendo pascunt.

6. Affectanti cælestia, non sapiunt terrena: & aternis inbiantibus, fastidio sunt omnia transitoria mundi huius. Bernhardus.

Sic cibi cautè refice corpus: vt non pressus mergatur in fæda turpiter spiritus.

Sicut miles plurimo onere grauatus impeditur ad bellum: ita impeditur Monachus ad vigilijs, cum escarum largitate feruescit.

7. Plus est enim, verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere: quàm ventrem moritura carnis, terreno pane satiare. Gregorius.

Sententiæ in trabibus Dormitorij.

Trabes. Sine studio sapientiæ languescit animus. Insiste studio, philosophiæ intende: quoniam nil melius (philosophiæ quidem sacrarum literarum nihil melius) &c.

4. Hieronymus. Doctoris officium est, lapsis manum porrigere: errantibus iter ostendere: stultum etiam quæq; docere, quod ignorat.

8. Qui aliter viuit in solitudine, aliter in multitudine: ostendit, sibi locum desse peccandi, non mentem.

11. Non facile capitur à Diabolo: qui semper vacat bono exercitio. Inertiam igitur pelle. Hostes ad rapinam prouocat: qui suas eorum notitiæ diuitias denudat.

15. Cui Christus incipit dulcescere: necesse est, mundum amarescere. Bernhardus.

17. Animus procliuius ad vitia, scientiæ non recipit incrementum.

EPISCOPI, EX HIRSAUGIENSI COENOBIO ASSVMPTI.

Ex scriptis Hirsaugiensibus.

Episcopi ex Hirs- I. Sigismundus, doctus concionator, Episcopus Halberstatis ex Hirsaugiensi Monachio factus. Obijt, cum 30. annos præfuisset, anno 894. Sed Bruschius eum facti Episcopum 896. & necat 926.

2. Reginboldus, Episcopus Spirensis, temporibus Othonis I. Imp. circa Christi 947.

3. S. Ecywardus, Slesuicensis Episcopus, Gottmannus transnominatus. Circa 964.

4. Bernwardus, Hiebbipolensis Episcopus. Obijt circa 1004. anno gubernationis sue 6. Natus ex Comitibus Rotenburgenibus ad Tubarum. Sed Bruschius Henricum nominat: & anno 995. constituit, 1018. tollit.

5. S. Gebhardus (frater Berchtoldi Zeringensis, Sueuorum & Carinthiorum Ducis) Episcopus Constantiensis, circa 1084.

6. Gebhar-

6. Gebehardus Spirensis Episcopus, circa 1105. Natus fuerat ex Comitibus Praeentibus.
7. S. Diemo, Archiepiscopus Saltzburgenfis. 1101.
8. S. Theogerus, Mediomatricum Episcopus, circa 1119.

Monachi Hirsaugienses, sanctitatis opinione clari.

1. S. Adalbardus, scientia seculari & diuina praeditus. In caecitate oculorum, & doloribus Monachi cleri capitis maximis, miram patientiam praestitit. Triennio prius, quam moreretur, obitus sui diem & horam praesciuit. Obijt 923. 7. Calend. Decembris.
2. S. VVernbaldus. Recusauit Episcopatum Spirensis, nolle se mundo seruire dictitans. Obijt 975.
3. S. Adalbertus, uinum sanctimoniam exemplar: ac multis incitamentum amulandae uirtutis. Dilectione erga Christum sincera flagrans, laudes eius in ore semper habebat. Obijt 1088. 12. Cal. Maias.
4. S. VVilhelmus, Abbas Hirsaugiensis. Supra pontem fluminis Nagoltha legitur pauperem, membris corruptum, sanitati restituisse. Obijt 1091. 4. Non. Iulij.
5. S. Berchtoldus. Monuit Abbatem suum Gebehardum, de porrigenda pauperibus solita annona: uisione in somnis iussus à beato VVilhelmo: & Vdalrico Augustensi, atq; Conrado Constantiensi. Episcopi, rutilo decore fulgentibus. Obijt 1104.
6. S. Ermeuoldus, S. Aurelij Monachus, & Laurissensis Abbas, ab Henrico V. constitutus. Sed cum munera gratitudinis ergo frater ipsius Caesaris dedisset: ipse, ut à Simonia suspicione liber esset, Abbatia se abdicauit. Obijt 1115 s. Id. Ianu.
7. S. Bruno, è stirpe VVirtembergensi, admiranda sanctitatis. Obijt 1126.
8. S. Henricus, è Sanctaureliano Monacho Abbas Brauenouiensis, bonus Christi Dispensator. Obijt 1132.
9. S. Raffoldus, ex Hirsaugia Monacho Abbas. S. Stephani protomartyris apud Herbiopolin, ubi ex Hospitali, quod eius Monasterio uicinu erat, canobium Monialium S. Afræ Benedictinum, in suburbio dictae urbis fecit. Obijt 1163. 4. Cal. Iunij.

Illust. es Hirsaugia Monachi, & praepceptores Monachorum:

1. Luthbertus Sueuus, Abbas S. Aurelij primus, Rabani Mauri Discipulus: unus ex 12. Doctorib. Scholae Fuldensis. Scripsit in Cantica Canticorum: & panegyricon ad Ludouicum Primum.
2. Hidulfus, primus schola Aureliana praepceptor, auditor & ipse Rabani: atque unus ex primis 15. Monachus: qui cum Luthberto Fuldâ uenerant Hirsaugiam. Scripsit de computo Ecclesiastico: & ad eundem Rabanum insigne opus de spiritu ministerio, & alia. Praepceptores
Hirsaug. Scholae,
& scriptores.
3. Ruthardus praepceptor 2. Vnus & ipse ex illis primis 15. Monachus. Scripsit uitam S. Bonifacii Archiepiscopi, heroico carmine. In Regulam S. Benedicti. De musica, Arithmetica, & Geometria. Obijt 865. Octob. 24.
4. Richbodo, tertius schola moderato: usus praepceptore, Ruthardo: uir apprimè eruditus. Praefuit Monachis iunioribus A. 24. Reliquit in librum Psalmorum libros 3. carmine: & ad Monachum Hidulfum de rationibus metrologicis librum 1.
5. Helfridus, Ruthardi quondam auditor. Scripsit de spiritali monomachia libellum, claustralibus instituendis utilem. De sacramento altaris librum 1. & alia.
6. Rudolphus. Scripsit commentarium in Tobiam, ad tertium S. Aurelij Abbatem Reginbothonem. Epitomen ueteris & Noui Testamenti. Vixit circa 888.
7. Harderodus, quartus moderato: scholae. Successit Reginbothoni in Abbatia.
8. Luthelmus, quintus schola per 35. A. magister. Sueuus, ex humilibus natus parentibus: sed omniscientia perfectissimus, praesertim eruditione scripturarum.
9. Concigo, factus Abbas Monasterij Regalis S. Nozarij in Laurissa prope VVormaciam, propter excellentiam sapientiae suae. Sed unum tantum praesuit annum: & ibidem iacet sepultus. Scripsit ad Imperatorem Arnulphum (qui circa 900. Christi uixit) Eucharisticon: id est, gratiarum actionis librum 1.
10. Hardericus: & ipse uir ingenio clarus, doctrinisq; perpolitus. Multa scripsit opuscula: praesertim in Musica: & uarios cantus ad honorem sanctorum ordinauit. Carmina diuersa, & multa Epigrammata.

11. Heriber-

11. *Heribordus, Præceptor 6, de quo scribitur, nunquam visum esse ira commotum sed semper mente tranquilla, & vultu sereno. Lætionis diuinarum literarum studiosus continenter. Obijt, cum 16. A. præfuisset, Anno 938. Octob. 15.*
12. *Diethardus, septimus in præfectura scholastici muneris, per A. 14. ad quem etiam ex alijs monasterijs discipuli missi sunt. Obijt 952. Ianu. 6. anno ætatis sue 63.*
13. *Meginradus, magister scholarum octauus A. 13. Scripsit librum de nouis adiuuentis veterum; de computo Ecclesiastico librum 1. in Psalmos lib. 1. Obijt 965. Ianu. 16. ætatis sue 65.*
14. *Reginhardus, Præceptor nonus: quo munere sanctus est. A. 12. Meginrado eruditione, & docendi gratiâ, non æqualis.*
15. *VVernherus: à Moguntino Archimysta VVilhelmo (qui circ. 960. vixit) Abbas S. Albani martyris constitutus. Scripsit ad eundem Episcopum de non ambienda dignitate librum: Epistolarum libro 2. & alia.*
16. *VVunibaldus: qui præter diuinas & humanas, græcas quoque literas probè calluit. Ideò, ludo literario ad S. Albanum Moguntia præpositus. Qui propter eloquentiæ ac doctrinæ præstantiam, ab ipso Archiepiscopo eius loci, Magnus VVunibaldus vocatus est.*
17. *Theobaldus, Rector Aurelianensis gymnasij decimus. Hic auditores suos literis simul, ac moribus, studiosius erudiuit. Descripsit heroico carmine vitam laudesque Othonis 2. qui circa 980. imperauit.*
18. *Arnoldus. Hic propter eruditionem suam, postulante Herbipolensi Episcopo Hugone (qui circa 986. vixit) Præceptor scholæ ad S. Burcardum datus est: ibique magnam ex docendo gloriam adeptus est. Scripsit in prouerbia Solomonis librum metricum: de institutione claustrali librum 1. Epigrammata, & carmina multa.*
19. *VVilhelmus, 12. Abbas anno 1069. doctissimus. Scripsit de Musica, & compositione Monochordi, libros duos. De compositione Horologij, Astrolabij, & Quadrantis, libros 3. & alia plura.*
20. *Henricus: in sacris & profanis literis eximius: ab Adelberto, Moguntino Archiepiscopo, ad Brattenau ordinatus. Scripsit multa. Inter quæ, de contemptu seculi librum 1. De conflictu virtutum & vitiorum libros 2. De lapsu primi hominis librum 1. De resurrectione sanctorum librum 1. Adelbertus ille Moguntinus, circa 1130. vixit.*
21. *Iacobus Paruus, Oppenheimensis, vir doctrinis excellens: qui per A. 30. verbo & exemplo iunioribus in docendo vtiliter præfuit.*

Sunt & alij, quos præterui.

Eulogium illorum.

Carmen supra picturam Doctorum ac Præceptorum, in Refectorio æstiuali.
 Hi libros plures propria Minerua Sub nigro fulsit pariter cucullo
 ritè scripserunt. Sapuère nanque, nobilis virtus, animusque clarus.
 quicquid humanæ, sophiæque sacre, Inter & turbam celebres fuerunt
 pagina claudit. claustricularum, &c.

Hæc de Hirsaugiensi monasterio sufficient.

b. LORCHA.

2. Lorchense Monasterium.

De hoc cænobio, copiosè, & multis in locis, in Annalibus scripsimus. Ideò pauca tantum hîc adijciemus.

Fundatum est ab illustri viro Friderico, qui Dux fuit Sueviæ & Franconiæ, anno 1102. in monte supra fluium Remsam: ordinis S. Benedicti, ad honorem virginis Mariæ Deipera. Arx antea fuerat Baronum Seaussensium: quam tempore Francorum Regis Pipini, Dux Sueviæ Marsilius tenuisse, & ibi sepultus esse, perhibetur. Tempore foundationis vivebant Imperator Henricus 4. Friderici per filiam Agnetem socer: & Episcopi, Hermannus Augustensis, Gebhardus Constantiensis, Emmehardus VVirceburgensis, atq; Ioannes Spirensis.

Stagnacius, quanto numero pisciculorum communitè conferenda.

Stagna ipsius.

Lorchæ, ad superius stagnum pertinent 16. c. ad inferius 13. c. Linecca, ad superius 12. c. ad inferius 4. c. ad medium 7. c. Schappurgi, 3. c. Crona, 3. c. Nibelgoora, 19. c.

c. ADEL-

c. Adelberga.

In Annalibus nostris scriptum est, monasterium hoc pramonstratensis ordinis, ab Eber- 3. Adelbergense
 spergensi Barone Volcknando conditum esse: qui circa 1155. Christi vixerit. Aduocati eius, vel canobium,
 patroni, fuere. 1. Duces Sueviae. 2. Poff Conrad. num vltimum, Austriae Duces. 3. Comites & Du-
 ces VVirttembergenses. Ruslici seditiosi 1525. combusserunt (sicut & Lorcham, Hobenstauffam,
 & Teccum) praeter VVrichianum sanuum Monachi, cum Gappingam ingredi non possent, vbi do-
 mum habebant: Schorndorff a receptaculum inuenerunt.

Inflauratum est rursum ab Abbate Leonardo Dyrrio, Iuris Doctore: qui anno 1538. Dyrthim.
 obiit: cum, Duce VVrico restituto, & Pontificia Religione abrogata, Gappingam secessisset: ibiq;
 senex iam, prouisionem a Duce habuisset: Monachi autem spreto Euangelio, in diuersa loca di-
 spersi essent Pontificatu deinde 1548. per Imperatorem Carolum Quintum restituto: regnabat
 Abbas Ludouicus VVernherus: qui sacellum & domum 1550. adificauit. Verum iterum postea
 lux Euangelij refulsit: Monachiq; eam ferre nolentes, alio migrarunt: sed Abbas, vt bonus rei sa-
 miliaris administrator, mansit, vsq; ad 1561. annum.

d. Kynigsbrunna.

Dicitur esse in tertio Annale, Dodec. 3. cap. 16. hoc caenobium anno 1302. conditum esse, in 4. Kynigsbrun-
 Brentiana valle situm. Adam sequentia, ex M. Valent. Classio. nense caeno-
 bium.

Pertinentia ad hoc Monasterium.

Weiler/villa. Sunthaim/Jang/Springer/Iselberg/Dachsenberg.

Höf/curia. Ruppendorff/Dnannenweiler/Nesselhalden/Stürselhoff.

Decimae. Hetselchwang/Diberosch/Neypendoff/Beyershofen/Franckenreute/

Buch/Wagenhofen/Zanberg/Seegartenhoff/Daumgarten.

Praeterea bona Stainhaimi, Sänsteta, Oberkocha, Bisinga, Schlata, Laxthausa (olim
 VVesthaus) Schnaita, Pfullendorffa, Reutlinga, &c.

Anno 1381. exiunte Pentecostes hebdomade, Brüh Ritter/vnnd Hans sein Bruder/
 beyde Güssen von Brens/verkauften Apt Friderichen/vnnd dem Conuent/ein Hoff
 zu Stauffen gelegen: der Jährlich Güssen gab/6. Walter Rocken/6. Walter Habern/
 3. ll. Heller minder 5. ff. 100 Eyer/5. Herbsthüner/vnd 5. Fastnachtthüner.

Agnes Roderina, Ioannis Regenthalij Stainhaimij vidua: & eius generi duo Gamundia-
 ni, Durig Nolle, & Iobann Raser: caenobio vendidit 1375. sua in Stainhaim bona.

A. 1507. Conradus de Zillenhart eques, totum pagum Sänstletensem, cum pertinentijs, cae-
 nobio 2050. Aureis Rhenensibus vendidit.

VVricus de Roden, quadam Oberkocha bona iisdem venum dedit, pridie S. Martini 1341.

A. 1351. Comes VVerdenbergensis Eberhardus, zwey Güter zu Nisen eis venundodit.

Ocle von Kaltenburg Ritter/ & vxor Adelhaidis, omnia sua Oberkocha bona, illis ven-
 diderunt. Datum Gienga, prid. S. Georg. 1358.

A. 1351. die S. Ioan. zu Sunnwenden/Monasterio VVricus pater, & VVricus filius, Helf-
 fenstainij Comites, collaturam Ecclesiae Schlacensis tradunt: durch G. Dit/durch J. Hret/J. Hret
 Borden/vnd aller Jhrer Nachkommen/Seelen willen.

Elisabeta dicta VVetzerin, Conradi de VVesthausen vidua, tradidit ius patronatus Laxt-
 haus, caenobio: anno 1379. 14. Kal. Septemb. Indiēt. secunda.

Conradus de Schernstetten, bona quadam eiusdem, 1359. vendidit.

Alia Coenobia, foeminina.

I. Reichertshouense, ferè apud Binnicam & Bierigbaimum oppida. Fuit ante 1245. an- Reichertshofen.
 num Domini. Albertus enim de Lomershaim, canonicus maioris Ecclesiae Spirensis, & plebanus
 in Sachsenhaim, decimas noualium eiusdem pagi, caenobio donans: id a se factum in literis ait
 propter Dominum Iesum Christum: & ob reuerentiam matris eius virginis Mariae: & ob amo-
 rem quoque Belzeini (de VVixzenstain) fundatoris (inquit) vestri, & cognati nostri. Et A. 1302.
 Conradus Comes de Baithingen/dum curiam quandam cum parte Decimae in Hepbenkenn, cae-
 nobio huic traditam a VValthero, veteris vrbis de Lupben milite, libertate donat: id a se fa-
 ctum ait ob reuerentiam beatissimae virginis Mariae, & dilectionem sinceram conuentus eiusdem
 monasterij: cuius fundatores, nostri (inquit) progenitores fuerunt. Ergo vtraq; familia, funda-
 menta huius caenobij iecerat. Sic ex D. Osualdo Gabelkouero didici.

Fffff

2. Oberstien-

- Oberstfelden.* 2. *Oberstfeldense* (apud *Borvaram* fluium, & vbi *Laussa* oppidum) magnam præ se fert antiquitatem, si templum consideretur. Canonissarum nobilium erat.
- Reusa.* 3. *Reutense*, prope *Vildpergam*, ab *Hohenbergensibus* Comitibus conditum, & ipsum antiquum. In *M. Scr.* quidem chartis reperio: à *Comite Hohenbergensi Burcardo*, & uxore eius *Rutgarde Palatinissa*, anno 1309. fundatum esse.

ADDITIO ex *M. Scr.*

DECANATVS superioribus temporibus *Tybingensis*,

Plura Monasteria.

Oberkirch, puellarum cœnobium.
Hirningen, vel *Hirnlingen*, Parochia, *Parthenoni VVigten* incorporata.
Rotenburgum Nicri; vbi, *Monasterium Carmelitarum*; & duo, quæ non amplius sunt, *Inclusoria Sanctimonialium*.

Silchen, *Inclusorium Monialium*.
Oberclusa, *Inclusorium Monialium*, ad *Rotenburgum*.
Korbald, cœnobiolum fratrum ordinis *S. Pauli*.

DECANAT. *Herrenbergens.*

Bulach, sorores domus *Inclusorij* in *Alten Bulach*.
VVildperg, sorores domus congregationis ord. *Prædicatorij*, conditoribus Comitibus *Hohenbergensibus*.

Bondorff, sorores domus *Inclus. ord. Minorum*.
Yttingen, sorores dom. *Congreg. ord. Minorum*.
Nagolt, *Prædicatorum*.

DECANAT. *VVurmlingenf.*

Amp. Monast. subiacens cœnobia S. Georgij in *Nigra sylva*.
VVurmlingen, congregatio. Parochia, *Monasterio Creutzlingensi* incorporata.

DECANAT. *Horb. vel Dornstetten.*

Reichenbach, *Monast. Benedictinum*, *Prior & conuentus*.
Engelthal, congregatio sororum.
Dornstetum, *inclusoria album & leucophæum*: vnum, *Dominicanum*; alterum, *Franciscanum* *tertia Regula*.

Nicri Rotenburgum pertinuit *Tubingam*: *Ebinga* trans *Nicrana*, ad *Dornstetense capitulum*.

Glattum, *Inclusorium*. *Althen*, *Inclus. Prædicatorum*. *Præpositura & Ecclesia S. crucis*, à *Comit. Hohenberg.* fundata.
 Item, *S. Mauricij collegium Ebingæ*.

DECANAT. *Ebingen.*

Bura, *Præpositura Regul. S. Augustini*.
VVannethala, olim in *VVirtembergia*, *Canonissarum Regul. S. August.* Erat sub cura *Burensi*.

Egeshaim, *Ebingen*, *Vndingen*, *Dirnvrangen*, *Dotternbusen*, ord. *S. Francisci*.
Margretenbusen, *Inclusorium*.
Artzingen, ord. *S. Franc.* sed postea, *publica taberna*.
VVeislingen, ord. *S. Dominici*.

DECANAT. *Haigerloch.*

Bintzdorff op. *Inclusorium sororum*: vbi monumentum *Alberti*, *Comit. Hohenbergensis*.
Balinga, *Inclus. album & griseum*, vel *leucophæum*. *Engschlattum*, *Inclus. album*.
Grulna, *Inclus. S. Dominici*. *Kilberga*, *Gynaceum*.

DEC. HECHINGEN.

Tbalhaim, *Inclus. Monialium*.
Steten, *Gynaceum Prædicatorium*.

DEC. TROCHTELFINGEN.

Berg, *Gynac. Benedictinum* in *Berg*. *Subiacet Zuifaltensi cœnobia*.
 Multas ciuitates, arces, vicos, cœnobia, *VVirtembergensis Ducatus* hactenus peragraui.
 Placet nunc inde egredi ad plures alias, quæ in *Sueuia* hinc inde sunt, ciuitates: vt & de ipsis aliquid amplius, quam quod in *Annalibus* est, commemorem.

DE

DE VRBIBVS ALIQVOT SVEVIÆ, EXTRA VVIRTEM-
bergenſem dominationem: Rotemburgo Nicri, Horba,
Reutlinga, Eſſelinga.

CAPVT XIII.

Rotemburgum ad Nicrum.

DIRIMITVR hæc (olim Hobenbergensis, nunc Austriacæ ditionis) ciuitas, inter fluen- Rotemburgum
te amne Nicro, in duo oppida: quorum alterum, quod trans amnem est, Ebinga vocatur, Nicri.
& collegium Canoniorum habet. cuius præposituram gerit hodie Melchior Zangerus, tribus lin-
guis eruditus. In citeriore parte, quæ Rotemburgum dicitur, cænobium Carmelitarum est. Con-
siderat oppidum terræ motu 1212. Cum adhuc trans Nicrum staret, aliquantio superius. Instau-
rauit id Comes Hobenbergensis Albertus (cuius sororem Annam, Rudolphus I. Caesar 1280. in ma-
trimonio habebat) anno 1271. (Munſtero teste) ponens, vbi nunc est. Viuit ibi hodie prouincialis
ſcriba, amicus noſter, M. Georgius VValchus (cuius frater Andreas, vniuerſitatis apud nos Ty-
bingæ Notarium fidelem iam multos annos agit) genere antiqua nobilitatis ortus: sicut multo-
rum VValchorum mentionem, diuerſis annis in Canaliū parte tertia fecimus. Sed cum ante
170. circiter annos, Zollerensibus Comitibus pernicioſum à ciuitatibus bellum inferretur: fami-
lia hæc, propter vicinitatem, magnis damnis affecta est, & attenuata. Also daß ſie auch ihr erbo-
liche Wapen (vt ad me à nobili viro, Godfrido Rammingero, scriptum est) verlaſſen: vñnd
das Haußzeichen zu ihrem Inſigne gebraucht. Als aber Kaysler Friderich / vñnd ſein
Sohn Maximilian / auff ein zeit gehn Rotenburg kommen: haben ſie etliche Geſchlechts
ter daſelbs / mit der abgeſtorbnen Graffen von Hohenberg Inſignien begnadiget. Doch
mit vñnderſcheid: einem jedem ſein Haußzeichen (als / weichen mit dem zweiffelſtrich: die
Schützen von Eytingerthal / mit dem Kleeblat: die Preining / mit dem Roßkolben)
in den Hohenbergiſchen Schilt ſetzen laſſen. Tres autem typha (Roßkolben) è corona Re-
gia, per quam trieſta ſunt, ominent. Et adhuc in fenestra domus, quæ à M. Georgio VValcho in-
colitur, inſignia Caſaris Friderici cernuntur. Hic enim fratris ſui viduam, Mechildem Palati-
nam (antea Ludouico VVirtembergensi, poſtea Alberto Auſtriaco, nuptam) inuiſit, ipſe & alij
principes. Horum omnium icones & nomina, etiamnum in Hobenzollerensii caſtro, vbi Princi-
pum receptaculum, conſpiciuntur. Caterum, Nider Hachingam adhuc poſſident VValchi à ſuis Nider Hachin-
maioribus: & quibusdam egregijs, à Comitibus illis illuſtribus gaudent priuilegijs. Inſignia Ma-
g^a. VValcho-
iorum ipſorum, adhuc in cænobio Stettenſi penent. Eos, & alios nobiles, cum Zollerensibus
Comitibus, ex Italia huc veniſſe, temporibus Henrici Quarti Imperatoris, veriſimile est: quibus
Comitibus pars hæc Sueuiæ, vbi adhuc habitant, conſeſſa ab Imperatore fuerit: Poſtquam Rudol-
phum is, Comitem Rinfeldensium, Sueuiæ Ducem, viſiſſet. Eſt enim in libro Haſtiludiorum Ger-
manicorum, antiquiores Zolleræ Domini reperiuntur: forte ex alio genere, & tantum Præſeſi
caſtro, fuerunt. Ante inferiorem autem portam Rotenburgensem, quæ Tybingam deſcenditur,
quadam ſtant priſca Romanorum lapidea monumenta: quæ ex agro effoſſa, à patre ſupra dicti M.
Georgij, ibi collocata ſunt. Ergo Romani quondam his in locis dominati.

ADDITIO EX M. SCR.

Rotemburgum, cum à Comite Alberto (1271. & inde) à terramotu inſtauraretur: in loco
inferiore ad Nicrum ædificatum est: quia superior locus, vbi antea steterat, propter aquarum in-
undationes, & alia, incommodus erat.

Tres autem fratros erant, qui ædificare cæperunt, cognomento Ammani: in quorum Inſi- Rotemburgi
gnibus bipennis erat vnus, in parte VVendelſhemum verſus: quoniam pagus is, eius erat. Alter, inſtauratio.
Bybelam verſus: quod is pagus, ipſius erat. Ideo ipſe vocabatur, Byheler. (Poſtea nobiles de By-
hel tenuere. Quo genere extincto: nobiles de STAIN conſecuti ſunt: ex quibus hodie, pietate &
virtute egregius vir nobilis ibi habitat, pulchra in arce, LEOPOLDVS Carolus de Stain,
Davidis militari laude clari olim viri f.) Tertius ædificator, Herter nominabatur, de nomine
vxoꝝis: quæ erat nobilis Herterina ex vico Tuſſelinga. Ædificabat ad portam Burgum, vel ar-
cem, verſus. Ad ipſum pertinebat pagus Kalkvvil. Reperta ſunt circa Rotemburgum, cum ſode-
retur, variæ ſtructuræ lapideæ, magna cadauera tria, magna oſſa: item, moneta ex auro & argen-
to. Vnde colligitur, priſcam Landskronam fuiſſe magnam urbem, & à Romanis habitatam.

Horba.

Tres olim steterunt arces, vbi nunc oppidum Horba est. Vna, in monte supra oppidum, Horba.
Ffff 2 ad S. Oci-

ad S. Ottiliam. Altera, vbi nunc Ecclesia. Tertia, proxime sacellum S. Mariae: & vocabatur Herrenberg.

Horba prima aedificia fiebant ex lignis, & scanoulis tegebantur, non igitur. Conflagrauit his, hominibus valde depauperatis. Nullum ferè quondam ibi vinum.

Habitabant olim ibidem ciues, Richeci appellati, ditiores dimidiato oppido. Sed luxurioso vestitu ciborum, ad eam paupertatem redacti: vt militatum in Lombardiam abirent.

Pertinebat Horba, & quicquid ibi ante Nigram sylvam erat, primò ad proceres Eberstainios. A quibus ad Hohenbergenses peruenit: qui multa bona ad Ecclesiam & oppidum contulerunt. Sed & ipsi depauperati sunt: ideoq; coacti, duas arcas & oppidum vendere. Nemini tamen voluere Comitatum Hohenbergensem dare, nisi Austriacis: vt subditis bene consulere tur. Facta sunt haec ab anno 1200. vsq; ad 1370.

Dirio deinde 40. annos, in potestate ciuitatum Imperialium (vt, Ulmæ) fuit: sed postliminiò ad Austriacos redijt. Habitauit Rotemburgi, vtens fruens hac ditioe, Palatina Mechtildis, VVirttembergensis Eberhardi Barbati mater: qua Alberto Austriaco Principi nupsit: & clementer administrabat. Eum Rotemburgi 1463. magnificè sepeliuit.

Reutlinga.

Reutlinga.

Dicitur à senibus, vbi nunc hoc imperiale oppidum est, nihil fuisse olim, nisi sylvam. Postquam autem arbores fuerint extirpatæ (aufgercutet) nomen Reutlingæ ortum esse. Parochiale templum diuæ virginis sacrum est.

De Musico eius organo, tabula his verbis constat.

Hoc organum, delectationis causâ, ac præcipuè in honorem huius ciuitatis, renouabat, ac tertio mense feliciter absolutum reddebat, Hieronymus Schurstab Norimbergensis, anno 1569. praefecturam huius templi tum gerentibus, Erhardo Kefer, & Georgio Maurer. VVilhelmus Schad, tum temporis Organista.

In Templo. Di-
ctam scripta.

In hoc templo ad sinistram, in pariete supra quoddam altare, hæc viuifica verba scripta sunt.

Kempt her zu mir alle / die ihr mühselig vnnnd beladen seyt: ich will euch erquieten. Dann mein Joch ist süß: vnd mein Bürde leicht. Mattha: i am 11. Cap.

Ich bin der Weg / vnnnd die Warheit / vnnnd das Leben. Niemandt kompt zu dem Vatter / dann durch mich. Johannis am 14. Cap.

Es ist ein Gott / vnd ein Mittler zwischen Gott / vnd den Menschen: nemlich der Mensch Jesus Christus: der sich selbs gegeben hat für jederman zur Erlösung. In der 1. Epistel Pauli ad Timotheum am 2. Cap.

Meine Kindlein / solches schreib ich euch / auff daß ihr nicht sündiget. So aber jemandts sündiget: so haben wir einen Fürsprecher bey dem Vatter / Jesum Christum / der gerecht ist. Vnd derselbig ist die Versöhnung für vnser Sünd. Nicht allein aber für die vnsern / sonder für der ganzen Welt. In der 1. Joannis am 2. Cap.

Ad dextram, vbi Baptisterium, in pariete.

Der Geist sagt deutlich: daß in den letzten Zeiten / werden etliche von dem Glauben abtreten / vnd anhangen den jrigen Geistlern / vnd Lehren der Teuffel: durch die / so in gleichnerer Lügenredner seind: vnd Brandmal in ihren Gewissen haben: vnnnd verbieten Ehlich zu werden: vnnnd zu meiden die speiß / die Gott geschaffen hat / zunehmen mit dancksagung / den Gleubigen: vnd denen / die die Warheit erkannt haben. In der 1. zum Timoth. 4. Cap.

Es waren aber auch falsche Propheten vnter dem Volck: wie auch vnter euch seind werden falsche Lehrer: die neben einführen werden verderbliche Secten: vnd verleugnen den JE X X N / der sie erkauft hat: vnd werden vber sich selbs führen ein schnelle Verdammuß. Vnd viel werden nachfolgen ihrem Verderben. Durch welche wirdt der Weg der Warheit verlästert werden: vnnnd durch Geis / mit erdichten Worten / werden sie an euch handtieren. In der 2. Petri / am 2. Cap. 1531. (ὅτι ἀνεστίασαν πλεοὺν λόγους ὑμῶν ἐμπεσοῦσιν.) Per auaritia confinte parole, faranno mercati di voi. En auarice feront marchandise de vous, per parolles seinctes. Por auaricia haran mercaderia deusotros conpalebras fimpidas.)

In sum-

In summo, ad fornicem Templi, circum infimam rofam,
hæc nomina sunt.

Hans Syrer / Maister. Erhardus Wölffin / Haylgenpfleger. Sebastian Ero-
gensinger / Haylgenpfleger. Anno 1513.
Extra templum, supra infimum tectum, in fornice lapideo,
sic scriptum est.

Diese Kirch/ ist zu vnser Frawen Kirch genant.
Gott behüt sie vor dem Bapst/ Teuffel/ vnd seinem Anhang.
Gott behüt vns vor dem Bapst/ vnd seiner Rott.

Extra Templum.

Iuxta infimam portam, sacellum est, anno 1300. edificatum ad honorem S. Nicolai. In
eo funebres conciones habentur.

In medio cæmeterij, fanum pulchrum fuit, S. Petri in salicibus: quò peregrinatio in Papa-
zu erat.

In cæmeterio iuxta Leprocomèum, sacellum S. Catharina olim erat: nunc verò, Leproso-
rum sacellum. Fundatum à nobilibus Spiegelis, inibi & sepultis.

Paruum fanum Nosodochei, in honore Spiritus Sancti.

Ante portam Epperam sacellum fuit S. Antonij, quondam à Volckerinis fundatum: nunc
domus est.

CONCIONATORES.

M. Tobias Rindsvatter Giengêsis, Prediger. Salomon Schradin, Decanus vnd Pfar-
herr. Casparus Lobmyller, M. Vitus Hiemannus, & Georgius Gertner, Diaconi.

MEDICVS.

Alexander Camerarius D. Tybingensis.

Scholæ moderatores.

Latina, Vlricus Bantz, Præceptor. Christoph. Laubenberger Constantiensis.

Scholæ.

Prouisor & Organista.

Martinus Pfatzler, Collaborator. Teutonica, Thomas Tettinger. Ioan. Iacob. Vogt.

1590.

Monasteria quondam.

Minoritarum cænobium: hodie verò, Nouum hospital. Parthenones, Nonnen Klo^{Monasteria.}
ster. Diues Collegium, die Reichsamlung. Nunc appellatum, Herrn Beiten/ vnnnd alten
Gausers/ Hauß. Iuxta superiorem laterariam officinam, cænobium stetit, hinder S. Leon-
hart genant.

Curia (Höf) Reutlingæ.

Zuisaltensis, vel S. Iohannis. Salomo villana. Bebenhusana. Kynigsbrunnensis. Mar-
tbalensis. Curia.

Alia ædificia:

Monstrantur quædam domus: quæ ante oppidi initium edificatæ perhibentur, & à nobilib.
cultæ: qui appellati fuerint, die Edelcut an der Echet: qui amnis oppidum præterfluit.
Iuxta Parochiam, vel S. Maria, duæ sunt magnificæ domus lapideæ: quas à nobilib. habi-
tatas fuisse ferunt, vt dictum est. Prior nominatur, Sigmundi Schletzij domus: altera, Grunin-
gerorum domus.

Domus quadam
insigniores.

Tertia domus, Prytanèum: Das Bürgerhaus/ oder Herrenstuben.

Iuxta quam dicitur amnis Echet olim fluxisse: qui nunc ante oppidum fluit.

Quarta, lapidea domus, Sutorum curia, der Schumacher Zunfftstuben. Vbi quondam
Synagoga Iudeorum fuisse, à senibus perhibetur. Hinc & ea platea, Iudaica platea vocatur.

Quinta è lapidibus domus, muro adhæret: & Ioannis Othonis domus nuncupatur.

Sexta, non longè à curia Bebenhusana: quæ hodie Francisci Cuperarij fabri domus no-
minatur.

Molendina.

Papyri, quinq. Farina, totidem. Ad quæ sextum est Nosodochei molendinum. Pulueris Molendina vna
tormentarij, duo. Aromatum, totidem. Pneumatica mola, duæ, in bello vtilis. Molendinum se-
candi truncos arborum.

Anno 1506. diem S. Sebastiani secuta nocte, incendium Reutlingæ exiit: quo intra 9. cit-
citer horas CLX. domus absumptæ sunt.

Sola ciuitatum, Noriberga & Reutlinga, anno 1530. Augustana confessioni subscripserūt.
τὸ δὲ χαρταπότιστον καὶ ἐναυώτιστον, μέγιστον. Aristot. 1. Rhet. 7.

Interimicus li-
bellus, reiectus.

Anno autem 1548. cum in Comitibus Augustanis, Imp. Carolus V. vrgeret formulæ religio-
nis INTERIMICÆ receptionem: Archigrammateus Reutlingensis, M. BENEDI-
CTVS GRÆTZINGER, concionem ciuium suorum, inter alia multa, his verbis con-
ceptis adhortatus est. Kays. Mäiestet Will vnd Meinung ist: auch bey vermeidung irer
" Kays. M. hohen Straff vnd Vngnad/ernstlich vnd vestiglich gebeut: das hinfüro alle
" vnd jede stende des Reichs / niemandts außgenommen: alle vnd jede alte vnd lang-
" her brachte Ceremonien vnd Gebreuch/von den Päpsten vnd Concilien eingesezt (als/
" Wetz hören/Beichten/Fasten/Vigili singen)halten/brauchen/vben:vnd alles wider
" vmb in alten stand stellen: nichtes darvon außgenommen/vnd hindan gesezt.

Welchen jehertzelten beschwerliche Abschied/ der Churfürst von Sachsen/sampt
" seinen Verwandten Fürsten/als wider die ehr Gottes/nit annehmen / noch darein keins
" wegs bewilligen wollen. Abschied auch groß vnd klein Khat dieser Statt Reutlingen/
" durch ein einhelligs mehrer (außgenommen bis auff zween/ oder auffs höchst drey/Mañ)
" auch nit annehmen:vnd/wie billich/nit bewilligen: aber doch darneben/ dem Kays/er/was
" dem Kays/er zugehört/geben:vnd Gott/was Gott zugehört/geben wollen/2.

Welcher nun des Menschen gebott/für Gottes gebott/halten vnd annehmen wil:
" der soll billich betrachten den Spruch Jeremia am 17. Verflucht ist der Mensch/ der
" in den Menschen vertrawt:vnd der das Fleisch zu seinem Arm sezt/2. Wir sollen vns
" billich auff ihn vertrusten:vnd nit fürchten/was vns der Mensch zufügen werde/2.

Plura de ciuitate Reutlinga, sape in Annalibus.

ESSELINGA.

Sita est Imperialis hæc ciuitas in valle Neccarica, ad flumen Nicrum, vno milliari à
Stutgardia, Orientem versus. Esselinga, hoc nomen habuit (antequam etiam à Friderico 2. Im-
peratore, muro & iurib. vrbis donaretur) ab ære, & eius sono, quod olim officina araria, aut fer-
raria (Esse) ibi in valle fuerit: fabrís dies noctesq. cudentib. Quasi dicatur Es-lingen: sed Eu-
phonia causâ, Esselingen, & Esslingen. Klingen/sonare, tinnire, à clangere.

Sed Klingen/etiam vallem significat. Ergò posset iam ab antiquo etiam Tubinga sic de-
riuari: tanquam à Tuba & clangore: à populo Tubantum.

Eadem valles quoq. habet: Neccaricam, Stainashiam, Ameranam, Bebenbusanam. Sed
Tö Ingen, in multis terminatio tantum vocabuli videtur.

Ære prædita est Esselinga bono & salubri: habens aquam passim intra se, ad abstergen-
das & proluendas sordes: habens multos bonos fontes. Vnde & Camera Iudices anno 1555. Spirã
propter pestem eò fugerunt.

Suburbia 3.

Est admodum magna & ampla: propter tria etiam suburbia: quorum nomina sunt, supe-
rius, Blasianum, & Beitianum.

Superium.

In superiore (quod est Ober Eslingen versus, vicum VVirtenbergensem, Orientem ver-
sus) monasteria duo sunt condita. Vnum, ad fratres, D. virgini Maria dicatum. Situm est in pla-
no: multis hortis & vineis ornatum. Habitabat ibi superioribus annis Medicina Doctor (in me-
dendo satis felix, dum viuebat) Tobias Baltzius Kirchenfis. Vicina est mola satù magna. Alter-
rum est cænobium, à S. Clara nomen habens: in quo conciones funebres habentur: quoniam in
adiuncto cæmiterio sepeliuntur, qui ex hoc suburbio defuncti sunt.

Blasianum.

Blasianum (vulgò, Bliensen) in Meridiem spectat: Nyrtingam, Neiffam, & Tybin-
gam versus. In eo duo pontes magni sunt: sumptibus (vt fertur) ditissimorum hominum, mul-
tæ aut pæna luendæ causâ, Papa iussu, constructi. Interior pons, fornices 5. habet: & duabus
portis includitur: in cuius medio, S. Nicolai sacellum est.

Alter pons, qui extra murum est (ad quem ab australi cliuo, vel catabasi, descenditur) 7.
fornicib. vel cameris, constat. Sacellũ ibi, S. crucis est, & mola. Monasteriũ autẽ est in hoc suburbio,
Smyrna

Smirna vocatum, Syrnayver Closter. Beitanum suburbium (occasum & Septentr. versus) à Beitanum.
 Beitanum id est, expectando, appellatum perhibetur, propterea quòd olim, ante cum locum latrones
 versarentur: expectantes spoliandi causa, si quis Viator præteriret. Aut, quòd aliquis eà exiturus,
 plures unà exituros expectaret: quo iter facere à grassatoribus tutius posset. Sunt eius suburbij
 ad eum exitum portæ tres, inter se vicina, alia alijs superior est, mœnibus cinctus, tanquam castel-
 lum ciuitatis (populariter Pferrich dictus, ouile: habens magnam capacitatem sine ædificijs) in
 cuius summitate, ceu specula est: fistulis tormentarijs aduersus hostilem vim instructissima. In-
 fra montem duo monasteria sunt. Vnum D. Augustino olim sacratum: longum, latum, firmissi-
 mum: vt iam pro armamentario sit. Intra quod, hortus amœnissimus: & habitatio Ioannis Leo-
 nardi Fleineri I. V. Doctoris, Esslingensium Advocati & Consiliarij. Alterum monasterium, aut
 sacellum, incolit Monachus quidam: cui defuncto substituitur alius.

De vrbe ipsa, quedam Primarium eius templum, *Διονυσίου*, S: Dionysio dedicatum est: in Vrbe ipsa.
 quo conciones sacras habet parochus, iam diu Christophorus Hermannus D. prope illius cæmete-
 rium habitans. Item Diaconi, vespertino tempore. In ipso cæmeterio, Austrum versus in qua-
 dam contignatione ingens campana pendet: que in turri, sine periculo esse non posset. Est ibi Schola.
 dem Schola in proximo latina: quam hoc regie tempore M. Nicolaus Fennius Schvveifurten-
 sis. Sub qua schola descenditur in subiectum cæmeterium: vbi sepeliri mortui solent. Paruo in-
 teruallo à templo distat amplissimum & ditissimum hospitale. Nec longè inde, cella Reipubl. vi-
 naria maxima: grandibus vasis vino plenis referta: vbi multos ante annos, vinum illud nobilif-
 simum, quod 1540. anno (cuius *ἡμετέριον*) natum fuit gustauimus: quòd adhuc ibi (vt & in a-
 lijs vrribus) asseruatur. Alterum est Templum, in Occasum spectans: cui à Sancta Maria no-
 men est inditum, quòd artificiosissime exsculptum, in colle situm est. Extra quod salubris fons est,
 qui vulgò S. Mariae fons appellatur. Sunt & Monasteria in vrbe. Dominicanum (non procul à Monasterio.
 parochiali Templo) in quo pro Monachis, reperiuntur nunc pueri educantur. Et Franciscanum, vel
 Gymnopodeium: in quo nec ipso amplius Monachi degunt: quia meritis bonorum operum, quo-
 ad iustificationem coram Deo, nihil tribuitur apud nos: sed soli immenso Christi promerito, ex S. li-
 teris tota salutis nostræ ratio ascribitur. Illud verò Franciscanum, pro diuersorio erat beneficia-
 riy: quos Illustrissimus Dux Wirtembergicus ad studia S. literarum educat, ante 20. & ampli-
 us annos: quando illustrem Tybingensem Academiam, aëri pestilenti cedentem, prudens & be-
 neficus Esslingica Reipubl. senatus, hospitio suscipiebat. In quo & monasterio & 1567. & 1571.
 annis, docuimus. Didicit ijs temporibus (vt mihi quidem videtur) tamineus ibi sexus, eleganti-
 am in vestitu & moribus paulò maiorem. Curia in foro, magna & splendida: sub qua, macellum
 optima carnis plerumque affatim. Prytanium in eodem foro, egregium: in quo conuiuia viri ho- Prytanicum,
 norati agitant. Ibi Academia quoque Doctores, prolixè accepti fuerunt: & comædias inibi spe- Bürgerstua-
 dauimus. Edificia, multa satis magna & visenda: in cateris, mediocritas. Ciues plerique, vineis ben.
 colendus (quarum in montibus Septentrionalibus, & alibi magna copia est) & negotiationi vi-
 naria, dedit: ac multi inde opib. affluentes. Consulares viri: Caspar Leger, Bernhardus Reiching,
 & Iohannes Iacobus Blattenhardus. Portæ, serè hæ sunt. Superior, & Bliensensis, & Mettingera: Porta.
 ad quam magnificum molendinum est. Præterea portæ: Beitenhor / Lantclerthor (ad boream)
 Vogethor / Scheltsthor. Leger, si fugifer: horti, amœni & fructuosi. Pagi deniq. multi. Res,
 quas Esslinga gessit, aut passa est, in Annalibus ad sua tempora relatæ sunt. Conuentum Princi-
 pum ibi ab Henrico 4. Imp. habitum anno 1077. esse, reperitur.

DE IMPERIALIBVS CIVITATIBVS, VVILA, HALA SVEVI-
 CA, ET HAILPRVNNA.

CAPVT XV.

VVILA AD VVYRMSAM.

Imperij sacri oppidam VVila, in Ducatu VVirtembergensi situm, ad vinum VVurmum iacet: VVila op.
 Iqui Pfortzheimi, oppido duo milliaria inferius sito, anni Entzio miscetur, nomenq. suum amit-
 tit. Abest 3. milliariis à Tybinga: & circūcirca vicos VVirtembergenses habet. Muro, turrib. fossis
 aquosis, prisco more satis munitum. Portæ eius, tres: Stutgardiana, Caluensis, & Pfortzheimensis.
 Multi circum agri, & prata. Tres enim valles pratenses perpulchræ. Sed nec vinea desunt.
 Hospitale benè extructum, multa prouisione dotatum. Templum ibi est, S. Petro conse-
 cratum: ipsum & turris, ex decoris lapidibus quadratis. Renouatum anno 1492.

Fffff 4

Monaste-

Monasterium Ordinis Augustiniani.

Multi fontes aqua salientis: quorum duo, in foro.

M. MARTINO CRVSIO, ACAD. TYBING. PROFESSORI,
Præceptori suo.

M. Oesterlini
epistola.

S. per Christum. In cænobium à Scultero, & Archigrammateo, deductus. Vix tandem à Monacho, qui solus illud inhabitat, intronissus sum, Gætz nomine. Ibi in codice vetusto hæc verba sunt.

Anno Domini 1388. Domini VVirtenbergenses campestri pralio vicerunt resistentes sibi civitates Imperiales, in planitie villa Tæffingen. Tunc de VVila sexaginta sex prostrati: ad VVilense oppidum reportati: alij in Parochiali cæmeterio, alij apud nos, tumulati sunt, in loco, vbi nunc cæmeterium fecimus. In agro illo, vbi praliam commissum est, hodie adhuc ab agricolis Tæffingen sib. aratro tela & cuspides effodiuntur: de quib. aliquot H. tua mitto. V. 1589.

M. Michael Osterlin, minister verbi in pago Schafhusen, prope VVilam.

VVila Turgonia.

Est etiam in Turgonia, VVila appellatione oppidum, nec ipsum perturbationis experit: ut ex hac anni 1246. historia cognoscitur. Aduerat VValther à Trurburg, Abbas Sangellenfis, Conradum Friderici 2. F. aduersus Landgrauium Turingiæ & Hassiæ Henricum. Sed victus cum Conrado apud Francofurtum, tristis domum redijt: cum interim etiam Comes Crato Tockenburgius, ei VVilam oppidum Turgonia eripisset. Sed ipse recuperavit, monasterioque restituit. Stumpf. lib. 5. cap. 6.

HALA SVEVICA.

Hala Sueuorum,
nobiliū ciui-
tas.

Hanc Imperialem urbem, fuisse ab antiquo ciuitatem nobilitatis, non solum ex eo patet: quod plurimi nobiles, in ea, & circum eam, habitauerunt (sicuti de ijs familijs, plurima in Annalibus nostris inueniuntur) verum ex iure etiam claret singularis certaminis si qui nobiles peterent, huic potissimum ciuitati à Caesaribus olim concessa. De rebus ergo huius monomachia, quadam ex 3. Munsteri Cosmogr. cap. 302. aut German. 305. & G. VVid. breuius commemorabo.

Monomachia
ibi ius.

Causa certaminis suscipiendi erat: si quis famam & existimationem suam iudicaret laesam ab altero: ut eam victoriâ de ipso vindicaret: vel, ut vterque suam innocentiam sic demonstraret.

Quando inter eos conuenerat velle pugnare: petebant per literas à senatu Halensi, locum tutum sibi dari ad decertandum. Senatus eis respondebat, sibi dolere ipsorum dissidium, & ferro decernendi propositum: hortabaturque ut ratione meliore, quam sanguinis profusione, rem transigerent. Illis à proposito non discedentibus: iterum ad eundem modum Senatus respondebat. Instantibus vero tertium diem constituebat, quo ambo venirent, controuersiamque suam exponerent. Quo facto: rursus Senatus nihil intentatum, ad illam componendam, sibi reliqui faciebat. Quo non succedente: hæc iam fiebant. Locum eis promittebat Senatus ad certum diem intra urbem (ut forum, aut alium locum) defensionemque, ne qua ipsis iniuria inferretur.

Locus carceribus munitur, arenaque perfundeatur. Dimicaturi, iureiurando astricti erant ad certas leges: ut de non maiore comitatu in urbem introducendo: pugnando ex equis, aut pedestri certamine: paribus armis, de quibus inter eos conuenisset. Vtrique tugurium alteriusque erigebatur: in quo cum binis stipatoribus suis essent.

Ponebatur ad vtriusque tugurium, feretrum cum candelis, pannus funebris, & alia funeribus usitata.

Concedebatur vtrique, ad confitendum peccata sua, Sacerdos. Vtrique equalis iuuatio promittebatur.

Voce præconis retabatur: ne quis alterutrum iuaret acclamatione, nutu, aut villo indicio: sub pœna mox instigenda: manus scil. dextra, & pedis sinistri, truncatione.

Claudebantur interim omnes portæ: turribus & manibus præsidia armata imponebantur: plateæ urbis, catenis & repagulis intersepiebantur.

Interdicebatur hoc spectaculo mulieribus & puellis: pueris item minoribus duodecim annorum.

Tum ad præstitutam horam veniebant qui certaturi erant, armati: cum suis confessionum auscultatoribus & stipatoribus vterque, in tugurium suum.

Permutatio fiebat stipatorum: qui in vtriusque tugurio omnia diligenter lustrarent, ne vlla fraus subesset.

Egressi è suis locis, postquam proclamatum esset ab aliquo, in medijs stante carceribus, mo-

dicis,

dicis interuallis interiectis: primò secundò, tertio: ad terram vocem inter se alter alterum adorabantur.

Ibi qui vulneratus alteri se dedit (si enim de captiuitate, equite digna, aut de certa pecunia summa, certabatur) is habebatur deinceps infamis, per omnem vitam: nec amplius ei licebat, neque equum conscende, neque barbam tondere, neque armage stare, neque ad illos accedere honores. Qui verò interficiebatur: honestam sepulchram consequebatur: & victoriam satis superq; suis constabat bonis.

Exempla talium bellatorum.

Anno 1405. (vt VVidemannus habet) inter se depugnârunt, Iodocus à Burgou, & Georgius Hail, in foro pecuario Hala, exeunte Aprilis: nempe proximo die Veneris post S. Georgij diem, litera dominicali B. V. A. autem Burgouius, die Martis post obiit.

Proximo anno post, nempe 1406. duo nobiles, in longis cineris tunicis, sine tegentibus armis, pugnarunt: quorum alter alteri se dedit.

Alio tempore duo nobiles inter se contenderunt: quidam scilicet Greuterus (al. Graterus) & quidam Baustetterus. Greuterus pugione alteri per oculum adactò, cessit victoriâ. Qui gratitudinis ergo à carceribus poplitibus suis, nec sine cruenta eorum latione, gressus est usq; ad sacellum B. virginis; quod ad ciuitatensem Hala portam situm est. Post hæc, inter se congressuri erant nobiles duo, Mynchingensis & Rappenburgius (al. Nippenburgius) sed in concordiam à senatu Halensi redacti, à proposito destiterunt.

Eo anno, quo Palatinus Fridericus Tyrckheimum cepit: petentibus Dyringo de Oetingen, & Bezero de Straßburg, duellum concessum à senatu Halensi fuit. Sed priusquam dies pugne veniret, Dyringo malum ad Turckhaimum accidit.

Hæc, de Monomachia Halensi. Quibus adiungam alia quædam ex VVidemanno.

Tempore quo magna erat Oetingam Bauaricam peregrinatio: quidam iuuenis rusticus, oc-
ciso mendico supplicio rotæ affectus Hale Sueuicæ est. Qui cum sex horas (à X. usq; ad 4.) in rota
iacuisset se dixit sitire. Tunc mulieres quadam de rota eum deposuerunt, potuque refecerunt.
Idem à Magistratu, precibus clericorum condonatus fuit: qui eum suis impensis restituerunt sani-
tati: manentibus tamen, altero brachiorum, & altero pedum, curuis. Hic rotam supplicij sui Oe-
tingam, de qua diximus, ad Sanctam Mariam deportauit: dictitans, se in suo supplicio sic rotam
fecisse. Biennio post, equum in ditione Lympurgensium Dominorum furatus: ante oppidum ipso-
rum Gaidorfium, laqueo suspensus periit. Ambo hæc supplicia, à VVidemanno spectata sunt.
Cum Hala idem VVidemannus, adhuc puer, apud Parochum Ecclesiæ Michaëlem Molitorium
viueret: hic habebat codicem, in quo olim, cum adhuc Diaconus esset antecessoris Parochi sui, Bi-
blia voluerat integra sibi describere: quod nondum exemplaria typis excusorum Bibliorum fa-
cile inuenirentur. Peruenit autem tantum usque ad 37. cap. Geneseos, quod folium, panno deter-
sum apparuit. Cum enim Parochus eius mortuus, cum tumultu nocte diei Sabbati scalas ascende-
ret: idemque alia nocte faceret: ac Musæum Michaëlis ingressus, sublata sua choralis veste ignis
flammas monstraret: Michaël terrore percussus, in chartam prædicti capitis, ubi scribebat, bra-
chijs incidit: & literas adhuc humidas obleuit. Spectro autem euanescente, à scribendo destitit.

Michelsfelde pastor Ecclesiæ erat Reinhardus quidam. Quem cum quodam die mater sua
visisset: ab eo discedens, nocte superueniente, ruri permansit. Postridie domum reuersa, altero ocu-
lo capta fuit. Interrogata à G. VVidemanno, quomodo oculum amisisset: respondit se ab igneo viro
in campo circumactam, afflatu eius in faciem suam, oculo cæcatam fuisse.

AEdificia quædam Halensia.

Anno 1431. Langensfelder porta, primum est facta: obstructa prius portâ Ræckengasse.
ride. Accusati ideo ad Casarem, absoluti sunt. Dixit enim, ipsis licere omnes suas portas obstruere: quadam
& scalis trans muros descendere.

Anno 1502. Carnificis pons (quoniam olim carnifex ibi habitauerat) prope S. Ioban-
nis, de nouo adificatus est: & pons Kresselbachianus, à fundamentis factus, tota regione ope-
rante.

Alij pontes Hala facti. Vt 1516. pons in parte inferiori. 1538. pons lapideus portæ Gel-
bingensis.

HAIL:

Hailprunna
nomen.

Habet nomen inde, quod quasi salubris fons sit. sicut amena, solo frugifera, vini prouentu laeta. In ciuitatis redacta formam, vel 1085. anno, vel sub Friderico 2. circa 1240.

Deberdingus
Doctor.

Anno 1272. Franciscanum cœnobium ingressi sunt ibi Monachi.

Est apud Hailprunnenses monumentum Deberdingi, Doctoris Iuris, Maximiliani I. à consilijs. Qui in Papatu, ante Lutherum quoque, dicitur docuisse in medijs tenebris auditores: cum uellent surgere ad eleuationem Sacramenti in Missa inter concionandum: maneat quisque in suo loco quietus. Pluris est uerbi Dei auditio, quam Missæ attentio.

Rieser Consul.

Vixit ibi patrum memoriâ Ioannes Rieserus Cos. Sueuici fœderis consiliarius. Cuius ex filio nepos Alexander, Ioannis Lauterbachij P. coronati, amici nostri, gener fuit: 1587. pie in Christo obdormiuit.

DESCRIPTIO QVÆDAM CIVITATIS VLMENSIS ET
GEISLINGENSIS.

CAPVT XVI.

V L M A.

Nemo facile pro dignitate hanc urbem laudauerit, quamuis ingeniosus & disertus. Libet ponere Epigramma, ex magno Chronicorum volumine, Noribergæ 1493. excuso.

Vlma laudatio.

Vlma, decus Sueuicæ, qua prima ab origine ducatur arte atque expensis, opus, Ecclesiam generici Principium: nullis lat certum Annalibus extat. Sacram diuinæ: cui vix æquabilis orbe est. At, quæ & antiqua & præsignis sit: probat ipsum Ampla quidē valde, grandis quoque molis. In altū Nomen, quod latto desumptū est fonte: quæ apta Sustentat laquearia magna, capaxque; frequentis Vlmæ, plena posita est vlgine terra. Turbæ multa inibi festiuo millia sole Namque, ubi defoditur circaribet: glutea crassis Cōueniūt. Hic magna Deiveneratio crebra est. Arboribus tellus habilis reperitur: & inde Quo Sol eo is exurgens montibus ignes Barbaric spreta, nomen capit Vlma latinum. Spargit: vix Templū parochos tot cōtinet vnū. Vrbs libertina est, Romani subdita diuo Vlma Senatores prudentes obtinet. Illi Imperio Regis: villis ex quatuor vna. Publica sagaci disponunt commoda sceptro. Non quia villa fiet: sed quondam fortè reuicta, Vnde breui creuit, locuples ex paupere serua Vi belli vastata, iterum constructa carebat Facta hera: quod multas iam opulētās cētib. vrbes Temporibus certis muris: firmissima iam nunc Perpetuis superat. Comitatus tris ferè cū omni Ipsis Contiguo hos à parte Danubius alueo Appēdice suo retinet prompto ære cōemptos, Perfluit, hic lapido repletus pisce. Breui illum Vna inter plures Non paruo denique fructu Per mediam labens urbem, cursu Blauus intrat. Mercem agitat, panno lino lanaque parato. Præterea cincta est fossatis ipsa profundis, Vescanicā hūc aliquid vocitāt. Tractata frequētat. Turribus excelsis, domibusque impleta decoris. Negotiū variū est. Hominū hinc pars maxima Affluit & pluri populo, quam multa per orbem Hic nutrit: pereunt multi, dicitur in ipso. (sele Oppida: quæ septi spatium per latius extant. Sunt alix laudes Vlmæ: quas promere cunctas Pulcras inter habet struēcturas, grāde, labore & Mentio materiæ prohibet breuiata, Valet.

Nomen Vlmæ.

Amicus quidam meus Vlmenses non ab Amazonibus, aut Astitis, ut quibusdam videntur: sed a tribu, indigenas, putat. Nomen accepisse ab Vlmis, assentitur: quoniam etiamnum platea quadam ibi sit, non multum à Blauo distans: quæ Blmergus dicitur: quasi olim multa ibi steterint Vlmis, ordine ritu salicum posita. Verisimile esse, ipsam eadem incommoda passam esse, quæ reliquam Sueuiam, tempore Clodouei magni, anno Domini 500.

Vlma, quondam
sub Monachis.

Francia occidentalis Regis: nempe vastatam, & in seruitutem redactam, fuisse: è quibus malis vix longis temporibus respirare potuerit. Carolus etiam M. Vlmam Monasterio diuitis augiæ (d. Etam villam Regiam, & aliquid dignitatis Regiæ habentem) donauit: ut pote adhuc Francis subiectam: nec mœnibus cingi (ut nec alia villa) permissam, metu rebellionis. Ita Vlmenses, tunc Ecclesiastici serui effecti fuere: id quod, ut Germani p̄m̄d̄m̄, sua sponte nunquam subiissent, nisi coacti. Insecutis autem temporibus, Vlma paulatim in libertatem pecunijs prudenter datis, sese vindicauit: sicut ex Felice Monacho Vlmensi, diligenter à Sebastiano Franco scriptum est. Vide Annales nostros parte 3. lib. 4. cap. 15. Ex eo tempore, iam magis ac magis emergere, & incrementa capere, cepit: usque eò, ut non facile alijs imperij ciuitatibus cedere videatur: siue urbem ipsam spectes, & eius munitionem, armamentariumque: siue ararium, & redditus: siue agri magnitudinem, & gubernationis formam atque vim. Itaque, si huiusmodi, meritis iudicari potest: felix, utpote sibi sufficiens ipsa: tum pacis, tum belli, temporibus.

Loco

Loco porrò perameno sita est: formam non planè circulari em referens: quippe paulò longior, quàm latior: qualis oui propemodum figura est. Itaque *noct. 1687*, eruditè ab amico nostro, Laurentio Gualtero Kuechelio, nominatur: Med. Doct. in hac patria sua, & alibi, praeclaro. Situs & figura
illius.

Circulus urbis Felici continet passus ambulatorios (ita enim loquitur) 6400. cum vetus urbs, ante Conradi Imp. tempora, tantum 2100. habuerit.

Quod spatium, si nouum propugnaculum Danubij excipias, etiam nostrae aetatis satis congruit. Vixit autem Felix, adhuc circa 1507. annum.

Danubio alluitur: qui primùm ibi nauigabilis, Ilaro & Blauo receptis, efficitur.

Nullos circum se montes habet: excepto illo, qui ad Septentrionem est: qui vocatur S. Michaelis mons: fertilissimus, & à damno urbi dando remotior.

Muris ab omni parte clauditur firmissimis: extra quos fossa sunt praesalta: loco quarum, Castrum versus Danubius est: qui nouam munitionem, anno 1564. inchoatam, vtrinque includit.

Portum quoque habet non contemnendum: ad quem naues onerariae, per aestatem è Bava Portus. ria aduerso flumine subuectae, appelluntur: frumento, sale, ferro, & id genus alijs, onusta. Sed & ratibus, quae homines & merces vehunt, singulis propè septimanis, magno numero in Bauariam & Austriam decurrunt.

Ilaro amne, ligna ex Almangoia, ad aedificandum & cremandum, magno ciuitatis commodo aduehuntur.

Forma Reipub. Aristocratica est: ab optimatibus administratur. Senatores habet 42. qui ex ordine patritio & plebeio constant. Horum prudentiâ vniuersa res, tum in urbe, tum in agro: & varij Reipub. administrantur: dum singulis sua certa munera attributa sunt. Inter hos sunt, Duumviri, seu duo res.

Prætores, ex Patricijs: Seniores *1578* appellati Die älteren Herren. Quorum vnus est hodie, insigni virtute & autoritate conspicuus, Eustachyus Gyntzburger. Vnus etiam D. Daniel Schadius: vir prudentiâ, eloquentiâ, & fauore erga bonas literas, excellens. Cuius superioribus annis latinam ad me epistolam scriptam, propter elegantiam Ciceronianam admiratus sum, alijsque monstravi: ut viri ea facultate ornati, qua præditus alius, posset in quauis Academia Oratoriam cum dignitate profiteri.

Ab his sunt Quinquenviri: rebus tantum grauibus & secretis iudicandis præpositi, Geo- heime Herren. Item, tres viri consulares: Wilhelmus Crafftio, Iohannes Baldinger, Iohannes Christophorus Ehinger: omnes, ex ordine patritio: qui alternis annis officium suum faciunt. Recens verò dicitur Ehingeri frater Seruatius, vir grauitate pollens, militarium erat negotiorum Consiliarius, & Legatus. Duo præterea sunt provinciales (Herischafft Pfleger) quibus cura rerum in agro: & tres Quaestores (Stättrechner) quibus rerum in urbe, censuumque & reddituum administratio, commissa est. Curatores duo Hospitalis (Spittalpfleger) tres verò pupillarium negotiorum (Pflegherren) ac duo censesores (Amininger) multa pecuniaria præfecti. Hi omnes, cum paucis adhuc alijs minoribus officijs, vniuersum Senatum constituunt: à quibus plerisque, quotannis administrationis peractae rationes exiguntur. Sed & plerorumque munerum, qua perpetua non sunt, ante noui consulis renuntiationem (qua fere in idus Augusti incidit) curatio instituitur. Ecclesiastici consiliarij, qui Religionis negotia tractant (Hülftenherren) sex sunt: qui etiam Aediles vocari possunt quoniam sacras aedes, sartas rectas seruant.

Familia insigniores, olim plures fuere. Hodie eminent Cratones, Ehingeri, Boffereri (ab familia nobili aliquot seculis etiam, domi forisq. celebres) Schadij, Rhoti, Neithardi, Baldingeri, Rhelingeri, liores. VValtheri (qui duo tamen Augustani sunt) Leones vel Laij (peruetus familia) Gyntzburgeri, (vnus tantum, senex) Schermarij & Stamleri.

Theologi Reuerendi nuper erant: D. Ludouicus Rabus, D. Iohannes Vesenbeccius. Iurif- Doctores. consultius, alter quasi Reipubl. oculus, Henricus Schilleboccius. Medicus, Fridericus Fuchsius, Leonbarði F. paternae eruditionis haeres. Et præter hos, alij præclari omnium facultatum plures. In agro etiam, plus minus 60. ministri Verbi Dei.

Schola, benè constituta: Rectore ante tempus aliquod, doctissimo viro Martino Baltico, an- Schola. nos circiter 30. Successit in locum eius, Sitzlinus.

Templum

Organon
Templi.

Templum Vlmense primarium, quando & quare sit adificatum: & quam mirabili magnitudinis: id 3. parte Annal. Suevic. lib. 5. cap. 11. copiose explicuimus, de anno Domini 1377. scribentes. De organo eius musico, Versus Baltici modo dicti sunt inter alios hi.

Mille habet, & septingentas, id penè syringas: Vicenis opus est variabile, & octo, figuris:
Longaq; vicenos maxima Canna pedes. Quos aliquis posset dicere fortè Modos.
Et capit Vlmenses mensuras illa trecentas. Est digitis triplex tangendis clauibus ordo:
Vinitres addens insuper, atque decem. Tangendus pedibus quartus & ordo suus.
Materies cunctis stanni purissima cannis. Quisq; quater denas ordo tenet, octoq; claus:
Argentum, radiant sic, vt inesse putes. Vicenasq; duas ordo pedalis habet.
Sola orichalcea est radiantú turba tubarum. Accipiant auras folles, redduntq;, bis octo:
Insuper est auro tecta corusca foris. Septenos longus quilibet estq; pedes. &c.

Collegia & sacella, quæ olim in vrbe Vlmensi fuerunt: postea verò, doctrinâ Euangelij illucescente, magnâ ex parte conciderunt.

Varia collegia
& sacella.

1. Cœnobium Minoritarum: hodie, scholæ latinæ domicilium.
2. Monasterium Dominicorum seu Prædicatorum, iuxta Hospitale. Ibi vixit Felix ille Fabri, Vlmensis historia scriptor.
3. Sacellum S. Crucis, in foro vinario.
4. Sacellum S. Iodoci: vbi nunc est diuersorium ad Rotam. Abolitur.
5. Sacellum S. Iacobi, in foro communi. Abolitur.
6. Sacellum S. Egidij, in Area viridi: vbi quondam Augiæ Monachi habitauerunt. Abolitur.
7. Sacellum S. Nicolai, ad ades Ochsenbaufensis Monasterij.
8. Sacellum S. Petri: quod vicino fonti nomen dedit. Abolitur.
9. Sacellum trium Regum. Vnde tota ea vicinia nomen habet.
10. Sacellum S. Sebastiani, adhuc extans. Ex eo platea nomen inuenit.
11. Sacellum S. Georgij: ad eas ades, in quibus hodie calcei veniunt, & publicæ choreæ ducuntur. Abolitur.
12. Sacellum S. Ursula: non procul à macello, in quo pecudes maclantur. Abolitur.
13. Sacellum S. Valentini: eo loco, vbi hodie Parochiales aditui habitant. Adhuc conspicitur.
14. Claustrum conuersarum (Beginen Claustr) cum sacello celebri. Eo loco fuit, vbi hodie est anterior hortus domus Teutonice. Abolitur.
15. Alterum Monialium claustrum, non procul à Balneis ceruinis. Habitatio ante 50. annos, quando Scholam latinam Vlmensem frequentabamus, celebris Ludimagistri Germanici Lamberti Baumgartneri. Abolitur.

Extra urbem, ante portam gregariam, Herdbruckthor.

1. Sacellum S. Anthonij.
2. Sacellum S. Iohannis Baptista. Abolitur.

Extra portam D. Virginis.

1. Templum S. Mariæ longè celebratissimum: postea in urbem translatum.
2. S. Viti. In cuius memoriam, eo ipso loco, hodie mercatus anniuersarius celebratur. Abolitur.
3. Templum omnium Sanctorum: vbi hodie est ciuium cœmeterium. Abolitur.
4. Sacellum Andrea. Abolitur.
5. S. Michaelis in monte: qui supra urbem iacet: & inde nomen hodie retinet. Vbi nihil restat, præter turrim, instar specula conspicuam. VVengense collegium habuit.
6. Unser Frauen Nuhz, in ascensu montis. Ibi puteus fuit, vtilis febribus pellendis creditus superstitiosè. Abolitur.
7. Sacellum Catharinæ. Abolitur.

Samblung. Est adhuc in amplissima, qua ad S. Mariæ portam itur, platea, ad dextram, nobile patriarum virginum collegium (die samblung) sed ea cuncta Euangelicam Religionem agnoscunt. Inter quas Gregorij etiam Leonhardi Iuriscons. (cuius patre, olim fidelissimo præceptore vcebatur) matertera, fortè octogenaria, iam diu vixit.

Altaria

Altaria VVengensia.

1. Altare summum, consecratum in honorem beatae & gloriose virginis Mariae, S. Michaelis, VVengense ca- & omnium Angelorum, sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, S. Augustini, & beatae Moni- nobium. cae, D. matris Augustini.

2. Hoc Altare, consecratum in honore S. Michaelis, & omnium Angelorum, S. Conr. Episc. & in honore S. 4. Doctorum. (His sunt: Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Gregorius.)

3. Altare S. Barbarae: consecratum in honore S. Barbarae virginis, & mart. S. Catharinae, S. Laurentij, & sanctorum Martyrum Ioan. & Pauli.

4. Hoc altare, consecratum in honore beati Ioannis Euangelistae, & S. Ioannis Baptista, S. Luca Euangelistae, & S. Sebastiani Martyris.

Et alia quinq; singula pluribus consecrata Sanctis. Nam pontificia in eo cenobio (vt & in Teutonica ade) Religio adhuc seruetur. Urbem vero ipsam totam, Euangelica doctrina, ex Prophetis & Apostolicis scriptis fulgens, illustrat.

Plura de hac incluta ciuitate, in ipsis Annalibus, ad suos annos.

GEISLINGA.

Oppidum hoc ab Vlma, in cuius ditione est, tria milliaria distat: situm in Valle Filsana, à Geislinga situi. fluuio Filsa sic nominata. Cingitur 5. altissimis & saxosis montibus: inter quos loco valde depresso iacet. Quorum montium praecipuus est, qui arcis mons (Schloßberg) appellatur. In eo enim (qui oppido ex parte orientali ad dextram super pendet) castellum antiquum, & sedes Helffensteinensium Comitum, Filsa olim dominorum, stetit: quod 1552. an. Vlenses, cum Marchionis Alberti praesidio teneretur, recuperatū destruxerunt: ita vt nihil amplius de eo super sit, praeter rudera quadā.

Videtur autem vicus Altenstatum, qui non longè ab oppido abest, quondā pars eius fuisse, & quadam belli vastatione, ab eo separatus esse. In quo fanum quoddam per antiquum & ruinosum fuit, quatuor turrib. circumstantibus: dubio procul ab Ethnicis, priusquam vlla in illis locis mentio Christi esset, adificatum. Vnde antiquitas Geislingensis oppidi colligi potest. Quod templum, cum tegulae & lapides subinde deciderent, anno 1581. detectum est.

Suburbia Geislingae, duo sunt: inclusa etiam muris & fossis. Porta 5. Turres circiter 20. Suburbia. Templum duo, quorum maius, D. Sebastiano sacrum est. Specula, in excelso monte.

Amnis Filsa, ab oppido remotior est. Sed per mediam ciuitatem pulcher riuiulus fluit: & alius fluuius praeterfluit, valde rapidus: quem Stoggraben appellant. Ager, satis fertilis: nisi quando Deus sterilitatem immittit: sicut his annis, multis in locis Sueviae. Pomorum copia praecipue ibi quotannis nascitur.

Latomiam insignem habet: è qua olim ad Vlmonsis Templi maximi extruccionem, maxima pars lapidū petita est. Cum aliquando Carolus 4. Vlmanam obsidisset: cupiensq; videre panes Vlmen- Latomia. sium (annon penuriā frumenti deditioē facturū essent) duplo maiores (quod callidè illi fecerant) cōmunibus panib. pistos vidisset: ideoq; obsidionem solauisset: dicuntur Geislingenses, in perpetuam rei memoriam panes illos oblongos pinsere, & pauperibus distribuere, capisse: quos adhuc quotan- Panes oblongi. nis certo die ante valuas templi distribuunt: spendam vocantes: & hoc modo suam erga Vlenses, tanquam Metropolim, obseruantiam declarantes.

Regitur oppidū à duobus, non tantum genere, sed etiam virtute, nobilib. viris: Bleickardo Landschadio, & Vlrico Cratone vel Crassone: qui ante multos annos, Tripoli montis Libani, & alijs in partibus orientis, fuit. Sunt & tres consulares viri, iudicesq; nouem.

Multa passum est hoc oppidū, tempore belli Smalcaldici: tū à Caf. Caroli V. milite, saepe transf- eunte: tum à Marchione Alberto, Vlmensum hoste: qui 22. millia Florenorum ab eo expressit.

Non abhorret deniq; à studijs liberalibus Geislinga. Proinde Ioannem Oxelinum, inde or- tum, bonum nostro tempore Medicum habet. Inde Iacobus quoq; Burgmaister ortus, honestus iu- uenis: non ita pridem in Tybingensi Academia, ad philosophia studium diligenter incumbat.

DE CIVITATIBVS IMPERIALIBVS, ALA, DINCKELSBVHELA,

Nordlinga, & Donauverda. De comitibus Dillingensibus, & eorum

successoribus. Lauinga.

CAPVT XVII

ALEN, VEL AVLEN.

Imperiale oppidum in cocherana valle est.

Ggggg Ioan.

Ala, vel Ola.

Ioan. Nider. Formic. lib. I. cap. 2. Viuens circa 1436.

Alensis ciuis, à latronib. captus. Nuper prados quidam, inquit, vias obseruabant: vt caperent aliquem, à quo lucrum acquirerent. Fuit tunc in Ciuitatula imperiali parua Sueuia, qua Alen dicitur, ciuis quidam probus & simplex: qui iter faciens in suis negocijs, in manus illorū incidit. A quib. interrogatus, vnde esset? Respondit. Ex oppido Alen. Captus ergo es, inquit. Respondit ille: ita sit in nomine Iesu. Quo audito: vnus eorū subintulit, velut alter Caiaphas: Nō sequetur nos in hac captiuitate bona fortuna. Ita factū est. Nam, etsi virum cautē ducebant: tamē in mirē eorū manus euasit: incolumisq. domum rediit, quod nomē Iesu, id est, Saluatoris, in sua necessitate fideliter inuocauerat. simpliciter & veraciter.

DINCKELSBYHELA.

Dinckelsbühel. Ciuitas imperij est ad Vernicium amnem. Initiō tantum vnica villa fuit. vbi agri, triticū feraces, eō pertinentes, in colle sunt.

Inde paruus vicus factus, ad vicinam parochiam Segrigensem pertinuit: quem vicum 1542. milites aliquot combusserunt: quos Deus ita puniuit, vt pauci eorum ex Turcica eius temporis expeditione redierint. G. Videman.

Habet hæc ciuitas tot stagna & piscinas, quot dies Annus. Munst. 3. lib. 303.

Oselberg mons.

Inter Dinckelsbyhelam & Hankammū mons altus Oselberg transuersē iacet: qui nō facile potest curru, aut equo, trāsiri. Sub eo est pagus, cui nomē est Auffkirch. Ille ergo, qui de loco in locū ire vult: necesse habet: circuire hūc montē. Vnde prouerbiū de hominis moroso est: Ich mein/ esjrr dich der Oselberg. In eo monte quondā arx stetit (testantib. id etiam nū fossus) sed aut ab Hunnis, aut ab imperialib. ciuitatib. destructa est. Vnica ibi virgo fuit, domina Arcū: qua fertur, cū murū occubuisse. Antea autē, cūm patri suo viduo rem familiarē tueret, clauēs omnīū conclauium habuisse. Postea rumor est ortus, eius animā, seu spiritū circumuagari eius arcū *νεβηλον*, siue murum: ac nocte cuiusq. Angaria Sabbatina, cū fasce clauī de cingulo, habitu virginis cōspici. Contra, senes rustici eius loci se ex suis patribus audisse ferunt: illam virginem fuisse ethnici viri filiam: ac mutatam esse in magnum & horribilem serpentem: habentem caput & pectus virginis: clauibus de collo pendentibus, & plerūq. quatuor angarijs Anni cerni. G. Videman.

Dinckelsbyhela Tybingensi Academia professorē medicina primarium dedit, D. Georgium Hambergerum, alium nostrum.

NORDLINGA.

Nordlinga nomen.

Hæc imperialis ciuitas serē in media inferiore Rætia sita, nomen habere existimatur à Claudio Tyberio Nerone: cū scil. Dux exercitus Aug. Cas. ex hoc loco bellū inferret interiorib. Germania partib. Ergo trans Dan. biū etiam, illis temporib. Romani iam pedē fixerant: nec Danubio limite sui imperij tunc vsi fuerunt. Cū autem principia Nordlinga, in mōte S. Emerani fuissent: ibiq. penuria aqua fuisset: nec non incendio vastatio affecta: Nordlinga successu temporis sub monte, ad ripam Egra constructa est. Qui amnis in oppidum deriuatus, hodie etiam ipso interluit. Vide Munst. 306. Circundata est Nordlinga vndique amēnis pomarijs: frugiferum solum, & bona pascua habet. Prasertim laudatur imperiale pratium, ad Boream sicum: cuius, qui se ibi iaculando diebus Dominici exercēt frequentatum.

Descriptio.

Figura vr̄bis, rotunda est: circumferentia, 9395 gressuum. Alta mēnia cum fortib. turribus habet: & fossam altam, alicubi cum aqua, alibi siccam: vbi cerui aliquot, oblectationis gratiā aluntur. Domus, benē edificata: magis tamen ex lignis, quā saxis. Templum parochiale, in signe: cū turre celsa, ex quadris lapidib. Habentur turres hæc in Germania altissima: Argēuensis, Eriburgensis. Vchtlandie, Viennensis, & Nordlingens. In foro, egregia curia & Senaculū, tanquā insula. Monasteria. Vnū, Carmelitanū: habitatū ab Evangelico cōcionatore. In hui⁹ Tēplo, cōciones dieb. Dominici habentur. Alterū, Gymnopodū fuit. Eo destructo: granarium splendidum edificatū est. Hospitale prædius, Orchestra, molendina, armamentarium, emporiū, multa alia eximia edificia. Senatores 15. Iudices 12. Consules tres, per quaternos menses. Alijs diuersi generis officijs

Nordling. Magistratus.

Respub. prudenter temperata.

Concionatores.

Prædicatores doctrina Dei, sex aut septem: inter quos parochus est, Doctor VVilhelmus Fridericus Lucius: Diaconus, M. Fridericus Francus. Singulis Dominici diebus, conciones sex: reliquis hebdomadæ diebus, tres. Incidunt etiam conciones funebres. Tempa, Georgianum, & Carmelitanum, atq. Spiritus Sancti. Tota ciuitas, sincero Dei verbo dedita.

Schola.

Schola ratio, Reūore M. Theophilo Regnerorita comparata: vt adolescentulus ibi Grammaticam cum Latina lingua, & artibus dicendi, benē discens, aptum Academicarum prælectionum auditorem præbere possit.

Popu.

Populus non superbus, nec malè moratus: sed munia stationis sua diligenter obiens, & Magistratui obediens. Magna ibidem negotiatio Mercatorum: panni lanei & corij, paratus prae Nundinâ. puius: Nundinâ rerum omnium generis, etiam preciosissimarum, annuatim binâ: Vnâ, 14. die post Calend. Ian. Alterâ, 14. die post Pentecosten: quæ à 40. etiam miliaribus aduentur.

Porta vrbis, quinq; Baldringera, Bergerinâ, Reimlingerâ, Demingerâ, Lopsingerâ. Se. cundâ, nomen à monte est, vbi cæmeterium: reliquis verò à pagis vicinis. A secunda, via Ulmam versus est: à postrema, Oetingam, Guntzenhausam, Schvvdabachum, Noribergam.

De rebus gestis huius vrbis sæpe in Annalibus ad suos annos scriptissimus. Attamen & hic aliquas percurramus.

Anno 1238. Nordlinga vsque ad 16. domos conflagrauit: sed beneficio Friderici 2. & sequentium Imperatorum, inflaurata & recreata est.

A. 1247. Vinaria viritum exactionis (desi Dimgelto) initium introductum est.

Anno 1327. vrbis pomaria prolata sunt.

A. 1381. effuso Nordlingæ Sacramento: pecus nullum eâ transire voluisse dicitur. Idcirco, Carmelitanum postea cænobium ibi conditum.

A. 1384. circa Margareta, Iudæi circiter CC. vtriusq; sexus, à Nordlingensibus (quos fortè præter alia maleficia, etiam vsuris exugebant) occisi.

A. 1427. primus lapis Templi S. Georgij positus est: & 1495 fornix eius captus, ac 1505. finitus. Turris verò Templaria lapis primus, 1454. positus.

Anno 1438. sæua pestilentia, Nordlinga.

A. 1466. paradysus, emporium preciosissimarum in Nundinis mercium, edificatus est.

Epitaphia in parochia Sangeorgiana.

1. ALBERTVS Brunsvigiæ Dux, qui pro principe suo, Philippo, Hassia Landgrauio, &c. Epitaphia. fortiter pugnando occubuit, hic situs est, anno à nato Christo. M. D. XLVI. ætatis sue XXIII.

Est in choro post altare summum erectum ad murum: ipso bellicis in armis inciso.

2. Anno Domini 1546. starb der Edel vnnß Best Erich von Hagen / auß dem Landt von Braunschweig: dem Gott gnad.

In solo positum. Eodem loco, ex altero latere legitur.

Viue diu, sed viue Deo. Nam viuere Mundo,
Mortis opus: Viua est viuere vita Deo.

3. A. D. 1555. den 22. Octobr. starb die Durchleuchtig/ hochgeborn/ Fürstin vnd Frau/ Frau Anna Gräuin zu Dettingen: ein geborne Landgräuin zum Leichtenberg: vnd Gräuin zum Hals. Gott der Allmächtig verleihe jr/ vnd vns allen/ Gnad/ vnd am Jüngsten Tag/ ein fröhliche Auferstehung/ Amen.

4. Alio templi loco. Anno salutis 1516. die Martii 23. Decemb. venerabilis & egregius vir, Emeranus VVager, Decretorum Doctor, huius Ecclesiæ pastor: Vitam, Deo iubente, morte commutauit: misericordiamq; Domini suam animam recommendari à transiuntibus, precatur. Amen.

Pendent aliâs etiam circiter 40. scuta antiquarum familiarum in hoc Templo, cum ipsarum insignib. Summum Altare Iacob. Fuchsart fundauit 1462. quo & Fridericus Herlin Rotenburgeris id fecit. Sacramentaria quoq; adicula, vsq; ad Fornicem templi pertingens, in hoc Templo est: eo artificio, vt etiam multis peregrè aduentantibus artificibus admirationi sit.

Est quoq; extra vrbem, in cæmeterio sanum: in quo funebres habentur conciones: & diebus Dominicis, concio matutina: quam agricola ex vicinis pontificiorum pagis frequentant.

VVERDA.

Cæperat Carolus Dischinger, Archigrammateus Danubio VVerdanus, pontificia Religio. VVerda op. vel nis, VVerdam siue VVerdeam describere: sed morte interceptus, non multum reliquit scriptum. Est Donavverda. autem hoc oppidum, nomine, quàm magnitudine, celebrius: in Rhetia prima, Sueuia attributa, ad confluentes Bernicum & Danubium, in aprico & nativo colle situm: Rhetia secunda, siue Vindelicia, conterminum: vno milliaro supra locum, vbi Lycus in Danubium influit, Bauariâ à Sueuis discriminans. Vnde VVerda Sueuica nominatur. Germanicè Donawerd appellatur, quasi Da. VVernicius fl. nubij defensio. VVernicius enim fluuius haud exiguus, à Septentrione meridiem versus fluens: oppidum ex parte cingit: & à Danubio ad mænia ipsius excipitur. Ideo VVerda etiâ à voce VVerd, qua peninsulâ significat, dici potest. VVernicius enim VVerdam interluens suburbium (Riet appellatum) ab ipsa separat: suoq; bipertito alueo, planè insulam ex eo facit, peculiari muro circumdatum: qua tamen partes ambæ. ponte coniunguntur.

Gggg 2

Situs

Commoda
VVerda.

Suburbia.

Porta.

Nemus.

Sylua.

VVerda origo.

Berga vicus.

Monasterij
ortus.

VVerda, Suevia
Ducatus attri-
buita.

Situs itaq; VVerda commodissimus est: & ipsa frugiferis aruis, hortis pomiferis, pisculentis aquis, pecore & lacte, caseisq; cruce insignitis bonis abundat: ac quotidie peregrinorum hominum aduentu celebratur. Mœnia habet ex laterculis coctilibus, fortes turres & propugnacula, fossas altas. Suburbia 3. Coriarium, ab Oriente: Riedium, ad Meridiem: Superius, ad Boream: ante quod, vicus Berga. Portas 4. Superiorem (ubi, Berga vicus) & VVerdianam, Danubianam, & cerdonicam. Ante VVerdianum pontem, paruum & iucundum nemus est (das Werdhölzlin) Danubio & VVerdiano serè septum: cuiusmodi vtriusq; sexus refocillationi diebus festis accommodatum. Ad Aquilonem syluam ciuitas præclaram habet, Forestam nomine: ceruorum, quorum ibi copia est, matrem nuncupatam: cuius longitudo est dimidiati milliarij, nec minor latitudo. Excurrit enim vsq; ad Casariense Monasterium. Quercus in ea proceræ, & ingentes: pontibus sustentandis, quibus satis superq; grauatur ciuitas, idonea & necessaria. In hanc pleraq; sententiam, Dischinger. Sequentia, ex libello: quem à viro bono, Ioanne Probicio (anno 1588. Berga Telonario) acceperam, Germanicè scripto.

Olim, circa 1258. Christi (quando Dillingensis Comes Hartmannus socerū suum Egidium, Dominum Kelmynzium, manu scriba subornati interfecit: ideoq; capite, & Comitatu Dillingensi, multatus fuit) VVerda nondum fuit oppidum, sed casa tantum aliquot piscatoria ad Danubium: quæ & tunc, & postea, cum toto superiore suburbio, ad Ecclesiam Berga in Hagenoienſi colle pertinuerunt. Id etiam hodie sic est: licet Bergensis pastor (hodie M. Iacobus Maier Binicensis, Episcopus Ayrnensis) in eo suburbio habitet. Fuit quondam sub Comitatu Dillingensi.

De his Comitibus, & eorum Successoribus.

Dillinga Comi- 1. Huipoldus (al. Hugobaldus) fuit Comes Kyburgensis. Huic circa 880. Christi annum, Cæ-
tes, vel Kyburgi- sar Carolus 3. comitatum Dillingensem concessit. Interijt ille Huipoldus 908. Francofordiæ, & Nerthatmi humatus est.

2. Filius eius Diepoldus (al. Huipoldus 2.) Comitatus Kyburg. & Dillingensis possessor. Hic arcem in petra, nunc intra muros VVerda sitam, condidit. Interijt in prælio Vngarico: & sepultus est Augusta in canonicorum collegio. Frater eius fuit VVricus, Episcopus Ayrnensis.

3. Richvvinus, Diepoldi F. qui etiam vtrumq; comitatum tenuit. Primus pontem VVerdensis edificator.

4. Manigoldus, Comes Kyburgensis, etiã Diepoldi F. (al. Richvvinus F.) qui fratri suo Hartmanno Dillingam reliquit, ipse VVerdensis arcem incoluit. Vxorem habuit nomine Tutam. Missus autem à Cæs. Henrico Constantinopolim, ad Imper. Græcum: sancta cruce donatus fuit. Quam cum VVerdam attulisset: sororq; eius (Irmentrudis) monastica vita sese dederet: cœnobium sanctimonialium in arce construxit: ex quo posterioribus diebus Monasterium Benedictinorum Monachorum est factum, ubi adhuc conspicitur. Eundem comitem Cæs. Henricus privilegio Mercatus. S. crucis donauit. Vixit circa 1030.

5. Manigoldus 2. Comes Kyburgensis, & VVerda possessor. Vxorem habuit Mechtildem, Comitissam Schvveickeri de VValthusen filiam.

6. Manigoldus 3. eorundem cum patre locorum Dominus. Obijt 1126. Hi tres Manigoldi, in suo Monasterio cubant cum hoc Epitaphio.

Tres fundatores Mangoldi, Tutaque, flores
Cœlestis prati, pausant simul hinc tumulati.

7. Manigoldus 4. Vltimus Kyburgi Comes. Non diu VVerdam post mortem patris obtinuit. Nam cum Imp. Friderico I. in Palaſtinam versus profectus, peste ante Ptolemaidem 1190. mortuus est, nullis liberis relictis. Extinctis hoc modo Kyburgensibus comitibus: VVerda ad Ducatum Suevia peruenit: ab Imp. Henrico 6. vt nato Sueuorum Duce recepta.

8. Imp. Henricus populum VVerdensis privilegij, & iure ciuitatis, ornauit. Ita nouitij ciues domibus suis, Monasterio & arci, murum circumdederunt: leges & ordinationem politicam instituerunt.

9. Henricum (& fratrem Philippum) secutus est Fridericus 2. Dux Sueuus.

10. Conradus, REX Rom. Dux Sueuia.

VVerda Duci Banaria Ludouico, Palatino Rheni, oppugnata 2000. Marcis argenti, anno 1266. Filio autem Conradi Conradino, Neapoli extincto: Ducatus Sueuia in plura domitia dissipatus est.

II. Ludou-

11. Ludouicus, qui *VVerdam* pro pignore tenebat uxorem suam, *Mariam Brabantinam*, & *Calumniam* in virginem quandam eius, ob sinistram suspicionem, in arce *VVerdensi* necauit, ac de muro detecit. *Mariam Brabantinam*. Postea fertur magnitudine luctus, vna nocte totus canuisse. Factum anno 1256. Febr. 18. Ideo *pa* ipsum anathematate percussit.

12. Rudolphus & Ludouicus, patre defuncto, *VVerdam* vna tenuerunt: donec Rex *Albertus à Duce Ludouico* dissedit. Tum à Rudolpho, transactione quadam *VVerda* ad solum Ludouicum peruēnit.

13. Albertus Rex Duci Ludouico, quia is aduersarijs ipsius adhaerebat, oppidum & arcem *VVerdensem* eripuit: Imperioq; Rom. in perpetuum adiunxit, anno 1304.

14. Ludouicus Bauarus, & Fridericus Austriacus, anno 1314. inter se de imperio diu certarunt: sed obtinuit Bauarus.

15. Carolus IIII. Caesar, *VVerdam*, & omnia ad eam pertinentia, Palatinis & Bauaris *VVerda oppi-* gnori dedit 1376. Osboni, Stephano, Friderico, & Ioanni fratribus: acceptis 60000. florenis. Ita *gnoratia*. hoc oppidum, ipsi, & eos insecuti (Ernestus, Vilhelmus, Stephanus, Ludouicus pater, & Lud. filius) non ut propriam possessionem, sed ut pignus, obtinuerunt. Ex quibus vterque Ludouicus, *VVerdensibus* multas molestias exhibuere.

16. Eapropter *VVerdenses*, permissu Regis Sigismundi 1422. fœdus inierunt cum *Mar-* chione Brandenburgensi Friderico, Ioanne Palatino, Episcopo Aichstetensi, & Comite Oetingensi: oppignerationi Ludouicorum renunciarunt: hostes eorum se declararunt. Ita Imperio *restitu-* restituti sunt. Et si autem illos 60000. fl. Palatinis non reddiderunt: tamen Regis Sigismundi *Basilio*. *Basiliensibus* oppignerata *vasa argentea*, redemerunt: *Vlmen* sibusq; 13000. fl. pro *Maie-* state eius soluerunt.

17. Albertus, Rex Rom. ad biennium.

18. Fridericus III. Caf. per 53. annos. Sub eo *VVerdam* Ludouicus Bauarus 1458. die 8. Galli sibi subiecit. Sequenti verò anno, comitijs contra ipsum *Noriberga* actis: magni que copijs *Rursus expu-* nomine *casaris* coactus: Imperio reddere coactus est: quæ rursus pratori *Casariano*, *Mareschal-* *co Bappenbaimio* commendata fuit. *gnatio*.

19. Maximilianus I. Imp. libenter *VVerda* versatus est: edificato sibi proprio habitaculo in *canobio*: quod adhuc *Casarium* nominatur.

20. Sub imperio *Caroli V.* tempore belli protestantium, multis afflicta est *VVerda* incommo- *Insignia eius.* dis. Sed tamen etiam nunc Imperiale oppidum est: cum nigra bicipite & coronata aquila, in *cl.* *peo* *flauo*: quæ aquila glaucum in pectore scutum paruum habet: in quo scuto, gemina litera *au-* *rea* *VV.*

In *Monasterio VVerdensi*, spina quadam de corona Christi esse fertur: quæ olim in cuiusq; spina *Corona* *Christi*. anni *parascue* sanguinem sudauerit. *Maximilianum* igitur, I. Imper. negocium dedisse suo *Capel-* *Christi*. *lano*: & *Balthasaro VVolfio de VVolfsthal* (Cæsareo consiliario, & *Camera* magistro) illius rei diligenter exploranda. *Monachos* ergo exemplar eius testimonij, quod illi ad *Cæsarem* retulerint, habere. Nescio: sit fides penes *Monachos*. Hac, ex illo memorato libello.

Fertur etiam hæc historia. Vixisse quondam in *VVerdensi* tractu (in vicinia *Laderstatij*: ubi iam *Ville tres*, seu *pradia*) comitissam quandam: cuius filius, ipsâ inuita, in matrimonium duxerit virginem quandam: non quidem nobili genere natam: sed formoso corpore, & moribus *Socrus crudeli-* *tas in nurnm.* decentibus, præditam. Matrem itaque odio nurus incensam (tanquam illustri stirpi probrum adferentis) malum ei clanculum machinatum esse. Proinde in profusione quadam, qua *Rhenus* traiciendus fuerit, curauisse illam, vna vehentem, per ministros in flumen precipitandam. Sequenti tempore, pœnitentia ductam: ut id facinus expiaret, syluam illam egregiam, cui *Foresta* nomen supra esse diximus, *Ecclesie VVerdensi* donauisse: ea lege, ut quotidie matutina *Liturgia* suo nomine celebraretur. Unde adhuc *VVerda* obseruatur: ut campana, æstiuo tempore horâ quarta, hyberno quintâ, ad semiboram pulsetur. *Missæ* tamen ab *Euangelica* ciuitate omittitur. *Copiosior* oppidi *VVerda* Imperialis descriptio: à situ, figura, portis, *Ecclesia*, *Schola*, & *Politia*, &c. auctore *M. Iacobo Maiero Binicensi*, *Bergæ* *Concionatore*:

missa ad focerum eius *M. Martinum Crusium*.

Ad oppidum *VVerdam* quod attinet: est id nonusq; adeo splendidum & amplum: mediocris *Nomen oppidi,* *tamen* & *amplitudinis*, & *pulchritudinis*: duobus insignitum nominibus. Vel enim *Sueuica* dicitur *VVerda*, à tractu & regione, eò quod ad *Sueuiam* *Germania* partem non extremam spectat: vel

Conditum est à Danubiana VVerda appellatur, à flumine Danubio eam alluente. Ipsius oppidi originem, annu-
 Manigoldo & condita, nomenq; conditoris, quod secundo loco ponendum fuerat, perquirere non possum: Ludi Re-
 Hugobaldus, Ky- florem quidem nostrum eo compellauit nomine: sed & ipse nil sibi de hoc constare ait. Pagus ta-
 burg. & Dilling- men Bergensis, oppido antiquior esse, & à quibusdam assuecatur, & vero non absimile vide-
 Comitib. Dodec- tur. Ex suburbio enim ad meridiem sito, octo domus & familia: Suburbij verò superioris inco-
 2. lib. 2. cap. 11. la omnes, exceptis ternarum adium, totidemque molendinorum familijs parochia Bergensi as-
 Crusij. scripti sunt. Inde coniecturà ferè assequi promptum est: pagum praedictum, ante oppidum condi-
 Berga vicus, op- pido antiquior. Si enim id tum conditum fuisset: certè domum istarum, ut & incolarum, à reliquo-
 Suburbium su- rum ciuium catu separatio, ad parochialia quae vocant iura quod attinet (quibus cum in ceteris
 perius. iam iisdem vtuntur & legibus, & priuilegijs) facta dubio procul non esset. Sunt etiam senio-
 res quidam, qui ex relatu aliorum se habere affirmare non dubitant: eò loci, vbi nunc suburbium
 Suburbium ad- um ad meridiem situm est, tantum aliquot piscatorias extructas fuisse domunculas: Vnde illa
 meridiem. ipsa ad parochiam Bergensem relata sint. Hoc tamen pro certo ego assuecatur non audeo. Tur-
 ris certè templi Bergensis à Gentilibus, tum adhuc loca haec incolentibus, primò adificata fertur:
 sed nec id certò mihi constat.

DE SITV ET FIGVRA HVIVS VRBIS, AEDIFI-
 cijs, suburbijs, &c.

Situs VVerda. Oppidum hoc in planitie, loco satis amano & salubri, ac per se nec in monte, nec in decliui, si-
 tum est. Ad figuram eius quod attinet, in longitudinem fertur. Vrbis plagas exteriores sic breui-
 ter delineare libuit. Ab ortu (vnde Aristoteles descriptionis initium fieri debere, libro de caelo se-
 cundo docet) montem excelsum ad dextram contiguum habet: monte Tubingensi Austriaco, &
 Figura, quoad Mundi plagas. forma & magnitudine non multum dissimilem: in quo monte Carolus V. Imperator, temporè
 belli Smalcaldici sua fixit tentoria: quorum adhuc quadam cernuntur vestigia, fossae, idque
 genus alià. In illo etiam à VVerdanis Dominis, tum temporis Duci Albano, vrbis deditio-
 nem nomine Imperatoris expetenti, ni vi eam expugnatam & dirutam vellent, clauis vrbis
 oblatae sunt, deditioque facta est: Protestantium militibus per portam Danubianam sese proci-
 pientibus. Qui mons orientem versus etiam pago ei adhaerente, Cirgshaim nomine, clauditur,
 sicut Austriacus mons vico Lustnouia. In huius etiam montis cacumine, caelo sereno, turris D.
 Vlrici Augusta, 6. miliaribus hinc distantis, conspici potest. Ad sinistrum latus Danubius re-
 ctà descendit linea in Austriam: atque ad meridiem, ferè obliquà linea, planities magna consti-
 titur, cum illa meridionali plaga concurrent, per quam lacus fluuius illabitur. Planities equi-
 dem magna, duorum aut trium miliarium, Augustam & Bauariam versus: agris & pratis
 maxima ex parte constans: Oppidum tamen & pagus interdum intermixtis (sicut Tubinga ad
 meridionalem plagam habet Derendingam, &c. ita haec vrbis Horbhemium, Aspachium, Ober-
 dorffium, ad Fuggerum spectans: vbi arx amoenissima & magnifica, oppidum Rain, &c.) per
 quam planitiem meridionalem Danubius Vlmà ad nos ab occasu delabens, haecque influens,
 ipsum oppidum in extremitate ad latus orientem versus alluit.

Siquè locus cum loco conferendus esset: refert ferè campum istum Tubinga amenum, qui
 VVerd dicitur: in quo & vacca pasci, & bonarum artium Studiosi, recreatione sua vti so-
 lent. Exinde Danubio interueniente, horti & arboribus consti, imprimis eiusmodi plurimi, in
 quibus olera conseri solent, magna conspiciuntur copia. Ab Occidentali latere, montes sunt non
 vsque adeo excelsi, syluis referti: refertque plaga haec tractum illum Tubingensem: Tubingà si-
 quis Messingam, aut Tuslingam, respicere, iter de facere, velit. Inter ipsam tamen vrbem,
 istosq; colles ac syluas, planities quadam interiecta est: pascua pro iumentis ac pecudibus, nec
 non maximam pratorum copiam (das Werniker Riedt / à VVernico fluuius) complectens.
 Ea enim in parte fluuius ille VVernicus, Nicro non multo minor, Amera verò longè maior,
 VVernicus fl. ipsum oppidum alluit, & ex ea parte cingit. Tum per meridionale latus desluens, ut sequetur, in
 Syluula. Danubium se exonerat. In ista etiam plaga, sinistram versus, syluula & nemusculum quoddam est
 (das Werdhölzlin nominatum) in quo nonnunquam mulieres, hic locorum degentes, pudicitia
 rationem parum habent.

Septentrionem versus, pago Berga superato, dimidio horae ab vrbe distante, vallis qua-
 dam sese offert: per quam Caesarea vel Kaubhemium Monasterium amplissimum petitur: nec non,
 vià regia

via regia (Die Reichsstraf) *W*eißenburgum, Noribergam, adq̄ alia eius regionis loca, peruenitur: villis aliquot in vicinia hac interiectis: cetero qui meris syluis obuersantibus, per integrum milliare, aut amplius. Vallusq̄ hac planè Tubingensi valli similis esse videtur: qua emensa quis Bebenbusium deuenire potest. Eadem quoque ferè distantia: viaque per prata similiter comparata.

Oppidi ipsius figura, ut memini, nec quadrata, nec rotunda, sed oblonga est: ab ortu (vnde initium a Oppidi figura fieri debere antea ostendi) occasum versus se extendens. De suburbijs, posterius. Ab ortu numero adificia primaria, sunt ad dextram, curia amplissima, ArchiGrammatei aedes: in quibus & Cancellaria (aliquot tantum passibus interiectis) aedes, horrea & stabula, ad Rempub. pertinentia: ibi & qui, vsui Reipub. destinati, ali solent: à Coriaria & Danubiana portis, tantum, quantum Tubingæ D. Georgij templum à Neccarica porta, distantia. Ad sinistram, è regione ferè, aedes amplissima: à Teutonici ordinis equite, vel commendatore, inculta: quibus Nosodochium conriguum est: ac non longo exinde spatio interueniente, corona caupona: in qua Illustriss. Princeps meus, huc adueniens, diuersi solet. Inde forum incipit, satis spaciosum: in longitudinem vergens usq̄ ad templum primarium, D. Virgini sacrum: omnibus & domibus alijsq̄, impedimentis vacuam, & capacissimam: praterquam quòd in eius medio, non saliens pulcherrimus conspicitur: in star eius, qui Tubingæ in foro, aut ad D. Georgij templum, cernitur. Ad huius fori dextrum & sinistram latera rectè procedendo, ac ab ArchiGrammatei adibus initium faciendo, domus vndiquaq̄ se contingunt: quæ pleraq̄ ob commoditatem à mercatoribus, pontificibus & institoribus, incoluntur. Hospitijs, caupona, domibus, in quibus cereuisia venum exponitur, ac pharmacopolio, annumeratis. In huius etiam fori medio, ad dextram ab ortu incipiendo, domus quadam amplissima est (das Taußhaus) meris constans lapidibus ad teclum usq̄. In cuius superiore congnatione, vel sphaera (Duas enim tantum habet) quæ artificiosè extructa est (Area illa nanq̄ per omnia est plana, nulla columnâ interpositâ) choreæ haberi & duci solent: idq̄ ab urbanis & paganis, à se inuicem discretis. Quod hactenus quidem, prater nuptiarum solennia, singulis Dominicis fieri consuevit: sed à concionatoribus, utpote factum ad sabbathi debonestationem, nullo verò malo eius sanctificationem spectans, reprehensum ac suggillatum, iam aliquandiu intermissum est. Hac ipsa in area, in mercatibus pellicra, calcei, pannus & alia quadam, venalia prostant: ceteris mercibus ipso in foro expositis. Quod & Tubingæ fieri bene memini. In altera & ima eius parte, vel sphaera, prima facie, forum versus, ab ortu distinctim carnes (qui huius domus locus, die Neccarica appellatur) separatim etiam ab occasu (pariete & muro solummodo interueniente) panes (qui locus, das Brothaus; nominatur) Posteriore verò facie à tergo septentrionem versus, frumenta (quæ domus pars, nomen Echrand sortita est) venalia prostantia, quibusuis volentibus precio comparare integrum est.

Cui domui ad Septentrionem adificium quoddam, forum non respiciens aut attingens, Kaishaimia publicè tantum platea interiecta, ferè annexum est, idq̄ magnum & amplum, ad Abbatem domus. Kaishaimensem spectans (Kaishaimensis domus nomen gerens, Kaishaimmer Haus) in quo magna frumentorum copia reponitur. Vnde mihi meum (ut & alijs vicinis pastoribus) à prefecto (nunc D. Iohanne Maria Iuriconsulto) & Iudice Kaishaimensi, in eo habitante, numeratur salarium. Vbi per decliu quoddam, in angulum vrbis, multis refertum lanijis (ut & locum, die Dura appellatum) descenditur.

Ad forum redeūdo, ab hac domo ex vtraq̄ parte aliquot hospitia ampla & iucūda cernuntur. Inter quæ, duo: vnum, ad Leonem deauratum: alterum, ad vrsū nigrum, nominata, præcipua sunt. In quibus plerunque Comites, Barones, nobiles, alijsq̄ optimates, diuertuntur. Sciu die zwo Herren Herbergen. Tum ad sinistram, & extremitatem ferè, fori, Templum Augustum & primarium, D. virgini sacrum, in hac vrbe cernere licet, amplitudine certe Tubingense exaquans: imò ferè eidem ex parte antecellens. Ad cuius dextram, aedes sunt parochiales: cum alijs recentibus, superiore proximo anno extructis: ac à Doctore Medico, Domino Iosepho Collario *W*erdano, viro apprime docto, incultis: occasum autem versus, adit adificium, vna cum ludo nostro literario.

Non longè hinc, ad dextram, platea ipsa fori interueniente, iterum domus amplissima, ac magnificentissimè extructa, sese offert: Dominis Fuggeris Generosis, & nunc quidem Marco Seniori, ascripta (das Pfieghaus dicta) ad quam aliquot pagi pertinent: villaq̄

- villae complures, prouentus quosdam, & redditus (Gülten) corrogare tenentur. Illa ades, nondum quidem tam magnifica, vnà cum prouentibus, VVerdanis Dominis olim assignata erant. Fuggero verò perpetuis suis interpellationibus instanti, eosdemq; demulcenti (accedente etiam, ut fertur, Senatorum inuidia, emulacione, & dissensione) sexies mille florenis vendita sunt: qua iam triplo, quadruplo, imò trigecuplo, redimi non possent. Inde platea quadam recta deducente, quae eadem adhuc cum fori platea est (Ista enim à porta Danubiana & Coriaria ab ortu initium sumens, vsq; ad finem vrbis ad occasum se extendit) ad Monasterium cruce assignatum tenditur. Prius tamen è regione ferè adium praedictarum Fuggeranarum, ad sinistram in angulo quodam, domus quadam locata extat: in qua olim monetae cudebantur VVerdanae. Die Münz/monetaria in hunc vsq; diem dicta: ac tum etiam paruo intercedente interuallo ad plateam istam rectam redeundo, alia quadam sese ostentat magna & ampla, Archigrammatei prioris Dischingeri viduae propria: donec tandem Monasterium id in ipsa vrbe extremitate & termino, occasum versus edificatum attingitur: magnum completens & habens spacium, aedificijs & alijs circumcirca septem: pulcherrimum sanè, prospectu & alijs amoenissimum & magnificum: muris ipsius vrbis ex ista parte contiguum. De quo, Bruschi in suis Monasteriorum descriptionibus. In hoc Monasterio, inter alia conclaue quoddam magnificum, Ierusalem vocatum, vel etiam Caesarium dictum, extat: quod in omnibus 4. lateribus pulcherrimis exornatum est picturis: ex quo etiam prospectus in planitiem supra descriptam, meridiem versus, iucundissimus. Templum in eo non vsq; adeo augustum, aut amplum: sed tamen effigibus singulorum Abbatum in eo depictis, alijsq; scitè & affabre factis, exornatissimum. Ad Septentrionem extat domus quadam, in rupe saxea sita, & ipsis vrbis mœnibus imposita, nec magna, nec illustris: vbi quondam arx Comitum Kieburgensium (à quibus ferè vrbe origo) fixa fuerat: & etiam num hodie, die Burg appellatur. Exterius verò stagnum, vel piscina quadam, est, Reipub. assignata.
- β. De suburbij.** Et haec quidem haecenus de ipsa vrbe mihi notatu videbantur digna. Nunc de suburbij quadam adijcere placuit.
- Coriarium.** Tria verò illorum sunt. 1. Ab Oriente, quod Coriaria dicitur, die Läderin: idq; inde, quod magna ex parte à Coriarijs opificibus incolitur. Tria tamen in eodem etiam sunt hospitia publica, ob vicinum Danubium. Illos siquidem, qui secundo Danubio Vlmâ, vel aliunde, descendunt, vel ex aduerso Vienna, &c. ascendunt, ibidem appellere, & diuertere, necesse est. Alterum suburbium ad meridiem cernitur, das Ried dictum, Insula penè formam habens. Vndiquaq; enim VVernico fluuiio ferè cinctum: ab ortu Danubio alluente, ibidemq; VVernico in eum se demittente & influente, clauditur. In quo omnes nostrates piscatores, quorū magnus est numerus, plures etiam Coriarij, ob fluuium vicinum, pauci alij diuites, suas habent sedes. In eo, etiam lignea domus: in qua boues, vacca, &c. macerantur: ut sic excrementa statim in Danubium demitti possint, ne fator exinde in vrbe exoriat. Tertium suburbium ad septentrionem, recta ferè linea in longitudinem ductum est, suburbium superius dictum. In quo & ego ades meas possideo: molendinaq; aliquot habentur publica: frumentarium, Walckmül/Segmül/Schleiffmül/ &c. Nec non campus satis late patens: in quo pannus lineus, albus reddi solet, die Bläich. Per hoc Noribergam, Nærlingam, in agrum VVerthenbergicum, Rhatiam, &c. tenditur. Sunt praeterea, tam in vrbe, quam suburbij, horti quàm plurimi amoenissimi & frugiferi: prout etiam vrbs ipsa vndiquaq; ferè istidem cincta est: quae res locum hunc, & amœnum & salubrem sine dubio constituit, & conseruat.
- VVernicus fl.** Fluij primarij sunt praedicti duo, hic praeterfluentes. 1. VVernicus fluuius, qui in Rhatia (ut hodie appellatur) ihm Rieß/circa Dinkelsbubelium vrbem Imperialem, ferè exoritur: ac (ut antea consignatum) ab occasu vrbem alluit. Inde praeterlabens meridiem versus vrbis mœnia, ad portam Danubianam in Istrum sese exonerat. 2. Flumen, Danubius est: qui in extrema tantum parte vrbem attingit: ac recta in Bauariam & Austriam delabitur. Dimidio abhinc milliari, vel paulò plus, Licus fluuius ille celebris, Augustâ descendens, in Danubium sese quoq; demittit. Sunt & alij quidam fluuioli: ij verò non celebres, ac ferè torrentes tantum: instar eius Tubingensis, so die Stainach genennet wirdt. Fundulos tamen, & Grupios, ac caneros, nobis exhibere solent. Der Raibach/ Caesara ad nos deueniens: die Schmutter/Egäfer/ &c. Qui tamen nonnunquam imbribus vehementibus se demittentibus, aluos suos excedunt, ac multum damni dare consueuerunt.
- Distancia VVerda ab vrbe.** Distat oppidum hoc Orientem versus Viennâ (ni fallor) mill. 40. Lincio 30. Ratibonâ 15. Ingolstadio 6. Neoburgo 3. Monaco (von München) sede Bauariae Ducis, 14.

Augusta ferè meridiem versus 6. Ab occasu Vlma 8. Lauingâ 3. Hæchsladio 1. Nærlingâ etiam 3. Ad septentrionem procedendo, Noribergâ 12. VVeissenburgo 5. miliaribus.

Situs huius oppidi ita comparatus est: ut qui primaria hæc loca petere cupiat, hac iter suum suscipere, omninoque præterire, necesse habeat. Gibt ein Creuz vnd Reichsstraf hie. Vnde & magna huius loci commoditas est, omnis generis rebus comparatu facilimis. Plurimi etiam pagi hic vndiquaque circumiacent: ex quibus butyrum, oua, gallina, anseres, linum, & quid non? magnâ copia singulis septimanis in urbem importantur. Pisces etiam comparandi copia facile alicui datur. Nunc eorundem propter Comitia, inopia & penuria laboramus.

PORTÆ.

Portæ primaria, per quas in urbem introitus patet, 4. sunt: singula singulis munita & Portæ ornata turribus. 1. Ab oriente, Coriaria dicta, das Läderer Thor / eodem nomine cum isto suburbio. 2. Portæ, huic ferè contigua, vna tantum ade interposita, ad meridiem, Danubiana: extra quam pons est, & magnus & validissimus, in Danubium: ligneus quidem, sed merè Pons Danubij. iligneus. Aliter hyberna glacie soluta, facile deijceretur. Qui à nauigantibus traiciendo est. Per hanc portam Augustâ, & ex Bauaria, ad nos peruenitur: estque hæc vna ex præcipuis. 3. Etiam portæ, non longè, spacio circiter 30. aut ad summum 40. passuum, eadem in plaga, ab hac distans, VVerniciensis dicitur, à prædicto VVernico fluuio. Extra quam duo pontes sunt. 1. Per quem in suburbium id, das Nied dictum peruenitur: alter, per quem ex hoc suburbio in ipsum oppidum ingressus patet: Vlmensibusque, Lauinganis, Hæchsladiensibus, Guntzburgen-sibus, aliisque, istis ex locis venientibus ad nos, introire integrum est. In cuius portæ latere septentrionali, Imperator Sigismundus depictus est: suo ornatus diademate ac sceptro, solitoque insidens. 4. Primaria portæ, superior dicitur, das Oberthor: à suburbio superiore, supra nominato: per quam Noribergam, Nærlingam, Gamundam, & in agrum VVirtembergicum, etc. iter suscipitur: indeque ad nos introire licitum est. De portis minus principalibus scribere nil attinet. Mania urbis quod concernit: ita ex coëtilibus constant lapidibus, multis ornata turribus, scilicet etiam superinducta: in ijsque tota urbis deambulando circuiti potest. Hæc de situ, figura, amantitate, & portis, urbis Imperialis VVerda.

De Ecclesia.

Ad Ecclesia urbana statum quod attinet: & illum breuibus delibare libuit. Pontificia Tempora Papi-
templa, tria sunt: videlicet 1. in Monasterio; alterum, in adibus Teutonici ordinis; tertium, sacel- ca.
lum quoddam exiguum, in domo Kaishaimensi. Quis in ijs cultus vigeat, te fugere non potest.
Templa verò sincero cultui Evangelico, dicata, itidem tria sunt. Primarium, illud D. virgini sa- Evangelicatem-
trum, amplum & augustum: cuius turris tegulis viridis coloris constat: qua & ipsa seruo (ut Ger- pla.
manica lingua vocari solet) siue ambone, exterius ornata est. 2. Templum in Nosocomio extat.
3. In suburbio superiori, S. Iohanni dicatum. In primario templo, exceptis festis maioribus, & Apostolorum diebus (observantur verò dies iidem omnes, qui in agro VVirtembergico: præter-
quam quod tertius Paschatis, & Pentecostes additus, Visitationis Mariæ ac Michaëlis festum, solenniter etiam celebrari solent) his inquam exceptis, hebdomadatim quinque ordinaria habentur
conciones. Die Mercurij vna, quam preces subsequuntur publica, Litaniam dicta. Die Veneris vna. Conciones.
Die Solis tres: quod ut Tubinga quoque moris est. Incidunt tamen nonnunquam etiam nuptia-
les: quæ plerumque die Lunæ, aut Martis, habenda sunt. Etsi autem eiusmodi incidunt, ut & feriat
dies: ordinaria tamen nihilominus non intermittuntur conciones. In Nosodochij sacello, die Iouis
etiam, concio habenda Diacono incumbit. In D. Iohannis templo nullæ præter funebres habentur.
Concionatorum numerus, ternarius est. 1. Pastoris. 2. Diaconi. 3. Subdiaconi, fungitur mu- Concionatores.
nero. Pastori quidem duæ hebdomatim, exceptis feriis, incumbunt conciones: vna, die Mercurij
ante preces publicas: altera die Solis matutino tempore: ut & omnibus festis diebus alijs. Diacono
etiam cuiuslibet, itidem duæ: vna, vel die Iouis in Nosodochio, vel Veneris in primario templo: id
quod alternis facere consueverunt. Altera autem in parochiali & primaria Ecclesia, Die Solis
vel à meridie, vel vespere, Nuptiales itam, & funebres, Diaconis, alternis vicibus iam muneris susti-
nentibus, omnes demandata sunt: nisi pastoris operâ ad id peculiariter expectatur: quod tamen ra-
rò fit. Pastorem nunc hic in urbe agit M. Conradus Kircherus Augustanus: Diaconum, M. Kircherus.
Michaël Freimannus VVerdanus: tum, M. Matthæus Rætingerus Norlingensis: viri & docti,
& pietate præcellentes.

Salarium

- Salaria.** Salarium pastoris est trecentorum quadraginta florenorum: vniuscuiusvis autem Diaconi 225. exceptis honorarijs, ob funebres aut nuptiales conciones habitas, eisdem exhibitis: Ac singulis sex septimanis bis omnibus, vt & Ludi Magistris, salarium domum suam mittitur: nec ea de causa quisquam horum pedem domo efferra cogitur. Prater nummos autem presentes, nil frumenti, aut aliorum, ipsis pendi solet. Tres etiam sunt, qui Ecclesiasticorum bonorum & reddituum curam gerere tenentur. Duo, ex Senatu: quorum vnus plerumq; consulis fungitur munere: tertius, ex ciuium cætu: à quibus etiam annuatim Senatui rationes reddenda sunt. Totidem quoq; rebus & prouentibus Nosodochio deputatis sunt præpositi: itidem duobus ex senatorio, tertio vero ex ciuium, ordine ascitis. Est vero pagus quidam, Cirgishaim nomine, cum suis decimis & alijs prouentibus Nosocomio ascriptus. Non pauciores numero, eleemosynarum erogationi & distributioni in pauperes, deputati sunt (sicut & curationi bonorum, in leprosos conferendorum) eaq; eleemosyna, partim iam antiquitus constituta, & (vt loquuntur) Religionis ergò fundata, sunt: partim singulis Dominicis diebus, vt & nuptiarum celebratione, in templo, sacculo à certo ad id conducto homine circumgestato, colliguntur. Postmodum ab ijs ipsis, pro cuiusq; indigentia dispensantur. Quadam etiam eleemosynæ tenore foundationis, vel alijs de causis, certo anni tempore & diei destinatae sunt. Ecclesia status, Dei per gratiam iam tranquillus est: plarisq; ciuibus omnibus, in primis toto Senatorio ordine, sinceriori Augustanae confessioni, imò Euangelica doctrina, additis: paucis vero adhuc, Idololatriæ, & fecibus Pontificijs, applaudentibus. Reditus parochia, vel Ecclesia, magni esse dicuntur. Qui vero sint, mihi non satis constat. Quidam ter mille florenorum annuatim esse volunt. Schola, Ecclesia haud immeritò annectitur: vt quæ eius seminarium esse debeat. Ei vero regenda, duo tantum præfecti sunt: videlicet Rector ludi literarij, vnà cum collega, quem Cantorem vocare moris est. Rectoris munere nunc 40. annos functus est, M. Paulus Gedelius Kauffburensis: senex quidem & emeritus, at corpore adhuc vegeto & valido. Cantoris partes sustinet Iohannes Geigerus: patre Matthæo Geigero, Cirgishaimij Ecclesiastico quondam fungente Ministerio, nunc in calis æuum agente, prognatus. Prælectiones Rectoris ludi sunt: Dialectica, Rhetorica, nî fallor, Græca & Latina Grammatica: quæ præcepta ab ipso ludi Rectore, vt audio, collecta, nullo alio certo autore adhibito, Discipulis proponuntur: vsu præcipue eorundem monstrato. Coniunguntur etiam ymoxi Græca insigniores, ex omni generis autoribus (per quem vero factum, me latet: à Iacobo Hertelio, nî fallor) in vnum corpus digesta ac compertata. Omnia ex proscripto Melanchthonis. Autores præterea, qui in Scholis triuialibus ferè iuuentuti proponi solent: vt Terentius, Cicero, & quadam Erasmica, ac Græca Euangelia. Habent & sua styli exercitia. Cantoris officium requirit, elementa prima tradere pueris, Alphabetarios instituire: quod tamen à Rectore etiam ludi fit. Musicam item coniungere vocalem: cuius exercitium singulis ferè diebus agitur. Salarij nomine ludi Rectori & Magistro 133. Cantori 52. ordinariè penduntur floreni: præter angariæ precia à Discipulis annumeranda: quorum quilibet singulis angarijs 6. crucigeros soluere tenetur. Pro ijs vero, qui vel peregrini pauperes, vel alioqui tenuioris fortune sunt, ex arario (nî fallor) publico, vel certè Ecclesiasticis de bonis, à Magistratu satis fit. Pauperes hebdomatim bis (vt & Tybingæ) canendo ostiatim stipem colligere solent: ac quod collectum est, à Magistro ludi in eos distribuitur. Hac etiam hætenus.
- Mendici.** De scholis (vt vocant) Germanicis nil subijcio: quarum, iam tres, nonnunquam plures, hic habentur.

De Politia.

De Politia huius vrbis rerum administratione, multa scribere, meum non est: vt cuius ratio maiore ex parte me fugiat: in quam etiam inquirere, animus nunquam fuit. Quod vero meam non effugit notitiam, breuiter ad calcem annectere placet.

- Senatus interior.** Rebus pro more aliarum etiam ciuitatum, 12. præfecti sunt: excepto consule, isto munere tunc fungente publico, & Archigrammateo: qui omnes Senatus interior dici solent. Consulium autem numerus, ternarius etiam est: qui rerum administrationem ita annuatim inter se partiuuntur, vt quisq; 4. solùm menses, publicum istud munus gerat. Quibus elapsis, alij ex suo ordine id committit: donec res in anni circulum, ac ad primū redeat initium: quod sic perpetuò obseruatur. Eorum vno rebus humanis exempto: alius ex Senatorum numero, in eius stationem substituitur. Ex Senatu etiam aliquis prætorem agit (Statt Ammann) ad quem res multà pecuniaria digna deferuntur. Qui etiam altero ex Senatu, ac tertio ex ciuium cætu, ad id quidem deputato, adhibitis: pro arbitrio, & iudicio suo, deliquentibus eam irrogare solet. Is ipse etiam suis cum consortibus, prædictis

prædictis duobus, per lictores publicos, maleficos, eiusq; farinae homines, ad vincula & carceres pertrahere, in mandatis habet: & ex officio facere tenetur. Commemorati tres consules, vna cum ^{A Edili.} prætore, ediles etiam dicuntur (Die Baumaister) vt qui primas in senatu teneant: alibi, die Geheimen dieli. Hi vero nil ferè reliquis senatoribus inscijs, aut non assentientibus, suscipiunt & faciunt. Ab his autem, adiuncto Trichi Grammateo, singulis sabbathi diebus, Ministris vrbis publicis, quicunq; sint (puta cementarijs, fabris lignarijs, viarum publicarum stratoribus, aurigis, vigilibus, portarum custodibus, licitoribus, lignorum casoribus, buccinatoribus in templi turri constitutis, idq; genus alijs) stipendia sua, in curia annumerantur. Et hic quidem senatus, vt vocant, interior est. Quidam etiam ex ipsis Ministros publicos obseruare tenentur, quo suo defungantur munere: ac præcipue, ne quid in agrorum ad Rempub. spectantium cultura negligatur. Præter hosce vero & alij 70 viri, ex ciuium numero selecti sunt: septuaginta vocati, die Siebens ^{Septuaginta} higer: qui & honestiores esse, ac potiori, quàm alij gregarij ciues, loco haberi debent. In rebus ^{viri.} maximè arduis, totam Rempub. concernentibus, nonnunquam in consilium adhibentur: ijs officia etiam honestiora demandantur: ex his quoq; senatoribus, vno vel pluribus, decedentibus, alij in eorundem locum & ordinem substituuntur. Prouentus huius oppidi, alioquin non magni (Tu- ^{Prouentus.} bingam enim adæquare non videtur) satis ampli sunt: ita, vt nullo obstructum sit ars alieno. Et vulgatum hic ferè est, quod dici solet: VVerdanis non defuturam pecuniam. atq; sapientiam, vi- ^{Mercurius an-} roq; prudentes. & rerum gnaros. Sed & hoc de alijs ciuitatibus quàm plurimis, rectissime dici & ^{nerarij.} afferari potest. Mercatus quotannis duo obseruantur. 1. Ipso inuentionis, vt vocant, S. crucis ^{Mercurius an-} die. 2. vero, Galli festo. At vtq; biduum, aut triduum, durat: magnâ hominum copia affluente. ^{nerarij.} Alioqui singulis sabbathi diebus hebdomadatim mercatus habetur (Wochenmarkt) in quo vi- ^{Sylua.} aualia, frumenta, & alia, copiosissime prostant venalia. Ad Politiam (vel potius Ecclesiam) et ^{Sylua.} iam sylua quadam amplissima refertur: à quadam prædiuite (nisi me fallit memoria) Comitiſſa non longè abhinc habitante, Ecclesie dicata: ea conditione & nomine, vt singulis diebus Missa ma- ^{Ligna.} iucina prose, & sua salute ac incolumitate, celebraretur: Ex qua sylua, pontes, ad es publica, porta, & alia, reficiuntur. Quotannis quoq; ligna focis inferuentia, in ciues distribuuntur: certis legibus, ^{Ligna.} quantum cuiq; pendendum, ea in distributione obseruatis: qua ligna ab ipso senatu cadi curantur, merces etiam ab eodem soluitur. Ea tamen postmodum quando ligna eroganda sunt, à ciuib. resti- ^{Ligna.} tuitur. Domus quoq; lateraria, extra urbem (Berge vicina) ad hanc pertinenti Rempub. sita Lateraria offi- ^{Ligna.} est: ad quam ex modo nominata sylua, haud parum lignorum confertur: quibus & lapides & co- ^{Ligna.} gula excoqui possunt, hac lege, vt & cocti lapides ac tegula, & calx, minori ciuibus, quàm alijs (ex- ^{Ligna.} traneis & peregrinis) diuendantur precio.

Syndicus huius Reipub. est Doctor L. L. celebris, & senex, N. Seuterus Halensis Cugu. ^{Syndicus.} sta habitans: Trichi Grammateus vero, Georgius Cuno Augustanus. ^{Archigramma-} ^{teus.}

Et hæc quidem omnia, te sic rogitante, venerando Domine socer, hoc modo delineare, ac tu- ^{Sy-} multuarie in chartam conijcere, volui. Tu ipse etiam corrigere, formam & colores inducere, ^{Archigramma-} omniaq; in ordinem, qui arriserit, redigere poteris: ac si quicquam desideraueris amplius, me mone- ^{teus.} re. Faciam, modo & mihi eius detur copia, meamq; id non effugiat noticiam: vt, quàm fieri potest ^{Sy-} citissime, ad te deferatur, Vale. Scriptum 16. die Iulij, 1594. VVerda Sueuorum. ^{Archigramma-}

L A V I N G A.

Oppidum superioris Palatinatus est, ad Danubium: loco plano, fertili, & amoenissimo, supra Lauringa situm. ^{Sy-} VVerdam, inter Dillingam & Gundelfingam, situm. Inest arx munita: inest præter alia Templum, ^{Archigramma-} vnam præcipue magnitudinis: inest schola bene constituta: vbi lingua, artes, philosophia, & Theo- ^{teus.} logia, docentur accuratè: Rectore hoc tempore, D. Simone Ostermanno, viro doctissimo & huma- ^{Schola.} nissimo. Instituta pie est à principe VVolfgango: clementer à filio eius, Palatino Philippo Ludo- ^{Schola.} uico, fouetur & ornatur. Celebres dedit homines Lauinga: Albertum illum magnum, anno 1250. ^{Schola.} moriturum: & virginem illustrem Geulinam, circa 1250. viuentem: de quibus, in Annalibus no- ^{Schola.} stris plura. Viuunt ibidem inter plures alios, qui in schola vtiles operas præstant. M. Ioannes Blof- ^{Schola.} sius, Physica & Mathematica: & M. Iacobus Cellarius, Ethica, professores. In Ecclesia purè ^{Schola.} Euangelij doctrina sonat, quam diu iam etiam in schola, D. Philippus Hailbrunner explicuit. ^{Schola.} Mittuntur inde, fundamentis bene iactis, identidem bonæ frugis studiosi ad Tubingensem Aca- ^{Schola.} demiam. Viuit deniq; ibidem præclarus Medicus, Græcè & latine doctissimus, & è scriptis suis notis- ^{Schola.} simus, D. Martinus Ruelandus.

DE

*Augusta anti-
quitas.*

ANTIQUITAS huius inlytae vr̄bis, tanta est: vt ex vulgaribus eius Annalibus in-
telligi possit: vr̄bis quoq; Troia temporibus, aut etiam antè, fuisse. Troiam autem reperi-
mus, anno ante Christum exhibitum 1491. conditam, & 1181. anno captam fuisse. Initiò paruum
quid Augusta fuit: à populo rustico & barbaro habitata: sicut omnium rerum magnarum princi-
pia, minutà esse solent. Postea ab Amazonibus capta (circa 1030. ante Christum) praefectum ac-
cepit: qui eam firmiorem reddidit. Aliquot annis (fortè 12.) ante aduentum Domini, à Romanis
(quando Augustus imperabat) bello frustra petita est. Triennio post, per Tiberium Drusum,
priuignum suum, Augustam obtinuit Augustus. Quam Drusus, validis mœnibus firmatam, Au-
gustam nominauit, cum aliud antea nomen habuisset.

*Nomen eius.**S. Lucius.*

Anno Christi circiter 184. S. Lucius Augusta docuit religionem Christianam. Multi hanc
amplexi sunt: ceteri, qui Syluanum & Cybelen colebant, Lucium coniecerunt in puteum, lapidi-
busq; petierunt. At tamen à pijs extractus, & sanatus, curiam Rhætia petijt, ibiq; obiit. Persecu-
tione deinde Augusta orca: Christianismus rursus abolitus fuit. Successu verò temporum, restitutus
est: quamuis ne tum quidem semper subsistere potuerit: sed tamen restitutus est tandem la-
boriosè: & episcopatus stabilis excitatus. Mansit hac vr̄bis, quando Francorum erat Rex Clodo-
ueus Magnus, adhuc in fide Romanorum: sub Seuerino pratore, circa 500. Christi: & modò 538.
anno, Romanis omni Germania expulsis, Dietsbalduus eam Vicarius Regis Francia gubernauit:
teste Achille Gassaro in M. Scr. Chronicis.

*Quando Roma-
nis Augusta ad-
empta.**Calamitates eius.*

Calamitates magnas Augusta passa est: præcipuè tempore potentissimi Hunnorum Regis
Attila: qui circa 450. Domini vixit: & tempore Oihonis I. ab Ungaris: quos tamen hinc anno
955. maximâ strage ante vr̄bem Augustam affecit. Inde 956. Templum S. Ioannis, & 964. ca-
nobium nobilium virginum S. Stephani (qui locus tunc adhuc extra vr̄bem erat) à S. Vlrico Epi-
scopo, in memoriam tantæ victoriae, aedificata sunt.

Sed de his rebus, & alijs multis, lib. 3. Munst. 344. & sequentibus capitibus, atq; in Annali-
bus ad annos suos, per multa diligenter scripta sunt.

De Episcopis aliquot Augustanis ex M. Scr. Achillis
Gassari, & Marci Henningi.

Episcopi aliquot. 1. Adolgero, vel Vdalgero, vel Olgero, 14. pontifici Augustano (qui 848. electus, praefuit
S. Vlrici episto-
la. Episcopatu 16. annos) Gassarus tribuit illam Epistolam: quæ hodie perperam S. Vdaltrici no-
mine circumfertur, contra Nicolaum I. pont. Rom. (qui 860. sedit) cælibatum sacerdotibus præ-
cipientem.

Contra imitacionem sancti.

2. Idem ait, in Neodegarij, Episcopi August. 15. (qui 16. April. 869. obiit) sepulchro (apud
S. Afram ad latus S. Zymperii Episcopi, cubantis) Epitaphio inscriptum fuisse: vt omnes id le-
gentes, à Deo misericordiam illi implorarent. Id postea, cum Neodegarius, vt Diuus coli, & pro
vitijs intercedere putari, ceptus fuisset, à Monachis abrasum esse.

*S. Maria Tem-
plum.*

3. Cum anno 1012. ordo D. Benedicti, in ade Afrana, siue D. Vlrici primùm institutus fuis-
set: & à Brunone 29. Episcopo Augustano (Bruschio, 17.) sacer thesaurus cum libris, & potiori-
bus rebus, ex eadem ade, in summam matris virginis ad eam translatus esset: ibi cathedralis hæc
Ecclesia, quæ antea cum Afrana fuerat coniuncta, penitus ab ea fuit segregata.

*Ecclesiastica
quædam dona-
tiones.*

4. Vixerunt circa 1030. August. Episcopus 33. (Bruschio, 31.) Sigefridus: & Abbas Vlri-
chianus 9. Sigehardus. Episcopus totam Cellensem Villam, & Merdingensem Ecclesiam, cum do-
tinis, cathedrali suo collegio donauit salutis ergò.

Confraternitas.

Abbas, ratificatione Episcopi, in perpetuos annos constituit: vt singulis annis vnicuiq; Ma-
riano Canonico: qui in diuorum Vlrici & Afræ festiuitatibus, tum summo officio, tum vespertinis
precibus, apud eius templum interesseret: duæ amphoræ Ctesini vini, & duodecim simlaginei pa-
nes: in presentiam, vt vocant, distribuerebantur. Idem, confraternitatem sempiternam, pactis sus-
fragiorum mutuis subsidijs, cum Hirsaugiensi Abbate 12. VVilhelmo contraxit.

FAMILIAE VETERES PATRICIAE, AUT INSIGNIO-
res: quæ ante 400. annos, & citra, Augustæ vixerunt, aut viuunt.

Ex M. Scr Henningi, τὸ ἀγνώστῳ.

EXTINCTAE.

Buschelini. Stolzheribij. Rindereri. alij, quàm hodierni huius nominis opifices. Munneri, 1. Augustana seu Vetteri. Renūciato iure ciuitatis, migrarunt ante 100. circiter annos Dona VVerdam. Ibi re- famula veteres. periuntur ipsorum se pulchra & insignia. Onforgij. Hangenori. Gossenbroti. Vægolini. Gollen. Extincta. boferi. Portneri. Bachij. Luitfridi. De Hoy. Hofmaieri. Cunzelmanni. Schongaueri. Fendeni: non illi, qui hodie sunt opifices. Rapoldi. Hurlacheri. Dillingeri. Pffeltleri, vel Pffattneri. Fideleri. Langij: ex quibus Matthaus, cardinalis Salzburchensis erat. Raunsburgeri. Quorum vltimus, nomine Leo, doctus Davidis Byrglij priuignus, Christophori E. ἀδελφῶν, καὶ τῆς ἀκαθαρσίας, caelebs superioribus annis obiit. Kargenij. Galdochsij. Hollenij. VVinkelri. Felckvveimi. Kreileni. Priolli. Bærwolfs. Schrotij. Hurnaustij. Breuningi. Krentzij. Glan- neri. Halbbærri. Morkopsij. Muleiseni. Hailiggraber. Zollraigeri. Eulenthaleri. Durnaueri.

RESTANTES.

Langenmantelij vom Sparen/cum rubro cuneo vel trigono, in insignibus. Langenman- Adhuc viue. telij vom R. quia gerunt R. in insignibus. Rechlingeri, ciuitatem anno 1300. adepti. VVelfe- ri. Hærvvarti. Ilfungi.

FAMILIAE IUNIORES, ID EST, EORVM, QUI A

Magistratu cooptati sunt 1538. aut matrimonijs peruenerunt ad ius

2. Recentiores familia.

Prytanci, der Herrenstuben.

EXTINCTAE. Augustæ quidem.

Argouij. Egenij. Idem sunt: & à Casare Sigismundo nobilitati, postea se Argouios no- Extincta. minarunt. Artzij. VVaraufsij. Dachsij. Dendrichij. Puttingeri. VVimbachij. Horneri. Cam- mereri. VVilbreckij. Rudelthoferi. Nærddingeri. Reiningi. Erlingeri. VVielandi. Engel- schalckij. Blossenij. Rudolphi. Zottmanni. Ridleri. Fuchsmagij. Gyverlichij. Pffisteri. Vitto- lij. Taigscherr. Gumpoldi. Scambachij. Granderi. Zelleri. Drechselij. Rotbasij. Retzelij. Frickingeri. Patrichij. Marlini Dietenhaimer. Tuschchereri. Mangmaister. Koleri. Dotte- nij. Hærnlini Bærckmaieri. Miellichij: prater vnum ἀγνώστῳ, non Augustæ. Sighardi. Meuringi: prater vnum ἀγνώστῳ. Abershoferi. Lieber. Schmuckeri. Preuschuchij. Euslinger. Erd- vveimi. Eber. Schreieri. Tegenij. Raiferi. Eggenbergeri. Hemmerlini. VVolsij. Alfuggeri. Funckij. Gabneri. Hausstetteri. Schæveri. Stuntzeri. Regelij. Heckelij. Greslini. Scheutlini. VVimber. Adleri. Nalli. Ketzerei. Katzbecki. Ortelij. Repphunij. Eppschoueri. Mulleri. Nadleri. Galdneri. Von der Rosen. Heißij. Schvvarz. Königsbergeri. Vngelteri. Pockij. Grimmij. Pringilij. Schneidori. Ratholdi. Heubleri. Lamparteri. Brischeri. Straußij. Vog- lij. Schalleri. Hagkij. Koboldi. Sattelini. Stebenhaberi. Strengij. Schvveicklini. Kressij. Mün- zeri. Schmidij. VVildij. Giengeri. Eifelini. Halleri.

RESTANTES.

Remij. Sultzeri. Laugingeri. Im Hoff. VValtheri. VVlettij. Endorfferi. Peuringeri. Adhuc viue. Honoldi. Mulleri. Grackij. Baumgartneri. Ehem. Heintzelij de Menchinga. Heintzelij de Danubio: ex quibus erat pius & sapiens arcani Consilij Senator. Ioannes Baptista. Schellenber- geri. Fuggeri. Puroneri. Hochstetteri. Von Stetten. VVursing. Reihingi. lungii. Stamleri. Vittelij, e Tyrolis Comitatu. Bemer. Bæcklini. Zallingii, & Zechu, VVirzburgo. Temü, Sa- lzburgo. Hartliebii. Memmingâ. Steudlini. Menhartii. Seitzu. Bummelin. Haugenii. Manli- chii. VVeissenii. Neibardi. Baleri. Hoelii. Hormanni. Væblini. Remboldi. Butzenii. Hoferi. Rhoti. Krausii. Linckii. Rentsii. Rosenbergeri. Mertzii. Zangmaisseri. Hargnaueri. Maieri. Hopferi.

Monuit autē 1538. Senatū de supplendo patritio per hos ordine, Consul Georgius Hærnuartus.

CLARI ALIQVOT ANTIQVORVM TEMPO-
rum Augustani.

1. Gerungus Amberger, Camboduni Abbas ἀγνώστῳ, anno 838. vsq. ad 848. Quem Bru- Augustani vete- res clari. schius ad annos 861. & 872. refert.
2. Magister Matthaus Chorsangius, circa Christi 1094. vehemens Augustæ concionator: Chorsang. pro imperatore in Pontificiam tyrannidem inuebens: & nobilium nimias de plebe exactiones ex- agitans.

H b b b

agitans.

Biber vel Zumarhusam. Langenauuam. Oberdorffam. Bernstetam, sub qua vetus oppidulum Albeck. Dillingam, ad quam oppidum Gundelshinga pertinet. Hachstetam. Laugingam, Fornam, Giengam. Tættingam, sub qua oppidum Haidenbaimum. Laurim. Lorcham, vel Gamundam. Alam, ad quam oppida Bopfinga & Elauanga pertinent. Auskircham. Dunkelshubelam. Vtzmaringam, sub qua op. Oettinga. Nærdlingam. Vbi propter multitudinem, ad anniuersarias nundinas concurrentem sacerdos ali solebat: qui pigris hominib. ultimam Missam, singulis nundinarum diebus, tempore meridiano celebrabat: que appellabatur somnolenta Missa, *Missä somnolentä*. Die Schläffermess. Verdam, oppidum Imperij. VWellenbaim. Rhein. quo Neuburgum *Da 1a*. nubij spectabat. Hertzhausam, vel Schrobenshausam. Hohenauarum. Tobenriet, sub quo op. Fridberg: alioqui ad Bauaria Ducem pertinet. Duntzelbach, Scheuringam, Hobendorff. Eettingam, quo pertinet oppidum VWellhaim. St. ff. quo Landspurga Bauaria. Sub his 41. Decanatus, Episcopo facultas est 1000. parochias conferendi, aut collatas confirmandi.

Subsunt etiam seminarum monasterijs, Augustanae: Priorissa S. Catharina, Magistra Priorissa, Magistra, Priores. Stella, Magistra S. Ursulae. Marium canobijs, Prior Dominicae.

Est Augusta Iesuitarum quoq. collegium: quod solum immediatè est sub Papa: caetera vero, sub spirituali Episcopi curatione.

In Cameram Papalem Episcopus quotannis Annata nomine soluit. 800 fl. Imperio vero, Annata expeditionem suscipienti (tanquam Regi Romanorum, qui velut coronam à Pontifice Romano adipisci) ad Romanam professionem simplicam 42. equites, & 200. pedites, suo sumptu exhibet.

Politica ante annos officia Episcopatus, vel Collegij.

Marescallus: qui erat de Donnerberg. Truchsässius: quidam de Rullenthal. Schenckius: Politica munera de Blanckenberg, & de Erringen, & de VVal: hi tres, ordine alius possident alium. Camerarius: qui Episcopatus. dam de VWellenburg.

Expirant interea hae familiae.

Nunc his funguntur muneribus, Baumgartneri, Stadioni, VWellenij, & Hoheneggij. Plurima alia de vrbe Augusta, ad suos annos in Annalibus retulimus.

DE VRBIBVS ALMANGAVIÆ, MEMMINGENSI & CAMPIDONENSI.

CAPVT XIX.

MEMMINGA.

OPPIDVM hoc, oratione quadam à Moderatore scholæ Memmingensis fidelissimo, amico meo pia memoria charo, Ioanne Lango, celebratum est: quam ibi per adolescentulum recitandam curauit.

Existimatur autem, iam temporib. Constantij & Iuliani Imp. qui circa annum. 350. *sa-* Memminga antiquitas. lutis vixerunt, fuisse.

Dicitur conditor eius Memmingus, vir praedites: qui in fame dira, ut homines ali possent, multis eorum conductis, adificauerit. Vnde nomen Memminga esse à Memmingo conditore, & Nomen, à multitudine conditricis, quasi Mengenmann. Sicut & hodie per multi ruri habitantium, Memmingam non aliter nominare possunt, quam Mengenmann. Sed hæc, penes existimatores suos sint. In descriptione namque Campidonensis Monasterij (de quo copiose, parte 1. Annal. lib. 12. cap. 3. scripsimus) reperitur: anno 777. pagum fuisse, Grunefurtum (viride vadum) Grynefurtum, appellatum: & ad primum Campidoni Abbatem Andegarum pertinuisse.

Situm autem est in planitie amœna optimi aëris, nec pesti obnoxio. Agros habet frugum situs illius, feracissimos, & hortos pulchros. Intersecatur à riuo vtili: qui non aliter, quam communi nomine Bach/nominatur: nec vnquam byemali frigore congelascit.

Distat ab vrbe Vlma 6. miliaribus: Viâ secundo illo amne ferè plana, & iucundissima. Via vltimam versus.

Loca, descendenti occurrentia, hæc sunt.

Memminga, Omadinga, Hatmerdinga, j. milliaria.

Pfallhaim, Blas, j. mill.

Kalmuntz Filtzingen, Ober vnd vnder Aich/y. milliaria.

Hbbbb 2 Tiffen,

- Tiffen, Bellenberg, Veringa, 1 mill. Ulma. mill. 2. A Campidono, 4. milliaribus abest.*
Portas habet Memminga 7. quarum 5. maiores sunt.
- Porta.**
1. *Campidonensem. Rempterthor/ ad austrum, quod Campidonum ducit.*
 2. *Amphoranam, Krugsthor: forte, quod olim plures ibi figuli habitauerunt. Ad occasum sita est, ut & sequens.*
 3. *Westertthor. forte à Zephyro, vom Westwind. Al. Schwesterthor. sororum porta: à Parthenone, olim proxime adificato.*
 4. *Inferiorem (respectu eius, quâ Campidonum, ad Alpes versus ascenditur) Niedergasferthor: ubi suburbium (muro cum reliqua urbe coniunctum) Septentrionè & Ulmam versus est.*
 5. *Introuissoriam, Einlath: quod nocturno tempore homines introuiduntur, & emittantur. Situm est in angulo suburbij & urbis: Orientem versus à Septentr. circumfleclendo. Est minor ceteris portis: sicut & postea septima.*
 6. *Calcariam, Kalksthor: ab officina ibi calcaria, ad Orientem. Opponitur Westermana portæ: cum ab altera ad alteram, una longa & lata, perpetua via sit.*
- Via Augustam versus.**
7. *Tilianam, Lindenthor/ itidem ad Ortum: Exitur ab hac parte per 10. milliaria Augustam. Loca intermedia sunt hæc. Memminga, Barga, Vngerhaus, Westerbeim, Schlegelberg/ Knaus, Ramlach/ Mindelbaimum op. Hucusq; 3. milliaria. Inde Maxzenfues, Angelberga (ubi, arx nobilium Rhetaimiorum) Simlach/ Hiltensinga, Manchinga, mill. 3. Inde Witelstetten/ Groß Aittingen/ Dinningen/ Beckingen/ Augusta 4. milliaria.*
- Politia.** *Respublica, partim ab optimatibus, vel Senatu, administratur: partim à populo, quia sunt 12. tribus. Ciuum magna pars, mercatura studio dedita est: magnus numerus texendo lineo & gossipino panno occupata quem Golschen vocant: ad quam operationem ditiores, eis pecuniâ subueniunt: & pannum inde cum lucro vendunt: qui etiam in Turciam, non modò in varia Christiani orbis loca, exportatur. Multa sunt apud Memmingenses honorata familia, diuitijs prædita multa: ut, Freiburgeri, Bessereri, Funccij, Zuckeri, Wolfhardi, Zangmeisteri, Scabenhabeti, Sattelini. Magna humanitas & affabilitas ciuium.*
- Textores.**
- Familia honorata.**
- Ecclesia.** *Ecclesia Evangelicos Doctores habet: fidelissimè viam salutis, ex verbo Dei monstrantes: quorum primarius hodie est, poff M. Dauidem Cunilaum, M. Ioannes Langius. Ante annos 80. circiter, ibi Doctor Theol. vixit, Iodocus Gainus Gynzburgerensis: vir præstans, & prophético spiritu præditus. Qui inter concionandum innuebat: instare tempus, quo Antichristus spiritus oris Domini esset consiciendus. Eum secutus est Christophorus Schapplerus Sangallensis, Theol. Licentiatus: qui apertè in errores pont. Romani inuectus, & auidè auscultatus est.*
- Gainus.**
- Schapplerus.** *Delapsus autem in suspicionem Rusticani tumultus: cum à fæderatis Sueuie quereretur ad supplicium: mirè elapsus in patriam est, ibiq; usq; ad senectutem docuit. Nec multò post Memminga, more aliarum Imperij ciuitatum sacra pontificia abrogauit. Secuti sunt postea pij concionatores: qui & in bello Germanico, Religione sincera valde periclitante, multa passi sunt: Bartholomæus Bertalinus, Magnus Michaël, & alij.*
- Templa.** *Templa Evangelica, duo sunt. Primarium, D. Martino: alterum, D. virgini, consecrata:*
- Monasteria.** *Monasteria quoq; duo: Monachorum Augustiniani ordinis, & virginum, sacratarum. Est & adificium D. Antonio dicatum: in quod, qui morbo ab eodem sancto nomen sibi vendicante laborant, recipiuntur:*
- Hospitalia.** *Sunt præterea duo Hospitalia, maius & minus. In illud senes, ægroti, & infantes, recipiuntur: in hoc, viri & femina, ætate in laboribus exhausti. Sed & tertia domus est, à tribus Regibus denominata: similis conditionis hominibus sustentandis attributa. Atq; etiam ijs, qui bene de Repub. sunt meriti, vel aliàs pij, & boni sunt. Extra ciuitatem, duo Nosocomia: vnum, leproforum: alterum, alijs morbis laborantium: quo & peregrini admittuntur. Singulis quoq; hebdomadibus, elemosyna in egenos distributio fit. Scholam Memminga habet latinam bene constitutam. Cui diu præfuit Ioannes Cleberus, doctus & bonus vir: deinde, Martinus Crusius, ab anno millesimo, quingentesimo, quinquagesimo quarto, usq; ad millesimum, quingentesimū, quinquagesimū nonū, quo Tybingam migravit. Præterea, M. Nathanaël Cleberus, Ioannis F. & post hunc Ioannes Langius cuius initio meminimus. Cui succedens filius M. Dauid, iam diu bene præest: Et Schola sub his Langijs, in cænobium S. Elisabethæ translata est: cum antea fuisset iuxta rituum, ubi Zangmaisterana est domus, & scholastica dicta balnea.*
- Nosocomia.**
- Schola.**

Valde mundas plateas Memminga habet: aquisq; & fontibus (praesertim elegantiam ab ^{Mundities oppi-} aliquot annis fonte in foro) abundat. ^{di.}

Murus circumiri intus vna hora (superiore in loco, vbi pinnacula) facile potest: & tegulis ^{Magnitudo.} contectus est. Saep audiui, cum ibi essem, circuitum eius esse aequalem Vlmensis vrbis ambitui (περιβόλος) vno interturris (spatio inter duas turreis, μετ' ἀνταρτίον) excepto.

Narratiunculae duae Ioannis Nideri (circ. 1436. viuentis) stylo eius barbaro.

Quidam Constantioli, inquit, de ciuitate Augustesi blasphemiam habitatus vicio, sibi pæ- ^{Blasphemia an-} nam talem indixit: vt, quotiens blasphemiam os suum exiret: statim, vel eadem die, proprijs mani- ^{tidotum.} bus guttam sanguinis, graphio, siue stilo ferreo mediante, extrahere vellet. Fecit igitur, & sanatus est tandem.

De quodam viro prudenti consulatus oppidi in Memmingen Augustensis diocesis, audiui: quod idem se videns ad blasphemias assuetum: voluit, quotiescunq; blasphemiam diceret: vel Dei nomen irreuerenter nominaret: eadem die permanere se sine dispensatione à vini vsu. Quo serua- to, à crimine liberatus est, & à consuetudine mala. Haec, ex illo. Quam autem multos, eruditione & virtute praestantes viros, nostro seculo Memminga dederit: lib. 5. Germanogracia nostra cog- nosci potest.

CAMPIDONVM.

Ciuitas haec Imperialis, in Almgauia inter Memmingam, Isnam, Leukircham, & Kauff- ^{Campidoni si-} beuram, sita est. Vetusissimam esse originem eius: intelligi potest ex descriptione Monasterij: ^{tus.} quam parte I. lib. 12. cap. 3. Annalium posui. Reperiuntur etiamnum circa ipsam subinde, anti- ^{Antiquitas.} qua Romanorum monetæ: quarum aliquot superioribus annis, prudens & eximius vir, Raimun- dus Dornius ibi senator, ad me misit. Vnde colligitur, ad Romanos olim pertinuisse: id quod etiam ex lapidib. murorum, saepe effosis, perspicitur: nec non ex argenteis colearib. alijsq; instrumentis, quorum vsus in sacrificijs fuit. Viros aluit Campidonum bellicosos in primis: & ideo Caesaribus ^{Insignia.} gratos. Vnde & in eius Insignibus aquila biceps est, cum corona Caesarea: alternis cum campo di- uisa in nigrum & flauum colorem. Olim autem clypeum habuerat, & dimidia parte album, ex di- ^{Familia veteres.} midia glaucum. Multæ quondam incoluerunt patriciae familiae: vt, Bombergia, VVeissenbachia, Kellersteinia, Vogtia, Aichmannia, Gablerina: quarum monumenta in fenestris Templi, & se- pulcralib. saxis, adhuc extant.

Campidonum anno 1525. grandi pecunia se ab Abbate, & conuentu monasterij sui rede- ^{Liberatio à Mo-} mit: & in plenam libertatem vindicauit. ^{nachis.}

Incolitur hodie à multis praediuitibus viris: & linteariam negotiationem exercet: cum ^{Textura.} quorundam ibi (sicut & Memmingæ) multorum millium Aureorum linei panni texantur (circi- ter 13500. panni, tantum intra mœnia, precij amplius 200000. florenorum) qui panni in Italiam, Galliam, Turcicam, & aliò, exportantur, ac distrahuntur. Cives, genus hominum animosum & forte est. Rempub. Consules, & Senatores, ac Tribunipl. administrant: quemadmodum in alijs ^{Politia.} quoq; imperialib. ciuitatibus, & ἀρχονταίης & ἀρχονταίης, videmus. Praecipui hoc tempore pruden- tia & auctoritate viri sunt, Ioannes Gufer, & Paulus Feber. Item Suiteri, Kunigij, Dornij, Hel- ^{Proceres hodie.} leni, Feremi, Honoldi: qui praeclaras domos, in vrbe & extra, habent. Die cuiusq; septimana ^{ni.} Mercurij, magnus ibi mercatus frequentatur: ingredientib. agricolis vrbis, & Abbatib. Campi- ^{Mercatus.} donensis, Episcopi Augustani, Comitum Montefortiorum, Dominorum Dapiferorum de VVald- burg, Dominorum de Kunigseck, nobilium deniq; de VVerdenstein & Langeneck.

Interquiescunt in hac vrbe, & promouentur, merces: quæ frequenter ex Italia in Bel- ^{Transmissio} gium, & ex Belgio in Italiam, mittuntur. Es ist ein grosse Niederlag der Güter allda. Ea. ^{mercium.} dem salis ratio est: quod ex Tyroli in Heluetiam vehitur. Quæ mercium ^{ducatu} multum ciui- tati prodest.

Religio ibidem colitur Augustanae confessionis, sicuti Memmingæ. Templum Parochiale, ^{Religio.} à S. Magno nomen obtinet. Parochus ibi erat Doctor Moses Pflacherus. Nunc est M. Iosaphat ^{ni.} VVeinlinus: Lorchenensis Abbatib. Abelis Vinarij F.

Vrbs, suburbium sibi ponte sublicio per amnem Ilarum, qui ex alpibus oritur, annexum Suburbium: ^{ni.} habet.

Vrbis portæ, sex sunt: Closterthor / Zürderthor / Reßgerthor / Pfeilerthürlein / Porta. ^{ni.} Brennegasserthor / Neustetterthor.

Suburbij portæ, tres: Siecherthor / Stainrinnerthor / Druckerthor.

Hhhbb 3

Proxime

Hillermonts.

Proxime urbem altus mons est, Hillermonts antiquis nominatus, valido cum muro circumcirca: in quo castro, quando adhuc erat, Carolus Magnus, & multi postea Duces Suisie, habitasse dicuntur. Hodie Burekhalda nuncupatur: & ibi est Reipub. armamentarium.

Monasterium.

Monasterium iuxta urbem iacet: fundatum, ut scribitur, à Carolo M. & uxore eius Hiltegarde. Abbas, inter Principes censetur: & Monachi, ex nobilibus familijs sunt: quas inde ab suis demonstrare possint. Parochias sub se habet 72. & per amplam ditionem: ac multos beneficiarios (Echenleut) ex procerib. & nobilitate. Insigne cœnobij, Imperatricis Hiltegardis coronata caput, & pectus.

Algoia qualitas.

Ipsa Almangauia, vel Algoia (ἡ ἀλμαυωία γαίη) montosa, aspera, & frigida, regio est. Quam inter se partiti, hodie possident: Episcopus Augustanus, Abbas Campidonensis, Comes Montefortius, Domini Kunigseccenses, Domini Walpurgenses, Domini Fuggeri, nobiles Verdenstainij & Langeneccij, atq. alij. Multas olim nobiles familias habuit, quæ interierunt.

Imenstat.

Arces.

Oppidum Imenstat, Kunigsecciorum est. Multæ in his locis arces: ut, Rotenstain, & Fluechenstain: ad Episcopum Augustanum pertinentes. Rotenfels, eximia arx, iuxta Imenstat, ad Kunigseccios spectans. Grafenburgum, quæ Dapiferorum est. Liebenthann/ Schwagelberg/ Wageck/ Wolckenberg/ Abbatu Campidonensis. Werdenstain/ Langeneck/ Eberfsbach/ nobilium de Werdenstain & Langeneck. Multi magni, & bene adificati, vici. Populus, numero multus, robore & forma conspicuus, animo elatus, in utroque sexu. Præcipuè illi, qui rem habent, armenta & equos alunt, propter bonitatem pascuorum: & quotannis multis flororum millibus vendunt, in duobus præsertim mercatibus: qui autumnæ tempore aguntur Sunthofa & Imenstati. Emuntur præcipuè ab Italijs equi: quia boni, & laborum patientes.

Vulgus cultu agrorum viuit: æstate ruri laborans, hyeme domi linum filans, viri & famina. Campidoni postea pannum vendunt, & magnam pecuniam faciunt.

Iuvenes ferè artem fabricandi ligna, & lapides cadendi, discunt. Ideoq. exteras terras petunt. Hyeme verò, cum domi sunt, pensa ducunt. Proinde etiam, faminarum more, cum colu in aliquo loco conueniunt.

Sylæ & fructus.

Magnis syluis Algoia ornatur, maximè pinetis. Copia malorum, pyrorum, cerasorum, prunorum, & aliorum fructuum, ibi nascitur. Plantarum & herbarum reperiuntur genera eiusmodi, quæ extraneos etiam ad sui acquisitionem inuitent.

Aqua & pisces.

Multi riui pisculentis. Ilarus autem fluuius excellit: qui semimilliaris infra Campidonum, ratibus nauigabilis fit. Multi lacus, piscibus diuites: ad Augustanum & Campidonensem præsules spectantes. Capiuntur ex hisce aquis funduli, bdella, aschia, truta, & alia multa genera.

Et etiam venatio, & aucupium commodum est: ut, ceruorum, hinnulorum, phasianorum, perdicum. Quis omnia exumeret?

Ioannes Nider Formic. lib. 4. cap. 5. in hanc sententiam.

Virgines dua.

Fuerunt dua virgines, vterinae sorores, speciosa, meo tempore, vna in domo, prope metas Constantiensis diocesis. Athesin versus: iunior, Anna nomine: maior verò, Margareta. Iunior, ita simplex: ut vix vltra aenarium bene numerare posset. Attamen rudimenta Christiana religionis eam non latebant: ut, Oratio Dominica, Symbolum Apostolorum, Decalogus, & similia. Nam velut mundum animal, pectus virgineum talia dies noctesque ruminabat. Maior verò intelligentiâ præstabat. Resistebat nobili cuidam, qui eam matrimonio sibi copulare gestiebat: quia virginitatem suam Deo deuouerat. Illo autem insidiante: ipsa sibi fugâ consuluit. Tandem tuta mansit in suo tugurio, in villa quadam deserta, & syluis propinqua, sita: ita, ut solum illud dicatur à Vulgo, Finis panis: quòd ibi nec hordeum queat maturefcere: ex algore vicinorum niualium iugiter montium. Æstate quadam, die festo, grandis coorta est tempestas, inundatione rapidarum aquarum: quam ipsa e domo sua in cellulam currens, vbi orare solebat, precibus & crucifixi simulachro Christi obuerso erectoq. sedauisse fertur. Ambæ postea sorores intrârunt oppidum Imperiale, Campidonam vocatum: ut facilius ibi pabulo diuini verbi in concionibus nutrentur, cum suis utensilibus. Ibi maior illa, multis tentationibus probata, mater spiritualis & nutrix multarum facta est virginum. Ibi

Campidonum ingressa.

- Ecclesia.* Ecclesia parochialis, à D. Stephano nomen habet: ubi quotidiana ex puro Dei verbo conciones habentur.
- Schola.* Scholam plurimos iam annos regit Martinus Bremius, plurium linguarum doctus, pietate & eruditione conspicuus, *παιδαγωγὸς ἡμῶν φησὶν εὐδαιμόνως οὐδὲ σὺβρποπος.* Græci ibi docentur, & latina, feliciter: artes logica, & pietas in primis. Hinc identidem bonæ spei adolescentes Tybingam mittuntur.
- Magistratus.* Reipub. cum iustitiâ & laudo præfident, Consul, Prætor, Senatus, Tribunus plebis. Quorum potestatem legendorum, Cæsar Rudolphus, an. 1275. populo adversus Abbatissæ voluntatem concesserat. Plura, apud Munst. lib. 3. cap. 246. & in Annalibus nostris.

CONSTANTIA.

- Constantia com munitio.* Pauca quadam de hac ciuitate annotabimus. Cætera quarantur lib. 3. Munst. cap. 86. Anno 1525. feruente coniuratione Rusticana: Constantienses propugnacula & fossas suas instaurarunt. Qua in re cum magnitudine sumptus premeretur Magistratus: iussi sunt singuli ciues, per dimidium diem, opus gratis facere, ordine eos vocante. Rustici namq; conabantur suburbanos Petershusenses, ad societatem belli pertrahere. Ordine Canonicos quoq; & Sacerdos tangente: quidam eorum, ut æquam rem iudicabant, ita libenter parebant: alij vero, inuitè, cum protestatione, se nihil tale debere. Causa huius alienationis erat: quod Senatus omnes etiam ministros Sacerdotij, Scribas, & consistoriales, politico iuramento astrinxerat. Item, quod Magistratus animaduertens: literas, & preciosas res, clam ab illis exportari: obseruatores constituerat, ne quid tale amplius fieret. Vetuerat in super omne genus meretricia conuersationis. Ob huiusmodi causas Canonici discesserunt. Spe melioris redditus: sicut & anno 1429. tempore Episcopi Orbonis factum est. Anno etiam 1527. mandato Episcopi euocarunt reliquos sub comminatione præbendarum suarum amittendarum. Paruerunt quidam: sed alij remanserunt, quos clementer Senatus habuit. Qui excesserant: Yberlingam & Rathollicellam migrarunt: ac varia machinati sunt apud nobilitatem & potentes. sed frustra: quia Senatus scripto se tuebatur edicto. Stumpf. lib. 7. Cap. XI.
- Tues, Monasterium virginum.* Monasterium quoddam est Constantiensis diocesis, quod Tues dicitur. Ibi virgo quaedam vivebat, sacristia præfecta, vel sacris vestibus. De hac, ægrotante tempore epidemia pestis, viderunt & audierunt alie duæ sorores, in diuersa Camera ægrotantes, S. Angelos cantantes: cum nescirent, sororem suam ægrotare: dixeruntq; astantibus, eius animam è corpore emigrare. Et sic factum est. Nider. 1. lib. 2.
- Miles, vindicta cupidus.* Miles quidam, vir fortis, ex Episcopatu Constantiensi, misericors in pauperes, benè affectus erga Ecclesiam: offensus ab alio non minoris dignitatis, cogitauit de vindicta. Huic peccata sua confitenti, sed banc ex festuca natam trabem retinenti, dixit Conradus de Prussia, qui eum audierat: Domino, nisi dimiseris proximo delicta (saluâ Iustitiâ, quam coram legitimo Iudice prosequi iuste poteris) non possum tibi remittere tua peccata. Nihil profecit: sed quinq; Christi vulnera & passionem commendans, eum quotidie orationem dominicam quinquies serio recitare iussit. Fecit nobilis ille: atq; mensibus vix sex post reuersus, compunctus, absolutionem à patre illo reportauit. Nider. 4. lib. 3.
- Multa passim de ciuitate Constantiensi, in Annal. nostris: multa de alijs ciuitatibus, in hoc libro non positis.

DE ORDINE EQVESTRI SVEVORVM, VEL ALEMANNORVM, ab annis 550. circiter, & antè.

CAPVT XXI.

- Sueuorum antiqua sedes.* Sueuorum sedes, quondam fuit multis in locis: ut, in Saxonia, Dania, Marchia, Bobemia, Anglia, Alemannia, Longobardia, Dalmatia, Hispania.
- Sueuorum proceres.* Reges, Duces, Palatini, Marchiones, Comites, Barones nobiles.
- Eorum 1. Reges.* Reges: ut, Ariouistus ante Christum 56. Moroboduus, 18. Christi. Theodomirus, Sueuicus Gallitiæ in Hispania Rex, anno 565. Duces: ut, Contzo, Yberlingæ residens, circa 626. Sueuicus Dux, cum Reges Francia, Sueuis à Clodoueo magno 499. deuictis, præfides Sueuis darent. Fridericus de Stauffen, Henrici 4. Imp. gener 1082. Dux Sueuiæ & Franconia.
- 2. Duces.* Deinde, Duces Teccenses, Vrslinges, Virtembergenses.
- 3. Palatini.* Palatini: ut, Tybingenses, Caluenses.
- 4. Marchiones.* Marchiones: ut, Badenses, Burgouenses.

Comites.

Comites.

Aebalmenses, Aichelbergenses, Aspergenses, Altorffenses iuxta Rauensburg. 5. Comites.
Bergenses Danubij, Brigantini, Bietigkaimenses, Brackenhaimenses, Beutelspachenses,
Beblingenses.
Curientes Rhatia, Gamertingenses VVirttembergia, Hohenbergenses circa Rotvylam.
Holfensteinenses, Herrenbergenses, Haigerlochenses, Hailigenbergenses.
Kirchbergenses ad Ilaram, Kaluuenfes VVirttembergia, Kuffenbergenses, qui sunt Comites Kuffenberg-
Sulzenfes, Kattenbergenses, Kubingenses. ses.
Lupfenses in Hegouia. Leonbergenses & Lerrenstainenses, qui fiere Caluenses Comites. Caluenses.
Lauffenses, Lauffenbergenses, Lobenhauenses, Liebnoiuenses. Marpachenses, Mercklingenses
VVirttembergia, Montfortenses Rhatia, Megtbergenses, Malbergenses in Brisgoia, Monhai-
menses.
Nagoltenses, Nyrringenses, Nellenburgenses, Oetingenses, Oeningenses.
Pfullendorffenses, Ramspbergenses, Reichenbergenses, Sebelcklingenses ad Alpeis. Schmaln-
accenses, Sulzenfes, Sonnenbergenses, Tengenses, Tillingenses, Tockenburgenses. VVracenses, Im- VVracenses,
perij Venatores hareditarij. VVoringenses ad annem Lauchart. VVaiblingenses. VVaiblingenses, in
VVirttembergia. VVerdenbergenses, Zafelstainenses, Zolrenses.

Barones.

Ahausenses, Albergenses ad Alpeis, Aichenses ad Ilara, Arndingenses in Zurichgaa, Asper. 6. Barones.
montenses in Rhasia. Busnangenses & Burglenses in Turgouia. Nam hac pars Heluetia, &
Zurichgaa, quondam ad Ducatum Sueuia pertinebant.

Degerfeldenses, Dierpbergenses. Entringenses, Eschenbachenses. Falckenstainenses.
Gundelsingenses, Gutenbergenesis, Geroltzeconses. Horvenses, Hitenbergenses ad Filsam,
Horbenses ad Nicrum, Helensstainenses ad Brenitium fluiuium. Iustingenses, Kalenuntzenses ad
Ilaram, Klingenses, Krespachenses, Kronburgenses. Lymphurgenses semper liberi, Lauffenses, Mo-
zingenses sub VVaco, Matzensseffenses ad Ameram, Munsingenses in Alpibus. Rosenccenses,
Rainstainenses, Rauespurgenses.

Stauffenses, Schvrvabocenses, Schvrvainbusenses, Saxenses, Schrambergenses, Stauffenses,
Schneccenses. Tuffenstainenses, Tegenhusenses, Telmassingenses ad Danubium, Tegerfeldenses.
VVinspbergenses, VVartenbergenses, VVildenstainenses, VVimdenses, VVerdenses ad Da-
nanubium, VVolfachenses ad Kyntzigum, VValdseheses in Algoia, Ilenburgenses ad Ilaram. Zim-
brenses.

Nobiles.

Aichelbergenses, Achelfingenses in Albucho, Echterdingenses, Andocenses pincerna, Al. 7. Nobiles.
chingenses ad Danubium, Altenstainenses, Aichaimenses, Arneccenses ad Blauum, Alenhusenses,
Almegenses, Alzenstainenses, Adlmanni de Adelmansfelden.

Bappenhaimenses, Bodmenses, Buchshufenses, Bubenhofenses Sylua nigra. Blieningenses,
Bornbusenses & Beringenses in Alpibus, Berstingenses, Brandocenses, Boltringenses, Bondorf-
fenses, Bettingenses ad Heubergum, Blochingenses ad Nicrum, Braitenstainenses, Burgbergenses
in Algoia, Betclingenses, Boltingenses, Bollenses, Beutelbrunnenses, Bempfungenses, Boulanden-
fenses, Brandisij, Bietigkaimenses.

Dissenhofenses Dapiferi, Dietfurtenses, Degenfeldenses.

Ehingeni, Eppingenses, Emershofenses, Emerkingenses, Eberspachenses ad Filsam, En-
tringenses, Eggelstallenses ad Nicrum, Erzingenses, Esingenses.

Eribergenses, Fridingenses, Feldeneggenses, Frayronbergenses, Flehingenses, Furstenses,
Fristingenses, Frundeggenses, Felsenbergenses, Fergenses, Fetzeri, Faulachij, Flachij, Frayvofeldes.

Gloiffenses de Binnigkaim, Grateri, Gestleri, Gemmingenses, Gylilingenses Grauenoccen-
fes in Alpi. Gomeringenses, Gussenses de Gussenberg, Gertringa Harderi, Genggingenses, Go-
medingenses, Grimmensstainenses in Algoia, Gryningenses, Geislingenses, Gymringenses, Gun-
delsbaimenses, Gerstneccenses, Greiffenstainij, & Gleiffenburgij in Alpibus, Geiri, Dapiferi.

Halsingenses, Hohenocenses, Heggenzeri, Iachsbaimenses, Intzlingenses, Iungboltzenses.

Karppstij, Kirchbergij, Kullentbalenses, Kaltteibaliij, Katzenstainenses, Kanstattenses Schil-
lingi, Knaringenses. Liebenstainij, Liechteneggij, Liechtenfelsij, Liechtenstainij ad Alpeis, Lust-
nouij ad Nicrum, Langenbarri, Langenstainij, Laichingeri in Alpibus, Luitlingenses, Laimber-
genses ad Filsam, Langenocenses in Algoia.

Manfper

Manspergenses, Magenbuchenses, Meggingenses, Mentzingenses, Maieneccenses, Maiefenses, Maringenses in Alpibus, Melchingenses, Mettingenses, Metzgingenses, Megentzenenses, Mindelbergenses, Mindelhaimenses, Moneggenses, Morstettenses, Moshaimenses, Mulbusenses, Murhartenses, Münchhaimenses, Münchvveilenses.

Neuburg Thumborum, Neuhauenses, Neuneccenses, Neidlingenses, Neupergenses, Nippenburgenses, Nordstetten Pfuserorum, Nellingenses, Nordholtzy, Neideccenses, Neidingy, Nerhaimenses, Nesselvvangenses.

Oberndorffij, Offterdingenses, Orvenses, Oberstettenses, Ofvvilenses, Osterhofenses, Otten-dorffenses, Oberkirchenenses.

Pfaffenhofenses, Pfulhaimenses, Pfullingenses, Pseffingenses, Pfliegenbergenses.

Rechbergenses, Rechberghufenses, Ramdeccij, Reischbachij, Remchingeni, Rammingeni, Rietzhaimenses, Rosenouenses, Rosenfeldenses, Roseggij, Richtenbergij, Ringingenses Dapiferi, Rudingshausij, Rumolshausij, Ringenbergij in Algoia, Ramsvragij, Roggenbachij, Rusin-genses.

Sandbergij, Scharenstettenses, Stotzingeri, Schadenvveileri, Scharpfeneccij, Schmidhaimij, Schaneccej, Steißlingij, Sauseri, Sachsenhaimij, Stettenses Dapiferi, Schechingeni, Sternens-felshij, Stainhaimij, Stainachenses Landschadij, Seeburgij, Spatiij, Schillingi, Stainbulbij, Schvva-besbergij, Spilbergij, Schvviuertingij, Schussenriedij, Sterneccej, Stulingenses, Scharpfenstai-nenses, Schrosenstainij.

Tachenbusij, Thierbergenses, Thieringenses, Thalhaimij, Tanneccij, Tappeniij, Troßin-genses, Thumeccej, Thurvvangij, Tischingenses, Tuzingenses, Trachenstainij, Tettingenses, Teckingenses ad Filsam, Tellingenses, Tuninga Flieheri, Terendingij, Trochtzolingij, Degen-felderi, Trauchbergij, Turneccej, Turnspergij, Turneri, Thannenbergij, Tuslingenses, Tus-sendingij.

VVeileri.

VVeileri in VVirtembergia, VVeileri in Algoia, VValdstrassij, VVageccij, VValdstet-tesenses, VValdspergenses, VValdenstainenses, VVartenstainenses in Alpib. ad Lutrachum, VVal-denij, VVettenhausenses, VVesterstettij, VVelvrti, VVernoueri, VVerdenstainij, VVeissin-genses, VVinterstettenses, VVisenbachij, VVolsbergij, VVolfecenses Algoia, VVolckenbergij, VVolfhartschvrendij, VVelmadingenses ad lacum, VVurmilingenses, VVultertingenses.

Alij denique permulti, in chartis M. Scr. nobilis viri Godefridi de Rammingen, mihi ab eo communicatis.

Extinctæ fami-
lia.

1. Comites.
2. Barones.
3. Nobiles.

Familix aliquot extinctæ, ex multis alijs extinctis.

Comites: Caluenses, Hobenbergenses, Sonnenbergij, Thierstainij, VVerdenbergij.

Barones: Brandisij, Staßelij, VVeinspergenses, Greiffenstainenses.

Nobiles: Aschij, Schvvelheri, VVerenbergenses, Bischbusani Dapiferi, Haseniij, Haim-merlingenses Dapiferi, Haimriedij, Mausbergij, Raibenij, Liechteneccej, Neidecci, Maiferi, Schechingenses, Rempij de Pfullingen, Dapiferi de VValdock, Hailfingij, Eisenburgenses, VVe-hingij, Lungingenses, Steinhaimij, VValdkirchij, Randeccej, Ringingenses, Ambachenses, Dapi-feri de Stetten, De Hæfingen, Pfauferi, Harscheri, Rosenfeldij, Furseldij, Merstettij, Scherz-in-genses, Bibelenses, Schmalstainij, Entzebergi, Ensingenses, Herilingenses, Leinstettenses, Ma-genhaimenses, Eisingenses, Turnij de Ried, Busenstainij, Mollenkopshij de Reiff, Sneffurtenses, VVinterbachij, VVebstettenses, Offterdingenses, Melchingenses, Backlini de Eitingertal, Fe-zenbergij, Blombergenses, Randeccej, VVartobergij.

Recens etiam interijt Gundelfingensis familia.

QVÆDAM DE PRINCIPATV ET NOBILITATE, PROPTER
rudiores adiecta.

CAPVT XXII

Regalia, vel In-
signia, Cesarum
Heruli.

Corona, et cætera Cesarum Insignia, quibus nouus Rex Rom. ornatur, Caroli Magni suc-
cunt: qui Occidentale Imperium anno 801. rursus erexit: cum id ab Odoacre, Herulorum
Rege (Germanorum Saxonum) anno 482. circiter euersum fuisset: Orientis interim Imperio,
vsque ad 1452. permanence: donec à Turcis oppressum esset. Odoacre occiso: Theodoricus, Ostro-
gottorum Rex (Dietrich von Bern) Italiam an. 494. obtinuit. Gothi debellatis: Longobardi
(Sueuicum ab antiquo genus) se in Italia collocarunt, ibiq. regnarunt: donec, Rege eorum Desi-
derio

Ostrogotti.
Longobardi.

Aerio capto, Carolus ei quoq; regno 774. finem attulit. Huius autem Monarchia, Occidentalis & Orientalis (quae Monarchia, post Assyriacam, Persicam, & Graecam, quarta & ultima est) ini-

Illam Insignia, Noriberga asseruari, receptum veteri more est: & diligenti custodia, cum Rex nouus est coronandus, Aquisgranum deportari: coronationeq; peracta, in suum locum repor-

Nomina autem Principum, Ducum, & ceterorum, olim tantummodo nomina munerum, seu officiorum, erant: non hereditaria officia. Successu vero temporum, Imperatores certis rationi-

Equites aurati, antiqua dignitas est: sicut ex eo patet, quod Imp. Fridericus Barbarossa, anno 1181. Principibus Moguntia ad conuiuium invitatis: filios Fridericum & Henricum gladijs

Equitum quidam dicebantur, Rarisissimi, die selhamste Ritter: creati sc. à nouo Casare, aut Rege (quod Raro contingit) ut pugnent pro Imperio, iustitia, viduis & pupillis. Alij, preciosissimi, die Theurster: quia fortes viri in prima acie pugnantes, magno periculo, & precio animae

Nobiles, qui insignia habebant, & hereditariam nobilitatem, Edelknecht vocabantur. Qui insignibus carebant, Keisige Knecht appellabantur.

Nobiles olim sibi honori ducebant, assumere gradus scholasticos. Ut, Teccensis Dux Georgius, qui circa 1383. vixit, Doctor Theologiae fuit, & provincialis Augustiniani ordinis.

Hodie multi nobiles, literis diligenter operam nauant: sed à gradibus abstinent. Non etiam equestris tituli appetentes sunt.

Maximilianus I. Imperator diligebat Doctos viros: & honoribus diuitijsq; augebat. Causam aliquando à quodam Procerum interrogatus: cur eorum maiorem, quam nobilium aulicorum, rationem haberet: respondit, culpam non esse suam: sed illorum, qui eruditionem spernerent, sola stirpis nobilitate tumentes. Aliter se nobilitate fanere: sed cogi cuiusq; opera uti pro eo, ac rebus ille gerendis idoneus esset.

Genera armorum, & nomina, anno 1442.

Spieß/ Helmhart/ Hef/ Saibel/ Baldin/ Schwing/ Gassenhawer/ Mosh/ Kolb/ Messer/ Däg/ Bart/ Art/ Armbrust/ Bogen/ Pfeil/ Kugel/ Beihel/ Gef/ Pfriem/ Waidner/ Broter/ Brechs/ Beinzier/ Balger/ Kapiet/ Tiffel/ Spad/ Bregetin/ Truser/ Carh/ Amis/ Sperhael. Item, Ring/ Armschin/ Dackenet/ Hack/ Weinberg/ Halsberg/ Nebelapp/ Ancofi. Hack. Triboc/ Armbaliff/ Armbaleste.

PLVRA VIRTEMBERGENSIA: DE TYBINGA, HERRENBerga, Stutgardia.

CAPVT XXIII.

I. Arces aliquando nobilium in Tybingensi praefectura.

Stafflerorum mons iuxta Gynningam: sedes erat olim Baronum de Staffel. An. 1191. vix-

Andeck, rudera ad angulum montis Pharrtemberg.

Bodelshusa, nobilium ab Orye.

Eschinga, nobilium à Fyrst.

Arx Tuffelnga, adhuc Herterorum.

Neera, Gynningenses habitabant.

Vt, anno 1191. Fridericus & Hugo de Gynningem.

Andeck.
Bodelshusa.
Eschinga.
Tuffelnga.
Neera.
Gynningensst.

Gome-

- Gomeringenses. Gomeringa, nobiles 1182. Friderici duo pater & filius, aurati equites.
 Norameri. De Nara Norameri. In quorum scuto & galea, vir albus in rubra planitie.
 Oedenburg. Oedenburg, Ehingenorum olim (cuius nullum hodie vestigium) in monte ad Nicrum Rotemburgum versus.
- Hoben Aentringen. Hoben Aentringa, hodie Gyltlingensum: in qua olim quinq; in partibus nobiles vna habitabant: Ehingenus, Hailfingenus, Stadionius, VVehingenus, & Gyltlingius. Non longè à pago Aentringen. Quam vocem existimat Ecclesiastes hodie eius, M. Ioannes Neobolus, Iodoci ^{μυσαπύρις} F. ductam esse ex literis E. N. T. R. id est, Equites Neroni tributarij. INGEN quasi Indigena.
- Virtembergae nomen. M. Neoboli opinio de nomine VVirtemberg.
 Ex tali scriptura VI. VIR. TIBERI. C. Id est, Sex viri (vel Suevi) Tiberij Castru. Pro quo lectum sit à rudibus olim, VIVIR TIBERIC.
 Badenses quoque Marchiones habitauerunt aliquando in Castro Entringen, auff Hohens Entringen.
- Fürstj. Anno 1496. Nobilis viri, Conradi de Furst filij erant: Doctor Veit/ Hans Ernst/ vnd Klein Hans. Hi fratres quittirten den Heiligen zu Entringen abgelöster Früchten vnd Gelds halben: diximus Cap. 9. lib. 12. Dodec. 1. De Sueuico gigante Aethero. Hunc dictus Ioannes putat Aethero appellatum esse. pro Aentringer Heru: propter ossa etiam gigantea, olim in pago Aentringen reperta, cum ibi nobiles proceri habitauerint. Habitatunt ibi quondam Entringenses Barones. Fortasse, quando à Rege Francia (Clodouao, Praefecti victus Sueuis dati fuerunt. A. 1191. viuebat Eberhardus de Entringen. Ibidem 1296. Fridericus Comes Zollerensis senior, plura bona, Aentringa, Braitenholz, habebat: quae Bebenhusano canobio vendidit.
- Entringensis pagi vetustas, & nobilitas. Anno 1300. Gotesfridus, Simmering. Comes, eidem Monasterio d. d. vineam in Hecklinsberg: quae vinea hodie vocatur, Munchsberg. Quo tempore & Veringensis Comes Henricus, suas proprietates eiusdem loci d. d. Bebenhusanis. Etiam alij quaedam apud Aentringam habuerunt: Hohenbergenses, & Austriaci. Sed & nobiles. Petrus de Biningen 1291. Hiltegardus de Hailfingen, vxor Bertholdi de Orven 1308. Georgius de Hailfingen armiger, Edelknecht. 1412. Albertus Hailfingensis 1414. Crafftio Hailfing. residens Aentringa. VVendelinus Hailfing. vltimus 1527. Ibidem, Ioannes de Gyltlingen, cum coniuge Anna Schillingia, 1445. Hodie, ex hoc pago oriundi (eum eruditione & virtute sua illustrantes) duo clarissimi Iurisconsulti sunt: D. Ioannes Schulterus, & frater eius vterinus D. Conradus Doldius: Principibus, nobilibus, ciuitatibus, inseruientes.
- Hailfingenses nobiles. Gyltlingen. Hailfingen 1414. Crafftio Hailfing. residens Aentringa. VVendelinus Hailfing. vltimus 1527. Ibidem, Ioannes de Gyltlingen, cum coniuge Anna Schillingia, 1445. Hodie, ex hoc pago oriundi (eum eruditione & virtute sua illustrantes) duo clarissimi Iurisconsulti sunt: D. Ioannes Schulterus, & frater eius vterinus D. Conradus Doldius: Principibus, nobilibus, ciuitatibus, inseruientes.
- Altingen. Non longè inde abest vicus Altingen: vbi bona quaedam 1299. habentes, Vricus & Henricus, Comites à Schecklingen: & Luitgardus. Comitissa Schecklingensis, Rudolpho Palatino Tybing. nupta: ea Bebenhusanis Monachis vendiderunt. Satù, de Aentringa.
- Schelcklingen. Lustnouenses. Lustnouenses, in vicino pago Lustenorr: inter quem, & Tybingam, mons Austriacus est. Anno 1191. viuebat VValcher de Lustnorr.
- Iesingen inferius. Iesingenses. Anno 1191. viuebant Dietrichus & Hugo de Iesingen. Nam serè in singulis hodierna VVirtembergia pagis, nobiles erant.
- Ietenbruck. Ietenbruck. Ibi nominis huius nobiles habitabant.
- Herrenberga. Anno 1282. Palat. Conradus, cognomine Scharer (nisi mauis, Scharherr, Schara dominus id est agminis militari) & vxor eius Verena, Comitissa Fyrstembergensis: Comitibus VVirtemberg. venum dederunt oppidum & arcem Herrenbergam, Rorarrburgum, Kai pagum. Item sequentes pagos: Munchsberg, Gilstain, Altingen, VVolfenhusen, Remingshaim, Neberingen, Haslach, Guppingen, Iesingen, Nufren, Gertringen, & Nusen im Schonbuch. Omnia, XL. millibus librarum Hallens. oder Pfundt Heller.
- Iesingen superior. Gilstain. Pro Gilstain M. Ioan. Neobolus scribere solet, Gilstain: propter situm (maior ex parte) in flauis petris. Idem de Munchsberg sic admo scripsit: Inueniri Comites Bergenses de Schecklingen. Berga sibi videri locum esse: vbi hodie sit villa seu viculus, Der Keierberg/ oder Munchsberg: cum adiacente castro, quod ad leuam & vincta visitur proficiscentibus Herrenbergâ Altingam, vel Aentringâ versus. Illam villam esse bipertitam: partem in monte circa castrum (bey der Burg) sitam, dici, auff dem Berg: partem alteram, in radice & valle positam, nominari. hille derm Berg/ aliter Bentzigen. Qui locus totus cum suis redditibus, & vico Gylstain, pertinet: ad Hirsau. Monasterium: in die Gilstainer Pflieg.

De Husen Schönbuchiano. Fuerunt olim quatuor Canonici (vt mihi idem M. Neobolus, Hausen vicui. ex ore senis ibi Ecclesiasta significauit) in collegio, quod Husen fuit. Hi cum rebus eius collegij migrarunt Herrenbergam: à quibus initium accepit collegium Herrenbergense. Præterea, in Herrenbergense Choro Husensis fani monumenta sunt, sed absq; inscriptione literarum & numerorum: Palatini collegium. forsitan Tubing. Henrici vnum, & vxoris alterum, ac tertium filij. Hæc 1525, tumultuantibus in Sueuia Rusticis reperta fuerunt à vicariis: res suas meliores inibi abdentibus.

Scultetus Herrenbergæ (inferior Præfectus) fuit 1488. VVilhelmus Dachler: superior Dachtler. verò præfectus, Burckardus ab Ebingen: hodie autem generosus Comes Tybing. Conradus.

III. Vici Stutgardiana præfecturæ.

PLIENINGEN.

Maximus hic est Vildornensium pagorum: cuius arcem olim nobiles, qui à Plieningen dicti Blieningen. sunt, & adhuc supersunt, incoluerunt. Vildornensis autem pagus, à multitudine spinarum & ve. Vildorn. prium, quibus ille tractus olim abundabat, nomen habet. Aut Filder, à multitudine ibi agrorum, Filder. viel Felds. Viuebant autem Blieninga, Dietherus de Plieningen: ac Suiggerus Dietherusq; filij illius, anno 1277. Tunc etiam, Vlricus & Eberhardus, Comites in VVirtemberg: & Palat. Tubingensis Rudolphus, dictus Bæblingen.

Anno 1295. Crafftio de Kirchaim, dictus de Tachenbusen, eques: Bebebusanis vendidit sua Fildrensia & Blieningsia bona, manu Teccensis Ducis Hermanni.

Hohenhaim, villa supra Plieningam.

Olim ibi arx à nobilibus Hohenhaimensibus habitabatur.

Anno 1292. viuebat Fridericus, Eslingæ Scultetus, & Hugo, patruelles, dicti de Hohenhaim. Et Anno 1295. Iohannes de Hohenhaim.

Hohenhaim.

Anno 1366. Iohannes Burer Kynigenensis, & vxor eius Imma ab Hobaim, vineam in Notbalden Blochingæ, Nellingsi præpositura vendiderunt. Circa quod tempus, Hohenhaimij nobiles habuerunt dimidium an der Dögtey Ober Eslingen.

Birckhach & Ridenberg, villulæ.

Ad Plieningam pertinent. Anno 1345. Crafftio Neidlingius, Henrico equite natus, venum Birckhach. dedit Bebebusano collegio decimas suas laicales in Birckhach. Ridenberg.

Anno 1346. VVolfius à Bernhusen, dictus de Ridenberg, Fritzio Echterdingensi vendidit 20. mancipia (Leibengene Ecute) X l. libris H.

O V V V I L L V L A.

Stetit anno 1277. ad iudicium Kemnatense spectans.

B E R N H U S E N.

OvV.

Fildrorum antiquus vicus. Olim ibi ante 400. A. erant nobiles: quorum genus & nomen, Bernhusa. adhuc Klingenstein & Hyrlinga supra Blabyram reperitur. Sepultus est in op. Gretzinga 1287. Diepoldus Bernhusanus, eques.

Anno 1337. Diepoldus à Bernhusen senior: & eius filij, VVernberus, Diepoldus. VVal. Gretzinga. gramus, VVolf Diepoldus, Marquardus, & Conradus: vendebant Comiti VVirtembergensi Vlrico, Die Burg vnd Statt Gretzingen/ mit Leib vnd Gut/ 5000. librën obolarijs.

Anno 1354. Eberhardus de Staßeln, & Eberh. filius eius, Edelknecht/ ciuitati Scutgardiana vendiderunt syluam suam dictam das Nunnenholz (sicam supra Koreckh arcem) quam à Bernhus. Ioanne habebant, 24. lb. H. Fertigsbürgen: Lutz von Keut/ Wolgram vnd Conrad von Bernhusen/ Edelknecht.

E C H T E R D I N G E N.

Olim ibi viuebant nobiles, Echterdingenses dicti: in quorum scuti stauo campo stabat ere. Echterdingen. Eus leo ruber. Sic & supra galeam. Arx eorum erat post Templum, vbi nunc ouile est.

An. 1280. viuebat Frider. ab Echterdingen: & filij eius, Marquardus, Hainr. & Frider.

Anno 1281. Bebebusanis vendunt, Reinhardus à Berge, & soror eius Iuditha, curiam in Echterdingen, & 2. Curias in Berge, census vini in Grossen Heppach, feudum in Hæfingen & VVaiblingen, decimas in Ofvvil, census quosdam Canstadij, & collaturam Ecclesie in Neckers-Gruningen.

A. 1532. viuebat nobilis Michaël Ocho de Echterdingen, Cas. Maiest. à conslijs. Fratrem habuit Ioannem Othonem de Echterdingen: & sororem Agnatem. Schickio cuida de Hochschlitz nuptam. Vidimus illius Michaëlis faciem cum cana barba, & longo capillo præciso, cum hac

liiii circum

circum caput inscriptione: MICHAEL OTT DE ECHTERDING. Maximil.
Cassuprem. tormento. belli. praefectus. Oberster Feldzeugmeister.

BONLANDEN.

Bonlanden. Pertinuit ante plura secula ad Dominos de Staßeln: qui arcem ibi habuerunt: ex qua nunc parochialis domus extat.

Anno 1269. *V*olfraimus de Bonlanden eques viuebat.

Anno 1334. Conradus, Ernestus, & Eberhardus fratres Staßelenses: item Eberh. & Seru-
bo, Eberhardi olim fratris illorum equitis filij: Bonlandæ in arce cohabitabant. Qui pactum inter
se fecerant: vt, si quis ipsorum vellet partem suam arcis vendere, nemini extraneo venderet, &c.
Arbitri eius pacti erant: Fridericus Schryveler, eques: Treuerynus de Reut, Edelfnecht: & E-
berh. Lytram, Consul Esselingensis.

Anno 1397. Comes. Eberha. de *V*irtemberg: Iohanni & D. Conrado, & *V*olfio, de Seam-
baim fratribus: dat suam Biringæ ad Nicrum partem. pro Bonlandæ parte.

BLATTENHART.

Blattenhart. Pertinuit olim ad Duces *V*rslingenses: postea verò, ad Bernhusenses nobiles, leonem & alam
gestates. Quorum quidam se Blattenhartenses scripserunt: alij, Ridenbachensis: alij, Bonlādenses.

Anno 1269. Diepoldus de Blattenhart viuebat.

Anno 1363. pagum hunc *V*irtembergenses emerunt.

HARTHUSEN.

Harthausen. Villa haec, ad Ecclesiam & iurisdictionem Blattenharti pertinens, peruenit ab Ioanne Con-
rado de Stambaim ad *V*irtembergiam 1554.

Anno 1338. Henricus, D. Iohannis de Bernhusen F. praefecturam Harthusensem, & alia
*V*olfio fratri, & Iohanni de *V*ildperg ciui Esselingensi, vendidit. Signauit etiam *V*olfius de
Ridenberg.

VNDERSIELMINGEN.

*V*ndersielmin-
gen.

Anno 1367. quaedam huius loci bona emit Domina Elisabetha Palatina, Caesaris Lud. 4. F.
& Vrlici *V*irtemb. Comitum, ad *V*vilam interfecti, vxor: qua conuertit in iugem Missam, in pri-
marij Stugard. Templi Leonhardino altari 1394.

OBERSIELMINGEN, vel Oberndorf.

Obersielmingen. Anno 1363. Reinholdus, *V*rslingensis Dux, & filius eius Conradus, ac soror Anna, Conradi
*V*rsling. Duca-
de Geroltzeck vxor: Comiti Eberhardo *V*irtembergensi vendiderunt 13000. libris *H*. oppidum
*V*valtenbuch, & Schanaich, Guttachusen (Tettenhusen) Obersielmingen, Blattenhart, Die-
manfveiler, Leinfelden, & Reichenbach. Sic etiam oppidum Schiltach, in villa Kitzingina cum
pagis, & cateris, 1389. anno, 6000. Aureis Rhenensibus.

LEINFELDEN.

Leinfelden.

Eò pertinet Reichenbach. Item villa, Muesberg, *V*veidach, Stetten, zuden Hösen/ ober
vnd vnder Aichach/ ac sex molendina: qua olim erant Ducis *V*rslingensis.

RHOR.

Rhor.

Viculus ante Bæblingensem syluam, *V*ildorna seu Fildera versus. Ibi arcem olim habue-
runt *Rha* viij *V*vinidenses.

A. 1297. Suiggardus & Fridericus de *Rhor*. restes fuerunt: cum Palat. Gottefridus de Tu-
vvingen, pagum in *V*ildornis *V*aihingam, Hospitali pauperū S. Catharina Esselingensi venderet.

KALTENTHAL.

Kaltenthal.

Habitarunt ibi in arce nobiles ante plura secula. Horum posteri incolunt *Mylhusam*, Ost-
*v*vilam, & *Aldingam* Nicri. Sed & in *Algoia* Ostercellam.

A. 1318. Iohannes, & Rudolphus, & *V*valther, fratres de *Kaltenthal*, *V*irtemb. Comiti
Eberhardo banc suam arcem, homines & bona, nec non sua *V*aihingæ & *Meringa* mancipia, 360.
lb. *H*. vendiderunt. Antea verò 1280. his nobilibus, qui ab Esselingensibus obsidebantur, *V*ir-
temb. Comes Eberhardus Illustris opem tulit, & illos depulit. Ibi in valle, ex aliquot fontibus vi-
uulus oritur: qui decurrens per *Haslachiam* vallem, urbem *Stugardiam* (vbi *Nesenbach* dicitur)
interluit: donec in *Nicrum* influit: agitans hinc inde sex molendina.

*V*aihingen, seu *V*œgingen, *Fildericum*.

*V*aihingen in
Fildereis.

Huius Ecclesiam adeunt *Kaltenthalij*.

Anno 1297. Gottefridus Palat. *Tubing.* pagum suum *V*œgingen in *Fildereis* (habente ibi
*V*irtembergia dimidium decimarum) cum hominib. & rebus vendidit Hospitali Esselingensi (vt
suprà

Suprà in Rbor dictum) libris 500. Denariorum bonorum Hallensis moneta. Testes cum Rborijs: Albertus, dictus Soler. Frider. de Nippenburg, dictus Lerama. milites. Magister civium in Esselingen, dictus im Kirchhoff: Machtolfus de Gilsten iunior: Gumpoldus de Hanenkam.

Meringen, vel Mœringen.

Pertinet ad Esselingense hospitale. Videtur olim Palatinorum Tubing. fuisse: sicut & maior pars Filderorum.

Anno 1406. VValstinus de Meringen, partem suam arcis Echterdingensis VVirtembergicis vendidit.

Degerloch, & Ittingshusen, vel Yttingshusen.

Anno 1468. Degerloch, à parochia Meringensi erat per propriam parochiam separatam: quod haberet 70. de S. cœna communicantes.

Vici Ittingshusen mentio inuenitur 1281.

Anno 1484. Hilpoldus de VVernstain, omnia sua in Ittingshusen bona, & sylvas, Monasterio Lorcbensi vendidit. Fuit olim oppidum. Comes VVirtemb. Eberhardus tribuit ius Advocatie oppidi Vttingshusen Bebenhusensibus, 1282.

Feurbach, & Bottnang.

Anno 1165. Tiguri ludis hasticis interfuit nobilis Iohannes de Feurbach.

Anno 1197. Hastiludio Noribergæ interfuerunt: Henricus de Staffel, Ritter: & Reinhardus à Stockhaim: ac VWilhelmus de Feurbach.

Anno 1337. in Hastiludio Ingelbaimensi, Iohannes VVeiß à Feurbach.

Anno 1403. in Darmstadiensi, Frid. & Hanso VVeißij de Feurbach.

Fuit olim etiam nobilium de Frayvenberg, pagus Feurbach, & arx Frayvenberg. Cuius Frayvenbergensis arcis & pagi, utriusq. partes, à pluribus habitatae paulatim ad VVirtembergenses venerunt: ut anno 1391. à Machtolfo de Gilsten. Anno 1399. à Petro de Frayvenberg. Anno 1401. à Burcardo de Helmstat, & Anna Frayvenbergensi uxore. A. 1481. à Conr. & Bernhardo fratrib. pinceruis de VWintersteten: atq. ab Eucharzio de Venningen, Martinoq. & Eberhardo de Heufelstain.

Anno 1409. vivebat Nicolaus. & 1416. Engelbardus, Frayvenbergij.

Botnangum habet parochiam, & Schuletum cum 4. Iuratis: sed pertinet ad iurisdictionem Botnang. Feurbachensem.

Anno 1595. presenti, mense Martio, Princeps VVirtemb. Fridericus metalla fodi iuxta Feurbach inffit, Sed nil inuentum.

VVALTENBVCH.

Fuit, ut diximus, olim Ducum Vrslingensium. Forsitan ante ipsos, Comitum Tubingensium: VValtenbuch. quoniam etiam proxima sylva Schonbuch: quam beneficij loco habuerunt ab Imperio: sed A. circi. 1346. Conradus Scharer de Herrenberg, Comitib. VVirtemb. Eberhardo & Vlrico 9600. lb.

Den. vendidit cum pagis. Ad VValtenbuchensem Ecclesiam pertinet villa vitriaria, ubi vitra Glasshütten. conficiuntur. Sic & Leporina villa, in qua pecus suam habuit Mantuana Barbara, Eberhardi Dasehof. Barbati uxor: Cuius Domine oppida dotalia erant, VValtenbuch & Bœblinge.

Holtzgerlingæ, aqua sub Templo scaturit: & iuxta VValtenbuchum desluit: alijsq. riuu. Holtzgerlingæ. lis aucta, Aich nominatur. Ea præterlabens Neuhbusam, Aicham, Gretzingam, apud Ober En- singam fluvium Nicrum subit.

STAINENBRVNN.

Vicus in sylva Schonbuch: qui 1339. nobilium Spætorum fuit. Tunc enim hi vivebant: Conradus (dictus Maiger) & Henricus (Vlrici quondam F.) & Henricus Spæt de Stainbrunn, milites.

NELLINGEN.

Hic, & alij aliquot pagi, cui riuu. Kersam, vel Kærsum, ad Nicrum versus sunt. Riuus Kers nascitur in Vildornis, supra Esselingensis Xenodochij vicum Meringen. Quo in vallem Plie- ningem versus fluit. Inde, Denckendorffam fluens, inter pagum & cœnobium transit. Tandem supra Esselingensem villam Sirnow in Nicrum defertur. In Kersum autem ante riuus Ramsbach influit: ex alijs tribus confluentibus riuulis ortus.

Nellingæ porrò nobiles ante 500. annos habitaverunt, tum Nellingenses, tum VVermitzbu- senses.

SVEVICORVM ANNALIVM

94

Nellingenſe
nobiles.

Anno 1124. viuebat Anshelmus de Nellingen. Qui non habentes liberos, Hierosolymam ad S sepulcrum profectus est: & post reditum, in Monasterio S. Blasij Nigri ſyluano Monachus factus est: in quod bona ſua Nellingenſia contulit. Cuius tempore (vt etiam hoc incidenter dicam) Conradus viuebat, p: im: arcis VVirtembergæ Comes: qui pro Inſignibus vsus est marſupio rubro in albo ſcuto. Cui poſt priorem vxorem Hedvrigem, Gertrudis attulit Beutelſpachum, vt eius familia vltima. Beutelſpachi tamen, lapidem ſepulcri Baronis Hainrici, qui fuerit Eberthali ne-
pos, extare ait M. Iacobus Friſchlinus, D. Nicodemifrater: in quo lapide, ab vna parte, litia Fran-
cica decuſſata ſint: in ſcuto vero, tria cornua ceruina. Obijt Hainricus 1048.

Beutelſpachum.

Anno 1322. viuebant duo fratres de Nellingen: D. Conradus eques, & Rudiger. Conrado natus eſt Ludonicus, dictus VVild, Conradi pater: & filia Eliſabeta, vxor Friderici de Gomerin-
gen, dicti VVild.

Sperberſeck.

A. 1333. Cruffio de Sperberſeck & Anna de Nellingen eius coniux: vendiderunt prapofitu-
ra Nellingenſi 43. iugera agri. Sponſores: Henricus, & Conradus Strubo, à Sperberock: Frideri-
cus Schvveler, eques: Trutvvinus de Reut: Dietrichus Malfaner à Scharnhuſen: Iohannes à
Nellingen: Bentz (Berchtoldus) ab Altorff. & iunior Eberhardus à Staeffeln, Edelknecht.

V Vernitzhuſenſes.

V Vernitzhuſenſium ſedes infra Nellingam in valle fuit, Kerſam verſus.
Anno 1281. Fridericus de Bernhuſen iunior, Friderici equitis F. canobio Salmansvvilera-
no ſuas V Vernitzhausæ decimas vendidit 50. lb. S.

Kecheler.

Anno 1341. D. V Vernber de Salmadingen eques, & vxor eius Adelbaita V Vernitzhuſia:
item Diemo Kecheler armiger (Edelknecht) & vxor eius Irmingardis de V Vernitzhuſen, & so-
ror huius Adelbaita virgo: Monasterio Solomonis villano bona quadam Nellingenſia venum
70. lb. dederunt.

Herter.

Anno 1350. Agnes, D. Alberti de V Vernitzhuſen equitis F. deſpondetur Friderico Her-
tero de Schiltock. Jhr Morgengab/ 10. Mark Silber: Zugelt/ 70. lb. S. Wendes ungeo-
ſehr 100. lb. S.

V Vangen.

A. 1411. per mittit Eberhardus Comes VVirtemb. Conr. de V Vernitzhuſen ſuo in V Vanghaim
(vbi generoſam naſcitur vinū rubrum) Sculteto ſupra Hadelſingam in valle ad Roracker verſus,
molendinum ædificare.
STOCKHUSEN.

Stockhuſen.

Videtur Blanckenſtainiorum olim fuiſſe. Reſtant hodie tantum dua domus, ſacellum par-
uū, & molendinum.

Stainhaim Mo-
naſterium.
Blanckenſtain.

A. 1255. ſtiſſiet Herr Berchtold von Blanckenſtain / & vxor eius Eliſabeta de Stain-
haim, Herr Berwegen von Tierheit vidua, das Kloſter zu Steinheim.
A. 1283. nono Kal. Nouemb. Indiæ. 12. Suiggerus de Blanckenſtain, miles Conſtant. diocef-
de conſenſu Bertholdi, Alberti, & Suiggeri filiorum ſuorum ſyluam ſuam iuxta Scharnhuſam, ca-
nobio S. Blasij in Nigra ſylua, vel nunc prapofitura Nelling. vendidit 30. libris Hall. moneta. Si-
gnarunt cum patre tres filij: Decanus, Eſſelingeniſis, ciues, in domo huius ibi Decani: preſentib.
honorabili Hailmanno, Præbendario Eccleſiæ Spireniſis: Friderico, Canonico de Hilbratsbuſen:
Friderico, Decano de Calvv: Henrico de Canſtat, V Valthero de Feurbach, Conrado de Ober Eß-
lingen, Alberto de Nellingen. & Conrado Scholaſtico, Magiſtris & Clericis. V Vernhero de Holtz-
gerrlingen milite: Marquardo, antiquo Sculteto: Ruperto & Conrado fratribus, dictis Ruprecht:
Bernhardo, dicto Horvver: Alberto miniſtro, dicto Schoch: Conrado de V Vilano vv, & alijs plurib.
Laicis.
SCHARNHUSEN.

Scharnhuſen.

Vicus hic, etiam iuxta Kerſam ſitus: in quo nobiles Melfaneri von der Schaar, ante 300.
A. vixerunt.

Sachſij.

A. 1280. V Valther, dictus de Schaar, miles ibi vixit.
Item A. 1318. nobilis Rudiger, dictus Sachs de Nellingen, & coniux eius Luigardis.
An. 1434. Vricus Sachs, ciuis Eſſelingeniſis, & vxor eius Adelbaita, decimas in Scharn-
huſen vendiderunt prapofitura Nellingenſi.

Rheut.

RHEVT.
Nobiles huius vici, annis abhinc 300. arcem habuerunt extra ipſum, Eſſelingam verſus de-
ſcendendo. Lapidem adhuc ibi exarantur.

Graueneck.

Anno 1294. vixit Conradus de Rheut.
Anno 1368. Ich Rudiger von Reuht/ vnd ich Hedwig von Graueneck/ ſein eheliche
Wirtin: vnd mit ihuen wir Heins/ Vh/ vnd Benn/ von Graueneck/ die man nennt die
Trefcher/ Gebrüder/ bekennen vnd verſehen/ it.
HORVV.

HORVV.

Villula non longè à Rheut, supra Stoskhausen: dahin es dann gericht vnd Pfarzbar ist. Horvv.
Erat olim maior vicus: sed in bello civili, cum alijs multis pagis conflagrauit. Seindt nur noch
zwen Meierhöfe.

KEMNATEN.

Nobiles ibi erant: quorum arcis vestigia, ibi in horto Flockergart dicto apparent. Kemnaten.

An. 1155. Hastico concursui interfuit Tiguri Iobstius à Kemnat.

Anno 1254. Henricus de Gundelfingen, genand von Degeneck / Monasterio Dencken- Denckendorffense
dorffensi molendinum in Kemnat 15. lb. ʒ. vendidit. canobium.

HEVMADEN.

Vltimus est vicus cis Kersam, Nicri vallem & Hedelfingam versus, in loco edito. Hevmaden.

OBERESSLINGEN.

Pagus est vallis Neccarica. Oberesslingen.

Anno 1208. Regina Rom. Augusta, Maria Graca (antehac Irene dicta) curiam quan- Irene, Maria
dam superioris Esslingæ, nomine dilecti Domini ac mariti sui Regis Rom. Philippi, Madelber- Graca.
gensis Ecclesia tradidit.

A. 1405. Iohannes de Gyltlingen, Ioannis F. dimidium huius pagi, cum hominibus & bonis,
Comiti VVirtemb. Eberhardo 270. fl. vendidit. Signatores: D. Cour. Saur de Gyltlingen, eques.
Henricus & Burcardus de Gyltlingen, fratres & Iohannes de Stambaim.

HEGMENSPERG.

Ad Ober Esslingam, ratione parochia & iuris pertinet. Ante 200. C. Harschvvertz no. Hegmensperg.
minabatur.

SIRMENOVV.

A. 1371. mentio fit Monasterij Sirmnovv, zu Eßlingen gelegen. Sirmnovv.

Anno 1376. Wir Fricß Glaser Burgermeister vnd Heinrich Roner/ beyde Richter Roner.
zu Eßlingen/ versehen öffentlich in diesem Brieff/ 12. Mittwoch vor Martini.

BLOCHINGEN.

Comopolis est, in valle Neccarica. Barones olim habuit. Blochingen.

Anno 1331. Iohannes Baro, Consul & Sculteto, S. P. Q. Esselingensi, vendidit 800. lb. ʒ.
arcem suam Blochingensem, & omnia eò pertinentia.

A. 1305. Domina Iutta de Blochingen, Abbatisa fit Parthenonis Liechtenstern. Liechtenstern

Anno 1335. Iohannes de Blochingen & vxor eius Domina Agnes, D. Gervvigi Guffij pia canobium.
mem. filia de Haunschein, vendebant possessionem dictam Northoltz. Reposuit ille vxori bona in Guffij.
Eschenbach & Hiltingshusen: beyde im Höpfinger Ampt/ nicht weit von Schlut. Eschenbach.

Anno 1299. Dux Teccensis Hermannus, Comiti Eberhardo VVirtembergensi, seinem
Oheim/ libera permisit bona quadã: montẽ Neyvvertingen, Eberspach, Plochingen, Reichbach.

PLVRA DE EIVSDEM VVIRTEMBERGIE REBVS.

CAPVT XXIIII.

I. Kirchaimensia sub castro Teck.

Anno 1376. Dux Fridericus Teccensis, & filius eius Conradus, Comiti VVirtemb. Eberhar- Kirchaimum,
do, dimidium oppidi Kirchaimi, & arcem Teck dimidiatã, vendiderunt 17500. fl. Reliquam sub quibus do-
partem Kirchaimi, venũ dederunt Hofvvertij Kirchaimenses, & Manspergenses, & Reicharts- minis.
vveileri. Et si ante 260. A. inuenitur Kirchaimi pars fuisse Austriorum procerum, & pars VVir-
tembergensium. Sub Duce autem Conrado, muro cinctum est 1284. consentiente Casare Rudolpho.
Biennio post, à Duce Friderico, & vxore eius Anna Helffenstainia, canobium saminarum extra
id oppidum conditum est. In eo sepulti, quatuor Teccenses Duces: Conradus & Fridericus, Sig-
mundus, & Hermannus. Totidem item Ducissæ: quarum duæ, Apollonia & Agnes, Sanctimo-
niales fuerunt: reliqua duæ, Anna Helffenstainia, Ducis Frid. prima vxor: & altera N. Regis
Polonia Casimiri filia.

OVVEN ET GVTEMBERG.

Fuerunt hæc 1383. à Teccensi Duce Frid. & coniuge Anna Helffenstainia, Comiti VVir. Orva op. Gil-
temb. Eberhardo, pro 6000. fl. oppignerata. Conditum fuit op. Orva à Teccensibus: ac vetustius temberg.
Kirchaimo est. Tenebantur ante 160. A. Kirchaimenses, Gutembergij, & alia loca circum, ab
Orvensibus sumere sua pondera & mensuras.

VVEILHAIM.

VVeilham. Anno 1334. dominus Kirchbergæ Bruno, VVirtembergensibus op. VVeilham vendidit
 Aichelbergensis 7500. fl. Fuit initio tantum pagus, pertinens ad Comites Aichelbergenses. Sed Comes Vlricus Aichelbergensis, cum esset Imperator copiarum Caesaris Friderici: impetrauit ab eius Maieft. vt benemeritus, potestatem mirum circumdandi, & iura ciuitatis: vt, mercatum, & iurisdictionem: atq; in scuto, caruleam clauem in albo plano. Vendiderunt VVeilhaimensibus collaturam
 Mansperg. Ecclesia, & decimas, in vico Neidlingen, Hainricus de Mansperg, & vxor eius Salome Liechtenstainia. Anno 1429. Quæ Salome, Hainrico mortuo, maritum habuit 1441. & 1445. Othonem à VValdeck iuniorem.

Limpurg. Iuxta VVeilhaimū mons est: in quo olim arx Limpurg stetit, sedes Dominorum à Limpurg. Nunc S. Michaëlis mons appellatur: in quo nunc tantum sacellum est. In scuto gerebant aquilam rubram in campo albo: & super galea, candidam pilam, ceu mias.

AICHELBERG.

Aichelberg. Comitum Aichelbergensium sedes, proximè supra VVeilhaimum fuit: & arx ibi in monte secus Cellam. Extincto hoc genere: Aichelbergæ venit ad VVerdnouios, ratione pignoris. Deinde, ad Zylnhardos, eodè modo. Deniq; ad Ducem Eberhardum Barbatum, summâ pignoris persoluta.

NOZINGEN ET VVELLINGEN.

Notzingen. Hæc ab Iohanne Reußio, & Chunigunde VVeststetensi, Anno 1368, emptione ad VVirtemberg, venerunt.

OTTLINGEN ET LINDORF.

VVellingen. Hæc à Diepoldo, Aichelbergensi Comite, Anno 1291, VVirtemberg, emerunt.

Ottlingen. Iesingen in Kirchaimensi præfectura.

Lindorff. Hic vicus emptus est VVirtembergensibus, An. 1293, de Vlrico, Comite Aichelbergensi.

HOLTZMADEN.

Iesingen Kirchaimense. Emitur 1293, de Teccensi Duce Hermanno.

Holtzmaden. Cell sub Aichelberg.

Cella vicus. De Chunigunde Reußina emebatur 1365.

Bissingen sub Teck.

Bissingen pagus. Vendidit 1336, Hainricus Finck à VVilandstain.

Oberlendingen & Schlattstall.

Schlattstall. Empta sunt 1364, de Merclino à Neidlingen.

GVTEMBERG.

Gutemberg. Ab Vlrico de Sperbers Eck, emptione ad VVirtemberg, venit.

Rossvelden & Sulpach.

Rossvelden. Vendita sunt à Teccensi Duce Conrado 1275.

BRUCKEN.

Sulpach. Vendidit 1329, Elisabeta de Sperbers Eck.

VVELDLINGEN.

Brucken. Emit hoc oppidulum 1551, Dux VVirtemb. Christophorus 25000, fl. ad Kirchaimensem præfecturam, à VVolf Hainrico de VVerdnorv.

II. Arces quædam, aut rudera, præfecturæ Kirchaimensis.

HANENKAM.

Hanenkam. Supra Bissingam est. Habitabatur olim à nobilibus Hürnlingeris. In scuto, nigra trabs in albo. Anno 1297, vixit Gumpoldus ab Hanenkam.

ERCKENBERG.

Hürnlinger. Sita sunt eius ruina supra VVeilham: & in ea arce quondâ Duces Zaringenses habitauerunt.

MANSPERG.

Erckenberg. Iuxta vicum Dettingam. In quorum nobilium scuto, albi nigriq; cunei, sicut in tabula aleatoria, vel Schachica. Super galea, dua ale cum similibus cuneis.

SCHLOSPERG.

Mansperg. Etiam iuxta Dettingam. Diu sedes erat Feimingiorum, Nunc & Grauneciorum.

VVIELANDSTAIN.

Schlosperg. Feudum VVirtembergensium supra Lenningam. Tenebatur aliquando à Schillingis Canstadiensibus, & Spatis itidem. Iam destructum est: & cum bonis suis ab Oberlenningensibus emptum.

SVLTZ.

LIBER PARALEIPOMENOS.

97

SVLTZBURG.

Arx hæc in Lenningensi valle sita, ad Spatos spectat.

Sultzburg.

DIEPOLTSBURG.

Prisca hæc rudera, post Bisingam sunt. Tenebatur arx à nobilibus eiusdem nominis. Diepoltzburg. Postea ad Theodoricum Spat à Sultzburg, venit.

GVTEMBERG.

Fuit quondam in hac arce, Ducum Tecciorum Cancellaria. Postea Valdeccij illam incoluerunt. Isti ein Runkelkechen von Wirtemberg: famineum seudum, siue ad feminas etiam transiens.

LIECHTENECK.

Ruinofum hoc, supra Hepsifovv situm est. Domini eius nobiles, à Liechtenock nomen Liechtenock habuerunt. Scutum eorum, glaucum erat: in quo, infra, stria flava: supra verò, rubra. Corona, supra galeam: & globus semialbus semingerque. Pertinet nunc ad S. Cyriaci collegium Wilsenstaignense.

RANDECK.

Supra Neidlingam. Nobilium Randecciorum domicilium erat. Eadem ipsorum cum Liechtenecij Insignia.

Randeck.

THVMNOVV.

Thumnovv.

In pago Notzingen. Combusserunt Rustici 1525. Pertinuit ad Spatos.

Notzingen.

STAINBACH.

Pertinuit & vicus, & arx hæc, ad Teccensem Ducem Hermannum, cum Freitagshofen. Stainbach. Vendita sunt hæc 1299. Monasterio Salmansvveilerano 1300 II. Quod Monasterium retinuit sibi collaturam Ecclesia, & decimas vini frugumque: vicum & arcem nobilibus reuendidit. Postea VVolf Spatus, Mager dictus, retinuit. Nouissime ad Laubenbergium peruénit.

BODELSHOFEN ad amnem Lauttum.

Hæc arx, & villa adiuncta, olim erant VVerdnomiorum. Postea Berchtoldus Schillingus (connubio, vt videtur) nactus est: cuius filius VVolfius adhuc possidet. Sorores eius, Maria & Barbara.

Bodelshofen.

Sunt & plurium arcium vestigia, aut rudera, in Kirchaimensi Sub Teccia præfectura: vt, Meerburgstell, Nebenhausen / Sptthart / Lautenbürg / Landsee / Hancenstaig / Sperbers Eck / Hofen / Boll / Liebenow / Ober vnd Under Ensingem / Bisinghausen / Dachenhausen / Grauensberg. Præsertim autem Ober Ensingem habitauerunt Sperbers Eicij: Zuzishausa, nobiles Zittel Sperbers Eckmanni: Oberboinga, Schvvelheri: Liebenovva, D. Conradus de Liebenovv eques, & Agnes eius vxor à Neuhausen: Hammertvveilera, nobilis Zimmerer nuncupatus.

III. PLVRA PASSIM VVIRTEMBERGIAE

oppida, & alia loca.

TUTTlingen.

Habitabant ibi 1327. Domini de VVartenberg.

Tuttlingen.

BALINGEN.

Emptum 1396. à VVirtembergensibus, oppidum & ditio, de Comite Zollerensi Frider. & vxore eius Verena Kyburgenfi.

Balingen.

ROSENFELD ET LEVVENBERG.

Ambo hæc oppida sunt à VVirtembergensibus condita. Levvenberg 1248. à Comite Eberhardo, nunc circumdatum.

Rosenfeld.

Leonberg.

HORNBERG.

Vicina sunt huic oppido duo Monasteria, Alperspachum, & S. Georgij. Item, oppidum Schiltach. In vno collium sunt dua arces, Noua & vetus. Nouam incolit iam diu, vt Præfectus, generosus Comes Tybing Eberhardus, D. Conradi frater. Veterem nemo incolit, propter spætra ibi crebriora: sed est armamentarium granarium, & carcer. Latuit ibi olim D. Ioannes Brentius Ioannes Brentius senior, si- propter Hispanos gerens se pro præfecto minore, Huldricum Engstet se nominans, liber os secum mulatus Castellatorum, & sacra scribens, vxore Margareta mortua. Quodam autem die monuit quendam concio- natorum, ne ita longos sermones haberet: quia sæpe rursus occasio daretur. Respondit ille: Tu agis

liiii 4 mors

more Praefectorum, quibus omnis mori in Templo molesta est. Subiit Engsterus, Ioannes no-
ster in angustijs constitutus. At tamen gratum habuit, se pro Praefecto haberi. Sed non ab omni-
bus, talis agnoscebatur: quod non potaret, nec amaret, nec aleam luderet, nec blasphemaret. Ideo
ineptum esse Praefectum suae Castellani. Cum autem ille concionator posterius ad mortem a-
grotavit: Brentius bene consolabatur eum: & iubebat, ut, qui alios antehac ipse pie consolatus es-
set, etiam seipsum nunc consolaretur. Tum alter, dulci eius sermone captus: O Domine, inquit,
praefecto tu non es Praefectus, quantumuis similes, quicumque tandem sis. Haec, de Brentio. Habet
Hornberga tres praecipue in vallibus amnes: Guttachum, Reichenbachum, & Offenbachum. No-
tae ad facem efoces haestae in Guttacho confodiuntur. Nam quia lampidiorem aquam amant: eò per
Kintzium è Rheno migrant, vere & autumnò. Retibus autem capi non possunt: sed ea mox
disficiunt.

Efoces.

S V L T Z.

Sultz.

Initiò habuerunt id Comites de Sultz. Deinde 1252. Domini Gerolts Eckenses: qui VVir-
tembergensibus venum dederunt.

VVITTLINGEN.

VVittlingen.

Eme 1251. à Constantiensi Episcopo Comes VVirtemberg. Vlricus, Marcia argenti 110.

Nagolt.

NAGOLT, VVELDBERG, BVOLACH, EBINGEN.

Ebingen.

VVirtembergensibus emptione venerunt ab Hohenberg. Comitibus.

BOEBLINGEN.

Beblingen.

A. 1357. vendita sunt à Palat. Gozzone (Gottsfride) Turvingensi, Bablingense oppidum
& arx, sylva & lacus ibi: ac pagi Darmshaim & Dagerihaim, cum iure venatico in Schanbuch
& Glemswald, Comitibus VVirtemberg. Eberhardo & Vlrico, u. Hall. 14500.

SYNDELPHINGEN.

Syndelphingen.

A. 1351. Vlricus de Rechperg, dictus de Syndelphingen, Comitibus Eberh. & Vlrico op.
Syndelphingen 5000. u. H. venundedit.

C A L V V.

Calvv.

A. 1346. iisdem Comitibus VWilhelmus Palat. Turving. oppidum & castellum Calvv
7000. u. H. dedit. Caluenses patria sunt hodie, clarissimi Doctores: Georgius Flackius Theolo-
gus Vraci, & Samuel Haidenus Iurisc. Tybingæ.

HAIMBSEN.

Haimbsen.

Schmalenstain.

Ante aliquot secula, à D. Vlrico de Schmalenstain possessum, ab eo ad VVirtemberg-
ses venit.

VAIHINGEN.

Vaibingen.

A. 1384. Conradus, & Ioannes F. eius, Comites Vaibingenses, vendiderunt 2600. parvis
Aureis Floren. VVolframo Nellenburgensi, Teutonici ordinis Magistro, bona sua, Ecclesiam
& collaturam, ac decimas, oppidi Vaibingen, Entvveibingen, & VVetterpsach. Sponsores erant,
Marchio Badensis Hermannus, Comes Otho de Hohenberg: Comites Burglinus & Conradus Ho-
henbergenses, senioris Comitis Burcardi filij: D. Vlricus de Magenhaim, D. Hainricus Sturm-
feder, D. Dieterichus à Gemmingen, Ritter: VVolfgangus Maifer, Hainricus Gæler, Soufridus de
Veringen (fortè Venningen) & Iohannes de Sachsenhaim, Edelknecht.

BACKNANG.

Backnang.

Conditum quondam à Marchione Badensi. Monasterium ibi est in vertice montis, olim
à VVeissachensi Domino Rudolpho conditum. Sic & Templum Steinvveila 1076.

BRACKENHAIM.

Brackenhaim.

A. 1280. possessum ab Vlrico & Erckingero, Baronibus à Magenhaim.

BIETIGHAIM.

Bietighaim.

Fuit ante 200. A. adhuc pagus. Tenuere tunc Comites VVirtemberg. & nobiles VVennin-
genses, ac Schaubeccenses.

DORNSTETT.

Dornstett.

A. 1276. ad VVirtembergenses venit.

NEVVENSTATT.

Nervenstatt.

VVeinsperg. Ba-
rones.

Ante 300. A. Helmstatt vocatus fuit: & à VVeinspergensibus Baronibus, Conrado En-
gelhartoq., possessum. Inde, ad Palatinos: sed A. 1504. in Palatinico bello, cum VVeinsperga,
Mackmyla, & canobio Maulbrunna, ad VVirtembergenses, peruenit.

LAVF-

LIBER PARALEI POMENOS.

99

LAVFFEN.

A. 1361. Hofvartij de Kirchen. VVirttembergensibus arcem & op. Lauffam vendide- Lauffen.
runt, cum tribus partibus pagi Kirchen ad Neccarum, 5960. ll. & 800. fl. Rhinensibus. Hofvartij.

VVINEDEN.

Conradus de VVeinsperg Baro, vendidit 1325. A. oppidum & arcem VVineden 4560. ll. VVineden.
H. VVirttembergensibus.

NEIFFEN.

A. 1301. D. Conradus de VVeinsperg, & filij eius Conradus atq; Engelbartus, Comiti VVir- Neiffen.
temb. Eberhardo vendiderunt oppidum & Burgum Neiffen, cum hominibus bonisq;, & cum col-
latura Ecclesia septem millibus librarum nummularum.

BLAVBEVREN.

A. 1447. Helffenstainius Comes Conradus, Ludouico Comiti VVirtemb. venundedit arcem, Blaubeura.
Gerhausen, Ruck & Blarvonnstain. Item op. Blaubeuram, & pagum Gerhausen. Praterea M. Helffenstain.
tenthal/ Papelaw/ Weiler/ Suppingen/ Bergkilen/ Tegenweiler/ Oberweiler/ Tref- Gerhausen.
fenspach/ Billenhausen/ Wippingen/ Alsch/ & Sonderbüch. Etiam collaturam Ecclesia Bergkilen.
in Ringingen & Alsch. Hac omnia 40000. fl. & quotannis ad vicium 200. fl. referuatis tamen VVippingen.
veftigalibus, & viarum conductu. Ringingen.
Alsch.

A. 1449. Vlricus & Conradus Helffenstainij, VVimensibus vendiderunt dimidium veftiga- Geiflingen.
lis & conductus Geiflingensibus, & Siessa, Kuecha, Ixelberga, Natta, Gussenstatti, Stuberthaimi, Siessen.
Mercklinga, VVippinga, Maelchshaimi, Blabeura, Haidenhaimi, &c.

HAIDENHAIM.

A. 1450. Comes VVirtemberg. Vlricus, à Palat. Ludouico Bauaro emit oppidum & ditio. Haidenhaim.
nem Haidenhaimensem, cum arce Helenstain: tribusq; Monasterijs, Anhusano, Eerbrechtlingen. Helenstain.
si & Kynigsbrunnens: ac cum duabus exustis arcibus, Gussenberg & Hurvvang: atq; cum arce
Vffhusen. Omnia 60000. fl. Antea domini fuerant Comites de Helffenstain, Conradus & Vl-
ricus fratres.

RINGINGEN, VEL RENNINGEN.

A. 1277. quadam cœnobio Bebenhusano venum dedit Eberhardus de Ringingen Baro. Ringingen.
A. 1310. Reinhardus de Nevvrenburg, pagum Renningen Comiti VVirtemb. Eberhardo
vendidit, quadam conditione.

KORNVESTEN.

Pagum hunc, cum incolis & bonis, de cognato suo Vlrico, Comite ab Asperg, Eberhardus Kornvesten.
VVirttemberg. Comes emit 370. ll. H. A. 1303. Asperg.

CANTSTAT.

A. 1330. à Casare Lud. Bauaro, Cantstadiensibus hoc privilegij datum est: vt frui possint Cantstatt.
ijsdem iuribus & honoribus, quibus ciuitas Esbelinga gaudet: idq; singulari quodam amore erga
Vlricum, Comitem VVirtembergensem, suum Alsatia Præfatum. Extra hanc ciuitatem laua-
crum est, Sultzbad dictū: pro Sultzbad, à salsugine. Prodest scabiosis, tumidis, & frigore morbidis. Sultzbad.

PFVLLINGEN.

A. 1250. dua domina Pfullingenses Mechtildis & Irmula, cognomento Rempina, Mona- Pfullingen.
sterium fœminarum ibi fundauerunt.

III. Loca præfecturæ Gœppingensis.

HEININGEN.

Comopolis, Ducum olim Teccensium.

Gappinga loca.

Heiningen.

BOLL.

Supra id quondam arx Land. Ehrstet, in monte Burghalden: habitata à S. quadam Boll.
Bertha: quæ tribus Comitibus generosis nupta fuit: Ioanni Rauensteinio, Alberto Klingenstai. S. Bertha.
nio, & Hainrico Irtenbergio.

SCHOPFLOCH.

Iuxta Betzgerhistam: vbi duo fratres nobiles habitauerunt.

Schopfloch.

SCHLIERBACH.

Zylnbartorum fuit: ex quibus Henricus id VVirtembergicus vendidit.

Schlierbach.

HOCHDORFF.

Habitatio fuit nobilium à VVernitzhausen: de quibus VVirtembergia illud emit.

Hochdorff.

HINDERBURG.

Vetus arx ruinosissima: quæ & ipsa suos nobiles habuit.

Hinderburg.

EBERSPACH.

EBERSPACH.

Eberspach. *In hac Comopoli Barones olim fuerunt, Adelbergensis cœnobij fundatores.*

YHINGEN.

Ybingen. *Pagum hunc nobiles olim Schryveleri incoluerunt. In ihrem Schilde / blau vnd weiß zwerchstrich.*

KLAIN YSSLINGEN.

Ysslingen. *Emerunt VVirtembergenses de VVernebero à VVermitshausen.*

FILSECK.

FilsEck. *Trans Ybingam. Habuerunt id multos annos Reussij de Reussenstein. Nunc Gemmingenses habent.*

HOHENSTAVFFEN.

Hohenstauffen. *Erat Castellum hoc Ducum Sueviae. Habitauit ibi interdum etiam Irena, seu Maria Graeca, Caesaris Philippi coniux, in frewd vnd laid. Ibi quoq; fato suo 1208. fundat.*

GRVIBINGEN.

Grübingen. *Domicilium erat nobilem Laimbergiorum. Ibi & Geieri habitabant. Ruinae restant, Laimberg, & Lemingsbald.*

FAVRNDORF.

Faurndorf. *Huius pagi dimidium, à Zylnharti possessum fuit. Quod, ad extremum vidua Georgij Zylnharti VVirtembergensibus vendidit. Hac, Gœppingensia.*

Anno autem praesenti 1595. Dux VVirtemb. Fridericus initio Aprilis emit de Frid. Ernesto, Marchione Badensi Durlaci & hac loca. Besicken, Hessech, VVala, Mundelsbaim, Gemrich, cum omnibus ad ea pertinentibus.

V. De generosis Dominis Landauijs, quædam amplius inuenta: præsertim de sepultis in cœnobio virginali S. Crucis vallis.

Landauiorum *A. Domini 1280. die S. Francisci, Comes Hartmannus de Gruningen bey Alperg (den Magnatum sepultura. man sprach / von Landaw) obiit. Sepultus Gruninge, in der Pfarckirchen / in der lincken seiten vnter der Cansel / vnterm Garbstain / darauff das Wapen gehawen ist.*

A. 1343. auff Tiburtij vnd Valeriani / ist gestorben Graff Conrad von Landaw: vnd liegt allhie zu Hailig Creusthal.

A. 1368. auff S. Peter vnd Pauls tag abend / starb Graff Eberhart von Landaw.

A. 1373. starb Graff Eberhart von Landaw / auff Donnerstag vor Urbani: vnd liegt allhie zu H. Creusthal.

A. 1392. starb Graff Conrad / den man nennet von Landaw.

A. 1393. am Montag nach S. Michaelis tag / ist gestorben der Edel Ritter / Herz Luß von Landaw. Liegt zu H. Creusthal.

A. 1436. an der Mittwoch vor S. Gorgen tag / ist gestorben Herz Conrad von Landaw / halb Ritter. Liegt allhie zu Hailig Creusthal.

Herz Eberhart von Landaw Ritter / ist gestorben am Freitag vor S. Margreten tag / im 1444. Jahr. Liegt allhie zu H. Creusthal.

A. Domini 1461. auff Mittwoch vor S. Jacobs tag / starb Eberhart von Landaw.

A. Domini 1488. starb der Edel vnd Streng Herz von Landaw / Ritter / auff Freit tag vor Margreta.

Tempus nou *Graff Hartmann von Landaw der jünger. Des haben wir nit wissen (inquit bo-* *additum. diernus illius Parthenonis Secretarius, D. Leonhardus Schmidius) seines abschaidens.*

Graff Ludwig von Grüningen (den man sprach von Landaw) ist Pfar:herz zu Cansstatt gewesen / vnd Thumherz zu Augspurg.

Item ein Graff von Landaw (weiß man gleichwol nit / wie er mit Namen geheiß- *sen) hat ein Herzogin von Mailand zum Gemahel gehabt. deren Namen man auch nit wissen mag. Mit deren er zwo Töchter erzeugt: die ein / Ursula: vnd die ander / Elisabet / geheissen. Welche beyde hie im Gottshaus H. Creusthal / nachmals den Orden an sich genommen. Sonsten sind man weiters nichts.*

At fuit Comes Eberhardus de Landau junior, qui obiit 1378.

At ea fuit Elisab. vel Lucia, qui obiit 1388.

Fraw Hailwigildis ist gesin /

Desselben erste Abtissin:

Der Gräffen von Landaw. Der gnad der ewig vnd barmherzig Gott.

Des Stiffers Schwester tugentsam /

Geborn von hohem Edlen stam /

Obijt 1240.

Nonissima

Novissima Abbatisse.

Pro Ursula Bessererina Bruschij, ponitur Ursula von Boffen / genant die Boffin: *Abbatissa novissima Sanctuciuallenses.*
 que profuerit 4 annos & obierit 1488.

Secuta est Anna Gremlichina, qua obiit 1521.

Fraw Veronica Rietheimia / gubernans 25. A.

Fraw Elisabetha Lugin / regens 16. A. mortua 1567.

Fraw Veronica von Ensberg.

Fraw Elisabeth / geborne Pfflingerin / anno hoc 1595.

Hac, ex illo Monasterio.

Anno autem 1490. s. idus Decemb. nobili viro Iohanni de Landav (cuius familia olim dives fuerat) militi tenuioris fortunæ, Innocentius Papa concessit aliquot decimarum perceptionem, certis conditionibus in pago Riedeschingen, ut patrono illius Parochialis Ecclesia, de fructibus ex crescentibus, decimas non soluentibus. Curat ergo Tubingam, 18. April. 1493. si qui contradicant, Iohannes Vergenhans (Nauclerus) Prapostus Ecclesia collegiata, beatis. virg. Maria, sanctorumq. Georgij & Martini, in Tubingen, &c. Ut ex literis Philippi Rittelij, D. Arminij F. hoc 95. anno vidi.

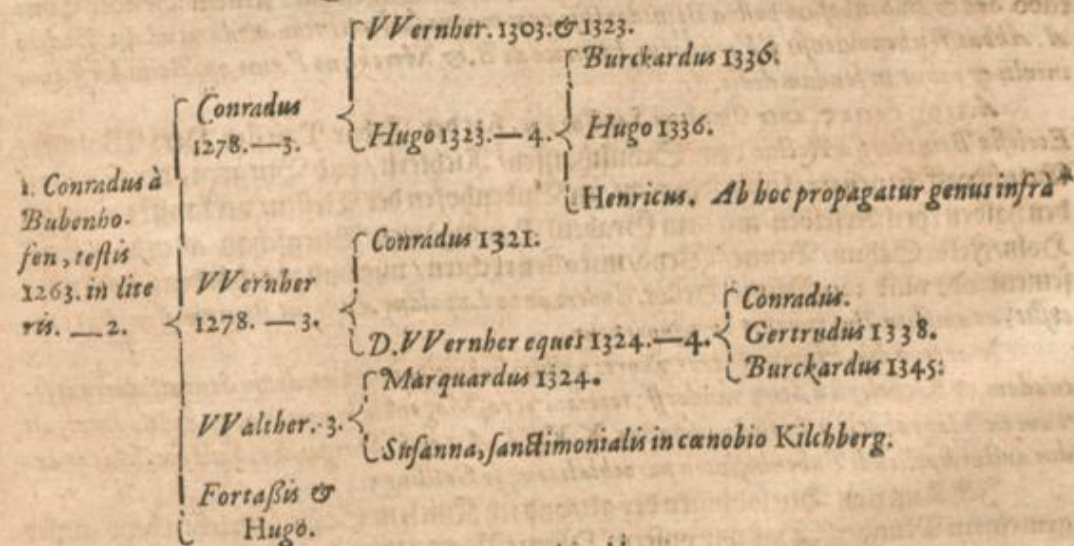
DE NOBILI BUBENHOPIORVM GENERE.

CAPVT XXV.

NUPER, hoc 1595. demum anno, ad hyemem decurrente, nactus sum (per clariss. V. Sa-muelem Heidenum Iurisc. & per honestum virum Valentinum Salomonem Fuldensem, Pictorem oppidi Horbæ) varia documenta laudata familia Bubenhosia: ex quibus hæc, qua sequuntur (quia plurimi insunt nobiles) & aliunde quadam, ad hunc locum summittere volui: cum ad superiora, quæ iam apud Typographum erant, poni à me absente commodè non possent.

Bubenhosios (etiamnum hodie claros) esse per antiquæ nobilitatis, ex eo colligi potest: quod Eubenhosia anno Domini 1263. ex illis longa serie deductus, **CONRADVS** vixit, miles, seu equus auratus: qui cum Suevia Duce Conradino, Rhorypila fuit. Ex hoc nati, sequentes. Diuidam autem in Quaterniones tres.

QUATERNIO PRIMVS.

Annotatio ad hæc.

In literis inueniuntur 1278. testis, Conradus, VVernber, & VValthar, de Bubenhofen.
 In Germanicis literis, testes VValthar & Hugo fratres. Datum, Rhor auff der Burg.
 In alijs literis, Datum Geislingen 1321. testis ponitur, Her: Walthar von Bubenhofen Ritter. Fort. VVernber.
 In alijs, Hugo / vnd Her: Wernher von B. Ritter / 1223.
 In alijs, Datum Bubenhofen 1324. reperitur Marquardus de B. & soror eius Susanna Monacha. Item, Wernher Ritter / vnd Walthar Kirchherr.
 Item

Item 1338. Jacob der Tüninger/ vnd Gertrud von B. Hac mulier, & filius eius Hugo Tüninger/ vendiderunt 1366. sua in Hardibona.

In alijs literis A. 1338. Ich Burek hart / Hug / vnd Hainrich / von Dub. Gebrüder / Hugens Söhne / thun kund / ic. Datum Haigerloch.

Beinsdorff.
Bubenhofen/
pagus & arx.

A. 1344. senior Herman de Orv habebat pignoris loco oppidum Beinsdorff.

A. 1345. die Sabbati post VValdpurgis, verkaufft Burek hart von Bubenhofen / dem Erborn Edelman Hermann von Dwo dem alten / alles sein Gut zu Bubenhofen: das er von seinem Vatter hat gehabt / vnd auch von seinem Bruder erkaufft: an Feld / an Wald / an Wasser / an Wäyde / an Wiesen / an Zwang / an Leuten / an Gut / an Kirchens chäse / vnd an Vogtrecht / vmb funffsig Pfund Pfenning / zehen Schilling minder. *Tanta erat leuitas precij.*

QVATERNIO SECVNDVS.

Hen- rici liberi — 5.	D. VValther, Deca- nus & Parochus in op. Beinsdorff, 1386. & 1393. Hugo. Marquardus. 1379. & 1386. — 6. Burekardus. Conradus, 1385.	Marquardus. D. Henricus eques. — 7. Iohannes.	VVolffius, vel VVolff- gangus. VValther. Obijt 1414. Marquard. cui bare- redes, sui fratres. Conradus 1434. — 8. Verena. Margareta. Vrsula. Anna.	Feronica. Barbara. Iohanes, Ma- gnus curia VVirvberg. Magister, 1462. & 1479. cuius se- quetur D. ppgenies. the- obijt in- us. fra. Cö- Vitus radus. 9. Ioan- Henri- cus. Apol- lonia		
					1512.	
						1512.

HORVM DECLARATIO.

Beinsdorff.

Anno 1386. hat Pfaff Walthar von Bubenhofen / Kilchherr zu Beinsdorff / verkaufft ein Pfund Gelts in seinen Gütern / so er zu Eichen hat / seinem Bruder Conrado. Sed & Bubenhofam postea Beinsdorffs, cum magno suorum incommodo vendidit. Eodem A. Abbas Richenouiensis VVerberius, Henrico de B. & Mercklino F. eius, op. Beinsdorff, cum incolis & rebus, in feudum dedit.

A. 1393. Feria 5. ante Omnium Sanctorum, hat der Erbar Priester Herr Walthar / Ecclesia Beinsdorffs Rector, dem Schulthaiszen / Richtern / vnd Burgern / der Statt zu Beinsdorff / seinen theil / vnd sein recht / an Bubenhofen der Vestin / verkaufft: nemlich den halben theil derselben / mit dem Graben / Baumgarten / Burgschatz / allen begriffen / Holz / Feld / Schuss / Benne / Weyd / mit allen rechten / nutz vnd zugehörden (doch nach seinem tod) vmb 320. Pfund Heller. Eodem anno Lupoldus Austrius Beinsdorffensibus concessit, ne amplius Bubenhofis oppignorentur.

Marquardus, Henrici F. tres uxores nobiles habuit: primam, ex domo Sturmfederina: secundam, ex Kecheleris à Schvrandorff: tertiam vero, Magenbuchiam 1379. & 1386. Interfuit vnus ex Magenbuchijs, Hasliludio postea XXVI. A. 1436. Stugardia. Fuit hic Marquardus auctor sepeliendi Bubenhofis in parochiali templo Geuslinga.

Burladingen.

Ich Kun von Burladingen der alt / vnd ich Kun sein Sohn / versehen beyd außser gemeinem Mund / ic. Das wir vnserm Ohem / Marquarten von Bubenhofen / vnd seinen Erben / recht vnd redlich inafese vnd verfest haben / ic. all vnser recht / die wir haben zu Gamertingen / von Graff Wölsleins / vnd Graff Frizzen wegen von Deringen / ic. Datum M. CCC. LXXVI. an dem nechsten Writwoch nach dem Weissen Sontag.

Deringen.

Stainj nobiles.

Henricus eques, Marquardi & Magenbuchia F. uxorem habuit SOPHIAM à Stain de Rechtenstain: qua nata est ex D. VValtz à Stain equite: & uxore eius N. à Merckingen: ac fratrem habuit VVolffium à Stain, equitem.

VVolffius, Henrici equitis F. uxorem habuit Annam à VVerenrvag. Consiliarius VVirtembergicus erat: eiq. multum rei fuit cum Dominis Geroltzeccijs Sultza.

Conrado

Conrado VVolfij fratri, coniux fuit *MARGAROTA* de Neuneck. Cuius parentes fuerunt, *Neuneccij*, *Georgius Neuneccius* & *Adelheidis*, *Truchsessia Hasingensis*. Qua patrem habuit *Haincium* ab *Hasingen*, & matrem *Elisabetam Nothassinam*. *Georgij* autem *Neuneccij* parentes fuerunt, *Hugo* à *Neuneck*, & *Anna* de *Yberg*, *Anselmi senioris* soror.

A. 1434. die *Mercurij* post *S. Gregorij*, hat *Conradus* de *Dub*. *Margaretam* uxorem suam *Neunecciam*, ihres Väterlichen Erbs 1100. G. quos attulerat, vnd 550. G. zur Widerlegung / vnd 150. G. zur Morgengab (summa 1500. G.) verwiesen auff seine Güter: als *Dwingen* vnd *Steten* / die beyde Dörffer: vnd auff die Höff *Wellsdorff* / vnd *Engschlatt*.

A. 1442. stagnum *Steta* faciendum curauit.

De Magno curia VVirtemberg. Magistro, IOHANNE à *Bubenhofen*.

Hic coniugem habuit *OTILLIAM*: *Georgij* de *Bach* zu *Ducherzhaim* / & *Brigita* *Ioannes* *Bubende Altenvvindeck*, filiam. Vixit circa 1462. Eadem fratrem habuit *D. Bernbardum* de *Bach*, *hofius*, *Landequitem*. Interfuit 3. *Hastiludio* A. 948. *Constantia*, *Benedictus* de *Bach*: & *IS. Hastil.* 1337. *hoffmeister*. *Iugelhaimi*, *Henricus* de *Bach*.

Vtrich / Graffe zu Wirttemberg.

Unsern freundlichen gruß zuuor. Wolgeborener lieber Dheim Graffe *Joh Niclaus* von *Zotr*: wir bitten dich mit ernst freundlich / vnser Bürg zuwerden / gegen vnsern lieben getrewen *Hansen* von *Bubenhofen* / vmb ein Summa gelts / 12. Geben zu *Nürtingen* am *Donnerstag* vor *S. Matthæus* tag / anno, &c. *Sexagesimo*.

Wir *Recht*ilt / geborne *Pfalzgräffin* bey *Rhein* / von *Gottes* gnaden *Ershers* *A. 1478*. *hogin* zu *Osterreich* / 12. *Witwe* / bekennen / 12. Als für vns kommen ist vnser getrewer lieber *Hans* von *Bubenhofen* *Landhoffmeister* / als *Vormünder* seines *Bruders* *Conrad* von *Dub*. seligen verlassene *Kind* / 12. Geben zu *Kotenburg* / auff *Witwoch* vor vnser *Lieben* *Frauen* tag *Liechtmeß* / M. CCCC. vnd *LXXXIII*. Jahr. Sie war auff die *Her*:schafft *Hohenberg* verwidemt. *Mentio* fit *arcis* & *pagi* *Lynsteten*.

A. 1479. war ein *Abschied* / cum *sigillari* *confirmacione*, in *Hastiludio* *VVircebur*. *Turniers*-*gen*si *auf*gangen / bis *verbis*. Welcher fürbringt / daß seine *Eltern* *Geturniert* haben: noos. vnd er von seinen vier *Anen* *Edel* sey: auch sich ehrlich gehalten hab: der selb soll zum *nechsten* vnd *andern* *Turnier* getheilt (zum theil *admittiert*) vnd zu *Turnirn* zugelassen werden. *Petenti* itaque *testimonium* de *sua* à *Maioribus* *nobilitate*, & de *suis* *moribus*, *lohanni* *Bubenhofio*, *Magno* *Curia* *Magistro* (*ut* qui & *ipse* *ad* *huiusmodi* *honestia* *exercitia* *profici*, *in* *animo* *haberet*) *testimonia* *bona* *sequentes* *viri* *nobiles* *dedere*.

1. *Rudolfus* von *Hochneck* zu *Bilbeck* / *senior*, *Edelknecht* / *Petri* *filius*, *annorum* *Senes* *nobiles*. *amplius* *LXXVIII*. *testans*, daß *Hans* von *B*. von seinen 4. *Anen* *Edel* sey: auch sich ehrlich gehalten hab / vnd *Turniers*-genooß sey. *Signauit* *ipse* *Rudolfus* *ab* *Hochneck* (sein *Dhem*) vnd sein *Better* *Görg* von *Friberg* zu *der* *Hohen* *Friberg*.

2. *Martinus* von *Durmentz*. *Sibi* *notum* *fuisse* *patrem* *eius* *Conradum*, & *patrum* *VVolfsum*, à *LX*. *annis*, &c.

3. *Conradus* vom *Stain* / *Ritter* / *Hansen* *Dhem* / zu *Dtenweiler* / o *Hogenartus*, *aut* *eo* *maior*. *Signauit* *ipse*, & *Conradus* *F. eius* à *Stain*, *habitans* *Emerklingen*. *Datum* *Feria* 6. *post* *Osualdi*. 39.

4. *Wolff* von *Neuhufen*.

5. *Conrad* vom *Stain* / vnd *Klingenstein*. *Die* *luna* *in* *hebdom*. *Paschali*.

6. *Hans* *Hertter* von *Hertneck*.

7. *Hans* von *Neuneck* *Ritter* / *Vogt* zu *Rosensfeld*: vnd *Hainrich* *Böcklin* von *Rosensfeld*. *Wtingerthal* / bey den *Neunsig* *Jahren* *alt*: vnd *Hans* *Branckhof* / vnd *Wolff* von *Rosensfeld* / der *alt*: *alle* / *Edelknecht*. 1479. *die* *purific*. *B. Maria*.

8. *Hans* von *Ramsperg* / *Gutenstaini* *habitans*.

9. *Wilhelm* *Truchsess* von *Waldeck* / der *Elter*.

XXXX

10. *Georgius*

10. Georgius Megezer von Beldorff.
11. Conrad von Thierberg. Der sagt / daß Wolffgang selig von Bubenhofen/
geturniert habe zu Brisach. *Non legitur Brisacum in Hastiludijs 36. popularis lingua. Ergo Rixnerus non omnia Hastiludia posuit.*
12. Wilhelm von Münchingen.
13. Petrus von Burzen. *Petierat ab eo testimonium Iohannes à B. per suum cognatum Conradum de Rischbach à Dresfurt.*
14. Friderich von Dwisheim. *Nouerat ante LX. annos patrem eius Conradum, & patrum VVolsium, vsque ad mortem eorum. Datum 1479. die Luna ante Natiuit. S. Mariae.*
15. Wolff Spät. *Die S. Thoma 79.*
16. Buppelin vom Stain/Ritter/sein Dheim/Pfleger zu Gundelfingen.
Hac, de Iohanne à B. curia Magistro: qui etiam ab externis iudicijs exemptionem, à Casare Carolo impetrauit.
- Klingenberg. *Fratri eius Conrado vxor fuit, circa 1462. & 1476. AGNES (al. Margareta) Alberti Klingenbergij, & Margareta à Gränenberg, F. cuius fratres fuerunt Henricus & Caspar de Klingenberg.*

Huius Conradi liberi.

D. Mattheus, *Canonicus & Decanus Constantia.*

Vitus, *cui vxor N. ab Orr.*

Hans Hainrich.

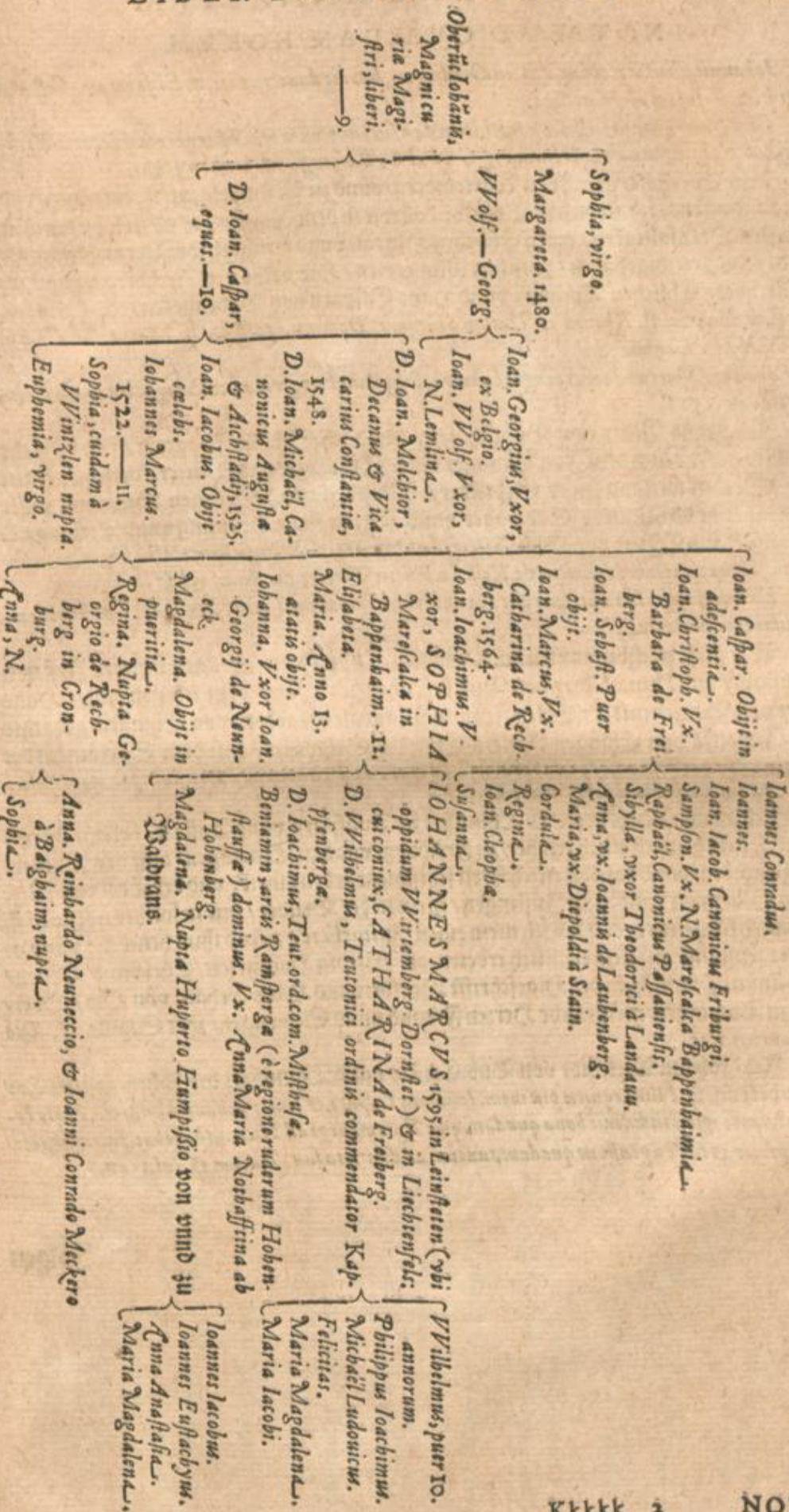
Apollonia, *VVendelini ab Halsingen coniux, 1512.*

A. 1462. *Dux Austrius Albertus, ab Iohanne & Conrado Bubenhofijs fratribus, per mutatione aliorum bonorum accepit das Weiler Ober Dwingen/mit dem Hoff zu Under Dwingen.*

Inuenio denique de Conrado Bubenhofio: Comitem Eberbardum de VVirtemberg, ei colaturam parochia Stetenfis dedisse: semel 1434. & iterum 1476. Sunt duo diuersorum temporum Eberbar di & Conradi.

QVATER:

QUATERNIO TERTIVS.

Iohannis filius Volfius à B. in Geislingen, habuit duas uxores. 1. Elisabetam, Caspari Spati F. 2. Ursulam ab Hattstatt.

Rechberg.

Eius fratri Ioanni Casparo equiti, item dua fuerunt uxores, 1. Margareta, Henrici Rechbergij in Weissenstain F. 2. Domina AGNES, Baronissa Hohenbervensis.

Wir Eberhart/Graffe zu Wirtemberg/vnnd zu Rumpelgart/2c. bekennen/vnd thun kund offenbar/mit diesem Brieffe: das wir in dem Namen / vnnd zu lob / der aller heiligsten Dreyfaltigkeit / einen Ehlichen Heyrat/vnnd freundliche Vermehlung/abgeredt vnnd beteidigt haben / zwischen Margreten / Heinrichs von Rechberg vnnd HohenRechberg Ehlichen Tochter: vnnd Hans Caspar von Bubenhofen / 2c. Vringue, 800 fl. & dos 400. fl. Rhenenses, Datum Sturgart. Dominica post purif. Mariae, M. CCCC. LXXXIIII. anno.

Sybilla Fuggerina, 1512.

Ioannes Marcus duas coniuges habuit. 1. Sibyllam Fuggerinam. 2. Magdalenam de Ehingen, viduam, 1522.

Ich Hans Marx von Bubenhofen / vnnd ich Sibylla Fuggerin / sein Ehliche Haußfraw/2c. Nach dem Jacob Fugger vnser Schwager vnd Vätter / verschiener zeit nach absterben weiland seiner Gebrüder / Ulrichen vnnd Georgen Fuggern / vnser Schwäher vnnd Vatter / Schwager vnnd Vetter / ein Ordnung vnnd Teilung/2c. Vnd ich Hans Caspar von Dub. Ritter/Landvogt zu Rumpelgart/ ad filij mei confirmo, &c. Signauit etiam Henricus de Reischach, sein Vetter 20. Maij 1512.

Ex hac Fuggerina nati fuerunt Ioanni Marco, Ioannes Caspar, & Ioan. Christophorus, & Elisabeta ac Maria.

Ehingenavidua.

Wir diese nachbenannten / mit Namen Rudolf von Ehingen Ritter / Jof von Hornstain / vnd Hans Marx von Dub. bekennen/2c. Nach dem ich genennter Hans Marx von B. mich mit der Edlen Frawen Magdalena/geboren von Ehingen/gedachtis Herz Rudolffs von Ehingen Ritters Ehlicher Schwester / mit dem Sacrament der heiligen Ehe verheyrat/2c. Habebat ipsa liberos, ex Brunono de Hornstain pia mem. susceptos. Adum die Sabbati post Martini 1522.

Studiofi debitorum,

Ich Hans Michel von B. Thumher zu Augspurg vnnd Aystatt / bekenn öffentlich/2c. Nach dem ich etlich zeit her / zu Freiburg/vnnd zu Tuwingen/ auff der Vniuersitet gestanden/vnnd daselbst etlich Gelt schuldig worden bin/2c. vnd der Edel vnd Vest Hans Marx von Dub. Zu Justingen / mein lieber Bruder / mir in solcher not 300. fl. Rheinisch fürgesetzt / 2c. Hab ich mein eigen Insigel / 2c. zu end thun henccken: vnnd zu mehrer zeugnuß/mit fleiß ernstlich erbeten/die Wirdig Hochgeleret/Edel vnnd Besten/Martinum Plansch/in der H. geschriffte Doctor: vnnd Hans Erhart von Dw / Obervogt zu Tuwingen/meine liebe Herren Freund vnnd Schwäger / ihre Sigilla/2c. Die S. Mauricij, 1525.

Plansch.

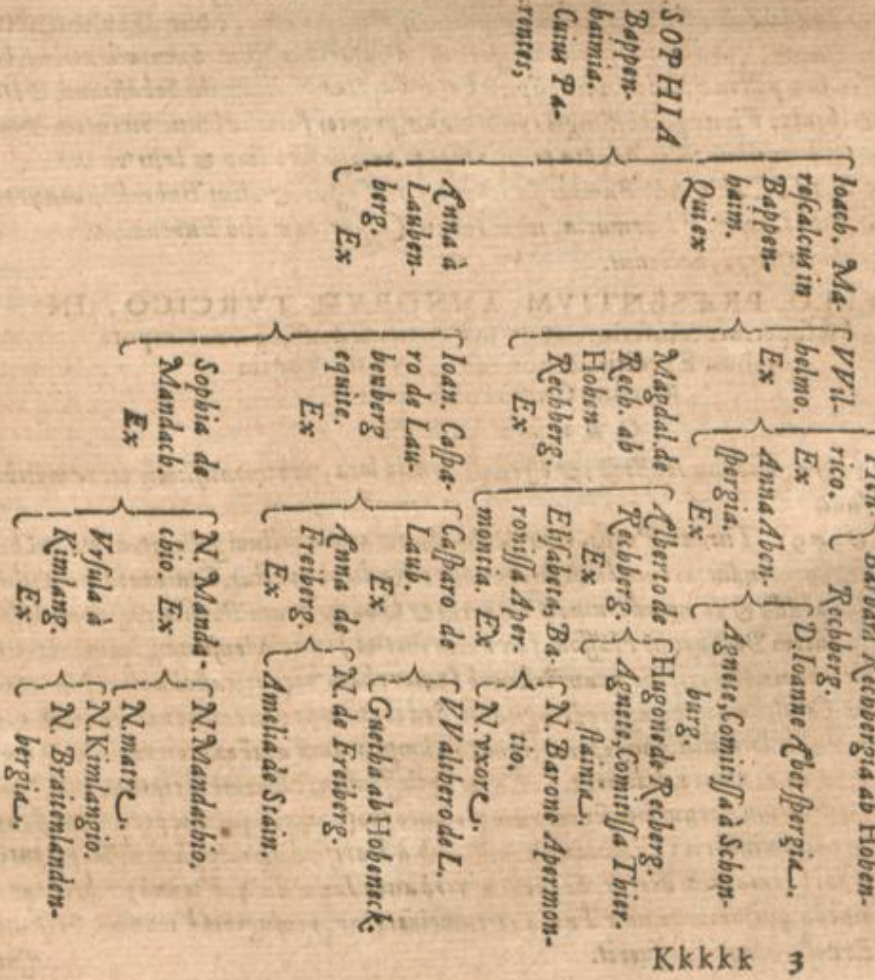
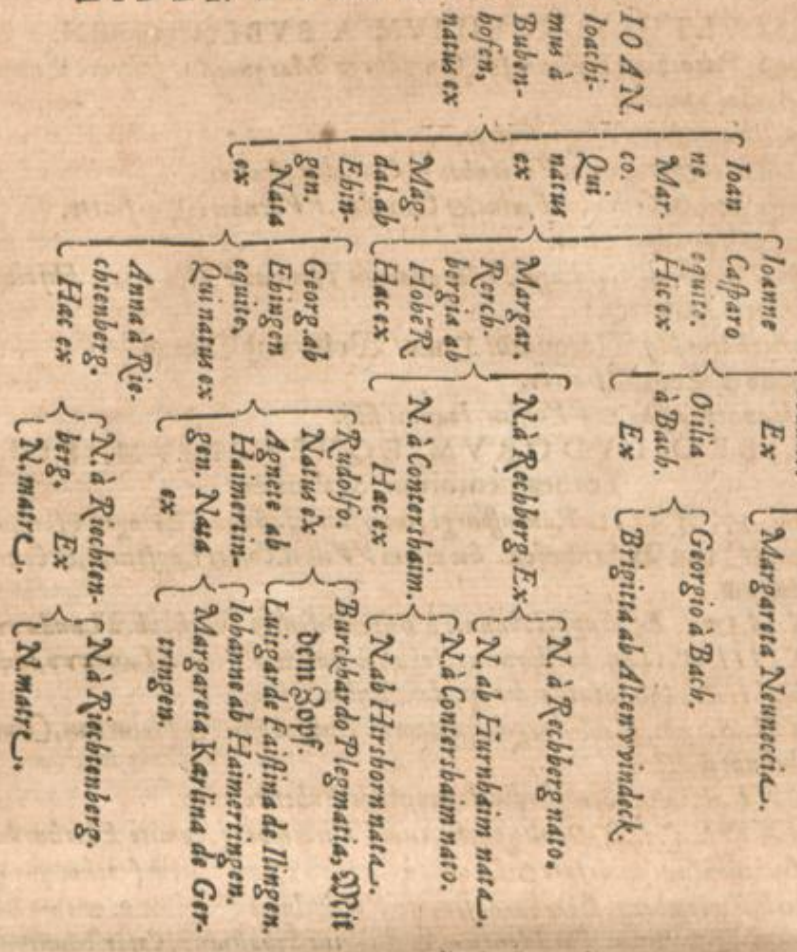
Ich Johann Melchior von Dub. Cantor vnnd Thumher: der hohen gestiffte Costans/bekenn/2c. Filius equitis pia mem. Iohannis Caspari, & frater Iohannis Marci. Huic Iohanni Marco ipse vendiderat bona quadam qua Rotemburgi ad Nicrum habebat, fraterne, tolerabili precio, &c. Pro pensione quadam, tantum ad dies vita sua. Datum 18. Iul. 1548.

Solgen

Solgen Sans Marten / Wilhelm / Joachim / und Benjamin /
fratrum, Obelische München / à patre pie memoris, anno M. D. XCV.

FORVNDDEM III. FRATRVM Obelische München /
à matre pie memoris.

LIBER PARALEI POMENOS.

SEPVL

Kkkkk

1. In Templo Parochiali Bubenhofæ, Conradus & Marquardus fratres, Conradus vntus Bulo (forte Paulus) fratres.

Henricus, Conradus, & Hugo, fratres.

Burckhardus, cognatiq; eius, VVernber & Conradus, fratres.

VVernber eques, & Conradus F. eius: & Conradus, VVernberii filius frater.

VValther & Conradus fratres.

2. In sano Parochiali Geilingæ, Marquardus Henrici F. Ibi etiam filij eius, Marquard/Hans/Herr Hainrich.

Et Henrici huius filij: Marquard/ Hans/ Wolff/ vnd Conrad.

Item, Hans & Conrad fratres.

Deniq; Ioannes Caspar, & VVolfius, Ioannis filij.

EX LIBRO LVDORVM EQVESTRIVM, SIVE Torneamentorum, & aliunde.

Landauenses. Torneam. 17. C. 13 II. Rauenspurgi, interfuit Hashiludio Eringer (forsan Bernher aut Erchingen) von Bubenhofen. Sic etiam VVilhel. Comes Lupfenius, & Conradus atq; Henricus à Landaw.

T. XX. A. 1374. Esbelingæ, Iohannes à Bubenhofen: & Christoph. à Landaw, eques.

T. XXIII. C. 1408. Heilprunne, Iohan. à Bub. & Vlricus à Landaw, eques.

T. XXVI. A. 1436. Stutgardia, quidam Bubenhofius.

T. XXX. A. 1481. Heidelbergæ, quidam ex Bubenhofijs: & Henricus, Comes Lupfenius: atq; Anselmus de Yberg.

T. XXXI. A. 1484. Stutgardia, Iohannes de Bubenhofen.

Schillingi. T. XXXIII. C. 1485. Onoltz pach, cum VVirtemberg. Comite Eberhardo iuniore, Iohan. Caspar Bubenhofius. Interfuit & Iacobus à Landaw, eques. Item (ut hoc quoq; incidenter addam) cum VVirtemberg. Eberhardo seniore, VWilhelmus Schilling: & cum Eberhardo iuniore, Henricus Schilling. Cui Henrico, & filio eius Sebastiano, Casar Maximilianus 7. Aug. 1514. Gamunda concessit beneficium hereditarij Pincernatus, (das Erbschenckens ampt) Ducatus Suxuæ: quod etiam Maiores ipsorum, à Casaribus Rom. Suxuæ Ducibus, habuerant. Quod sendum postea 6. Octob. 1528. Spira Casar Carolus V. etiam illi Sebastiano, & fratribus ipsius Berchtoldo Vlricq; Schillingis, confirmavit, propter familia huius virtutem & merita. Multa contradicentibus, XL. Marca puri puri auri, nempe fisco Imp. & lafis vicena.

T. XXXIII. A. 1486. Bamberga, idem Iohan. Caspar: & alius Bubenhofius, tyro.

T. XXXVI. 1487. VVormacia, idem Iohan. Caspar, cum alio Bubenhofio.

De Bubenhofia stirpe, haftenus.

DE BELLO PRÆSENTIVM ANNORVM TVRCICO, IN Vngaria superiore & inferiore, atque in Croatia: & de alijs per ea tempora rebus. Ex editis, & non editis, scriptis. Eodem Martino Crusio conscriptorc.

CAPVT XXVI.

ANNO 1590. Vienna Austria, & circumiacentia loca, vehementissimis terramotibus concussa sunt.

Turcici belli hodierni initium.

ANNO 1591. Turca à Persis, cum quibus decem annos bellum gesserat, arma in Christianos conuertit, contra inducias cum Imperatore nostro Rudolpho pactas. Gratum id erat militibus eius: quod plus prædæ & commodorum eis Vngaria & Croatia, quam Persica regiones, adferre possent. Bassa autem Bosinensis Hasson, fax huius incendij erat. Mense itaq; Iulio exercitus ipsius, eam munitionem nobis eripuit, quam Minorē Comorrham vocant: castella item Mentzen-

Comorra minor.

dam atq; Zecham. Canischam quoq; aggredi cogitavit. Sed cognito proceres illorum locorum contra se venire, retrocessit: locis illis, quæ ceperat, igne consumptis. Iam autē exercitum Turca moro Germanorū instruere, ac ducere, didicerat. Ex vrbe Cassouia 1. Nouemb. scriptum fuit: Moldauia Vaiuodam Petrum, virum iam senem, cum thesauro suo (propter quem ei periculum strangulationis à Turca imminuerit) Trönnam (2. miliarib. à Partfeldo) profugū venisse: petentē à Cas. Maiest. ut sibi hyemare ibi liceret. Sequentis verò anni Ianu. die 4. Viennā scribebatur de VValachia Vaiuoda: qui metuens, ne à Turca circumcideretur, profugerit Viennam versus: & ab Archiduce Ernesto honoratus fuerit.

Anno

Anno 1592. Turca 19. Iun. (nobis 9. Iun.) VVibitscham obsedit, & expugnauit. Ibi occidit ^{VVibitscham} ad 5000. Christianos. eorumq; liberos, circiter 800. in Turciam misit. Sic Bassa Bosinensis iusse- ^{missa.} rat. Reliqui incolae, in Turcici Sultani fidem adacti. Ideo in Carniola, Styria, Carinthia, quintus quisq; vir ad militiam vocatus est.

Mense Iulio praedas egerunt Turcae apud Castellum Sondram, 7. milliaribus à Cassouia. Sondra castellum. Vngaros & Germanos, circa Toggaium, & Erlam, atq; Agram, damnis affecerunt.

Sifecum Barbari, inter fluuios Sauum & Culpam Monasterium firmissimum, frustra à ob- ^{Sifecum, à Bos-} sederunt. Nihilominus dedi id sibi Hlassonillo, cuius mentionem fecimus, postulauit à fortissimo ^{sinensi Bassa} loci defensore Abbate. Aliter, ubi expugnauerit, se illi cutem viuo detradurum. Abbas se hoc sa- ^{tentatum.}

aurum simulans. Turcico Legato omnem munitionem loci, & arma, monstrat. Sic ex eo elicit, quod ^{Strategema ab-} antea arcanum fuerat, omnia claustris secreta, iam inde à quinquennio, interuentu auri, hostibus à ^{batu in eum.} procuratore cœnobij prodita esse. Quid ergo facit? Verumq; (cum Legatum, tum Procuratorem) arripit: manus & pedes eorum ligat: in subiectum flumen Sauum auertit, deiecit, ac submergit. E- ^{gre ferre Bassa longiorem legati absentiam: superbia Abbatis malum extremum minari. Hic ve-} rò respondet, illum in tempore à se dimissum esse. Cur non in castra Bassa redierit? Se tradere para- ^{tum esse castrum: modò insignes viri, & primarij, mittantur. Nam vt plebeis ac vilibus tradat: ex} bonore suo non esse.

Tertio itaq; die post, delicti ex Turcarum numero splendido apparatu veniunt ordine ter- ^{ni equitantes. Horum circiter 500. praesul intronittitur: cetera à deiecta, includit (postea mactati} sunt) tormenta, clauis, catenis, globis, onerata foras in Turcas displodit: grandem stragem facit, cæ- ^{teris diffugiens. Hoc modo, tunc Monasterium conseruatum.}

Bassa post hæc, die Dominico 9. Iul. (vet. Kal.) circa horum 3. exercitum Stryorum & Croa- ^{Christianorum} tarum (qui non multò plures 2000. pedites & equites erant: cum ille 15000. pugnatore habet) ^{clades.} transito Culpæ non longè à Petrina ponte, concidit & profligat: omni ferè pediatu interfecto, & ^{5. tormentis captis. Vnde terror vicinis incidit ingens.}

Die Iulij 10. (al. 9.) Sol manè, luna vesperi, sanguineo rubore illis locis conspecti sunt. Ma- ^{gnum periculum erat.}

Cosari itaq; milites in agro Vlinensium, à Gaudentio de Rechberg (vt & alibi ab alijs) con- ^{scribebantur, mensis Augusti initio.}

Septembr. 17. Christianorum 7. millia, inter VVibitscham & Carolistadium, à Turcarum ^{Altera clades} millib. 100. victa sunt: licet fortissimè pugnarint, & hostiè ad 12500. interfecerint. In cruore vsq; ^{eorum.} ad talos incessum est. Pedites pleriq; miserabiliter concisi: plerisque Ducum, maturè sibi loco ca- ^{uentibus. Pugnatum est ab hora pomeridiana secunda, vsq; ad mediam septimam vespertinam.} Quidam nostrorum, occidendo venerunt vsq; ad duodecimum, aut 13. aut 15. hostem. Ioannes au- ^{Fortissimi mili-} tem Goller Gracienensis, iuuenum fortissimus, vsq; ad octauum decimum. ^{tes.} Castra nostra, direpta: Talorè 64000. qui modò quatruiduo antè in stipendium militum aduene- ^{runt, erepti. Pueri, ceu vituli, ad currus suspensi. Currus 14. capitum occisorum, arde compa-} rorum, aucti.

Septemb. 18. Toggaium ab hoste tentatum est nequicquam.

Septemb. 26. Duropoliam (insulam inter Culpam & Sauum fertilissimam, que ibi ad Baa- ^{Duropolia depo-} num spectat) hostis depopulatus est: ac duas comopoles, Chiosam & Goiritiam, exussit: circiter bis ^{pulatio.} mille Christianos, & mille plaustra frumenti, abripuit: cum quidem Baanus instructus milite non ^{esset. Baanum, vel Banum, Regium praefectum intellige.}

Quia fluuiorum Sauu & Culpam mentio, iam semel atq; iterum facta est: venit mihi in men- ^{tem Ducati Vngarici, à Rege Sigismundo (fortassis ante 170. C.) percussit: quem mihi conuictor} meus, Ioannes Kazaus Vngarus Miskolchinus 1582. donarat. In eo erant nota hac significatione.

— Saus. Hac flumina, tantum in minoribus quibusdam Vngaria monetis hodie

— Draus. inueniuntur: in maioribus verò, Deipera Maria, patrona habita Vngaria.

— Danubius. Securis & pomum, que imago Sigismundi ibi gestat, significant: eum fuisse

— Tibiscus. Regem legitimum totius Vngaria.

Leo.

Initio Octob. Turca noctu occuparunt castellum S. Georgij: quod inter S. Nicol. & VVi- ^{S. Georgij castel-} bitscham situm est, an der Mauer. Id combusserunt: & 150. captiuos abduxerunt, ceteris omni- ^{lum, à Turcis} bus occisis. Horum malorum omnium auctor, Bassa Bosinensis. ^{occupatum.}

Kkkkk 4

Venit

- Venit postea Badensis Bassa Albam Regalem seu Stulvveissenburgum, cum exercitu 500. equitum & peditum.
- Iam etiam Imperatori nostro bellum indictum erat. Is ergo auxilia ab ordinibus Imperij petebat, in tanto Croatiae periculo.
- Altera Duropolia vastatio.** Anno 1593. mensis Ianu. Duropolia iterum à Barbaris vastata est: vicus & arx Beckuochobina, exusta, homines plus 400. abducti.
- Etiā vicum Martanicium, non longè ab Agrama positum, depradati sunt: interfecti ad 700. hominibus suorum 150. amissis.
- Glacii raptio.** Turca 600. qui ad Christianos depradandos, Flinderamq; affligendam, stagnum congelatum ad semimilliare ingressi fuerant: eo fracto, summer si perierunt, viri & equi.
- Turca, rursus in Duropoliam.** Tempore verno, Bosinensis Bassa Hasson, memor illius ante Sifecum cladis, magno exercitu rursus incursum Duropoliam, Chrastouuicium, & Samaberam, vrendo & pradando. Exeunte Maio, oppidum Trenschinum tormentis verberatum cepit, & diripuit. Cives partim occidit, partim exegit: pauci septimanis 800. homines in seruitutem abduxit.
- Sifecii repetita obsidio Turcica.** Die lun. 2. veniens cum 30000. militibus, dedi sibi postulauit Sifecum: recusarunt praesidiarij Germani. Ergo postridie bombardis (inter quas insignis illa, qua omnibus formidabatur, Catzianerina erat) quatiens, nouam turrin prostrauit. Rescuerunt hoc, Episcopus Agramensis, & Rupertus Eggenbergius, Casariana militiae Dux. Hi Andrea quoq; Aurspergio, Carolo stadij Duci, significarunt. Collectae sunt magno studio copiae: ad quas lun. 10. etiam Schelinum venerunt, Baanus Petrus Herdelius, Stephanus Gracvveinus à cruce, & Istmannus Tabius, cum Husocis. Aderat & Melehor à Rødern. Silesius.
- Venit 12. lun. (vet. Kal.) nuntius, festinari iubens. Aliter claustrum eodem adhuc die expugnatum iri. Hastitabatur: quia non ultra 4000. milites praesto erant. Atamen ipso animauit, spe diuini auxilij, Dux copiarum Eggenbergius. Perrexerunt, & aciem vno à Sifeco milliari struxerunt. Quod si adhuc duas tantum horas dilatatum fuisset: Sifecum hostes expugnassent. Nam de 1000. Germanis peditibus, tantum 50. reliqui fuerant.
- Ottodatz. Praelium magnum.** Hostis, re comperta, pontem Culpa, qui nuper factus erat, cum equitatu transijt: & partem tantum copiarum ostendit, ut nostros facilius in nassam traheret. Occurrit cum 20000. bellatorum, iudex Ottodatzum, cum Culpa. Impressio in eos à Carolistanis & Carniolanis sclopetarijs in parte sinistra, & à Carniol. equitibus in dextra parte, atq; in media à Sigismundo Paradisero cum Carolistadianis & Carniol. peditibus, Sileijs deniq; equitibus, tribusq; Caesaris ex postrema parte signis, impressio, inquam facta est violentissima: adeo, ut Bassa cum toto exercitu fugerit. Insecuta ardentem tota Christianorum acies, pontem, trans quem refugere hostis volebat, occupauit. Ita partim caesi sunt, partim in aquis summer si. Reliqui (in altera stuuij parte) Turca, incenso puluere suo, ipsi quoq; fugerunt. Capta & direpta sunt castra: capta nouem bombardae magna: inter quas illa Catzianerina, cuiq; muro rimenda. Occubuisse dicuntur ad XV. (al. X.) milia hostium. Viri fuere proceri, robustissimi, armatissimi, Germanico more instructi. Inter eos etiam sax belli extincta est, ille Bosinensis Bassa: ex aquis, precioso in vestitu, extractus. Captus, eius generosus equus, & praestans acinaces, cum seruulo seu iugero. Perijt item Mehemetes Begus, Acomatis Visierbassa ad portam Ottomannicam. & Sesser Begus de Zernick, Bassa Bosinensis frater: alij deniq; plures Begi. Robora certe Imperij Ottomannici, Pauci verò ex Christianis interierunt. Alicubi 500. inuenio.
- Gratitudo erga Deum pro victoria.** Parta tanta victoria gloria: omnis Christianorum exercitus, ter circum Sifecum incessit: ter in genua procidens, Deo gratias egit: gaudium deniq; suum, emissionem globorum tormentariorum testatus est.
- Chrastouuicium, tanta clade audita, à Turcis (quorum, praeterito anno factum fuerat) desertum est. Nostri petrinam quinq; dies tormentis percusserunt: sed sine effectu.
- Mulier, vindicta auda.** Quoniam autem filius sororis Sultani (Meheletes, puto) in pugno interierat: mulier illa, tum lacrymis, tum ardentis ignis in capite gestatione, fratris iram valde in Christianam gentem accendit. Ideo magno ille cum exercitu Sinanen Bassam (Constantinopoli & Buda, in Casarem Rom. bellum proclamans) emisit, ad vlciscendam cladem Sifeciam: nec admittenda Caesaris aeterna munera. Papa & Caesar ille Romae processione, hic Praga Te Deum laudamus cantione, Deo gratias pro illa victoria egerunt.
- Sinan Bassa, in Christianos emissus.** Proficiscebatur Sinan Budam versus cum copijs: Beglerbegus autem Graeciae, filius eius, Meheme-

Mehemetes, in Croatia, cum CXX. millibus. Nullo igitur loco muneribus à Turcis relicto: Imperator à Germanis, à Papa, ab Hispano Rege, auxilia petijt.

Beglerbegus exercitus suo Sifecum obsedit: post horribilem tormentorum fulminationem (licet, qui intus erant, viri & fœmina, acerrimè propugnarent) August. 24. die expugnauit: cunctos praesidiarios occidit (inter quos 200. Germani erant) in frustra dissecuit: ea in flumen Culpam abiicit. Monachum (supradictum ne Abbatem?) viuum excoriauit: minutim concidit, & combussit: Monasterium denique euertit. Idem & Agrinam excurrit: & ad 5000. homines, captiuos abripuit. Casari denuntiauit, nullum se amplius tributum ab eo accepturum: sed ferro igniq; omnifariam vastaturum. Tunc & Archiducus Caroli vxor, Carolistadio in Bauariam profugit.

Sifecci per Turcas expugnatio.

Mense Septembri Hussar Petrus, ex Pappa cum 200. militibus egressus: Turcicum Quæstorem, stipendia suis numerantem, improvisò obruit, obruncat, multos occidit, quosdam captos abducit.

Septemb. 24. cum vxore, & filia Pulcheria (quæ postea 16. April. 94. obiit) eramus Esseltinga, in nuptijs nobilis iuuenis Emerichi Neurhott, & Magdalene virginis, Cos. Bernhards Reibingi, Annæq; Vetscherina (Georgij Hambergeri D. meaq; vxoris sororis) filia.

Sinan 27. Septemb. Vesprium caput: praesidio ante egresso, sed ab hostibus insequentibus, maiore ex parte conciso. Palottam deditione caput: & contra fidem datam dedititios occidit.

Vesprium; & Palottam deditio.

Die Octob. 10. Melchior à Rader, 1300. equitibus occidit 6000. Turcas: multos captiuos Christianos, ac 3000. pueros (in Turciam abducendos) liberat.

Turcarum & Tartarorum clac.

Circa idem tempus, Turcas & Tartaros (Tartari enim, auxilio à Turca acciti) fortur plurimus magnus Polonia Cancellarius interfecisse.

Imperator, in arce Regia Praga, conuentum Bobemorum agit: de damnis in Croatia illatis queritur: serio se iam ad bellum Turcicum incubiturum proficitur. Ordines contributionem in triennium promittunt.

Octob. 5. & 10. in Brunsvigia, Saxonia, Silesia, Bobemia, Austria, ostentum igneum visum ^{metéor.} eff: gladij, hasta, milites inter se pugnantes, sanguis.

Octob. 21. (die Dominico) Comorrbâ cum exercitu profectus Comes Ferdinandus ab Hardeck generalis Dux, Albam Regalem nequiequam obsedit.

Hardeccus.

Octob. 24. hoste, discedentem Hardeccum ab obsidione, insequente: Hardeccus aciem struxit. Erat ipse in dextro cornu, cum Comite Georgio Serinio: & Dominis, Francisco Nadasto, Balt. Budiano, & Sendolicio. Nicolaus Palsius sinistrum cornu tenebat. Hic, & Hussar Petrus, & Hussari equites, alijsq; nec non 200. Germani sclopetarij, priore loco hostem adorti sunt. Sequebatur Hardeccus cum robore exercitus. Emissa sunt duo & triginta tormenta in nostros: sed, quia praeproperè, minore cum detrimento. Prælium acerrimum fuit: sed vidi Turca, cum suo Budensi Bassa: cuius exercitus, viginti millium fuit: ex quo 8000. (al. 12000.) occubuisse existimantur. Humus, cadaueribus ad sesquimilliare constrata. Noster exercitus, tantum septem millium fuit, aut aliquantò maior. Adepti sunt 32. tormenta, curtus 500. cum commeatu, & multos tauros, alia multa. Nadasti & Serinij equitatus, ad tria millia persecutus est fugientes. Hardecco, Albæ Regalis obsidio non videbatur repetenda: quòd se non satis instructum rebus necessarijs iudicaret. Ergo 26. Octob. Raabam iter intendit.

Turca, apud Sculvveissenburgum victi.

Novemb. 6. Christophorus, liber Baro à Teuffenbach, exercitu 14000. militum, ex vrbe Cassouia superioris Vngariæ educto, Nouemb. 9. arcem Sabbathadum cepit, praesidiarijs Turcis 250. interfectis. Postridie castellum Villeccum petijt: insecutaq; die vehementer tormentis quassauit. Suppetias latum obsessis venerunt, Bassa Temesvvarensis, Begus Iulensis, Begus Harvranus, Begus Schantzbagus à Schrim, cum aliquot Ciauschis, & Armenijs: ducentes exercitum 18. millium, à Pestu mouentes. Obuiam eis inierunt, Teuffenbachius, & Stephanus Ragozius, Humanus, Maitlinus, Vladislaus, & pogramus Benedictus, cum 7. millibus equitum Vngarorum & Germanorum (inter quos Reubericius, nigrorum equitum Legatus, siue Locitenens, cum bis mille equitibus) atque cum nonnullis alijs.

Sabbathgad arx, à Teuffenbachio capta.

Prælio XI. Nouemb. die Dominico, S. Martini) commisso: ceciderunt amplius quinque millia Barbarorum, praecipui nominis, paucis captis. Inter quos, Villeccius Begus, & Temesvvarensis Bassa. Ex Casariis, tantummodò tres interfecti, & decem vulnerati.

Clades Turcarum ad Villeccum.

Moniti, vt sese dederent, Turca Villeccenses, recusarunt: etsi recens 6000. ad priorè nostrorum exercitum accesserant: Ducibus Nicolao Palsio, & Martino Lasla. Ergo 14. Nouembr. oppidum

oppidum & suburbia, vi expugnata sunt: omnibus propugnatoribus occisis, nostrorum autem paucis.

Villecci expu-
gnatio.

Nouemb. 16. arcem exteriorem, in qua Begi habitaculum fuerat, itidem vi ceperunt: omnibus defensoribus trucidatis, praeter aliquot, qui in arcem interiorem (qua altera arx erat) transfugerant. Eam autem 18. Nouembr. dederunt: liberè cum vxoribus & rebus, quas portare possent, abire permisi.

Victor arcem ingressus, Deo gratias in genibus egit: quod miseram regionem seruitute liberasset. Nam 1300. vici, ad praefecturam Villecci pertinere dicuntur. Resecta sunt, quae oppugnando destructa fuerant, praesidioq. munita.

Successus Chri-
stianorum.

Arces dehinc plures occupatae, aut dedita, aut relicta à Turcis, sunt: Duuini, Hamaski, Zet-skhin, Blayvëstain, Salleck, Dregel, Palacka, Samotski, Ainacko, Holcki (al. Hollock) & Ver-seke. Omnia haec, mensis spatio gesta: regio parsa, quanta inferiorem Austriam aequat: ac praesidia castellis imposita. Ideo tum Vienna, tum Pragae, supplicationes habitatae sunt: ipsum, De Teum laudamus, cantatum: & auxilium Dei, porro quoq. inuocatum.

Ante Villecci amissionem, Turcae ibi extra ciuitatem frumenta in altis foueis defoderant. Illa, ciuitate amissa, noctu iumentis asportare conabantur. Sed à nostris caesi sunt: fruges, boues, cunus, Villicum introuersa.

Cadavera praelij ad Albam Regalem facti, insepulta iacebant, fetore intolerabili ad vnum circumcirca milliare. Itaq. 350. Turcae, sepeliendi causa à eo missi sunt: sed ab Hussaro quodam 70. militum Duce, partim caesi, partim capti.

Monitio ex vrbe
Constantinopoli
ad nostros.

Nouemb. 19. è Constantinopoli scriptum fuit, in hanc sententiam, ab amico ad amicum. Paratur nouus exercitus. Qui et si magnus videtur: tamen Cameli tantum sunt in causa: quoniam simulacra militum (αὐτῶν ἐπιπέλας) & vexilla, illis illigata. Ianizzari sunt decies mille: sed multi inter eos, pueri, rei sclopitariae imperiti: cum nullum antehac sclopum attigerint. **NOLITE CONFIDERE TURCIS: nullum viuere sinite. Si viceritis SINANEM: Constantinopolin capere poteritis. Romam isti vanise capturos iactant. Haec Imperatori Rom. indicate. Nolite impediti cupiditate praedandi.**

Initio Decemb. vt antea, ita rursus, militum conscriptio facta in Turcas est. Multa tormenta, Decemb. 6. Comorrhiam demissa.

Excursionis mi-
litares.

Turcae nouum Begum Palottam ducebant: quos Hussar Petrus plerosq. occidit, & ipsum Begum.

Decemb. 9. Turcarum tria millia, ex Petrina, Sifecco, Chrastouuicio, & vicinis locis, erumpentes: ab Albano Graso veino, qui tantum 900. viros conduxerat, occisi sunt, capti, in animum culpam acti, paucis elapsis.

Preces Turca-
rum.

Turcae, Constantinopoli in omnibus suis fanis (Moscheas vocant) preces habebant contra Christianos. Christiani quoq. qui eam urbem habitabant, in magno periculo erant, propter clades Turcis à Christianis illatas.

Decemb. ultimo, multi Turcae, qui praedandi causa vsq. ad Dregelum excurrerant, caesi sunt: amissis solum duobus nostrorum.

PRÆTEREA DE TVRCICO BELLO ANNO 1594.

CAPVT XXVII.

Prodigium Con-
stantinopoli.

Somnium Mu-
ratae Sultani.

Interpretatio
somnia.

Cum Sultanus Murates Kal. Ian. Constantinopoli exiisset: consideraturus copias, quas contra Christianos esset emissurus: ventus & tempestas tam acris ac vehemens coorta est, vt equites cum equis prostrauerit. Tunc cuiq. Turcae alba crucicula in vestem lapsa fertur. Reuersus est cum exercitu in urbem exterritus, & se in lectum contulit. Ibi videre sibi visus est ingentem virum: qui vno pede in turrim Constantinopoli, altero trans mare in terram, insisteret: atq. in vna manu lunam, in altera Solem, haberet. Vno deinde pede turrim impelleret ita: vt ea cum Templo, & Sultanico folio concideret. Accersiti coniectores, dixerunt: Vatem Mahometem Sultano vehementer irasci: quod non cunctas vires suas expediret in Christianos. Et, quoniam in quemlibet Musalmanum (recte religionis Turcam) crux cecidisset: debere queng. ceu ventum vehementem, & immoderatam procellam, extremam immanitatem in gloriantes de Cruce Christi exercere. Cliter Imperij eius finem breui fore. Sultanus itaq. iureiurando se astrinxisse fertur: se cunctis potentia sua viribus Christianos persecuturum. Hac postea, iussu Transyluani Principis, de sug-
gestu

gestu palam recitata sunt cum adhortatione ad penitentiam, cum constitutione certi temporis ad preces: ut ista Deus in caput hostium conuertat.

Strenuissimè autem, & constanter usq; ad extremum, bellare debemus, propter has causas.

Pro	{	Religione & Scholis, retinendis & propagandis.	Contra	{	impios & barbaros.
		patria & libertate.			Christi conculcatores.
Pro	{	Uxoribus & liberis.	Turcas,	{	latrones & pradores.
		viduis & pupillis.			parricidas.
Pro	{	cognatis, vicinis, & captiuis.	{	{	perfidiosissimos.
		Principibus, Magistratibus, nobilib.			crudelissimos.
Pro	{	Vita, & animis nostris.	{	{	libidinosisissimos.
		honore & facultatibus.			iustitia, & disciplina, omniumq; bono- statu, inimicos.

Præsertim, si sumus benè parati: si aliquot successibus utimur: si hosti debilitatus est, cladi- bus, & defectione sociorum. Sed ante omnia Dīsimus: & bonum Imperatorem bello præficiamus. Virtutes Imperatoris potius spectentur, quam nobilitas generis.

Ianu. 3. apud nos Tybingæ tympanum sonuit (ut & ubiq; in Wirtembergia, per id tempus) ob milites in Ungariam conscribendos: ac multi nomina sua dederunt, valde alacriter. Sed postea experti sunt multa incommoda. Diligenti autem stipendiorum persolutione, militum animi sunt retinendi: sed & interdum pabulo prædæ, quam quisque virtute sua adipiscatur, permittenda, a lacritas ipsorum excitanda & augenda. Nam sanguinem & vitam in discrimina dimicationesq; pro salute omnium conferunt.

Eodem Ianu. 3. die, Cas. Maiest. & fratri Archiduci Ernesto, adductum est honorarium ex Stylyveissenburgensi victoria. Hæc erant 30. tormenta bellica, & 22. signa militaria: atque equi cum aureis & argenteis ornamentis: acinaces, arcus sagittæ, & galeæ.

Ianu. 5. de bis mille Barbaris, in Rusticos circa VILLECCUM irruituris, Teuffenbachius mille trecentos interfecit.

Ianu. 19. Erasmi Brunonis milites ex Comorra. Begi de Copano filiam, formosam & benè moratam virginem, quæ ad sponsum ducebatur, prope Budam intercepterunt.

Magna hoc tempore penuria rerum: apud Turcas erat. Versabatur Siman Bassa, Belgrad: & Beglerbegus Buda: nec magno cum exercitu.

Mense Febru. Stylyveissenburgij (alij scribunt, Babosfiba) Beglerbegus Gracia iussit: ut trecenti Turcici pueri, cum totidem eiusdem gentis pueris, fustibus pugnarent: ita, ut alteri vociferarentur, IESVS: alteri autem, HALLA. Conflixerunt acriter: vicit Iesus, alteros in ciuitatem fugauit. Malo sibi hoc omni Turci verterunt.

Cossagorum & sociorum tria millia eripuerunt Turcis ad Pontum Euximū (uāq; uos dicitur hodie vocant, Nigrum mare) ciuitates, Albanissam & Ciliam cum magno utrobique tormentorum numero: multis millibus hostium delectis. In priore quidem ciuitate, decem millibus Turcarum. Sica est Cilia ad ostia Istri.

Palsus ab Arch. Matthia missus, obsidens 26. Febr. munitissimum Castellum Nouigradii, tormentis tantopere concussit: donec eius deditio secuta est. Chire siti sunt Turcæ circiter 450. & imbellis sexus atq; circiter 160. Quinq; autem adolescentes ipsorum, fidem Christianam sponte sua receperunt. Duo Begi, priuatis suis generosis equis, vilibus mannulis impositi sunt: & relictis suis contortis pileis, dimissi nudo capite. Viris & faminis, inquisitione per certos homines facta, superflua sunt adempta. Ex Turcis in arce reperi sunt 200. interempti globis. Eam Turcæ tenuerant plus 60. an. In lapide ibi inciso, Bathori cuiusdam Insignia, cum numero annor. 1453. In hac oppugnatione ad 100. ex nostris, partim casi partim laesi. Hac victoria rursus plus XX. milliari- um regionem Christianis adiunxit: multaq; millia in libertatem vindicauit. Strangulatus & dis- sectus est, quod celerius deditioem fecisset, Nouigradensis Begus, à Budensi Bassa.

Strigonij, seu Grani, obsidionem timentes Turcæ, castellum in monte S. Thomæ adifica- runt, & alia muniendi causa fecerunt.

Mart. 20. ex vrbe Vienna, per Danubium demittebantur complura tormenta, & alia bello necessaria.

Legatione ab Imp. Rudolpho in Moscouiam missa, & in Transyluaniam: bona spes auxi- liorum relata est: tum à Moscouita Principe: tum Persica, quæ nunc ibi erat legatione.

Comes

- Turcarum metum.** Comes Serinius, & Nadaustus, & socij, exercitum Croatarum decies mille adducentes, tantum terrorem iniecerunt Turcis: ut castra & arces desererent (melioribus rebus suis exportatis, & illis locis incensis) Presenicium, Segestum, Babotscham, mense Martio.
- Rasciorum excursus in Turcas.** April. 14. Rascij aliquot pradones (Freybeuter) Granum versus excurrerunt: quibus inde 500. Turcae occurrentes cum Aga Budensi, ab illis capti sunt.
- Aentzlinus.** Eo die Cl. V. D. Nicolai Varnbyleri (qui breui, ad diem S. Nicolai, anno 1595. quo hac scribo, annum LXXXVI. aetatis complebit) gener, D. Matthaeus Aentzlinus Iurisc. Tybing. Academia (ut & socer longaeuus) professor, & quidam alij, à VVirtemb. Principe D. Friderico Ratisbonam pramissi sunt. Ibi enim Comitia Caesaris & Principum futura erant.
- Hatvvanii obsidio.** Obsederat in superiore Vngaria, Teuffsbachius exercitu 20000. hominum, munitissimum oppidum Hatvvanum. Huic suppetias ferebant 15000. Turcae: Bassa Budensi, Beglerbego Graecia, Bego Sernaha, & Bego Iula, alijsq. ductoribus. Hos ad internecionem cecidit Teuffsbachius 21. April. (die Dominico) post meridiem hora prima, inter Zarcham & Fucafaluum. Tormenta cepit cuncta, & 17. signa. Occupauit arcem Iasparinum, vacuum à Barbaris relictam, cum aliquot tormentis: praesidiumq. imposuit. Nostrorum ad centum occisi, amplius sex mille vulnerati, magnus numerus equorum amissus. Bassa Budensis plura vulnera accepit. Tum Turcae castellum Zabolan deseruerunt, nostri praesidio firmauerunt.
- Grani prima obsidio.** April. 24. Arch. Matthias obsedit Granum. In quod die quarto tomo globis tormentarijs fulminaturn eff. Vesperis globo igneo iniecto, Templum S. Adalberti exarsit, & prater vnam tarrim conflagrauit.
- Comitia Ratisbona.** April. 29. oppidum Grani est captum: castellum autem capi per id tempus non potuit: sed nostri aliquoties magno cum damno repulsi, amissis interdum mille viris.
- Comitia Ratisbona.** Maij 8. (veteri Calend.) Caesar ad Comitiam Ratisbonam venit. Maij 23. comparuerunt Principes, & legati sufficientes, in Camera Imperatoris, in equestri hypocausto, in Aulis. Itum à Casare in Templum primarium: Missa officium, splendide celebratum: Euangelicis Principibus, & parte Legatorum, interim in Peristyllo ambulantiibus. Durauit Actus vnam horam. Deosculatus est Caesar agnum, & Euangelium. Postea Euangelici, & alij, proceres (accipiente Administratore Saxoniae Friderico VVilhelmo, gladium Electoralem nudum ab Ioachimo Bappenbaimio) Imperatorem in Senaculum deduxerunt. Confessu facto: Bappenbaimius gladio recepto, ad dextram Caesaris stetit: Palat. Philippus Ludouicus Neuburgensis, oratione initium fecit Caesaris propositionis. Summa, haec est.
- Inuidissimus Imp. haec Comitiam indixit ob salutem communis patriae. Citius adesse non potuit propter necessaria impedimenta. Gratias agit, quod principes & legati obedienter comparuerunt. Quam sententiam ipse postea Caesar suis verbis repetiuit. Secuta est recitatio Propositionis Caesaris: cuius capita erant. 1. De bello Turcico. 2. De pace publica, conductione militum, transitu exercituum. 3. De compositione belli Belgici. 4. De iustitiae conseruatione. 5. De re monetaria. 6. De matricula Imperij ordinanda. 7. De contentione sessionum decidenda. Verum de primo tantum capite actum est. Ibi de iniurijs Turcici Sultani.
- Iniuria Turcica, belli causa.** Pacem turpiter violauit (inducias 1591. in octo annos factas) per Asanem, Bossinensem Bassam: qui 1592. initium barbarum dedit. Et ante etiam. Quippe ea pace adhuc durante, munitiones in territorio Imperatoris excitauit (ut, propugnaculum Petrinam) Duropoliam, frugum feracissimam insulam, euastauit: mancipia amplius 35000. abripuit. Casare pacem retineri, Constantinopoli satagente, & munera dante: nihil tamen effectum est: sed Asan Siseccum obsedit: ubi graui pralio victus, à flumine Culpa absorptus est. Excanduit Sultanus, & in apertum bellum ruit (Sinone Bassa, & Beglerbego Graeciae, missis) Siseccumq. expugnauit: nec pactorum etiam monitus à Casare, iniuriam facere desijt. Longa facta est enumeratio maleficiorum: & commemorata Caesaris Legati (Friderici à Creecke vitz) Belgradi in carcere (maiore ex miserijs) extinctio. His de causis, Caesar omne robur suum in hostem expediuit suarum ditionum: multas victorias obtinuit: multa castella in potestatem redogit. Nunc, Comitijs institutis, Vngariam auxilio ordinum Imperij defendi, Maiestas eius petit. Illam enim Germania, charissima patriae, propugnaculum esse. Barbarum quippe non quieturum: sed, Tartaro quoque, euocato, vindictam sumere omnibus modis conaturum. Vesirium Sinanem in Hassa: se suis solius impensis Vngariam & Austriam subacturum. Si Vienna (quam Turcae portam Germaniae nominet) amittatur: actum de Germania esse: nemine Principum, solo cursu incensi hostis inhibere valente. Cogitent igitur Ordines
- de copijs

de copijs in plures annos alendis. Tribus autem exercitibus opus fore: vno in Croatia; altero, in superiore Vngaria; tertio, in inferiore. In quibus sint sexaginta millia virorum: nempe Equites Germani 12000. Sclopetarij 5000. peditum Germanorum sex legiones: singula decem signorum, quae quaternorum millium sint, 24000. Vngarici stipatores 7000. Vngarici equites 11000. Menstruum in hos cunctos salarium, 547820. fl. per annum, 6573840. Cum omni instrumento & paratu (mit der Munition/ vnd allem) per vnum mensem 6673840. fl. per annum 80086080. Nobiles & patricij iuniores, suis stipendijs militaturi.

Imperator, exteras etiam nationes Christianas, ad hanc militiam & contributionem hortaturus. Qui ferre quoque potest, vt certi Quastores constituantur, & Ephori: ne pecunia in alium usum conferatur, quam Turcicum, &c.

Responsum est Imperatori à Moguntino Archiepiscopo, Ordinum nomine: hos super his rebus cogitatos. Gratias egit Caesar.

Iunij 28. Ratisbonam Dux VVirttembergensis ingressus est, splendidissimo cum apparatu: comitatus 638. equis, hominibus autem 830. circiter: inter quos, 136. nobiles erant. Non agnoscebant Lutherani Calvinistas pro confessionis Augustanae socijs. Verum de Comitibus, satis.

Mense Maio Rascij eripuerunt Sinani Bassa 13. nauigia: in quibus maxima copia erat pulueris, plumbi, & globorum. Quorum magna pars, in obsidione Grani consumpta est.

Eodem mense, Poloni & Cossaggi plus XXX. millia Tartarorum occiderunt. Reliqui, qui XXXX. millium erant, recesserunt.

Perierant haecenus non minus 3000. nostrorum, in oppugnationibus Grani. Iunij deinde 4. die, rursus 300. interierunt. Nocte insecuta, tanta ventorum procella exorta est: vt extremus Mundo dies adesse putaretur. Prostratum est tentorium Arch. Matthiae: Streinij medium discerpsit est. Alia plura conciderunt. Deinde per aliquot dies, arx Granensis vehementissimè globis verberata est, ex quinque locis continenter. Saepè, Turcarum eruptiones factae. Ex nostra parte, Bombardarum Magistri circiter triginta interempti.

Iun. 18. Archidux soluit obsidionem: inuitis, Francisco Duce Saxoniae, Augusto Duce Brunsvigiae, Comite Sebast. Schlickio, VVigando Malczano, Ernesto ab Alitan, Henrico Pflugio, & alijs. Et paucis diebus famis compulsos Granenses ad deditonem. Qui nunc, cedentibus nostris: bombardarum dispositione sibi gratulati sunt, illis autem insultarunt.

In obsidione Harvvanica, D. Balasibus Ferentibus 52. currua cum frumento Turcis eripuit.

Rascij Turcas vno die bis vicerunt, aliquot millibus interfectis, iuxta Temesvvarum.

Interfecerunt postea X. millia Turcarum: cum Mazul Bassa, arce Bescha, ab ipsis obsessa, subueniret. Perijt ibi senior Bassa de Temesvvar, cum tribus Begis. Caepit 18. quoque magna tormenta campestris. Tum, missis nuntijs, se fore sub Rege Vngariae promiserunt.

Bassa Budensi opem obsessis Harvvanensibus ferente: Teuffenbachius improviso aduentu 5000. Turcarum occidit. Nihilominus tamen 18. Iun. ab obsidione recessit: quod non supra bis mille Germanos adhuc secum haberet: ac plerique Vngarorum abiissent. Etiam 200. milites in postrema oppugnatione amiserat.

Mense Iulio castellum Dotes se dedit Sinani, centum millibus Turcarum instructo.

Tartari rursus 50. millium, per superiorem Vngariam aduentabant. Apud Petrinam, Turcae complures caesi.

Iul. 10. Italorum nouem signa, sub quibus bis mille viri, Duce Ioanne Medico, Viennam adueniunt.

Iul. 20. Sinan Raabam incipit obsidere: cum antea S. Martini montem deditonem cepisset, & munitionem eius destruxisset: Turcas autem, vsq. ad Altenburgum excurrentes, Nadastus de 400. tantum 10. reliquos fecisset: Hardeccus deniq. omisissis sclopetarijs: & Arch. Matthias, equitibus Germanis summis, Turcarum duo millia trucidassent.

Eodem tempore Palsius & Bruno, apud Comorrbam se coniungebant. Quorum tres Magistri equitum (Gottbardus Sternebergius, Ritzendorffius, & Colluntius, ex postremo agmine hostium ad 300. interemerunt: viros & camelos 52. & mulas 50. aromatae reventes, ceperunt.

Excessit Arch. Matthias ex op. Raaba.

Jul. 24. oppidani, noctu eruptione facta, è regione S. montis profligarunt septem millia Turcarum. Postridie Ioannes Medicus in castra Archid. Matthia, qua in insula Schytt erant, venit. Biduo post, illa duo Florentinorum millia, praesidio Raaba adiuncta sunt.

Tartari & Ianizzari, caesi.

Jul. 29. Tartari 5000. & 2000. Ianizzari, ex caudis Tartaricorum equorum pendentes, Danubium tranarunt. Sed ab equitibus nostris ita excepti sunt: ut non ultra 500. euaserint, retrosum traiecto Danubio.

Rascij 15000. & Transyluani, Bassam Temesvvarensem vicerunt, 4000. Tartarorum caesi.

Petrinam & Chraslov vicium Christiani naeti, ad tempus.

Aug. 1. Raaba vehementissimè tormentis concussa est, magno cum domorum damno.

Tartari, rursus, caesi.

Tartari 4000. cum gladijs in ore, & appensi suorum equorum caudis: item 600. Turca, pectore incumbentes longis lignis colligatis, flumen transmiserunt: & irruerunt in munitionem nostrorum: sed pleriq. omnes interfecti sunt.

Aug. 8. iterum 3000. Tartari tranauerunt contra nostrorum castra. Sed, nostris visis, fugerunt: & remeare per flumen volentes sclopi confixi sunt ad 2000. Nostrorum aliquot sagittis lesi, sed nullus interiit.

Turcas in obsidione Raaba premebat fames.

Raabensium in Turcas eruptiones.

Aug. 9. Raabenses in recens oppugnaculum hostium erumpunt: eos inde eijciunt: insigniorum ducentos concidunt cum duobus Begis: quinq. bombardas clauis obturant: equites illorum, pilulis plumbeis dimouent: signa quatuor, & multa preciosa, in oppidum referunt.

Eodem die 300. hostiles equites, à 30. nostrorum equitibus propulsantur: quidam capti, in castra ducuntur.

Aug. 12. pontem ex nauibus factum, Budâ curribus subuectum, milites Brunonis & Palsij ex Comoriba magna cum pecunia, & pluribus ex Porta Sultani literis, intercipiunt, ne ad Sinanem portarentur. Eodem die Raabani erumpentes, magnum numerum hostium conficiunt.

Aug. 18. eruptio tum ex castris, tum ex op. Raaba, facta: confictumq. cum hoste à VII. usq. ad XII. horam. Perierunt 400. ex nostris: sed ex Turcis, 4000. Signa 17. relata.

Ferati Bassa aduentus.

Venere 20000. Tartari trans Rabnicium, vrentes & praedantes. Ante quas Feratus Bassa cum 8000. Turcis venit: & 30. vicos Nadaasti combussit.

Classis Turcica, contra Italiam.

Aug. 24. Rhegium, Calabriae ciuitas, à Turcis, qui ex classe exscenderant, incensum est: & ager vicinus, incendio item vastatus, ad 12. miliaria. Etiam Sicilia Messanam terruerunt. Messanenses destituti ob Hispano Nauarcho, 500. equitibus Ducum praefecerunt Philippum Cicalam, hostilis Nauarchi Cicale fratrem.

Turcengloek.

Aug. 26. apud nos Tybinga, hora diei XII. campana signum dari cepit: quo ad preces contra Turcas etiamnum excitantur omnes.

καπιτινυρ μοι μησιν, εδλμυτιω δλοματ' εχρησιν.

Contra Christianorum apud Raabam in Danubij insula à Turcis caesa.

Die Aug. 29 (die decollat. Ioan. Bapt.) Turca 10000 (nebulâ tecti, nauibus nigro panno tectis) traiecto Danubio, nostros in castris Schyeta (ò calamitosum sobrietatis & vigilantiae neglectum) obruerunt: amplius bis mille viriusque sexus occiderunt. Rapuerunt ad 1000. currus: ad 100. nauis rebus onustas: 10. armatas galeras (ut vocant) in quibus erant 120. tormenta: vix elapsis. Arch. Matthias, & primipilis Magnatibusq. Aestimatur iactura Aureorum quingentes mille. Turca interfecti (nam erant tamen aliquot ex nostris fortes defensores) bis mille quingenti.

Trepidatio Christianorum.

Hostis, tantam victoriam affecutus, iam longè lateq. grassari, nemine ferè obstante. Magna Christianorum fuga passim. Vno die centum currus rebus onerati, Viennam trepido cursu inuecti. Proceres, uxores, liberos, & bona sua, Lincium & aliò amittere. Tartari VVeissenburgum (situm infra Altenburgum) incenderunt: sed à nostris fugati sunt. Erasmus Bruno, Comoriba praeses, hosti 100. tauros, & 30. onustas asinas, eripuit.

Inciderat mense Augusto (Reftore Acad. D. Andrea Planero) pestilens lues Tybingam, Stutgardiam, & aliò. Septemb. itaq. II. ego, & alij Acad. Professores post, in op. Caluam concessimus: ceteri verò, Herrenbergam.

Caluam migrarunt.

Doctores Theol. D. Stephanus Gerlachius, post diem S. Luca Acad. Prorektor ibi. D. Iacobus Heerbrandus, Ecclesia Tybing. prapostitus, & Acad. Cancellarius, etat. iam circiter 74. annorum. D. Matthias Hafenrasserus, Georg. Vveigenmaier, Hebrae L. Doctör.

Tybing. Acade-
mia emigratio
propter pesti-
lencia.

Professores philosophiæ.

M. Georg. Burckardus, Dialecticæ professor, tunc Decanus. M. Martinus Crusius, Oratoricæ & vtriusq. lingua professor. M. Michael Mæsslinus, Mathematicus, post diem S. Luca Decanus ibi. M. Eberhardus Cellius, poëtica & historiarum Doctör. M. Vitus Myllerus, Ethicus. M. Michael Zieglerus, Physicus. Hactenus hi, ex quibus collegium constat. Nunc, ceteri artium & linguarum Doctores. M. Caspar Bucherus. M. Henricus VVellingus. M. Erhardus Vranius, contubernij Rector. Cuius Collegij æconomus, Ioan. Kegelius est. Sed id habere locum Caluæ, com-
modè non poterat. M. Samuel Mageirus, Musicus.

Alio se contulerat compater meus honorandus, M. Bartholomæus Hettlerus, Caluam quo-
que concesserant studiosi adolescentes multi. Inter eos, alumni 160. Stipendij illustris. Horum pro-
curator, siue Oeconomus, Ioannes Gufmannus.

Eodem migrauerant generosi aliquot adolescentes. Domini Hæbenschelderi: Marcus, & O-
tho, & Christophorus. D. Ioan. Ortholphus Geimannus: cuius Præceptor erat M. Fridericus Vo-
limbusius. D. Ioan. Fridericus à Spaur.

In vicinum autem Caluæ oppido cœnobium Hirsaugiense, secesserat ex Tybingano Collegio
illustri nouo, illustrissimus Princeps VVirtemberg, &c. D. Ioannes Fridericus, cum Magistro
Curia nobili Lucio de Mendshouen, & præceptore M. Cyriaco Drehero. Sequentis vero anni die
Iul. 7. Tybingam redijt: & nunc præceptore vtitur M. Michaelis Beringero Vlbachensi. Natus
est is Princeps 5. Maij 1582. & frater eius D. Lud. Fridericus 29. Ian. 86.

HERRENBERGAM migrarunt.

Doctores Iuris. D. Andreas Laubmarius, post diem S. Luca Vniuersit. Rector. D. Nico-
laus Varnbyler senior. Nam iunior D. Nicolaus Iurisc. filius eius, Memmingam Imper. ciuita-
tem incolit. D. Ioan. Hochmannus: meus ante 50. annos Argentine condiscipulus. D. Mathæus
Entzlinus, senioris D. Nic. Varnbyleri gener: sicut & VVirtemberg. Cancell. D. Mart. Aich-
mannus, & D. Hieronymus Gerhardus Vicecancellarius. D. Ioan. Halbritter. D. Ioan. Har-
prachus. D. Dauides Mageirus, M. Samuel Musicifrater. Ambo nati reuer. Prapostito Stutgar-
diana Ecclesia, D. Ioanne Mageiro. M. E. D. I. C. I. D. Georgius Hamburger. D. Andreas Plane-
rus. D. Daniel Mæglingus.

Herrenberga tunc ob studiam Iuris etiam viuabant generosi iuuenes. D. Baro Georgius
Æcacijs Enenckel: & D. VVolfgangus, ac D. Ludouicus. Hæbenschelderi. Quorum omnium (ut &
trium Hæbenschelderorum, qui Caluæ erant) præceptorem iam plures annos agit fidelissimum &
dexterrimum, M. Michael Zieglerus, M. Viti Mylleri (ex priuigna Iustina, clar. Iurisc. Valenti-
ni Volcij ^{patris} filia) gener.

Docebatur autem, tum Caluæ tum Herrenberga, more eo, quo Tybinga.

Herrenberga porro 17. Octob. 94. creati sunt Doctores aliquot: cui Cæui, Caluâ aduecti o-
mnes Professores interfuimus. Iuriconsulti 4. à D. Ioanne Hochmanno. M. Michael Demler
Tybing. (D. Anastasij Demleri beati F.) & Hieronymus Schleicher Vlmensis. M. VWilhelmus
Kienlinus Blabyrensis. Ioan. Iacobus Culberus Stutgardianus. Medici 2. à D. Georgio Ham-
bergo. M. Ioan. Rudolphus Mæglingus Tybing. D. Danielis professoris F. Ioan. Dyr Stutgard.

Caluæ, Magistri os 13. creauit M. Mich. Mæsslinus Decanus, 13. Febru. 95.

Apud Herrenbergenses habitat (vinas habens splendidas ades in foro) præclarus vir, pa-
tricio olim Memmingensi VVolf Dietricho Lupio natus, Estelius Ioannes Laupius: vir procerus,
spe stabilis, prudens, humanissimus. Lupiorum autem familia, ex vrbe Roma originem ducit. Ibi
fuerunt Lupi circa Ciceronis tempora. In Lupiorum Insignibus, Lupus semialbus & seminiger est.

Redijt Academia tota (magnis quidem impensis, publicè & priuatim, factis, sed satis bene)
sequenti proximè anno, mense Februarii, in patrias sedes, Tybingam, officio suo diligenter vsque
fungens. E Stutgardia autem, quò pestis etiam mense Augusto inciderat, Princeps cum Aula
Kirchaimum migrauerat: Cancellaria vero, Backnangam: & Ecclesiasticum consilium, Bietighai-
mum. Desijt ibi morbus mense Febru. 95. sublati ad 2. millia hominibus.

Raabæ oppu-
gnationes.

Reuertor nunc ad res Ungaria. Septemb. 13. Feriâ 6. (vet. Calen.) & biduo sequenti, Turca Raabam totos dies oppugnauit: ac perierunt eorum plus XXI. millia. Etiam die Luna ter oppugnationem intulerunt sed cum magno suo damno.

Septembr. 17. Duces ad Archiducem scripserunt: se, auxilio destitutos, non posse amplius tanto hosti resistere. Erant hi. Ferdin. Hardeccus.

Ferrante Rossi, Mastro di campo della infanteria Italiana. Antonius Zinn de Zinnenberg. Ioan. Ormandi. Erentreich de Sigersdorff. Georgius Zogij Iuda ciuitatis. Rudolphi von Greif zu Wald. Gaudentius à Rechberg.

Contradixerunt eis, Franciscus Dux Saxonie, Augustus Dux Brunsvic. & Lunenburgensis, VVeigandus Moltzen Capitaneus, Albertus Comes Ebersteinus, alijq. magni viri (teste ipsorum protestatione, sequenti anno Germanicè edita) sed frustra.

Raabæ deditio.

Dedita est enim Raaba 19. Septemb. 94. die Luna, horâ 10. antemerid. ea conditione, vt expassis vexillis, & armis altioribus, sicurè Alienburgum omnes deducerentur. Sed non seruata est purè fides: quia posteriores (sc. Supranasani, & Itali, & Raabenses) spoliati fuerunt.

Reperta sunt Turcis in oppido Raaba, adhuc 3000. eadi vini, magna copia farinae & cibariorum. Prater ea, 120. tormenta maiora, & 300. centenarij pulueris. Erant interea Brucca. Archidux Matthias cum paucis, & Marchio Burgouius Carolus, & Ioan. Medicus. Mittabant subsidium Raabam, sed nimis serò. Turca tamen 11. Octob. ex Inf. Schyitta excesserunt.

Hardecci conie-
ctio in carcerem.

Ferebatur Hardeccus, duobus saccis Ducatorum plenis acceptis, Raabam Sinani tradidisse. Sed & plures proditores, in exercitu Christianorum fuisset. Ille igitur 29. Septemb. Vienna in custodiam coniectus est, & duo administri eius.

Raaba Templâ à Turcis terrâ sunt expleta, & bombardâ supra disposita. In prasidio, 4000. Ianizzari, & 1000. Spahi, atq. 2000. equites. Iam non amplius Casar, aut Archidux, ibi dominatur: sed BASSA RAABENSIS. Heu malum. Ita posterior pars huius 94. anni, infelix Christianis fuit. Iam orabimus à Deo meliora.

Comorrhæ ob-
sidio.

Septemb. 28. Comorrhæ (in qua non ultra 250. milites erant, Duce Erasmo Brunone de Pillach) obsederunt Turca: sed 11. Octob. re infecta reliquerunt.

Tartarorum
clades.

Octob. 1. Zengeri, milliar. 2. à Zeng, Turcas plus centum mill. Talerorum reb. spoliarunt.

Octob. 7. exercitus Palsi duo Tartarorum agmina cecidit.

Etia à Polonis caesi sunt Tartari: qui ad 16. milliar. vrbi Craconiae appropinquauerat. Postea paci Turcarum renuntiatum est à Polono & Sueco R. Sigism. propter illorum fraudes & malitiâ.

VVihitschæ cõ-
bustio.

Octob. 5. Capitaneus de Leikowitz, Carolistadij praefectus, cum vno mille suorum egressus, noctu scalarum ascensu cepit op. VVihitscham, dispoliuit, combussit. Amisit solum tres viros: sed platea erant plena cadaueribus hostium: Liberavit 1200. captiuos Christianos.

Transyluani Do-
mini foedus cum
Casare.

Cas. Rudolphus, & Transyluania Vauoda Sigismundus Bathorius, iam pridè Turcarum pertesus, ceris conditionib. inter se foedus ineunt. Titulum à Casare accepit principis. Huius imaginem 15. Octob. 95. spectabamus: cui circūscripta erant verba. Serenissimus Sigismundus: Transyluania, Valachia, & Moldauia. princeps. Subiectum: Pro Christo & Patria. Et subscripti versus:

Fortitudo con-
tra Turcas.

Aere tuos vultus pro tempore sinximus. At tu, Sub iuga Maumetem cum miseris, aureus esto.
Hic igitur Princeps, coniuncto secum VValachia VVauoda, cum LX. millib. bellatorum in Turcam irruit: Adrianopolin versus progressus est (13. milliarib. à Constantinopoli) aliquos millia Turcarum & Tartarorum, gladio peremit.

Eduardi March.
Badensis expul-
sio.

In Sueuia. Badensis Marchio Eduardus Fortunatus, cum Fuggero cuidam ditionem suam vendidisset: Marchionem Durlacensem Ernestum Fridericum, cognatum suum, contra se excitauit. Qui 19. Nouemb. auxilio Eleâ. Palat. & Ducis VVirtembergici, atq. Argentinenis, Badenâ, & adiuncta, occupauit: & 10. Decemb. Paulum Pestalotium Clauennatè ex Rhatis, ac Franciscum Muscatellum Italum ex Vicentiâ agro, Eduardi ministros, Durlaci decollatos, in quaternas partes dissecuit: quas in quadriuiuo suspendit: propter plura dira scelera perpetrata, & insidias vita Marchionis Durlacensis factas. Eduardo deinde exulante: Apologeticum Scriptum prolixum de his rebus omnibus, à virore editum est.

Ecclesie caput
quisnam sit.

Patriarcha Aquilegensis Franciscus, dum frustra conatur Euangelicos Ministros ex oppido Carinthie Villaco remouere, fugit. In via autem, capti ab eo quinq. Ministri Ecclesie cum interrogarentur, quisnam caput Ecclesie esset? & vnus respondisset, Iesum Christum esse caput: respondit ille (horribilis Antistes) Non sed Papa est caput Christianæ Ecclesie. Mahe.

Decemb.

Decemb. 12. (die Iouis) magna seditio & cades fuit inter Sultani milites.

Decemb. 22. (1. Ianuar. N. Kal.) arx Dillingensis, duos dies & noctes ardens, ad dimidium consumpta est.

AMPLIUS DE BELLO TVRCICO. LEGATI MOSCOVIO PRAGÆ, Vlmæ cōuentus Ordinum Sueuicæ. Rusticæ seditiones. Arx *ἀρόνητος*. Excursio Croatarum in Russiam. Peloponensi Græci contra Turcas. Sinanis clades. Aquila vniuersa. Victoria Transyluam de Sinane. Mulier fortissima VValachia cœu nouam Amaran. Turcæ VValachia exculli. Veneta legatio apud Turcam.

Anno 1595.

CAPVT XXVIII.

IAnu. 8. Sultanus Amurates Constantinopoli mortuus est, calculo & pleuritide, anno 48. *ata*. Turcis nouis *tes* 111. Successit ei, ex vrbe Amasia accersitus, filiorum natu maximus, Machometes III. annorum Rex, Mahometes 29. Qui 19. fratres suos strangulauit: decem præcipuas concubinas patris summersit: & matrem auro donatam, longè amandauit. Quas res cum aliunde, tum ex literis generosi D. Baronis, Henrici Conradi VVentzelyki, cognouit: quas ille ex Bohemia, Kal. April. 95. Trischtij scriptas, humanissime ad me miserat: ut qui 93. anno, in Tybing. Academia versatus esset.

Mense Ianu. pluribus ex locis, Tartaros & Turcas persecuti sunt Christiani. VValachi & VValachorum ripuerunt omnem prædam Sinani quam in Vngaria rapuerat & ipsamet vix euasit. Ceperunt successu contra illi loca munita: Podos, Nicopolin, Killam & Rebniam: atq. ad 24. miliaria propè Constantino- Turcas. polin procurrerunt.

Vaiuoda Moldaniæ Caron, tribus prælijs Tartaros fudit: & 12. millia ipsorum occidit: Et Moldaunorum prædam, quæ ex Vngaria abstulerant, extorsit: præsertim 1500. equos, & aliquot currus sclopeta- rû, quas Musketas vocat. In libertatem restituit 1000. captiuos Christianos. Cepit munitiones ad Istrum: Bender, Schinit, Tigna, Mechni, & Abtissita. Totam denique regionem Bobragam, quæ Bobraga. secus Istrum 26. miliaria patet ad pontum Euxinum versus, indeptus est. Multa vexilla consecutus, signo crucis notata.

Idem Febru. 5. adiutus à Cossaggis, Turcas, qui nouum Vaiuodam in VValachiam intro- ducebant, superauit: & octo millia eorum interfecit. Interea nec VValachia Vaiuoda Michael ces- sabat. Hanc victoriam Transyluano literis notam fecerunt.

Circa 23. Ian. Vlmæ conuentus agebatur prouinciæ Suenicæ, propter bellum Turcicum. E- Vlmæ cōuentus. questris in Sueuico circulo ordinis domicilia sunt 4. In Hegonia, ad Nigram Nicri syluam, ad Kocherum, & in Kraichgaa.

Durissima fuit hæc hyems: congelatis fluminibus etiam præcipuis: Rheno, Danubio, Nicro, Hyems frigidis- Maeno: plaustris onustis illa transeuntibus. *simæ*.

Postea, maxime inundationes aquarum, etiam Noribergæ.

Sub finem Ianu. Cossaggi & Podolij, missa legatione ad Transyluanum, se partes eius secu- tuos significabant. Legati muneribus affecti sunt.

Mense Febr. Comes Mansfeldia Carolus, ex Belgio se in Vngariam parabat. Ducebat Ba- Carolus Mans- ro Adolphus de Schvartzenburg 2000. equites. Alij Duces habebant 6000. VValiones. *feldan.*

Anna Christiana (al. Christina) Archiducis Caroli beati F. 23. Febr. (N. Kal.) desponsata Sponsa Transyl- est Transyluano Principi Sigismundo, Gracij. Locum absentis sponsi tenuit D. Leibitzius. Para- nani.

Pragæ pro certo dicebatur: Rusticos, VValachos & alios, excursu tridui à Constantinopoli Turca armentis facto, inter alia rapuisse 40000. boues (vivos, & sale conditos) & mille Turcas persequentes, or- spoiliati. co demisisse.

Febr. ultimo, Stutgardia diem suum obiit pius senex, Musicus bonus inter Principis Sym- phoniacos, & nobilium adolescentum informator, VVolfgangus Raubus.

Sinan Bassa voluerat pacem offerri Casari Roman. sed his conditionibus: ut is Villeccum, Pacem Turcis Nonigradum, & cætera ablata, restitueret: nec opem ferret Transyluano socijsq. & quadrien- denegat Imp. nij exacti tributa simul persolueret. Verùm reiecit hæc Imperator. causas scripto publicato affe- Rudolphus. rens grauissimas. 1. Quòd Turca nullam fidem, nec seruauit, nec seruat, vnquam: sic lege Maho- metis eis præcipiente. 2. Quòd, et sic calamitatem (magis errore nostro, & Dei pœna: quàm Tur- cica potentia & arte) passi sumus: tamen vicissim Turca magnam militum & iumentorum ia-

Ob ponderis
maximi argu-
menta.

Curam fecit: ac tres nobilissima regiones (VValachia, Moldavia, Transylvania) cum maximo Turca incommodo, in nostra castra transferunt. 3. Quod offerendo tractationem pacis, Casaream Maiestatem de mala fide suspectam alijs reddere, & confusionem Christianorum principum efficere, conatur. 4. Quod nec honestum, nec laudabile, esset, Turcica petitioni obsequium in islam foveamus causam: nostriq; officij sit, amissa recuperare: triumq; illarum regionum, & salutis plurimorum Christianorum, rationem habere: & opem etiam à Rege Polono, Principe Moscovia, ac Persarum Rege sperare. 5. Quod infida esset hæc pax: sicut antea per speciem pacis, plus ademptum fuit, quam aperto bello: & vicinis gentibus de securitate cautum non esset. 6. Turca Cas. Maiestat. ubiq; infamaturus esset, ut imbellem & timidam: atq; illas tres regiones, pretextu pacis omni Christianorum auxilio destitutas, recuperaturus: & earum opibus aduersus nos abusus. 7. Quod barbarica crudelitas, in legatum Fridericum de Crecovvitz, & ministros eius, perpetrata, inulta manere non debet.

Has ob causas reiicit Sinanis petitionem Imperator: & potius ad belli continuationem suas facultates impendit: ac tum Imperij Principum, tum aliorum auxilia comparavit.

Turca conatur
frustrà Poloniam
Regem sibi con-
ciliare.

Conabatur & Turca sibi Polonum adiungere: sed perfidiosè antebac in legatos eius egerat: atq; ipsius etiam Legati, qui in Poloniam destinati erant, in VValachia occisi sunt.

Feratus Bassa.
Sophia, Bulgari-
æ ciuitas, spo-
liata.

Sultanus Mahometes Sinanem reuocauit: & pro eo Feratum Bassam, qui contra Persas Imperator exercitus fuerat, in Vngariam destinauit.

Rascij & Heidoeci ciuitatem Sophiam improuisa incurfione depradantur. Pradâ diuisa, singulis circiter 300. Ducati obtigerunt.

VValachi incre-
menta.

Ex VValachia (cùm ex Tartarijs 85000. tantum 8000. domum rediissent) Turcis (qui etiam fame propter illarum trium prouinciarum defectionem laborabant) magnopere nocitum est. VValachus enim Michael, socijs adiunctis, ciuitatem Silistriam exussit, ingenti prada parta. Sed tunc bombardis carens, arcem capere non potuit. Oppidum & arcem Schmiel cepit, ac 17. campestris tormenta: quorum duo fuerant Cas. Ferdinandi, & duo Ioan. Huniada. Ea Translyuano misit. Portum Oroficum cepit: ex quo butyrum, mel, & alia ad victum pertinentia, Sultano comparari solebant. Quarum ille rerum maximam vim adeptus est.

Ferati Bassæ ap-
paratus.

Ceperunt illic nostri etiam Kileck, Galempum Prailam, & arcem Gargiam. Comparauerat apud Byzantium Feratus Bassa 60000. milites, & 33 magna tormenta. Sed nocte quadam funes tentoriorum abscessi fuerunt: & pleraque tormentorum, clauis obstructa. Putabatur id Cigala fecisse, munere suo priuatus: aut Ianixxari, qui maluissent Sultanium ipsum in expeditionem exire.

Turcarum no-
strorum cades.

Turca, qui passim in Moldavia & VValachia habitauerant, vna nocte ab his populis occisi sunt. Heidoeci, antebac pauperes, nunc ditati sunt.

Turcarum dux
clades.

Begum Budensem, cum exercitu Translyuanos petentem, huius Principis Dux Ferentzius prelio vicit. Pauli Turca: fugâ elapsi: ipse Begus, ex vulnere in fuga mortuus.

Translyuani rursus (aliquot eorum millia, equitum & peditum, auxilio Moldauis & VValachis missa) Turcas nacti, profligarunt: & tres naueis, in quibus septem tormenta erant, ceperunt.

Docti vagi.

Erat huius seculi eruditio, hoc tempore ita diffusa: vt multi doctissimi, non inuenirent conditiones. sed stipem quærere cogerentur. Qualis etiam erat M. Gothardus Mylander Colonienfis Mart. 8. ad me hæc scribens.

Εὐχαρὶς αὐτοῦ τοῦ καὶ ἀγαθὸς ἔργος ἔστι
ἡμεῖς οὐκ ἀποκρίνωμαι πάντες ἅπαντες ἰσὶ τῷ βίβῳ
ἀπὸς δόξης οὐ μέρητος τυχῶν.
ἰμπλεος εἰμι χαρῆς, ὅτι νῦν παρὸντα δοντῶν
τὸν περισσοῦν ἰμοὶ πρόδον οὐκ ἀποδιδόναι.

Sueui, in Va-
garia.

Mart 9. pro militibus, qui Tybingâ in expeditionem Turcicam abituri erant, ipsorum rogatum, post concionem ante meridiem in Ecclesia nostra supplicatum Deo est. Hi, & ceteri delicti, diu in agro Vlmensi hærentes, tandem circa diem S. Georgij, secundo Danubio deuicti sunt: nemp̄ Sueuica 4000. militum legio, Duce Casparo de Schænauv.

Medio April. Turca circa Agramam excurrentes, cades & pradas faciebant.

Pradi-

Secundum, à Beglerbego Græciæ, Sinanis F. quod erat 4500. equitum.

Tertium, à Bassa Natolia, 4000. equitum.

Quartum, in Danubio erant tres trirèmes, & aliæ quinq; naues.

In custodia extrema partis castrorum, Tartari (aliquoties centum) equites.

Turcarum in-
signis ad Gra-
num clades.

Prælio post meridiem terribili clamore à Turcis capto: Germanorum tam propinquus in eos impetus fuit: ut quædam præces turbas, cominus, inuicem sclopos disphoserint. In Vallonum equitatum impigerunt: qui erant cataphracti, chlamydis tecti: genus Turcis incognitum, & eos breui dissipans. Strenuus & Ioan. Mediceus erat: glandes plumbeas, ac ferrea frustula nouo modo compacta, suomens. Hostium amplius 3. millia interfecta: ceteri per montes elapsi, in syluis occultati: sed multi ab insequentibus casti. Duo Bassæ, interfecti: signa 27. & 36. bombardæ, ac plurima Cameli, capta. Præda ex castris direptis, aucenties mille Aureorum assimilata est. Nostorum non supra LX. occisi. Fecerant, prælio durante, Granenses eruptionem: sed & ipsi casti sunt. Victor autem Mansfeldius 14. Aug. (apud nos 4. Aug.) mortuus Comorrhæ est: quo se, agrotans, vehendum curauerat. Nocuit ei frigidus cibus, & glacie frigidus potus, quo delectatus erat.

Aug. 16. Palsius, cum deditionem arx recusaret, aquarium ibi oppidulum frustra oppugnat. Mediceo oppugnationem repetente: cesserunt oppidani in arcem: & oppidum est occupatum. Ita arci nemo amplius subsidio venire potuit, ut undique circumfessæ.

Grani deditio.

Ea itaq; Cal. Septemb. (Aug. 22.) quoniam horribiliter bombardis percussa erat: præsertim unâ quam cantricem vocant (vulgò, Singerinam) dedita Archiduci est: ea conditione: ut gladijs accincti, & quantum quisq; secum efferre posset, triginta nauibus Budam deportarentur: datus interea quinis inuicem obsidibus: inter quos, ex parte nostra erat Primipilus Rusvurmus, & Tirikus: ex altera, Bassa Caramania (Cilicia) & quidam Ianizzarorum Aga. Intererant in obsidione hæc, Turcæ 3500. Restabant ferè 1700. integri fortesq; viri, femina & pueri 900. ac 500. (al. 700.) ægroti & vulnerati. Præsidio impositus est Marchionis Burgouij miles. Bombardæ 30. (maiores & minores) reperta.

Ita Strigonium, quod 1543. anno amissum fuerat, nunc recuperatum est. In cuius oppugnationibus, non pauci nostrorum quoq; perierant: etiam nobiles & fortes viri: inter quos Sebastianus quoque iuuenis antiquæ nobilitatis Gyltingicæ, Pauli de Gyltingen F. arcem in vicio Pfassinga, non longè à Tybinga remoto, incolentis.

Noctis, quæ eundem 22. diem Aug. secuta est, horâ prima, obiit piè & placidè Vlma, dilectus affinis meus (cuius sororem Sibyllam beatam 1561. habueram in matrimonio) RALMUNDVS RONE R: relicto honorato Vlma filio VVolfgango: Anna, Bernhards Reibingi Cos. Esseling filia, marito. Et antea 12. Aug. Halæ Sueuicæ defunctus est Gregorius Leonhardus, V. I. Doctor: Gregorij L. Vlma quondam præceptoris mei. F. vnicus.

Magnæ in Croa-
tia clades Turca-
rum.

In Croatia, de 12000. Turcis, decies mille occisi sunt, & circ. 23. pagi direpti, vix elapso Bosnensi Bassa. Tribuitur hæc victoria Leucovvitzio, & Eggenbergio, atq; Herbersteinio. Idem Leucovvitzius antea Turcarum 900. equites, Petrinæ emissos, plerosq; interfecerat, & Haan Bassam caperat.

Præterea, 10. Septemb. eruperunt à Carolistadio 5000. viri, munitionis Cirani capiendæ causa. Confluxerunt cum 9000. Barbaris: quibus insuper 2000. succurrerunt. Sed Leucovvitzij virtute profligati sunt, & magna præda capta.

Pestis Constan-
tinopoli.

Scriptum est 10. Septemb. ex vrbe Vienna: ingentem pestilentiam esse Constantinopoli: quæ quotidie plus 4000. homines tollat. Etiam Camelos mori. Inde, Sultanum in Asiam fugisse.

Clades Turcæ ad
Budam.

À Grano 5. Septemb. Palsius, Schvartzenburgus, & Mediceus, cum equitatu aliquot millium Budam versus delati, magnum hostium numerum conciderunt. Quo constatu feruente: 600. circiter Turcæ bellicosi ad nostros transfisse scribuntur: & fidem fortiter pro nostris pugnandi dedisse. Superstites Turcas, turmatim in vrbem Budam fugisse.

Clades à Tran-
syluano illata.

Ex Transyluania nuntiatum fuit, vrbem validam Lippam, ab illius principe expugnatam esse, occisis 3000. Turcis: capto etiam Temesvarensi Bassa: qui per nostris molestus fuerit.

Vexillum xxi-
mæ Mahometis.

Septemb. 23. legebam hæc Nova: partim à scholæ Vlmensis Rectore Nicolao Sitzlino, partim ab affine meo VVolfgango Ronero, perscripta. Turcicum vexillum viride (in qua est iris, & facies pseudopropheta Mahometis) curauerat superiore anno sibi (ut periculoso tempore valde necessarium) ex vrbe Mecha adferendam Sinan Bassa: quod ante Raabam in peculiari tentorio,

cum

eum facibus & luminibus seruauerat: diebusq; octo post. Raabam ceperat: & eum successum huic labero acceptum retulerat. Mense autem Augusto huius 95. anni, cum exercitu ferè 70. millium proficiscens, tres Vaiuodas novos secum ducebat: quos Transyluania, Moldauia, Valachia, præponeret: spe scilicet certa priorum Vaiuodarum deiciendorum concepta. Commissum est prælium 23. Aug. (apud nos 13. Aug.) ab hora 8. mane, vsq; ad vesperam. Initiò nostri pepulerant hostem vsq; ad eius castra: deinde ab eo ad sua castra reiecti fuerant. Postremò nostri, animo resumpto granius incubuere: hostemq; iterum ad eius castra reiecerunt. Ita victoria parta est: plurimi hostes caesi, cum vno de tribus Vaiuodis nouis nomine Fleidore, paruo nostrorum damno. Venit prædictum vexillum in potestatem victoris: id quod pro malo omine, & interitu Ottomannici Imperij à Turcis habetur. Sinan, refugiendo ad pontem, quo Istrum iunxerat, in paludem decidisse, & inde extractus, fertur.

Clades Turcarum Transyluanica.

Cossaggi Tartaros ad interuencionem ceciderunt: & Præcipue præcipuam munitionem ceperunt. Tartarorum clades.

Post Grani repurgationem, & communitationem, oppidum & arx Vicegradum Blindenburgumq; nostris dedita sunt.

Turca castra habent extra Budam, iuxta murum arcis, 14.000. bellatorum. Desideant ibi aliquandiu. Sultanus verò perpetuo desideat domi iners: sicut etiam nihil agere, nisi delicijs indulgere ex vrbe Veneta (quò id ex Constantini vrbe scriptum iam aliquoties est) scribitur. Desideat, & celum cellumq; formosa pellicis tenens, euiratus contabescat.

Ob. 1. Tybinge, in domus eius, quam à mea domo via publica intercedens dirimit, angulo infimo, in trabe sub statua *τὸ θεῶν ἱερὸν*, reperiebamus (V. I. D. & Professor Ioannes Hochmannus, tunc magnificus Acad. Rector: & collega meus M. Michael Mastlinus, & ego Crusius) numerum initiò adificata illius domus, sic incisum.

I. S. Z. Pro, M. C. LII.

Hoc igitur Epigramma Ob. 3. feci.

IN STIPENDIUM CL. V. IOANNIS
Hochmanni Iurisc. &c.

Mille stuunt anni, ter quinquaginta, duosq;
Post Christum: domus hac condita quando fuit.
In qua plura diu granaria Nusodocher:
Quam sancta Domini matris imago notat.
Mille sed exaltis, sexcentis (excipe quinq;)
Annis, hac forma nobilitate nitet.

Vtilis, ampla domus, dotataq; diuite censu:
Hic vt succrescat docta iuuenta Deo.
HOCHMANNO meriti debetur gratia tanti:
Iuribus eximio, consilijsq; viro.
Principibus charo, clarosq; docendo Tybingam,
Eius non villo laus peritura die.

Statua autem illa B. Maria, ante 86. circiter annos posita, fumosa iam fuerat. Sed coloribus & auro nunc pulcherrimè exornata est: non vt sit *νεοσυννηα*, sed *νόσσηα*.

Eodem 3. Ob. tertia quoq; Sueuicæ Dodecas, Francofordie imprimi (reuerendo ibi Ecclesie Ministro, D. Osea Hala, vt antè, ita nunc etiam, Sueuicæ Chronica promouente) à Bassao capta est.

Ob. 7. accipi hac de longæuis quibusdam Virtembergensibus, scitu (licet humilioris Longæui quidam nostro tempore.)
conditionis sine) non indigna: à M. Iacobo Fabro, Gemmerckensis sub Besickaimensi Præfectura Ecclesie pastore: Alexandri Fabri Bietighaimensis, apud nos V. I. Doctoris, fratre.

I. In vico Gemmerckensi quidam fuit Baltasar Hugo: qui cum vxore sua LVIII. annos in coniugio vixit. Cum autem in eo L. annum compleuissent: monitus ille est, vt pro more iterum hoc coniugium sibi in Ecclesia consecrandum curaret. Aliter à mulieribus in ipsum animaduersum iri. Recusauit: se cum vxore satis diu vixisse in coniugio dicens. Propter hanc contumaciam, mulieres hominem in fornacem contruferunt: nec tamen de pertinacia demouere potuerunt. Poëta hic aliquis materiam Attellana Comædia habet.

Senex validus.

II. In eodem vico, etiamnum viuit senex quidam, Baltasar Ehinger: qui 1519. anno, quando VVirtemberg. Dux Vlricus expellebatur, iuuenis iam robustus erat. Videtur nunc nonagenarius esse: quem numerum annorum, etiam Georgius Zeior, vinitor Tybingensis vegetus, hodie compleuit. Ehinger ille tanta corporis firmitate est: vt nunquam per vitam aegrotauerit. Idem singulis noctibus (hora 11. aut 12.) hyema iudctā, ac aestate, vinum potat, etiam congelascens.

Senex, nepos & auus.

III. Ibidem familia quadam est, Mesnerina dicta: in qua Ioannes Iunior (Gemerckensis Prator, siue Scultetus, 1591. factus) auum Ioannem, & nepotulum Ioannem, viuos adhuc habet.

VVendel Mesner Erhardus	—	Casspar —	Adam.	Scultetus — Anna,
			Casspar.	nupta 94.
			Baltasar.	Casspa- ro Leben- dero — Ioannes, natus 95. April. 4.

Omnes, Gemerckenses sunt: sed Ioannes Maior in ciuitate Kirchaimensi degit: vestitum Alemannia priscum retinens: nullo torquato indusio, vel sinuosi voluminis camisia, vtens: nullo alto vitro, sed breui & paruo bibens. Noris, & antemeridianis & pomeridianis, rus itat: conuiuio- la cum ciuibus suis à meridie in senaculo moderata frequentat. Adhuc hilaris. In quarto iam con- iugio: identidem, priore defuncta, iuuenulam ducens.

Hos viros Lucianus etiam inter longauos retulisset: quia Numam Pompilium, & Tar- quinium Superbum, qui vltra octoginta tantum annos vixerunt, retulit. Idem ait, vbiq; terrarum & aeris repertos esse paucos, longa aetatis homines: qui corporis exercitijs, & diata conuenien- te, vsi sint. Gorgias Leontinus, CVIII. annos viuens, interrogatur de causa tam longae vitae, temperantiam respondit: ἀλλὰ τὸ μὲν δὲ πρὸς τὴν μακροβιωτικὴν τὰς ἀσθενίας οὐκ ἔστιν.

Verum, ad Turcica reuertendum.

Petrinae à no- stris occupatio.

Octob. 8. legebamus Tybinga, hoc 24. Septemb. ex Croatia scriptum. Duces copiarum huius loci, Petrinam tentare volentes, praemississe aliquot equites. His Rustanem Begum cum equitatu aliquanto occurrisse, & cum illis pugnas: sed maiore eis subsidio veniente, fugatum, & sclopo ictum, esse. Hoc à Secretario eius, ad nostros transfugiente, significatum: & hortatu eiusdem, Pe- trinam (à Turcis desertam) nullo negotio occupatam esse.

Hoc tempore Cameli septem ex Vngaria (à Comite Hobenloio, & Burc. Syckelio) Stut- gardiam venerunt; principi Friderico missi.

Moldauiae tur- batio.

Octob. 13. hac legebam, ex Granensibus castris 1. Octob. (noui) scripta. Nihil tentari magni à nostris: sed Turcas vsque ad Rascianum oppidulum excurrere, occidendo & rapiendo. Cauen- dum esse, ne Granum & Blindenburgum rursus amittantur. Praterea, Polonos & Cossaggos, co- natos esse nouum Vniuodam in Moldauia constituere: sed improviso aduentu prioris Vniuoda ca- sos, & illum notum eiectum, esse. Posci à Transyluano, vt παντοπαίης Arch. Maxilianus subueniat.

Omnia sunt crucium plenissima tempore nostro.

Miseria praesen- tium tempo- rum.

λιμός, fames. λοιμός, pestis, πείνοι.

Χειμῶνες χυδαπότες, acerrima hyems proxima.

ἔκχυσις, καὶ ὑπερναί αβυσσμοί, inundationes aquarum, & locorum sumerfiones.

Σεσμοί, terramotus. Κομίται, καὶ μετα.

πῦρ ἄραγονατέι, ignis de caelo lapsus, Danubio verda, mense Aprili, 95.

αἰέμοι ἰβήσοι, ventorum rabies, 94.

ἰνδαί τε τοῖρ φασάροι: defectus Solis & Lunae: priore anno, duo: hoc anno, tres.

αὐθροπὸρ δαιμονισμός, Diabolicae vexationes hominum, in Marchia, 95.

αὐθροπὸρ, cum Turca.

πολλοὶ, { Gallijs.

bella, ἐν { Ἰβή, in { Belgio.

ἀρχαίαια καὶ ἀπείρια, Christianorum inter se discordia, & dissidentia.

Τίρατα, monstrofi partus: & puer cum aureo dente, καὶ ἄλλοις ἄλλοις.

ἀμάρτυροι τῶν ὑποβόλη, καὶ ἀμεινοναία: scelera plurima & maxima, sine poenitentia.

Deus misereatur nostri.

Fuerat

Fuerat Moscovitica legatio Praga: qua à Cos. Maiestate magnificè, & antea excepta, ita Moscovia Legati
sub finem mensis Septemb. dimissa est, fuere tunc & Veneti legati, Praga. Ad quos Moscovitici, Praga.

Circa initium Nouemb. conuenus fuit Sueuorum, in vrbe Vlma, propter bellum Turci- Vlma conuen-
cum. Aderat turba Rusticorum de suo Domino conquerentium, generoso Waldpurgensi Domi- tus ordinum
no Christophoro, à quo nimium praemerentur. Sueuis.

Ante & post id tempus, in superiori quoq. Austria motus erat agricolarum, & quidem Rusticana sedi-
plurimorum millium, valde periculosus & formidabilis. His intolerabiles videbantur exactiones tiones.
Procerum & Magistratum suorum: quibus se ad extremam egestatem redactos clamabant. Itaq.
XVII. millia erant apud oppidum Schvransum Lambashij verò LXX. millia. Erant apud
eos viri rei militaris peritissimi, & disciplina studium vigilantissimum. Nec seuebant, aut hostili-
ter grassabantur: sed parcebant, quantum fieri poterat. Caesaris autem edictum, Vienna 20. (10.)
Octob. huius anni exijt: illorum defectionem grauitè, & pro Maiestate, reprehendentis: arma po-
nere, & scriptis querelas suas proponere, imperantis. Lincio tandem 18. (3.) Nouemb. scriptum
exijt: de captiuis restituendis (obsidibus vtrinq. datis) controuersiaq. totius dijudicatione, ad
Imperatoris cognitionem referenda.

Iniecit iste tumultus etiam Scholâ turbationem, & imminutionem: vt, illustri Lincienfi Lincienfi Schô-
Procerum Scholâ: cuius iam XX. annos, magna cum laude Rectorem agit vir pietate, do- la.
Arina, diligentia, celebris, M. IOANNES MEMHARDVS. Qui anno millesimo, M. Ioan. Mem-
quingentesimo, quadragesimo sexto, die Ioannis Bapt. in Virtembergia natus Heerbrechtin- hardus.
ga est. Descriptio autem Heerbrechtingenensis cœnobij, in 2. Dodec. lib. 10. cap. 6. extat. Edu-
catus est Anno 57. & 58. Heerbrechtinga in patria Scholâ, sub clariss. Doctore Henrico Effe-
reni Coloniensis, ibi Ecclesiasten agentis, institutione. Postea, Scharndorffia sub Doctore Niel-
chore Hundelio (deinde illustrissimi Principis Christophori Medico) biennium militauit.
Dehinc, 61. anno in Kynigsbrunnens Monasterio, tum Albi Dominorum, propter studia vi-
xit. Post hæc, ab anno 68. nobiles pueros in diuersis Academijs docuit. Tandem Lincienfi
Scholâ prapositus, amplius ter mille generosos Comites, Barones, & nobiles, pueros adolescen-
tesque, feliciter per hos XX. annos erudit: quorum multi iam Rempub. administrant: &
magnis honoribus cum dignitate præsunt. Quorum quantum maior laus est: tanto præclarior de
re Christiana Memhardus (auditor & ipse olim noster) meretur. Itaque, in Academijs, & apud
Magnates, virosque doctos, hoc nomine notissimus est: patriæ denique sua ex imo ornamentor
qua patrem quoque eius, auum, & superiores, usque ad arauum, aluit. M. Crusius.

Res Mundo vilis, SCHOLA, Præceptorque fidelis,
Fitque canum Ductor plaris, domitorque caballi,
Imperijs tamen hinc, & Templis, fulera parantur
Ac Deus in cœlo dabit illis præmia iusta.

Scholarum con-
ditio.

Apud nos Tybinga, hoc tempore COLLEGIUM NOVVM (illud sumptuosum Collegium nouum
& magnificum: quod beatus Princeps D. Ludouicus, ad usum studiosè iuuentutis extruxerat) Tybinga.
confertur nunc ad alendos in posterum ibi illustres, generosos, & nobiles, tantum. In quo viuit
hodie illustrissimus Virtemberg. Princeps, D. IOANNES FRIDERICVS: Au-
lico Magistro vtens, nobili viro Lucio Mendlhofero, & Præceptore M. Michaële Beringero.

Tybinga etiam studiorum causâ degit illustriss. Brunouicensis & Lunaburg. Dux, D.
AVGVSTVS, inuicior: domi Cl. V. Henrici Boceri, Iurisc. ac Professoris Academia.

Item, generosus D. Gottfridus, Comes ac Dominus in Castell: domi M. Caspari Bucheri Nobilitas Ty-
Professoris. Et generosus L. Baro, D. Georgius Acacius Enenckhus: ac quinque fratres hynge studiosi.
Hæbenschelderi generosi: Wolfgangus, Ludouicus, Marcus, Otho, & Christophorus: nec non
generosus Ioan. Ortholphus Geimannus: domi Cl. V. Davidis Mazeiri, Iurisc. Academicique
Professoris. Nobiles denique Stadleri duo, Georgius Erenrichus à Stadel, & Andreas in Sta-
del, cum Præceptore M. Christoph. Rudolpho Silesio: domi M. Barthol. Hattleri, Acad. Pro-
fessoris. Arcem habet prior Stadlerus, à Turcis robustis, precio emptis, in Petra ingenti ex-
cisam, amplam, pulchram, in loco sitam montoso, hostibus inaccesso, miliaribus octo infra Sty-
ria Græcium. Arx idè κρηνη.

Creati

Doctorum crea-
tio.

Creati sunt die 12. Nouemb. Doctores V. Tybingæ: Rectoro Matthia Hasenrafferò, Theol. D. & Professore. A Doctore Nicolao Varembylero, propemodum nunc LXXXVI. annos nato, Iurisperiti duo: Ioannes Fridericus Regulus, Halensis Sueuus. M. David Heckmaier, M. Ioachimi F. aule Blaubyrensis hic Præfeci.

A Doctore Andrea Planero, Medici tres: Georgius Rentius VV einshergensis. M. Ioannes Gartner Labacensis, iam à multis annis Martiniani stipendij curator. M. Vitus Isemannus, Sueuo Halensis.

Studioforum
alendorum Mo-
nasteria,

Iam, ad duo superiora Monasteria redacti sunt Beneficiarij, illustrissimi Principis nostris: ad Bebenhusanum & Maulbrunnense. In illo aluntur LX. studiosi: Rectoro, M. Vlrico Bollingero P. L. & coadiuuâ, M. Martino Schnitzero. In Maulbrunnensi autem, XXXII. Inter eos, utroq; in loco, multi iam primam Lauream adepti sunt. Antebac, pars in Hirsauziensi, pars in Herrenalbenfi, Monasterijs, alebantur. Inferiora sunt itidem duo cœnobija: Adelbergense, in quo XXXVII. & Blabyrense, in quo LIII. adolescentes aluntur.

De re scholastica desino, & ad historiam belli Turcici redeo.

Peloponnesij
Græci, contra
Turcas,
Sinanis clades.

Die 28. Octob. legebamus hoc: quod ex vrbe Veneta, 20. (10.) Octob. scriptum erat: Græcos Morea (Peloponnesi) acceptis armis è 33. triremibus Hispanicis, eò appulsis, eadem ad XVI. millia Turcarum fecisse. Macedones item, & Albanos (Epeirotas) arma capessere. Sinanem Bassam, grauisimâ plaga à Transyluano in VValachia affectum esse, & ad Danubium retrocessisse: id quod 19. (9.) quoq; Octob. ex vrbe Vienna scriptum fuit.

Excursus Croa-
tarum Rasciam.

Quod ad Croatiam attinet: Eggenbergius, & Leucovvitzius, ac Herberstainius Ioan. Sigismundus, Septemb. 27. (17.) victores fuerunt Turcarum in quadam pugna. Postea (vt 23. vel 13. Octob. è Canisa scriptum fuit) 21. (11.) Octob. in Rasciam excurrentes, vicos tres spoliarunt, & incenderunt: ex quibus multum damni fuerat Christianis illatum. Resistentes Rascios occiderunt: captiuos multos abduxerunt: magnum pecoris numerum abegerunt. Tam longus in hostis ditionem, illis locis excursus, hominum memoriâ factus non est.

Nadausti virtus.

Viennâ 25. (18.) Octob. scriptum, legebamus Tybingæ 5. Nouemb. Nadastum, 5. millibus instructum, prostigasse 7. millia Turcarum: & omnem comæatum, quem Raabam portare voluerint, eripuisse.

S. Nicolaicastel-
lum.

Ex Cassonia, 29. (19.) Octob. scriptum, Tybingæ 11. Nouemb. legebamus: quod Octob. 21. (11.) castellum S. Nicolai, & quarto die post castellum Zerbaschum, Maximilianus Archidux & Rex occupauerit, relicta & incensa à Turcis, eaq; destruxerit.

Cocora apud
Granum.

Habebat noster, qui apud Cocoram erat, exercitus, in animo, Vaciam siue VVeitzam, aut etiam castra extra Budam Turcica, aggredi: sed nihil inde secutum est: atq; etiam Solnoci obsequio, irrita cecidit.

Ferati Bassæ
exitium.

Ex Venetorum vrbe Nouemb. 17. (7.) scriptum, Tybingæ 26. Nouemb. legimus: Feratum Bassam esse iussu Sultani strangulatum: quod is per literas mouisset Tartaros, ne festinarent ire in Vngariam. Illati sunt ex bonis strangulati, quinq; circiter milliones auri.

Aquila VVala-
chia, ominosa.

Ex Praga 15. (5.) Nouemb. in hanc sententiam scriptum est: quod eodem 26. Nouemb. hic legimus. Ante prælium Transyluani Principis cum Sinane Bassa, Cometam terribilem supra castra Transyluanica, per horas multas visum esse: eoque euanescente, aquilam ex vicinis montibus venientem, circum eadem volitasse: & tandem supra tentorium Principis sedisse, cum admiratione cunctorum. Principem cum suis tentorio exiisse: illam statim ad eum, tanquam familiarem, aduolasse: ac se libenter cõprehendendam eidẽ tradidisse. Itaq; ab eo seruari. Rem admirationi & stupori videntibus fuisse. Tum copias Sinanis Transyluano fidenter inuasas, ac multa millia ex eis occisas, & quatuor captiuorum Christianorum millia liberata, esse. Horum iam expositorum veritatem, nullo modo negari posse. Dicitur hac victoria die 7. Nouemb. (Octob. 25.) contigisse.

Transyluani
Princ. de Sinano
victoria.

Imperium nerapis, PRINCEPS, FORTISSIME, Turcis?

Ifelix, quò te vocat ætus: i pede fausto.

Captiuorum
Christianorum
erumnæ sub
Turcis.

Legebamus eodem 26. Nouemb. hoc: quod è Constantinopoli 14. (4.) Octob. scriptum erat. Ante 6. hebdomadas (inquit quidam cõtemporarij) captiuu 112. Sinanis, huc perducti sumus, ex locis Belgradi. Quomodo? Non modò sic, tanquam pecora: sed etiam cum ferreis catenis circa collum, manibus, & compedibus: maximo aestu & puluere, fame, & siti. Tum quidam, citatissimo dies noctesq; cursu, sub catenis mortui conciderunt. Maiores arumnas nec vidi, nec legi, vnquam. Domini hi, Ferdinandus Samaria, & Hofkirchius, ego & alij, vetere curru in vrbem velti sumus. Mox post.

Apostolus, irri-
tus VValachia
Dux.

ὁ ἀποστόλος, οὐκ ἴσμεν ἄλλως erat additum: si rectè intellexi ex pronuntiatione Philippi (nam et-
iam obscure scriptum erat) quod intelligo pro Hauptmann. Id vocabulum in locis VValachia
usurpari dicebat. Hunc enim Apostolum, quanquam Gracum, & Ministrum Ecclesia, fuisse
missum à Sultano, ut esset VValachia Varuoda: sed à Translyvano repulsum esse. Habitare iuxta
portam Enderne capi, id est, quae Adrianopolin ducat, in duabus splendidis domibus, senem
παρρησιωτικόν. Se habitasse apud ipsum: donec Sultani literas (tuta pro Imperium eius profectiois)
acciperet. Etiam à Graeca Venetis Ecclesia Episcopo Gabriele, epistolam commendatitiam
habebat. Constantinopoli autem sexta ante hebdomade soluens, Venetias nauigauerat. Postea
Oenipontem pedes, & ad nos, venerat. Dicebat, non multos Germanos in Turcia captiuos esse: sed
multos Vngaros, & alios. Maximos à Mehemete fieri apparatus contra Christianos.

ὁ θεὸς μετ' ἡμῶν ἐστίν.

FAVSTÆ NOVI ANNI PRECATIONES. VVA-
lachia Recto Steph. à Polonis captus.
CAPVT XXIX.

CALENDIS Ianu. cId. Id. xcvi. anni, Martino Crusio (liceat enim post tantos la-
bores, à meliore auspicio hoc caput incipere) bene precabantur Discipuli sui.

M. Vinotus Bartholus Montisbelg. M. Matthia, Ecclesia à Va-
lantique Ministri, frater.

ὁ θεός

*Ἄρτ' ἐπιπέδου ἐστὶ τὸ πρῶτον: πόρτ' δ' ἐστὶν ἄρα
ἐκπέδον: εἰς νεογέννητον ἡμέραν.
Τὸν θεὸν ἐν λέτομαι, δομοναὶ σοὶ ἰδὲ βίβλα παύτα:
Ζωίμονα, σὺ γὰρ ὦν ἴσθ' ἐν ταύταις.
Ὅτι δὲ ἐν ἰσθλοδοτῆρ, τὸν ἰσθλοδοτῆρ ἀβέβαια ἐστίν,
δοῖν κληρονομίαν δώματι ἐπιπέδου.*

Nicolaus Maclerus, Jacobi F. ciuitatis
Mompeligard. Ecclesiastæ.

Si quid vota valēt, sincero corde profecta: Sit vobis felix, qui iā nouus incipit annus:
Quin mea qd possint, nō dubitare queo. Atque suo prosper tramite semper eat.

Hugo Bellicus Montbelgard.

Lætus & faustus, placidus sit annus,
dulcis & felix: queruli dolores
inclytâ dextra procul hinc fugentur
Omnipotentis.

Augerius de Bout, Montbelgardensis.

Si les sou hait, procedans d' vn bon cœur,
ont enuers Dieu quelque force & vigueur:
Les miens pour vray pourront bien quelque chose,
Le tout puissant, qui tout fait & dispose,
Vueille octroyer à vous mon Precepteur,
vn an nouveau, & remply de bon heur.
Le tout puissant vous comblant de tous biens,
vous face veoir les ans Nestoriens, Amen.

Conradus C. F. Leius.

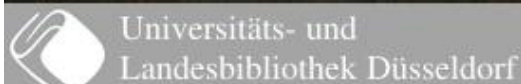
Tibi, haftenus ceu transiēre vitæ,
Sic fluant porrò dies:
Tibi, tuæque coniugi, atque natæ.
Tu trisecli Nestoris,
Viuitis in domo ambo sempiterna, & c.
V Vendelinus Odontius Hypocynæus,
Theol. studiosus.

Nunc quia, dante Deo, rursus nouus incipit annus: Principium veniat felici tramite: faustum
Huius vt aspicias tempora leta, precor. Succedat medium: finis & esto bonus.

Det Deus hæc singulis pijs, & Imperiò Christiano contra Turcas.

Eodem die duas conciones audiens in Templo, compendio Gracæ scripsi: vesperi apud gene-
rosos Dominos, Georg Enenckelium, & Hæbenfolderos, cænabam. Cænebatur inter alia, Deus
misereatur, Irena & Philippus Imp. & Pulcheria Crusias.

*Ἰσθλοδοτῆρ, καὶ
μπερὶ αὐτῶν.*

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ.

Ποι θύγατρ σπύδα; ἡμῶς τοι, σῆο γονεῖς.
 Πάλλωρ' ἴμ' μὲ φέγγε φιλῶ; γονεῖρά γ' ὄραϊν
 ἄλλω πάλλωρ' ἴμ' σῆο μητέρα ἡδὲ πατέρα.
 Πάλλωρ' ἴμ' τί δὴν δαμάσκη' τάρ' ὄν' ἀπ' τὴ γάμοι;

Η ΘΥΓΑΤΗΡ.

Πρὸς ἄλλωρ' σπύδα; μὲ σὺν φίλοι μὲ τούτοις.
 ἴμ' κλεψιδὸς φέγγε; ποτὶ χ' ἄμα' ἀφρασα, γονεῖς
 ἄλλωρ' ἴμ' τοῖσ' ἀδελφῶν καὶ Ζήλος ἐν ἡμῖν.
 ἄλλωρ' ἴμ' τοῖσ' ἀδελφῶν καὶ Ζήλος ἐν ἡμῖν.

IN PVLCHERIAM CRVSIAM.

PARENTES.

Filia quò properas? Charos hìc ecce Parentes.
 Ne fuge Pulcherie: patris reuerere senectam
 Pulcherie: cor, Pulcherie pia, respice matris.
 Siccine pro lato thalamo, tibi triste sepulcrum?

F I L I A.

Ad Christum propero: ne me retinete, Parentes.
 E planctu fugio: genitores summa colendi
 Gaudia vestigo: quæ vobis sunt quoque curæ.
 Sponsus adest Christus: thalamum dat mors mihi lætium.

Die 8. Ianu. legebamus, Venetijs Decemb. 29. (19.) scriptum: Persas & Georgianos cogi- Persæ & Geor-
 tare de bello Turcis faciendo. gianis.

Die Ianu. 13. (indidem 5. Ianu. vel 26. Decemb.) legimus: Sinanem Bassam Constantino- Sinanis Bassa
 poli, salutis à Sultano impetranda causâ, Millionem auri distribuisse proceribus Tulicis. Ex largitione.
 Transylvania 28. (18.) Decemb. scriptum: Stephanum Vainodam Moldavia Dominum, à Polo- VValahus
 nis pralio esse victum; & quantumvis strenuè pugnauerit (quarto etiam equo conscenso) captum Steph. captus.
 esse, quod deinde etiam confirmatum est. E Grano, Ianu. 2. vel 23. Decemb. significatum: pa- Grani dissi-
 nis ibi penuriam, & vinum austerissimum, esse. Plerosq; igitur Germanos inde discedere. Opus es- cutias.
 se, vt 1500. milites praesidio mittantur.

Caliditas & humiditas aeris (vt Viennâ 4. Ianu. scribebatur) morbos militibus affert. Sed Hyems calidior,
 & Turcis, ne possint excursionibus longè euagari.

Det Deus gratiam, ne Transylvanus, & socij Principes, deserantur: ne fortè cum Barbaro
 transigere cogantur.

Viennâ 20. (10.) Ianu. scriptum est (legi ego 27. Ianu.) à Balsio Turcas CCC. occisos es. Balsij victoria.
 se. præda omni capta: persecutione vsq; ad fines Vacie facta. VValloones 500. stipendijs acceptis,
 Granum praesidij causâ missos esse.

Venetijs 26. (16.) Ianu. scriptum est (legebam 3. Febru.) Sinanem Bassam, magna cum Sinan, Veziri-
 pompa summum honorem Vezirij recepisse: ac snadere, vt Sultanus domi maneat: pro seq; Bassa- us.
 nem Bassam in Vngariam & Transylvaniam mittat.

Grano 22. (12.) Ianu. scriptum. Incolas veteris Buda, tempore obsidionis Grani, aliquoties
 per Christum orasse: vt à serenissimo Archiduce, & à Balsio, inde liberarentur. Nihil tunc impe-
 trasse: quòd propter vicinitatem Nouæ Buda metuerentur insidia. Grano autem capto, rursus
 precibus institisse. Balsium igitur eis aliquot militum centurias summississe. Illos hac fiducia, noctu Buda veteris
 omni cum multitudine excessisse: Turcis quidem in arce sentientibus: laternas foras porrigenti eius, transu-
 bus, & acclamantibus: sed excurrere non ausis. Effugerunt itaq; homines amplius bis mille: cum se-
 130. benè onustis plaustris: quæ seni, aut otoni, boues traxerunt: & cum duabus manus nauibus,
 senes & fæminas rehentibus. Venerunt incolomes Granum: dicebaturq; eos Neubeublum deductum
 iri. Quorum fuga Budanis Nouis incommoda accidit, omneatam inde petere solitis. Catalogus Exercitus Chri-
 er ac additus, quantæ copiae Christianorum militauissent proximo anno in Vngaria: nempe decies stianorum prio-
 mille, septingenti, & viginti, equites: tricies verò septies mille, & quingenti, pedites: èx quibus, ris anni.
 quatuor millia Suenorum, Duce Schœnouio. Summa vtrorumq; 48220.

Febru. 11. legebamus, Pragâ 6. Febru. (27. Ianu.) scriptum: Principem Transylvanum 4.
 Febru. (25. Ianu.) Pragam venisse: ac perquam honorificè à Cas. Maestate exceptum esse, Comi-
 tes eius commemorabantur: D. Iosua, Cancellarius; Cornys Caspar, Dux peditum; Pancratius
 M m m m 2 Senecius,

Seneius, Magister aula: Pater Alphonsus Cariglia: Humanus, Pincerna: Keglianitus, Pragustator: & Doctor quidam Medicus. Sit illa profectio felix.

Moldavia Vatuoda. (supplicia affectus.

Scriptum etiam V Weissenburgo Transylvania, 20. (10.) Ianu. (vt eodem 11. Febr. legebam) Vatuodam Moldavia, qui à Poloni captus fuerit, varijs excruciatum, eandem hasta in fixum esse.

Addi possunt hæc ad historiam Paraleip. Turcicam, ad suos menses & dies.

Die 28. Ianu. reuer. Hirsaugiensis cænobij Abbas, Doctor Ioannes Brentius diem suum in Christo obiit. Sepultus ibi tertio die post.

Defunctus est 8. Febr. nobilis Burcardus ab Ebingen: & quarto die post Kilberga humatus.

Persicus obses Constantinopoli.

Die 17. Febr. hæc legebam, 9. Febr. (28. Ianu.) Venetij scripta. Turcarum Sultanum supplicante Venetorum Constantinopoli legato, inter alia beneficia, omnes Venetæ Reipub. subiectos, multis nouis oneribus liberasse. Persici Regis cognatum, qui Constantinopoli pro obside fuerit, post dierum tantum duorum morbum mortuum esse non absq. veneni suspitione. Quare videatur Persa tantò magis arma in Turcam resumpturus.

Vaticinium Turcicum.

Viennâ 10. Febr. (31. Ianu.) scripta. Sultanum dici Adrianopolin ascendisse, confirmandi suos ad bellum causâ. Sed illos esse non alacres ad id: eò quòd ab ipsorum Vate, omnia inauspicata hoc anno, atq. sub huius Sultani, & duorum eius successorum, imperio fore prædictum sit. Sinanis etiam Bassa (qui antea exitium, ob superiores sub Transyluano clades, vno milione auri vix à se redemerat) calumnijs, alium quendam Bassam laqueo necatum esse. Vnde cum multum extitisset indignantibus militibus, ad cuiusvis statim calumnias, viros bene meritos talem gratiam reportare. Non mirum igitur esse, Sultano nihil prosperè aduersus Christianos cedere.

Sinanis Bassa calumnia.

Turcica belli promulgatio.

Pragâ 13. Febr. (3. Febr.) scriptum. Sultanum Constantinopoli per dies tres bellum, quod Imperatori Rom. & Principi Transyluano inferri velit, promulgari iussisse.

Româ 10. Febr. scriptum. Regem Hispaniarum subsidio contra Turcam mittere Regi Persico quatuor, omnibus rebus ad bellandum necessarijs instructissimas, triemes.

Temeraryarenfis Bassa clades.

Febr. 25. legebamus, V Weissenburgo Transylvania 4. Febr. (25. Ianu.) scriptum. Bassam Temeraryarensem, veniente nouo successore, excedentem Belgradum versus cum omnibus bonis suis, à Lippensibus prædonibus inuasum esse, occisum, & 75. plaustris onustum spoliatum.

M. MARTINO CRVSIO S.

Sicut *VIRTIBERG*, castri & ditionis, etymon docui coniectura quadam, ortum habere ex occasione, VI. viri adhuc Tiberij, Romanorum nomine cum Germanis, & Sueuorum Maroboduo, bella gerentis: & post Drusum omnes prope Germania partes peragrantis: atq. passim ad Rheni, Danubij, Nicri, & Remsæ fluiuos, castella & propugnacula excitantis: vt tunc ibi cum legionibus suis versaretur (quemadmodum docent *Annales Sueuici* parte 1. fol. 11. 51. 55. 56. 57. & 65.)

Canstadij nomen. Tubinga vnde nomen.

CANSTADII item oppido, *PIVS*, *VERUS*, & *CARACALLA*, Antoninus cum legione VIII. & XXII pluribus alijs in locis ad Nicri ripas, sua statua habuisse probantur fol. 83. (vnde *C. ANT. STAT.*) ita etiam *TUBINGA* Millam nostram existimo dictam, & scriptam, *T. V. B. ingen*, quasi Tui Vespasiani beneficium, vel beneficio captam, vel datam: licet postea etiam Antoninus Caracalla, illâ iam ampliata suum ibidem palatium habere potuerit 197. anno. Nec obstat, quòd *Veteres* scripsisse nonnulli leguntur, *T. V. ingen*, vel *T. V. engen*.

Rationes istius coniecturæ.

1. Constat, Titum patre Sabino in Heluetijs, & forstè in Zurichgoiæ finibus natum & educatum esse.
2. Sueuos ei adiumento fuisse in Imperio consequendo.
3. Quid si *TERTINGEN*, à Tertulla T. Vespasiani paterna auia (cuius hic pia recordatione multum delectatus) nomen habeat?
4. Expeditioni Hierosolymitana Vespasianus, ex omnibus Rom. Imperij prouincijs copias colligens, adhibuit Tubingensis quoque agri præfectos. Dodec. 1. lib. 4. cap. 3.
5. T. Vespasianus Trib. mil. magnâ industria & modestia stipendia merens, in Germania legitur multas imagines reliquisse cum titulis, apud Suetonium, Et si iam nil tale superest. Causa ponitur Dodec. 1. pag. 203. & inde.

6. Per litteram B. intelligendum esse Beneficium, monet Grammaticus Valerius Probus in literis antiquis.

7. Consentiant Historici, magnam fuisse beneficentiam T. Vespasiani. Ideo fortassis & Tubingensibus, quod sibi contra Iudaeos strenue adfuerint, benigne facere voluit.

Si autem Tubingenses expeditioni illi interfuerunt: quis neget, ENTRINGEN Entringa vetusta.

S E S (ex quibus, Anoterus gigas) aequè vetustæ originis herulos, interfuisse? &c.

Benè valeat H. T. Data Entringa 27. Febru. 96. M. Ioban. Neobolus.

Adijcio quadam adhuc historiae Turcicae (ad quam, longius digressus, redeo) quousq; ante has vernas nundinas 1596. anni, progredi possim.

Ex vrbe Venetiarum 23. (13.) Febru. significatum est (3. Mart. ego Tybingæ legi) ex Turcica legatio vrbe Constantinopoli scriptum esse: Sultanum cadauer mortui Persici obsidis, balsamo conditum, in Persiam.

honestam cum legatione remisisse in Persiam: excusando se à beneficio (istum enim cognatum Regis, naturali morte defunctum esse) & rogando, ne ideo Rex aduersus Ottomannicam domum bellum suscipiat: sed amicitiam colere pergat.

Conflictus fertur inter Turcas & Georgianos factus: in quo Georgiani inferiores fuerint. Georgiani.

Ex vrbe Praga, 27. (17.) Febru. scribitur: conualuisse Principem Transylvanum (mor- Transyl. Princi-
billis laborasse, dudum dictus est) & eum in Templo sacris interfuisse: à Prapósito eius loci, lon- pis virtutes.

gam orationem Latinam esse habitam: qua is res præclare ab eo contra irreconciliabilem hostem gestas laudauerit: gratulatus, & ulterius hortatus, ac successus felices precatus, sit. Principem Latinè respondisse, satis copiosè: se, vt hætenus fecerit, ita in posterum quoq; nulli sumptui, nulli labori, nulli periculo, parsurum: sed ob salutem Austriacæ domus, Christianiq; nominis, omnia in extremum etiam discrimen collaturum. Interim tamen sperare quoq; sibi & Imperij Rom. & Ecclesiae auxiliia, non defutura. Tum sine dubio, Deo iuuante, aliquid magni aduersus hostem, effectum iri.

Die 9. Mart. hæc legebamus.

Ex Pressburgo 23. (18.) Febru. scriptum. Turcas 26. Febru. ad Granum (cum præcedente Turca, apud nocte ad Aquarium oppidulum venissent) in montanis vinearum, aliquot currus rapuisse: no- Granum.

castrum circumuequitando, omnia explorasse: & ex castro tormentis impetitos fuisse. Comopolin Vaciam, à Seeschini Præfeto Donhausio occupatam, direptam, incensam esse: iaculantibus ex ar- Vacia,
ce Turcis. Tres naues Turcarum, in flumine summersas esse. Durare famam de ingen-
ti apparatu Sultani, in Vngariam & Transylvaniam. Vngaros collaturos auxilia contra illum.

Ex Praga 5. Mart. siue 24. Febru. Bobemica parari auxilia non contemnenda, equitum, Preparatio ad
peditum, & fossorum. Sic à Casarea quoq; Maiestate terna millia equitum & peditum, Transyl- bellum noua
uano summissum iri, cum certa pecunia summa, in mensis octo. Turcicum.

Mart. 4. (Febru. 23.) Transylvanus Pragâ discessit Lincium versus: iturus Gracium ad Rasciorum mo-
Archid. Caroli viduam: inde mox in patriam reuersurus. Rascij enim decies mille, ei auxilio ven- tus.
turi. Hi, in suas partes pellæti ter mille Ianixarum, auxilio eorum Turcas apud Tomesvaram
cecidissent.

Hodie magnus Procerum Suevia conuentus Vlma est, propter auxilia ad bellum Turci- Vlma comitis
cum conferenda. Magnus numerus Ducum, Præfectorum, & militum fortissimorum (inter Sueuici circuli
quos, & Vallones) qui tantum Tympanorum inuentione (bombum) expectant, cupide milita-
turi. Dicebatur 13. Mart. totius legionis Dux, Kynseccius. Det Deus exercituum, gratiam &
victoriam, Amen.

Finis Paraleipomeni huius Crusiani ab anno 1592.
vsque ad 1596. scriptitati,

Quia hæc Epigrammata serius missa sunt, nec præfationi iungi potuerunt, visum fuit calci operis adnectere.

In Sueuiam Viri Cl. Martini Crusij, præceptoris olim, Sebastianus Hornmoldt V.I.D. & poëta coronatus.

RES pulchra sanè, non imitabilis
Cuius tot inter mille, tenaciter
Prolixiores posse lectas
Historias retinere mente.
Effe laude dignus perpete, quisquis esse,
Cui nulla transit lux sine lineâ,
Et sic legendo clariorem
Reddit eam prius ille claram,
At res habetur pulchrior undique,
Multoq; (mirum) res operosior,
Si quis labores colligendo
Suscipit ipse typisq; vulgat.
Talis coronam floricomam capis,
Cum laude viuit semper & emori
Nescit, licet mors forsan illum
In tumulum furibunda trumat.
MARTINVS huius **CRVSIVS** Sordinis
Nunc prodit, alter **LIVIVS** imperij
Germanici, Graiolatinus
Optimus, emeritusq; miles.
Tâm multilinguis, nomen ve illius
Et fama pridem trans volitauerit
Traus marinos & Byzantbo
Finitimos Asiaq; regna.

Testantur istud publicitus libri
In vtriusq; flumine lingua
Typis dati quondam soluto
Syrmate seu numeris ligatis.
Non acquiescens impiger aggredi
Maiores rerum pondera quamlibet
Æuo sub effato Sueua
Historiam regionis aptè.
Delineando, cuius originem,
Antiquitatem, nomen, & omnia
Congessit illuc congerenda
Huc, vt opus fieret venustum.
In hocq; tantò clarior eminet,
Quantò serenat res patria sua,
Cui natus vnusquisq; laudes
Vt canat illius ante mortem.
Laudandus ergo dupliciter senex
Noster verendus: nam Stylus elegans
Apparet hic, candorq; pulchrè
Ad socians sibi veritatem.
Quæ bina, candor sanctaq; veritas
In quoque iam nunc historiographo
Spectentur: hinc tot degrauebant
Hactenus huncce senem labores.

*Epigramma in Crusiadas & Halidas amicitia
paterna vinculo faderatos.*

EST aliquid pendere bonis; habuisse bonorum
Notitiam: res hæc com moda multa parit.
Hala pater: Senior quoque Crusius; ambo Varisci,
Sparserunt Diui semina verbigenæ.
Quod patribus studio fuit: hoc coluere minores,
Conantes patrium sic retinere decus.
Diuitias patrias vt filius arripit hæres:
Sic daret vt patriæ pars sic amicitia.
Halidis iunctus patriæ virtutis amore
Crusius; Hellenidum laus, decus, atque lepos:
A genesi patria nobiscum lustra recenset
Bis dena: atque annos sex: moderante deo.
Talis conrigit paucis benedictio: grates
Pro meritis tibi nos dicere, Christe, decet.
A pietate tua petimus, si iungere plures
Præteritis placeat; sint sine fraude: dies.
Hæc cedro dignis extant Annalibus, olim
Quos Sueuis cecinit Crusia Musa suis.

Georgius Hala pastor in KleinHeidpach Illustris
Comitatus Erpachici, ad Manum.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM
ANNALIVM SVEVIAE LIBRI
Paraleipomenos.

A.		Bentelspach	94	successus	112
A Chalma & Achalmenses	17.	Bibliorum descriptio à spectro im-	63	Ciconia	41
5.15		ditata	38.98	Classis Turcica contra Italiam	1.6
Abbatissa nouissima Sancruciuallen-	104	Bietigkaim	39	Cocara apud Granum	126
ses	18	Binnigkaim	91	Collegium nouum Tybing.	125
Adelrentij	55	Birkach	39	Comitia Ratisbona	114
Adelberg & eius Abbas Dyrrhus	46.	Birkenfeld	7.96	Comorha minor 108. obsidio	118
Aengstingen, klein vnd groß	47	Bisingen	94	Comradus Baro VV einspergensis ho-	31
Fons Acidus	114	Blanckenstein	34	stus Imperij	113
Auerlinus	90	Blaubeira 99. Situs. & Blauus fl.	92	Conscriptio militum	115
Aentringen 43. vetustas, nobilitas	90	Blattenhart	92	Cossagorū victoria de Turcis	86
& Hoben Aentringen	93	Blausus	91	Constantia, eius communitio, cano-	126.
Aichrius	41	Blieningen	95	nicorum inde discessus	85
Aichelberg 33. Comitatus 96. Comi-	68	Blochingen	101	Croatarum excursus in Rascia	85
tes & variorum dominorum	2	Bobenhofia Genealogia	119	de Crucifixi a loratione dubita-	
Ala vel Ola. Alen 67. ciuis à latroni-	35	Bobraga	44.89	110	
bis captus	3	Bodelshusa	97	D.	
Alb	84	Bodelshofen	99	D Achtler	91
Albeck 2. & Albeccenses	89	Boß	92	Danubij Vallis	3
Albuch	44.90	Bonlanden	4	Degerding Doctor Hailprunn.	64
Algoie qualitas	89	Bor	93	Degerloch	93
Alloha	89	Bornang	38.98	Denckendorff: Canob.	95
Altringen	89	Brackenheim	14	Derendingen	130
Audeck	128	Brandenburgenses Marchiones	3	Dettingen	44
Apostofius, irritus VValachia Dux	50	Brentius fl.	12	Diepolsburg	97.7
128	126	Breunigi	23	Δεινοπονιά τωνών	128
Aqua salubris	89	Brigantium	104	Dillingenses Comites vel Kyburg	16.70
Aquila VValachica ominosa	89	Brisaci torneamentum	96	Dinckelspühela	68
Ar morum vetera genera	125	Brucken	102	Dirrhus abbas Adelberg	55
Arx Ἰδομαίος	99	Eubenhofen pagus & arx	13	Dobel	39
Arch.	102	Buchorn	129	Doti vagi	120
Augusta & ad eam pertinentia, vt	36	Bude veteris ciues transfuga	40	Donauverdauel VVerda	69
Antiquitas nomen Episcopi, Tem	102	Bulach	102	Dornhan	92
pla. Monasteria, &c. 78.79.80.81		Burlandingen		Dornstett	98
B.		C.		Dotes Turcis deditum	115
B Acknang	39.98	C Aesar facit insistendo quantum		Duropolia depopulatio	109.110
Badensium Epitaphia	39	potuit bello Turcico	114	E.	
Balsij victoria	129	Callebach	39	E Berspach	109
Balmingen. & fertilitas loci	34.97	Calvv. 98. eius descriptio 36. Cal-		Ebmingen	98
Baltbeus	89	uenses 87. Comites & Palat.	5	Ecclesia caput quis	118
S. Bartholomaei vicus	48	Calumnia in Mariam Brabantiam		Echterdingen	91
Beblingen	36	71		Eduardi March. Badens. expulsio	118
Beinsdorff	102	Campidonum, & eius descriptio per		Ebingena Vidua	106
S. Benedicti vita, ordinis dilatatio,		tinentiag, ad id.	83.84.85	Entringa vel Aentringa vetustas	130
& dehinc Pontifices. Episc. car-		Canstat 99. eiusq, descriptio 29. no-		Epitaphia Badensium	39
mina de laudibus eius	51	men	139	Erckenberg	96
Berga vicus	70	Carolus Mansfeldius 119. eius hono-		Eschenbach	95
Bergenses Comites	90	res	121	Eschinga	89
Bergkelen	99	Casci cruciati. Kreuzstätt	50	ober Eslingen	95
Bernbusa 91. Bernbusani	18	Cella, Vicus	79	Eslingen, Suburbia & alia	60.61
S. Bertha	99	Chorsang	79	Esoces	98
Besigkaim	38	Christianorum arumne sub Turcis		Evxai	120
Betzkenriet	33	126. eorum clades 109. eorum		Excursiones militares	
				M m m m 4	Exerci-

I N D E X.

Exercitus Christianorum priorum anni	129	Hailgenberg	11.13	Ietenbruck	44
F.		Hailprunna, Nomen	64	Immenstatt	84
Familia extincta, Comitum, Baronum, Nobilium	88	Hailsbrunn	49	Imperator Rudolphus Turci pacem denegat & cur	119
Faurndorff	100	Haimshaim	39.98	Imperatores	89
Feratus Bassa, & eius apparatus	120.	Halsingens. nobiles	98	Ingen 90. terminatio	43
eius exitus 126. eius aduentus	116	Hanenkan	3.96	Iniuria Turcica, belli causa	114
Ferdinandi Hardeccij supplicium	121	Hardeccij eius coesectio in carcerem	118.111. eius supplicium	Innocens, errore damnatus Tybinge	21
Feurbach	93	Harthausen	92	Insignia VValdpurgensium	13
Fildern	91	Hasenhof	93	Interim & Interimicus libellus reiectus Reutlinge	68
Filteck	100	HattVani obsidio 114. soluta	115	Ritter, hypodidascalus Schorndorff	26
Fischelstun	47	Hausen, vicus	91	Niderus	33
Fortissimi milites	109	Hegmensperg	95	Joannes, Brentius senior simulatus Castellanus	97
Fravvenbergenses nobiles	18.93	Heimingen	99	Bubenhosius Landthoffmeister	103
Freyangstingen	46	Henrici VVolsij Med. Norib. Epistola	50	Ioanezvi Iacobaus	45
Fronung	46	Heldius	80	Irena, Maria Graca	95
Furstij	90	Helenstain 99. Helfensteinenses, & ipsorum loca bodie	16	Italarum subsidium	115
Furtemberg	11	Hercynia sylua	3	Irtingshusen	93
G.		Herrenberg 12.90. Collegium 9. Comitibus Tyb. ad VVirtembergenses	35	K.	
Gebelus	76	Herter	94	K Alenthal	92
Geieri	100	Hertfeld	3	Kalvv, vel Calvv	5
Geigerus	76	Heruli	88	Keccheler	94
Geulinga, Situs, & alia	67.99	Heubach opp. 47. Nomen	48	Kemmaten	95
Georgij Heertegeni fortitudo	27	Heuberg & Spectra ibi	34	Kersfl.	93
Georgiani	131	Heumaden	95	Kirchaim 41. sub quibus dominus	95
Gerhausen	99	Hinderburg	99	Klemm	38
Geroch	80	Hirsaugia Monast. 50. Nomen 51. Episcopi ex eo 52. Monachi clari	53	Klingenberg	104
Giengeri	18	praeceptores & laus eorum	54	Kniesbis	4
Gilbenstein	90	Hochdorf	99	Kochenthal	5
Gyltlingen	ibid.	Hochstatt	47	Karnvvesten	99
Gymnngenses	89	Hofvartij	99	Kuffenbergenses	87
Glacis ruptio	110	Hohenberg 4.97. mons 48. Comitatus & eius loca 34. Hohenbergenses	14	Kynigsbrunnense canobium	55
Glasshütten	93	HohenAentringen	43	L.	
Gæppinga loca 99. eius descriptio	32. 33	Hohenhaim	91	Landauum 5. 16. Magnatum ibi sepultura 100. Landauienfes	108
Gorneringenses	90	HohenRechberg 48. Formosa ibi Maria	49	Langenbrand	40
Gradus scholastici	89	Hohenstauffen 5. 100. Arx à Rusticis combusta & pagus	49	Lauffen	99
Grauenhausen	40	Holtzelsingen, & petra ibi	45	Lauginga, situs & reliqua	77
Graneck	43	Holtzgerlingen	93.94	Lauter	7
Grani prima obsidio 114. Altera	121.	Holtzmaden	96	Lauterburgum arx	48
deditio 122. ibi difficultas	129.	Homicide spectrum obiectum	31	Leinsfelden	92
deditio soluta	115	Honauum Vicus & specus in petra	46	Lemmingenthal	7
Gratitudo Christianorum pro victoria ad Deum	110	Horba	57.95	Leonberg	97
Grauenneck arx	46.94	Hurlinger	96	Libera Imperiales ciuitates, Hermin Ritter/ tria genera eorum	89
Greiffenstain arx	45	Hyems frigidissima 119. Calidior	129	Liechteneck	97
Greizinga	91			Liechtenstern canobium	95
Grüingenses	15			Limpurg	41
Gruibingen	100			Liechtenstein	45
Grunenvetterpach 40. incidium, & mulieris pietas. & alij vici ibi.				Limpurg	96
Gutemberg	96.97			Lindorff	96
Gutenstain	24			Lindouia, Situs, nomen, & reliqua, &c.	85.86
Gysij	95			Linciensis	
H.		I.			
Haidenham 99. praefectura	32	I Anxeri naepuola libera oratio ad Sultatum	121		
Hala Sueuorum nobilium ciuitas. Monomachia ius ibi. 62. Exempla novorum christianorum 63. adificationes.	ibid.	Iesingen, Superius & Inferius 90. & Kirchaimense	96		

I N D E X.

Linienſis Schola Rector M. Ioan. Memhard	125	Nordlinga 3. Eius ſitus, & reliqua	68.69	Regalia vel Inſignia Caſarum	88.
Lontzen	34	Norameri	90	Noribergaeorum cuſtos	89
Longani quidam noſtro tempore	123	Norzingen	97.96	Reichartshofen caenobium ſaem.	55
Longobardi	88	Nußdorff, Vicus	44	Reinshj	100
Lorchense Monaft. & ſtagna eius	55	Nongradi deditio, & huius victoria		Reisnahn	44
S. Lucius	78	utilitas	113	Reiſten	ibid.
Lufnouij nobilis	43.90			Remsthal	3
				Reuta caenob. ſaem.	56.94
				Reutlinga, & ad eam pertinentia	53.59.60
M.		O.		Rhor	41
Magenhaim	38	Oberſflingen	95	Richardus	36
Mansperg	44.96	Oberlendingen	96	Ridenbergenses	78
Maria formoſa HohenRechberg.	49	Oberſleuſfeld caenobium ſaem.	56	Riedenbergy	91
Marchiones Brandenburg.	14	Oculi viſas à ſpectro adeptus	63	Rieſer conſul Hailprunn.	64
Marpachum, Nomen. Romanorum		Oeſterlini Epiftola	62	Ringingen	99
ibi linea	30	Oetingenſes	16	Romanae Monarchiae initium	89
Maximilianus Imp. Doctorum ama-		Ordinum Imperij robore & ſulcimi-		Roner	95
tor	89	ne opus	114	Rorbachius Albertus	85
Meuminga & ad eam pertinentia		Oſſa reperta	9	Roffvelden	96
81.82.83		Oſelberg. mons	68	Rofenfeld	97.103
Meilina materna	48	Oſtrogotti	88	Rofenſtein arx & Specus	98
Meerburg ſtell	97	Ottlingen	96	Rota contuſus homicida, reſtitutus,	
Meringen	93	Ottodſatz & praelium ibi	110	ſuſpenſus eſt	63
Mercatus anniverſarij in opp. VVir-		Ovva 8. Sepultura Taruſium. Tem-		Rotenſes	
temb.	42	plum S. Petri 10. 91. opp. Gutem-		Rotenburgum Nicri, & eius inſtaur-	
Metzingen Vicus	24	berg	95	ratio	37
Meſiopot	111	P.		Rudolpha Palat. Tyb.	37
Miles vindicta cupidus	86	Papa Tranſyluano ſtudent	127	Ruſticana ſeditiones	125
Militaris inſolentia	127	Pagi Sucuia	2	S.	
Miſericordia adhortatio	40	Peloponeſij Graeci contra Turcas		Sabbatsgad Arx à Tieffenbachio	
Miſeria praſentium temporum	124	126		capta	111
Moldania turbatio 12. 4. Eius Vaino-		Peſtu Conſtantinopoli	122	Sachſij	94
da ſupplicio affectus	129	Pera & Georgiani	129	Sanctrucinallensis nouiſſima Abba-	
Mouhaim	38	Perſicus obſer. Conſtantinopoli	130	tiſſa	101
Monasteria plura	56	Petrina à noſtris occupatio	124	Schar	34.2
Monitio ex Conſtantinopoli ad no-		Pfullingen	99	Schaltzburg	34
ſros	112	Philippus Goris Turcica ſeruitute		Scharnhaufen	94
Montfort	12	Extens Sileſius	127	Schelcklingen	90
Mofcouia legati Praga	125	D. Placy mors	121	Schentzius	7
Munchsberg	90	Plantſch	106	Schellingi	108
Mulier fortiffima VValachia, ceu no-		Plantz., Martinus	22	Schiltach	42
ua Amazon	127	Poll	33	Schlattſtall	96
Mulier vindicta audax	110	Preparatio ad bellum Turcicum	131	Schloßberg	96
N.		Precia rerum creſcunt	45	Schlierbach	99
Nadaſſi virtus	126	Precos Turcarum	112	Schmalenſtein	98
Nagolt	4.42.98	Prisca barbaries	47	Schraenbuch Sylua	93
Neera	44.89	Prodigium Conſtantinopoli	112	Schopfloch	33.99
Nellingen 93. Nellingenſes nobiles		Puerorum Turcicoru ſuſtuaria pu-		Scholas mundus impie deſpicit	27.
87.18.94		gna	113	earum conditio	125
Neiſſen 8. 99. Neiſſenſes	17	R.		Schorndorffa. Arx & reliqua	25.26.
Nefenbach	92	Raaba obſidio 115, oppugnationes		27. 28	
Neunecchj	103	& deditio	148	Schweleri	100
Neupurg	39	Raabenſtum in Turcas eruptiones		encl. abſio ſeruitus 127. 128. 129. ibid.	
Neyvenſtatt	98	115		Sepulchri apertio	9
S. Nicolai caſtellum	126	Ramsbach	93	Senex nepos & Auus	124
NiderHachinga, VValchorum	57	Randeck	44.97	Senes nobiles	103
Nobilitas Tybing. ſtudioſa	125	Raſciorum excuſus in Turcas	114	Senes coniuges	124
Nobilium genera duo	89	Motus eorum 131. eorum prada-		Sententia Caſaris in ſubſcriptores	
Nomina principum & Comitum		tio 115. eorum victoria	115	Raaba dedenda	121
olim	89	Rechberg	166	Steffen	99
		Rectores Suenia	4	Silmin-	

I N D E X.

Silmingen, vnter vnd ober	92	Aliquot etiam cū Turcis casti, 115	Viragrund	5
Sinan Vezirus	129	Teck, qualu mons 7. magnitudo 10.	32. <i>Αἰγίον διπλόν</i>	46
Sinanis Bassalargitiones, 129. eius		fons scaturiens. & castrum, ibid.	Vlma laudatio, Nomen & alia mul-	
calumnia 130. Clades 127. an Cbri-		Teccensium ducum sepultura Orva	1a 64. 65. 66. 131. 125. 119. Con-	
stianos emissus	110	8. & alia	uentus ordinum Sueuia	125
Sirmnovv	95	Te Deum laudamus	Vlricus nobilis Hohenrechberg	48
Sifecū à Besinenfi Bassa tentatum		Temesvvarenses Bassa clades	Vracum, nomen, Situs & cetera	23
109. Christianorum succursus		Tempus non additum	Vracenses	15. 5. 87
110. Turcarum clades & expu-		Temporis maleficiū	Vrslingen	92
gnatio	111	Teüfelskling		
Somnium Murata Sultani, & eius		Thionnovv	VV.	
interpretatio	112	Thurnlergenos	VV Alachia Turca excusi 127	
Sondra Castellum	109	Tiessenbachy victoria magna	VV Alachus Steph. captus.	
Sophia, Bulgaria ciuitas spoliata,		Transyluani foedus cum Casare, &		
120.		fortitudo eius in Turcas 118. Spō-		
Spetsi	18. 93	sa eius 119. Res gesta 121. virtutes		
Spetra Heübergi & ex praliu Spe-		131. de Sinane victoria	VV Alachorum successus contra Tur-	
etra	34	Trepidatio Christianorum	cas	119
Sperberseck	94. 97	Truchburg	VV Aldpurg	13
Spielberg	40	Tues Monast. virgineum	VV Aldpurgensium insignia	13
Spolia Casari oblata	113	Turca conatur frustra Polonia Re-	VV Abtinga, & cognata	28. 29
Sponse interceptio	113	gem sibi conciliare 120. in duro-	VV Altenbuch	93
Stainbach	97	polia 110. Turca apud Granū 131.	VV Angen	94
Stainhaim Monast.	94	apud Stulvveissenburgum victi,	VV Echingen	43
Stainij nobiles	102	111. Armentu spoliati 119. eis no-	VV Eileri	88
Stainhulba	46	uus Rex Mahmet Tertius 119. eo-	VV Eilbaim	7. 41. 96
Stainbrunn	93	rum clades	VV Einsperg. & cetera 31. Barones	
Staffelij Barones	44	Transyluania 123. Clades ad Ville-	98. 17.	
Steph. pro ratione Moldavia prese-		cum 111. Nocturna cades 120. eo-	VV Ellingen	96
ctus	121	rum metus 114. & Tartarorum	VV Emdingē, & ibi salubris aqua 50	
Staffenberg	89	clades 111. 113. 120. 121. 122. 115	VV Endtingen	96
Stockhaim	93	Turcici belli hodierni initium, 108.	VV Engen/le conobium	67
Stockhausen	94	promulgatio	VV Erda vel Donayverda, & ad eam	
Stratagema Abbatu Sifecū in Bas-		Turcica legatio in Persiam	pertinentia 69. 70. 71. 72. 73. 74.	
san	109	Turcia damnū	75. 76. 77.	
Straubenbart	39	Türkenglock	VV Ernicus fluiuius	3. 69
Studtgardia, & Arx 18. 19. 20. Tyr-		Tußlingen	VV Erdenberg	12
nitz. & reliqua	19. 20	Tuttlingen	VV Erdenstein	93
Stulingen Landgrauiatu	12	Tybinga antiquitas Situs, & reli-	VV Ermitzhusani	12. 94
Studiofi debitum	106	qua, 20. 21. 22. Nomen 130. Acad.	VV Ermlandstein	44. 96
Studioforum alendorum Monaste-		migratio propter pestem	VV Eritscha amissa	109
ria	126	Tybingenses S. Rudolphus Palatinus	VV Eritscha combustio	118
Sueuia antiquitas 2. Nomen, pagi,		6. Age	VV Erila ad VV irnsam op. 61. Turgo-	
Rectores	4		nia	62
Suenorum antiqua sedes, Reges, du-		V.	VV Eineden	99
ces Palatini, Marchiones, 86. Co-		V Abinga 17. 98. in Filderis, 92	VV Einterstetten	13
mites, Barones, Nobiles	87	Vaticinium Turcicū	VV Eippingen	99
Sulgauenses	15	Veldrench	VV Eirtembergia 4. proceres eius quā	
Sultzpach	96	Venetia legatio apud Turcam	antiqui. Arx 5. oppida 41. Nomen	
Sulza, & insignia	35. 98	Venetis tentoria dilacerata	90. VV Eirtemb. ducis aduentus ad	
Sultzbad	99	Veringen	comitia Ratibon.	115
Sultzburg	97	Verena Beütina specus	VV Eitlingen	45. 98
Sybilla Fuggeriana	106	Vesprimi & Palotta amissio	VV Eolseck	13
Syndelfingen 98. 36. prapositu	37	Vexillum <i>Χελομαβίω</i> Mahometu,	VV Eurtzsch	13
T.		122.	Y.	
Tagershaim	37	Vici praefectura Vracensis	Y Hingen	110
Tartarorum clades 118. 123.		Vildern vel Fildern	Z.	
		Villecci expugnatio	Z Anelstein	40
			Z Zollerenses	121

F I N I S.

FRANCOFVRTI EX OFFI
CINA TYPOGRAPHICA
NICOLAI BASSAEI.

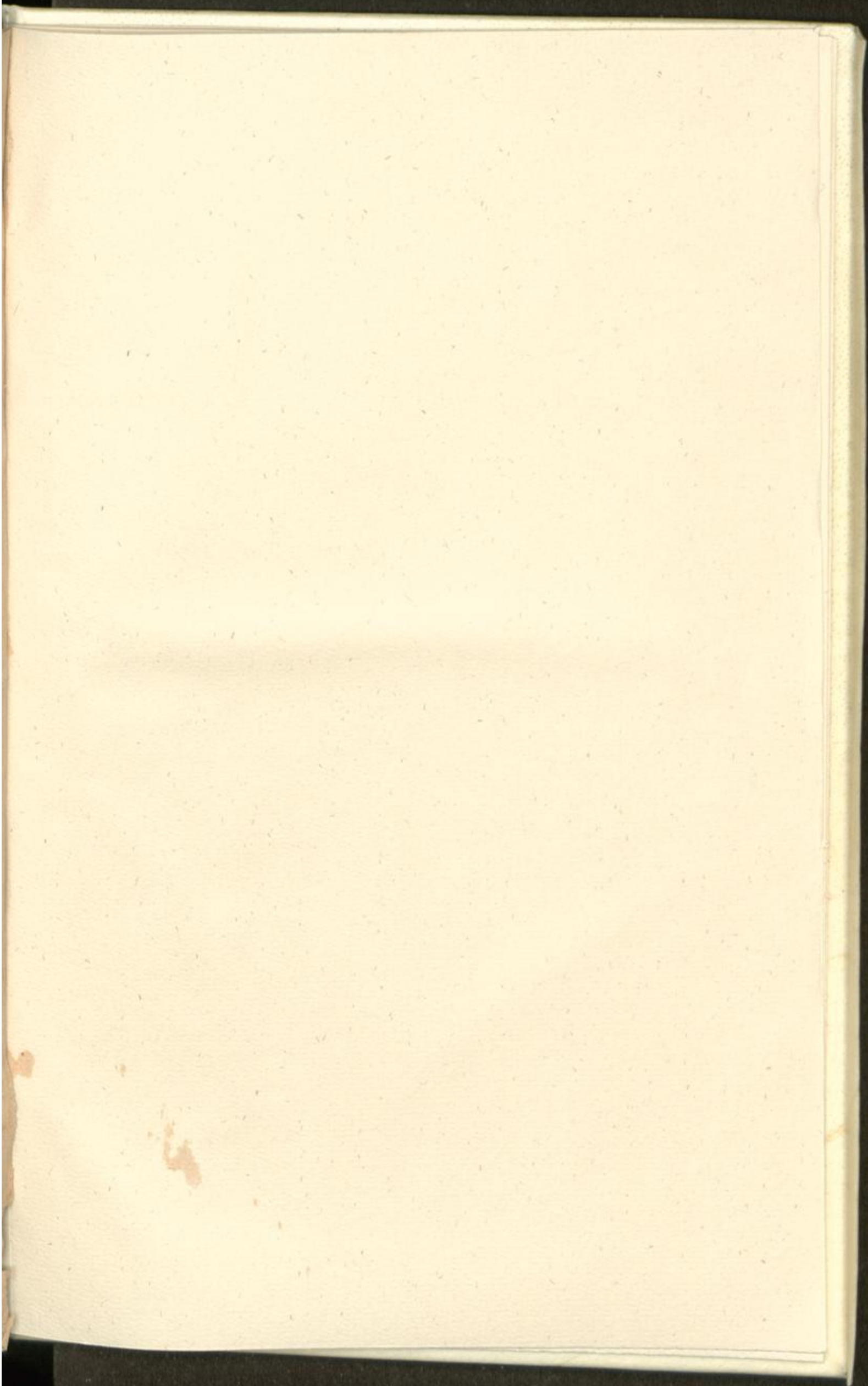
M. D. XCVI.

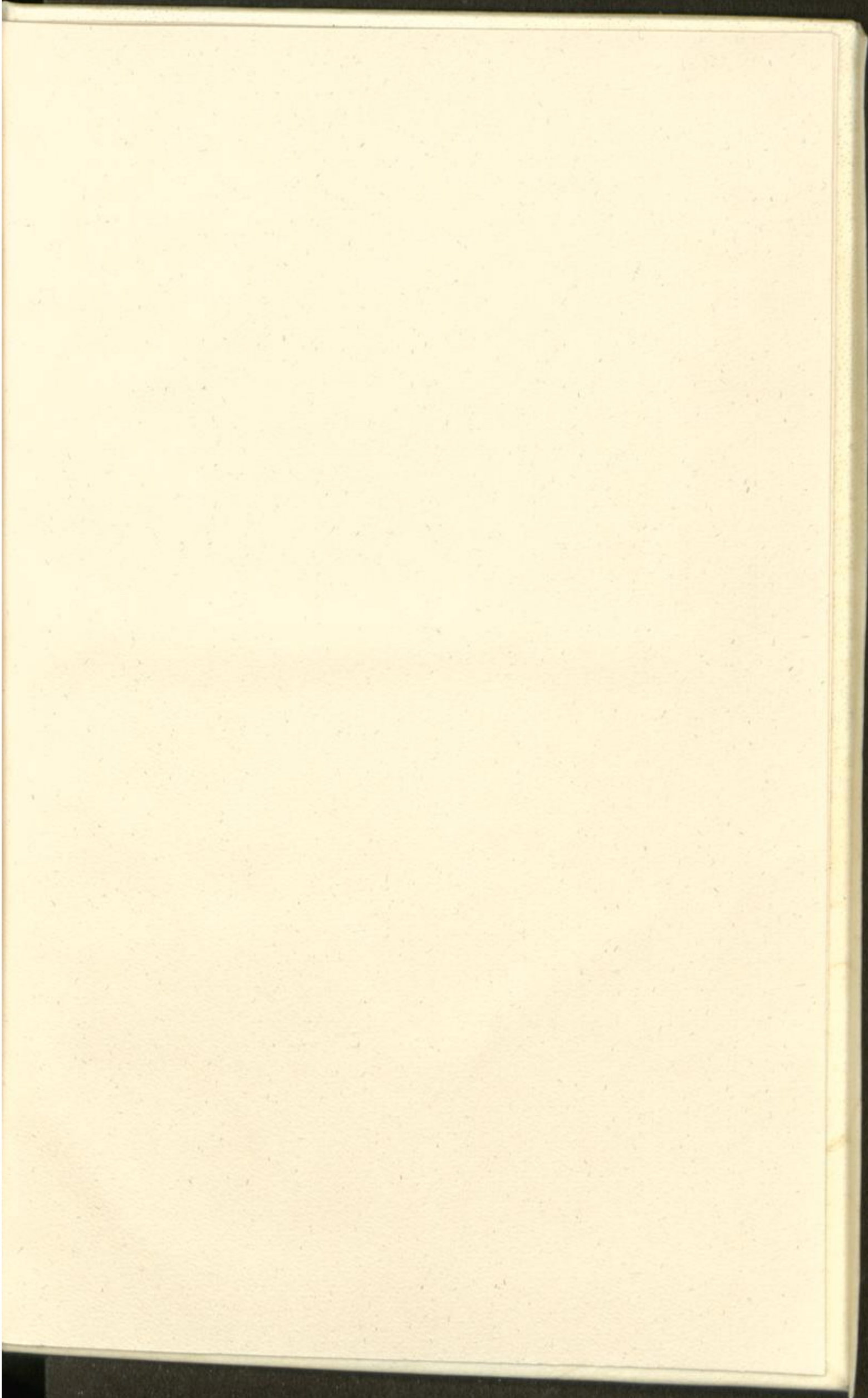
Handwritten text on the spine of the book, including the word "SLEVIC" and other illegible characters.

FRANCOFVRTI EX OFF
CINA TYPOGRAPHIA
NICOLAI BASSER

M. B. K. G. A. I.

1017
1111
1111
SLEVIC
1111
1111

